

LÄROPLAN 2016

GYMNASIET
GRANKULLA
SAMSKOLA
Mer än en skola

Innehåll

<i>1 LÄROPLANEN</i>	1
1.1 Uppgörandet av läroplanen	1
1.2 Läroplanens innehåll	2
<i>2 GYMNASIEUTBILDNINGENS UPPDRAG OCH VÄRDEGRUND</i>	4
2.1 Gymnasieutbildningens uppdrag	4
2.2 Värdegrunden.....	4
<i>3 UNDERVISNINGEN</i>	9
3.1 Synen på lärande	9
3.2 Studiemiljöer och studiemetoder	9
3.3 Verksamhetskulturen	12
3.4 Studiernas uppbyggnad.....	15
<i>4 STÖD OCH HANDEDNING FÖR DE STUDERANDE</i>	17
4.1 Samarbetet mellan hem och läroanstalt.....	17
4.2Handledning	18
4.3 Stöd för lärande och studier	19
4.4 Studerandevård.....	21
4.4.1 Centrala principer för studerandevården	21
4.4.2 Uppgörande av planer inom studerandevården.....	29
4.4.3 Utvärdering av studerandevården i skolorna	37
4.5 Plan för användningen av disciplinära åtgärder och förfaringssätt	37
4.6 Särskilda frågor angående språk och kultur.....	38
<i>5 MÅL OCH CENTRALT INNEHÅLL FÖR LÄRANDET</i>	42
5.1 Allmänna mål för undervisningen	42
5.2 Riktlinjer för undervisningen.....	43
5.2.1 Temaområden	43
5.2.2 Lokala mål för undervisningen.....	50

5.2.3 Översikt av nationella och skolvisa kurser	52
5.3 Modersmål och litteratur	53
5.3.1 Lärokursen svenska och litteratur	54
5.4 Det andra inhemska språket	69
5.4.1 Finska.....	69
5.4.1.1 Finska, A-lärokurs	74
5.4.1.2 Finska, Modersmålsinriktad lärokurs	83
5.5 Främmande språk.....	91
5.5.1 Främmande språk, Engelska, A-lärokurs	95
5.5.2 Främmande språk, Tyska, A-lärokurs	103
5.5.3 Främmande språk, B2-lärokurs	109
5.5.4 Främmande språk, B3-lärokurs	118
5.6 Matematik.....	131
5.6.1 Gemensam studiehelhet i matematik.....	133
5.6.2 Matematik, lång lärokurs	135
5.6.3 Matematik, kort lärokurs	148
5.7 Biologi.....	155
5.8 Geografi.....	165
5.9 Fysik.....	175
5.10 Kemi.....	184
5.11 Filosofi	191
5.12 Psykologi.....	197
5.13 Historia	206
5.14 Samhällslära	221
5.15 Religion.....	231
5.15.1 Evangelisk-luthersk tro.....	233
5.15.2 Ortodox tro.....	240
5.16 Livsåskådningskunskap.....	245
5.17 Hälsokunskap	253
5.18 Gymnastik.....	260
5.19 Musik.....	267
5.20 Bildkonst.....	273

5.21 Studiehandledning	281
5.22 Temastudier	286
5.23 Gymnasiediplom	299
5.24 Ämnesövergripande kurser i konststudier	303
5.25 Aktivitet inom skolsamfundet	307
5.26 Idrott i samarbete med andra anordnare.....	309
<i>6 BEDÖMNINGEN AV DEN STUDERANDES LÄRANDE .....</i>	<i>310</i>
6.1 Syftet med bedömningen.....	310
6.2 Kursbedömningen	310
6.2.1 Siffervitsord och prestationsanteckningar	311
6.2.2 Självständigt genomförd kurs	312
6.2.3 Bedömningen av kurser i muntlig språkfärdighet.....	313
6.2.4 Framsteg i studierna.....	314
6.2.5 Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier	315
6.3 Bedömningen av en ämneslärokurs.....	317
6.4 Fullgörande av gymnasiets hela lärokurs.....	318
6.5 Betyg och betygsanteckningar	320

1 LÄROPLANEN

1.1 Uppgörandet av läroplanen

Läroplanssystemet för gymnasieutbildningen omfattar:

- gymnasielagen (629/1998) och -förordningen (810/1998)
- statsrådets förordning om de allmänna riksomfattande målen för och timfördelningen i den utbildning som avses i gymnasielagen (942/2014)
- Utbildningsstyrelsens föreskrift om grunderna för gymnasiets läroplan
- den läroplan som utbildningsanordnaren godkänner
- den årliga plan som avses i 3 § i gymnasieförordningen (810/1998).

Alla som ordnar gymnasieutbildning för unga ska göra upp en läroplan för gymnasiet utgående från föreliggande grunder för gymnasiets läroplan, om inte annat följer av utbildningstillståndet som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet. Om tillståndet att ordna gymnasieutbildning innefattar en särskild utbildningsuppgift, ska bestämmelserna angående den beaktas då läroplanen utarbetas. Läroplanen ska beskriva gymnasiets undervisning och fostran. Utgående från läroplanen ska utbildningsanordnaren utarbeta en plan för hur undervisningen i praktiken ska ordnas under läsåret. Den studerande ska göra upp sitt studieprogram med stöd av gymnasiets läroplan och årsplanen.

När läroplanen görs upp ska man beakta undervisningsutbudet i andra skolor, gymnasiets verksamhetsfält, regionala styrkor och specialresurser. Gymnasieortens eller -regionens natur och miljö, historia, språkförhållanden samt näringsliv och kulturliv ger läroplanen en lokal prägel. Praktiskt samarbete med sakkunniga på olika områden fördjupar studierna och gör dem mer livsnära. I samband med att läroplanen görs upp ska också de mål och innehåll som föreskrivs i grunderna för läroplanen uppdateras.

Innan läroplanen för gymnasiet tas i bruk ska utbildningsanordnaren godkänna den separat för undervisningen på svenska, finska och samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk.

Den studerandes möjlighet att slutföra de studier som ingår i gymnasiets lärokurs inom tre år bör tryggas genom flexibla studier och genom att erbjuda det stöd för lärande och studier som behövs. Läroplanen ska göras upp så att den studerande har möjlighet att göra individuella val och också utnyttja undervisning som ordnas av andra utbildningsanordnare.

Utbildningsanordnaren ska avgöra på vilket sätt läroplanen görs upp utifrån läroplansgrunderna. Gymnasiets läroplan ska göras upp i samarbete med gymnasiets

personal, de studerande, föräldrar och vårdnadshavare och till de delar lagen förutsätter det med verkställande social- och hälsovårdsmyndigheter. Man kan också samarbeta med andra utbildningsanordnare och olika intressentgrupper i läroplansarbetet. Alla föräldrar och vårdnadshavare ska ha möjlighet att bekanta sig med läroplanen. Innan läroplanen godkänns ska utbildningsanordnaren höra studerandekåren och gymnasiets personal samt erbjuda alla studerande i gymnasiet möjlighet att framföra sin åsikt om den. Avsikten med samarbetet är att försäkra sig om att gymnasieutbildningen är av hög kvalitet och samhällligt betydelsefull och att hela skolsamfundet förbinder sig att följa de gemensamt överenskomna målen och arbetsätten.

När läroplanen görs upp bör man sträva efter lösningar som utvecklar verksamhetskulturen i gymnasiet, stödjer de studerandes välbefinnande, ork och delaktighet, sporrar till flexibel och effektiv användning av resurser samt bidrar till mångsidig kommunikation både inom gymnasiet och med det omgivande samhället.

1.2 Läroplanens innehåll

Gymnasiets läroplan för unga ska innehålla följande delar:

- verksamhetsidé och värdeprioriteringar
- av utbildningsanordnaren godkänd timfördelning för gymnasiet
- språkprogram
- verksamhetskulturen i huvuddrag
- studiemiljöer och studiemetoder
- principer för självständiga studier
- temaområden
- läroämnets uppdrag samt allmänna mål för undervisningen och bedömningen inom läroämnet
- mål och centralt innehåll för varje kurs
- samarbetet mellan hem och läroanstalt
- samarbetet med yrkesläroanstalter och samarbetet med andra gymnasier
- samarbetet med universitet, yrkeshögskolor och övriga läroinrättningar och instanser
- plan för användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen
- handledningsplan
- undervisningen för studerande som behöver stöd för lärande och studier
- undervisningen för olika språk- och kulturgrupper
- studerandevården
- bedömningen av den studerandes lärande

- den kontinuerliga utvecklingen och utvärderingen av verksamheten

Gymnasiets läroplan ska beskriva målen för och det centrala innehållet i alla kurser som ingår i den.

Om gymnasiet ordnar undervisning på främmande språk, distansundervisning eller möjlighet att avlägga gymnasiediplom eller kurser i konststudier, ska detta beskrivas i läroplanen.

Enligt 13 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) ansvarar utbildningsanordnaren för att det för varje läroanstalt utarbetas en studerandevårdsplan som beskriver hur studerandevården ska genomföras, utvärderas och utvecklas.

Enligt 21 § 3 mom. i gymnasielagen (629/1998, ändrad genom lag 1268/2013) ska utbildningsanordnaren i samband med läroplanen utarbeta en plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasserier samt verkställa planen och övervaka att den följs och genomförs. Planen ska skrivas in i läroanstaltens studerandevårdsplan [Lag om elev- och studerandevård (1287/2013), 13 §].

Enligt 21 § 3 mom. i gymnasielagen (629/1998, ändrad genom lag 1268/2013) ska utbildningsanordnaren i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder och förfaringssätt.

Enligt 5 a § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986, ändrad genom lag 1329/2014) ansvarar utbildningsanordnaren för att det i samarbete med personalen och de studerande årligen utarbetas en jämställdhetsplan för varje läroanstalt. I stället för en årlig genomgång kan planen utarbetas för högst tre år i sänder. Jämställdhetsplanen kan inkluderas i läroplanen eller i någon annan av läroanstaltens planer.

Enligt 6 § 2 mom. i diskrimineringslagen (1325/2014) ska utbildningsanordnaren se till att varje läroanstalt har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Likabehandlingsplanen kan ingå i läroplanen.

I denna läroplan för Gymnasiet Grankulla samskola är skolans egna tillägg utmärkta med kursiv text i den allmänna delen, kapitel 2 – 5.2.3 och i kapitel 6. I den ämnesvisa delen är skolans lokala tillägg direkt införda i kursbeskrivningarna utan att märkas ut med kursiv stil.

2 GYMNASIEUTBILDNINGENS UPPDRAG OCH VÄRDEGRUND

2.1 Gymnasieutbildningens uppdrag

Gymnasieutbildningens uppdrag är att ge en bred allmänbildning. Med allmänbildning i gymnasieutbildningen avses värderingar, kunskaper, färdigheter, attityder och vilja med vars hjälp en kritiskt och självständigt tänkande individ kan samverka med andra och handla på ett ansvarsfullt, empatiskt och framgångsrikt sätt. Under gymnasietiden vidareutvecklar den studerande viktiga kunskaper om människan, olika kulturer, naturen och samhället. Undervisningen ska hjälpa den studerande att förstå komplexa beroendeförhållanden i livet och i världen och att analysera omfattande företeelser.

Gymnasieutbildningen har som uppdrag att undervisa och fostra. Under gymnasietiden formar den studerande sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning och finner sin plats i världen. Samtidigt utvecklar den studerande sin förståelse för historien och en beredskap inför framtiden. Gymnasieutbildningen ska fördjupa den studerandes intresse för vetenskapens och konstens värld samt utveckla färdigheter för arbete och arbetsliv. Gymnasieutbildningen bygger på den grundläggande utbildningens lärokurs. Den ger de allmänna förutsättningarna för fortsatta studier vid universitet, yrkeshögskolor och för sådan yrkesutbildning som bygger på gymnasietets lärokurs. Kunskaperna och färdigheterna som inhämtats i gymnasiet påvisas genom avgångsbetyget från gymnasiet, studentexamensbetyget, gymnasiediplom och övriga prestationer. Gymnasieutbildningen ska vägleda den studerande att göra upp framtidsplaner och sporra till livslångt lärande.

Målet för vår verksamhet är att stöda utvecklingen till kritiskt och självständigt tänkande, ansvarstagande individer utrustade med skolans gemensamma, överenskomna värderingar, kunskap, färdigheter och kompetenser samt vilja att jobba för en hållbar framtid.

Vår uppgift är att skapa goda förutsättningar för inläring och fostra samt stöda individens utveckling. Dessutom stöder vi individens beredskap inför framtiden, framväxten av intresse för vetenskap och konst samt utvecklar färdigheter för arbetslivet.

2.2 Värdegrunden

I grunderna för gymnasietets läroplan bygger värdegrunden på den finländska bildningstraditionen, enligt vilken samhället och kulturen utvecklas och förnyas genom utbildning och lärande. Bildning innebär att kunna utveckla en omdömesförmåga på basis av kunskap, etisk reflektion och genom att sätta sig in i en annan människas situation, både individuellt och i grupp. Bildning innebär även förmåga och vilja att på ett etiskt, empatiskt och konstruktivt sätt hantera konflikter mellan ideal och verklighet. Bildning kommer till

uttryck i omsorg, tolerans, en mångsidig uppfattning om verkligheten samt i en vilja att arbeta för positiva förändringar. Bildningsidealet i gymnasiet är en strävan efter sanning, mänsklighet och rättvisa. Gymnasieundervisningen ska utveckla den studerandes kunskap om olika värden genom att behandla motsättningar mellan offentligt uttalade värderingar och verkligheten.

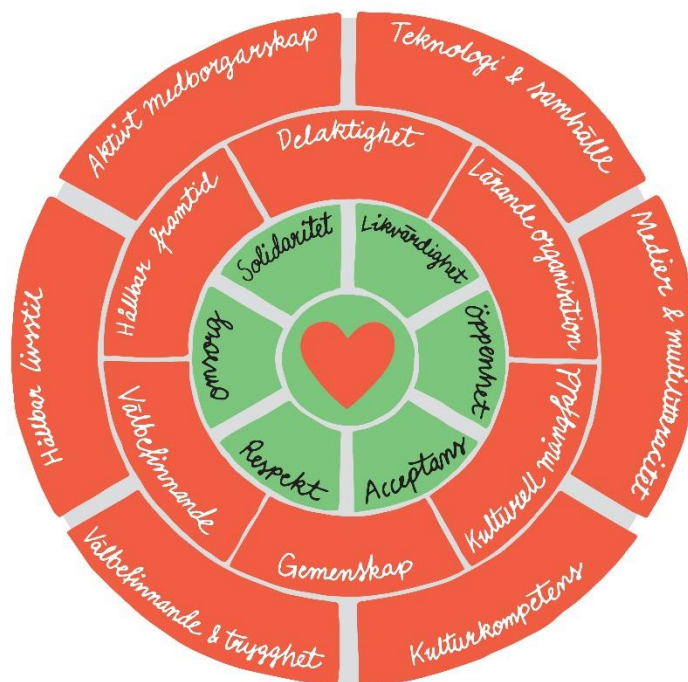
Undervisningen ska utgå från människolivets okränkbarhet och respekt för liv och de mänskliga rättigheterna. Den studerande ska under gymnasietiden bilda sig en klar uppfattning om vilka värderingar, centrala grundläggande normer och människorättsnormer som ligger till grund för de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt på vilka sätt dessa rättigheter främjas. Gymnasieundervisningen ska bygga på de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter. Gymnasieundervisningen ska främja jämlikhet och likabehandling samt välbefinnande och demokrati. Undervisningen ska vara religiöst och partipolitiskt obunden och icke-konfessionell och får inte användas i kommersiellt syfte. Gymnasieundervisningen ska sporra den studerande att reflektera över olika möjligheter, alternativ och missförhållanden i det finländska samhället och i den globala utvecklingen. All verksamhet i gymnasiet ska präglas av delaktighet, aktivitet och gemenskap.

Gymnasieundervisningen ska lyfta fram nödvändigheten av en hållbar livsstil och ekosocial bildning samt bygga en kunskapsgrund för en ekonomi som gynnar miljön och främjar medborgarnas välbefinnande. Den studerande ska förstå betydelsen av sina egna handlingar och det globala ansvarets betydelse då det gäller att säkra en hållbar användning av naturresurser, för att motverka klimatförändringen och för att bevara den biologiska mångfalden. Gymnasieundervisningen ska uppmuntra till internationellt samarbete och världsmedborgarskap i enlighet med FN:s utvecklingsmål.

Varje gymnasium är en gemenskap, där människor med olika språklig, ideologisk och religiös bakgrund har möjlighet att upptäcka gemensamma värderingar och principer för ett gott liv. I gymnasiet ska de studerande uppmuntras att bry sig om och ta hand om varandra samt lära sig att samarbeta. Kreativitet, initiativförmåga, ärlighet och uthållighet ska värdesättas. Den mänskliga och kulturella mångfalden ska ses som en rikedom och källa till kreativitet. Gymnasieutbildningen ska värna kulturarvet samt förmedla och utvärdera kunskap om kulturarvet i ett nutidsperspektiv.

Värdegrunden ska konkretiseras i läroplanen i frågor som är väsentliga för det egna gymnasiet. Värdegrunden ska genomsyra gymnasiets verksamhetskultur, undervisningen i alla läroämnen och organiseringen av arbetet. Värdegrunden i gymnasiet konkretiseras och förtydligas i de temaområden som beskrivs i dessa grunder för gymnasiets läroplan. Temaområdena är samtidigt etiska ställningstaganden i aktuella frågor som är centrala för utbildning och fostran.

VÅR VÄRDEGRUND OCH VERKSAMHETSIDÉ

Vår verksamhet bygger på en humanistisk människosyn. Värdegrunden lägger grunden för vår människosyn och våra mål och avspeglas därmed i vår dagliga verksamhet och konkretiseras i vårt bemötande av varandra. I den finns en gemensam övertygelse om vad som är viktigt, vad som är grunden för ett gott liv och med vilka medel man kan skapa grunden för en bättre värld.

Vi fostrar till solidaritet, öppenhet, globalt ansvar och omsorg för varandra och framtiden. Respekt för den enskilda individen, förståelse för livsstilar och åsikter som kan kännas främmande och tron på jämlikhet mellan människor av olika position, ålder, kön, sexuell läggning och etniskt ursprung är grundstenar i vår verksamhet. Skolan är en social och kulturell mötesplats som har både möjlighet och skyldighet att stärka individens och skolans kulturella identitet.

Vårt motto är en skola – en gemenskap. Vi jobbar för en skolanda som kännetecknas av gemenskap, trygghet, öppenhet, glädje och tillit. Alla som arbetar i skolan – studerande, lärare och annan personal – är delaktiga i att utveckla skolan och har ansvar för det gemensamma välbefinnandet. Tendenser till trakasserier ska aktivt bekämpas. Vi bemöter fördomar, främlingsfientlighet och intolerans med kunskap, öppenhet och aktiva insatser.

Målinriktning är en central princip både på individ- och organisationsnivå. Alla de som jobbar på vår skola arbetar för att nå de mål de sätter upp för sin egen inläring och personliga utveckling. Självvärdering av styrkor, kunskap och resultat både individuellt och i grupp är centrala redskap för den reflektion som lägger grunden för sådan målinriktad verksamhet.

Vi stöder engagemang, nyfikenhet och lust till kontinuerligt lärande hos både lärare och studerande. Vi hjälper den studerande att utveckla kompetenser som behövs för vidare studier. Vi jobbar för att den studerande efter sin tid vid hos oss ska vara en mångsidig människa, utrustad med den vilja att arbeta för en bättre värld, den tilltro till sig själv och den ljusa syn på framtiden som krävs för ett ansvarsfullt och aktivt medborgskap.

VÅRT MÅL FÖR INDIVIDENS UTVECKLING

3 UNDERVISNINGEN

3.1 Synen på lärande

Grunderna för läroplanen bygger på en syn på lärande, där lärandet är ett resultat av den studerandes aktiva, målinriktade och självstyrda arbete. Under lärprocessen tolkar, analyserar och utvärderar den studerande olika slag av information, bygger ny kunskap och fördjupar därmed sin kompetens utgående från sina tidigare erfarenheter och kunskaper.Handledning och konstruktiv respons stärker självförtroendet och hjälper den studerande att utveckla sitt tänkande och arbeta på ett ändamålsenligt sätt.

Lärandet sker genom kommunikation med andra studerande, lärare och sakkunniga samt i olika grupper och miljöer. Lärandet är mångfasetterat och knutet till den aktivitet, den situation och den kultur där det försiggår. I gymnasiet ska de studerande handledas att upptäcka samband mellan begrepp, vetenskapsområden och kunskaper och att tillämpa det de tidigare lärt sig, i föränderliga situationer. En studerande som är medveten om sina lärprocesser kan bedöma och utveckla sina studiefärdigheter och sitt tänkande. Samtidigt utvecklas även färdigheter som förutsätts för livslångt lärande. Framgångar i studierna och andra positiva erfarenheter främjar lärandet och sporrar de studerande att fördjupa sina kunskaper.

3.2 Studiemiljöer och studiemetoder

Studiemiljöerna och -metoderna i gymnasiet ska utformas utgående från synen på lärande och målen för undervisningen. Också de studerandes förutsättningar, intressen, åsikter och individuella behov ska utgöra grunden för valet och utvecklandet av studiemiljöer och -metoder.

Eftersom lärandet är mångfasetterat och knutet till tidigare inhämtade kunskaper, ska mångsidiga undervisnings-, handlednings- och studiemetoder tillämpas i gymnasiet. Vid valet av metoder bör de begreppsliga och metodiska kunskaper som förutsätts i olika läroämnen beaktas. Studiemetoder som bygger på undersökning, experiment och problemlösning främjar förmågan att lära sig och utvecklar ett kritiskt och kreativt tänkande. Genom arbetsmetodiska lösningar kan man stödja de studerande att utveckla förmåga att behärska helheter och kunskaper inom ämnesövergripande områden.

Målet med undervisnings- och studiemetoderna i gymnasiet är att de studerande ska arbeta aktivt och utveckla samarbetsfärdigheter. De studerande ska vägledas att planera sina studier, utvärdera sina arbetsfärdigheter och sin arbetsteknik och att ta ansvar för sitt

lärande. De ska också handledas att använda digitala verktyg på ett mångsidigt sätt. Vid valet av studiemetoder och i handledningen av arbetet ska man dessutom sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Meningsfulla lärupplevelser förbinder och motiverar till studier. De studerande ska ges möjligheter att arbeta med uppgifter, i vilka kunskaper och färdigheter kopplas ihop dels med deras egna erfarenheter, dels med olika företeelser i omgivningen och samhället. De studerande ska uppmuntras att lösa problembaserade och tillräckligt utmanande uppgifter, upptäcka problem och att ställa frågor och söka svar.

Studiemiljöerna i gymnasiet ska vara trygga och hälsosamma för de studerande. Målet är att studiemiljöerna ska vara mångsidiga, att de ska främja studiemotivationen och bidra till att studierna blir meningsfulla. Genom att utveckla studiemiljöerna ska man utöver självständigt arbete även stödja interaktivt och kollaborativt lärande. I lösningar som gäller studiemiljöerna är det skäl att beakta att lärandet sker i varierande situationer och på många olika platser. Den byggda miljön och naturen ska utnyttjas i studierna så att kreativt tänkande och forskningsbaserade studier är möjliga. Studiemiljöerna ska vidgas till sammanhang utanför läroanstalten bland annat med hjälp av digitala verktyg och arbetsätt. De studiemiljöer som universitet, yrkeshögskolor och andra läroanstalter, bibliotek, idrotts- och naturcenter, konst- och kulturinstitutioner, arbetslivet och företag samt andra parter erbjuder ska utnyttjas på ett mångsidigt sätt.

De studerande ska handledas att använda digitala studiemiljöer, studiematerial och verktyg för att söka och utvärdera information i olika former och för att producera och dela ny kunskap. De studerande ska själva ansvara för anskaffningen av läromedel, material och arbetsredskap, ifall dessa inte erbjuds av utbildningsanordnaren.

De studerandes individuella studiegång, lärtiggar och förmåga att studera på nätet ska stödjas genom att de studerande erbjuds möjligheter att genomföra studier också som distansstudier. En kurs som genomförs som distansstudier ska bestå av självständiga studier handledda av läraren och samt mångsidig användning av datanät och annan informations- och kommunikationsteknik. Inom distansundervisningen ska man sträva efter att också använda kollaborativa arbetsätt. En gymnasiekurs kan också ordnas som flerformsundervisning, så att kursen förutom distansundervisning och -studier på nätet även innehåller närundervisning och -handledning.

När studierna genomförs som självständiga studier är det viktigt att beakta den studerandes förutsättningar att genomföra studierna utan att delta i undervisning. Man ska också beakta den studerandes behov av handledning och stöd.

VÅR STUDIEMILJÖ

För att främja studiemotivationen och inläringen är den moderna studiemiljön digital, kreativ, flexibel, inspirerande och trygg. För att möjliggöra detta är lärarens roll att skapa ett målmedvetet, konstruktivt, handledande och dialogiskt studieklimat. Vi betonar utforskande och kollaborativa studiemetoder för att utveckla den studerandes samarbetsfärdigheter samt kritiska och analytiska tänkande.

Lärandet är en ständigt pågående verksamhet som inte begränsas till skolan. Vår uppgift är därför att möjliggöra inläring i och utanför skolan. Via gymnasienätverket GNet erbjuder vi våra studerande möjligheter att avlägga virtuella kurser på distans. Dessutom förverkligas projekt i samarbete med övriga stadiets skolor över språk- och ämnesgränserna inom och utanför landets gränser. Vi samarbetar också med tredje stadiets utbildning som ett led i vår satsning på högskoleförberedande verksamhet. Vårt upplägg för tentamen tränar den studerande i självständiga studier och utvecklar metakognitiva färdigheter.

För att underlätta planeringen inför studentexamen har vi utvecklat ämnesstigar för rekommenderad studiegång. Ämnesstigarna bereder också väg för ämnesöverskridande verksamhet som stöd för en bred allmänbildning och stöder den studerandes aktiva och målinriktade självstyrning.

3.3 Verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen är en tolkning av vad gymnasiets uppdrag att undervisa och fostra innebär i praktiken. Den ska genomsyra läroanstaltens hela verksamhet och allas sätt att bemöta varandra. Gymnasiet är en egen utbildningsform och varje gymnasium har sin egen verksamhetskultur. De olika delarna av läroplanen konkretiseras i verksamhetskulturen. Verksamhetskulturen innehåller både medvetna och omedvetna faktorer som återspeglas i läroanstaltens verksamhet.

I grunderna för läroplanen betonas en verksamhetskultur som främjar hållbart välbefinnande och delaktighet och som är öppen för olika former av kommunikation och förändringar i världen. Verksamhetskulturen ska utvecklas i samarbete mellan hela personalen, de studerande, vårdnadshavarna och läroanstaltens samarbetsparter. Principerna för utvecklandet och utvärderingen av verksamhetskulturen och eventuella lokala prioriteringar ska beskrivas i läroplanen.

I grunderna för läroplanen är utgångspunkten att följande teman ska styra utvecklandet av verksamhetskulturen:

En lärande organisation

En läroanstalt är en lärande gemenskap som ska främja alla sina medlemmars lärande och stimulera till målinriktat arbete. För att bygga upp en lärande gemenskap förutsätts dialog och pedagogiskt ledarskap. Arbetssätt som stärker det kollaborativa och individuella lärandet ska systematiskt utvecklas. Genom tematiska arbetssätt kan man skapa förutsättningar för helhetsskapande undervisning. Arbetet ska utgå från de studerande och stärka deras initiativförmåga, utveckling och lärande. En positiv inställning till lärande lägger grund för framtida färdigheter och livslångt lärande. En lärande organisation skapar rutiner för kommunikationen både inom läroanstalten och med det omgivande samhället. Det förutsätter samarbete med hemmen, andra skolor och utbildningsstadier samt med arbets- och företagslivet.

Digitaliseringen möjliggör kollaborativt lärande och kunskapsskapande samt användning av olika slag av studie- och kunskapsmiljöer. De studerande ska handledas att agera också i en nätverksbaserad och globaliserad värld.

Som stöd för en lärande organisation skapar vi strukturer för utbyte av kunskap, erfarenhet och idéer bland alla parter i skolan. Samarbetet mellan alla parter är både horisontellt och vertikalt.

Det horisontella samarbetet syns i form av kollaborativ inläring bland de studerande samt i elevkårsstyrelsens och elevparlamentets verksamhet. Bland lärarna syns det i form av ämnesöverskridande skolutvecklingsarbete inom och mellan arbetslagen, i samarbetet inom ämnesgrupperna samt i form av s.k. kollegiecoaching med självreflektion och utbyte av idéer som mål.

Det vertikala samarbetet sker mellan personalen och de studerande. Målet för samarbetet är ömsesidigt utbyte av information, erfarenheter och idéer över ålders- och yrkesgränserna som gynnar hela skolans och de enskilda individernas utveckling.

Delaktighet och gemenskap

Delaktighet och demokratisk verksamhet ger de studerande förutsättningar att växa till aktiva medborgare. Utbildningsanordnaren ska främja alla studerandes delaktighet och ge dem mångsidiga möjligheter att delta i beslutsfattandet och i utvecklandet av arbetssätten vid läroanstalten. De studerande ska uppmuntras att uttrycka sin åsikt, vara med och besluta om gemensamma frågor och att agera ansvarsfullt i olika grupper och i samhället. De ska även uppmuntras att vara aktiva och att delta i till exempel studerandekårs- och tutorverksamhet. Läroanstalten ska systematiskt, i samarbete med olika samarbetsparter, utveckla handlingsätt som skapar delaktighet och gemenskap. I undervisningen ska man använda kollaborativa arbetssätt och stödja de studerande att utveckla sociala relationer i gruppen. Betydelsen av kollaborativa arbetssätt och grupphandledning ska betonas i början av gymnasiestudierna.

Vi tror att samhörighet och möjlighet till delaktighet inverkar på de studerandes och personalens välmående. Välmående har betydelse för individens arbetsförmåga och en höjande inverkan på resultatet. Den studerande bereds, där hinder inte föreligger, möjlighet att inverka på verksamhetens upplägg både inom och utanför klassrummet. Ett distribuerat ledarskap möjliggör för våra anställda att själva ta initiativ och ansvar. Ett aktivt arbete för samhörighet mellan alla i vår skola hör till alla parter uppgifter.

Välbefinnande och en hållbar framtid

I en lärande gemenskap främjas en hållbar livsstil och förutsättningarna för en bra framtid. De studerande ska uppmuntras att arbeta för en rättvis och hållbar framtid. Ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön ska återspeglas i vardagens val och rutiner. Arbets- och tillvägagångssätten ska stödja den studerandes och gruppens välbefinnande och skapa en rofylld och trygg atmosfär.

Kommunikationen i gruppen ska präglas av öppenhet, omsorg och ömsesidig respekt. Dessa aspekter ska beaktas i läroanstaltens hela verksamhet och styra allas arbete. Handledning och studerandevård är hela läroanstaltens gemensamma uppgift. De studerande ska ha

möjlighet till lagenlig handledning och stöd med hänsyn till deras individuella och särskilda behov. Jämlikhet och likvärdighet ska främjas i arbetet. Mobbning, trakasserier, våld, rasism eller diskriminering ska inte accepteras, utan förebyggas och tas itu med. De studerande ska uppmuntras att tillägna sig en aktiv livsstil som främjar hälsa, välbefinnande och lärande. Måltiden är en del av en verksamhetskultur som främjar de studerandes välbefinnande.

Vårt arbete för välmående bygger på en levande värdegrund som baseras på respekt för individen. Den lägger grunden för en öppen dialog mellan alla parter, för omsorg om varandra och människor i vår nära omgivning och längre bort samt för vår gemensamma framtid. Vårt arbete för global fostran stöder detta mål.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Kulturell och språklig mångfald ska värdesättas i gymnasiet. Olika språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. Läroanstalten ska dra nytta av landets kulturarv, national- och minoritetsspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Det är viktigt att förstå språkens centrala betydelse för lärande och kommunikation samt för identitetsskapande och integrering i samhället. Varje läroämne har sitt eget sätt att använda språket, sitt eget begreppssystem och textbruk, som öppnar olika perspektiv på samma företeelse. I ett språkmedvetet gymnasium utvecklar den studerande flerspråkighet, vilket innebär kunskaper om och i språkbruket inom olika vetenskapsområden, inom modersmålet och dess språkliga varianter såsom dialekter, samt inom övriga språk på varierande nivå. I gymnasiet är varje lärare också språklärare i sitt ämne.

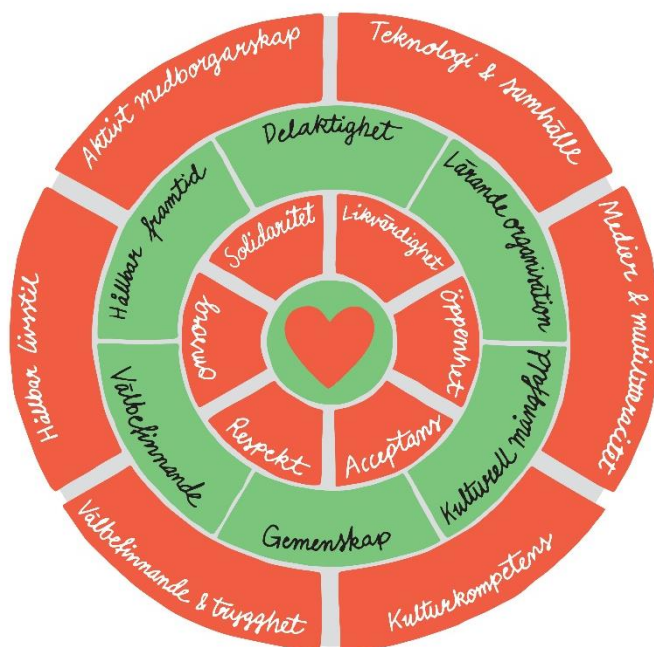
Vår satsning på internationalism och global fostran har som mål att väcka intresse för andra kulturer samtidigt som vi arbetar för att stärka den finlandssvenska identiteten bland våra studerande. Jämsides med stödet för framväxten av flerspråkighet stöder lärarna utvecklingen av ett gott modersmål som verktyg för bearbetningen av kunskap, tankar och känslor. Vårt mål är kommunikativa individer som kan möta andra människor med öppenhet och dialog.

Vi profilerar oss som en skola med satsning på högskoleförberedande verksamhet.Handledningsverksamheten inom såväl studiehandledningen som inom ämnena har som mål att den studerande smidigt ska klara av övergången till högskolestudier. Vårt uttalade mål är att också arbeta för välmående bland studerande och lärare som stöd för studier och arbete. Vår vision är att vara en progressiv skola fylld av engagemang för arbete, för en hållbar utveckling på såväl individ- som samhälls- och global nivå.

Vår verksamhet vilar på en humanistisk värdegrund som är påtaglig för våra studerande. Verksamheten utvärderas årligen av våra abiturienter. Därtill utförs regelbundna utvärderingar av de studerande, av lärarna och av hemmen. På basis av resultaten från

utvärderingarna samt i samarbete med elevkåren utvecklar vi vår verksamhet i enlighet med överenskommen profil och vision. Delaktighet och beaktande av åsikter bland studerande och personal är grunden för detta utvecklingsarbete.

TEMA FÖR VÅR SKOLUTVECKLING

3.4 Studiernas uppbyggnad

I gymnasieutbildningen för unga omfattar gymnasiets lärokurs minst 75 kurser. I enlighet med statsrådets förordning om de allmänna riksomfattande målen för och timfördelningen i den utbildning som avses i gymnasielagen (942/2014) består gymnasiestudierna av obligatoriska, fördjupade och tillämpade kurser. De fördjupade kurserna är valfria för den studerande och huvudsakligen fortsättningskurser som direkt hänger samman med de obligatoriska kurserna. De nationella fördjupade kurserna är de kurser som avses i statsrådets förordning (942/2014) som erbjuds som fördjupade studier och för vilka Utbildningsstyrelsen fastställt läroplansgrunder. Av dessa kurser ska den studerande välja minst tio i sitt studieprogram. Utöver de nationella fördjupade kurserna kan gymnasiet ytterligare ha lokala fördjupade kurser i sin läroplan.

De tillämpade kurserna är metodkurser, av samma eller någon annan utbildningsanordnare ordnade yrkesinriktade studier, integrerade kurser som innehåller stoff från olika ämnen,

eller andra studier som lämpar sig för gymnasiet. De tillämpade kurserna omfattar nationella tillämpade kurser och lokala tillämpade kurser som ingår i gymnasiets läroplan. De nationella tillämpade kurserna utgörs av gymnasiediplom som utbildningsanordnaren erbjuder i olika ämnen och ämnesgrupper enligt de nationella läroplansgrunderna, och av de konstkurser, för vilka Utbildningsstyrelsen har fastställt nationella läroplansgrunder, se kapitel 5.24: Ämnesövergripande konstkurser.

Vår rekommenderade ordningsföljd för kurserna framgår av ämnesstigarna vid varje ämne i kapitel 5.

4 STÖD OCH HANDLEDNING FÖR DE STUDERANDE

4.1 Samarbetet mellan hem och läroanstalt

Gymnasieutbildningen för ungdomar ska genomföras i samarbete med hemmen (gymnasielag 629/1998, 2 §). Utgångspunkten för samarbetet är öppen och jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Samarbetet ska stödja den studerandes förutsättningar för lärande, sunda utveckling och välbefinnande. Avsikten är också att främja de studerandes, vårdnadshavarnas och hemmens delaktighet samt gemenskapen, välbefinnandet och tryggheten vid läroanstalten. Samarbetet med vårdnadshavarna och hemmen ska ingå i gymnasiets verksamhetskultur och fortgå under den studerandes hela gymnasietid.

Samarbetet ska vara mångsidigt och samarbetsformerna ska systematiskt utvecklas. Vårdnadshavarna ska informeras om gymnasiet som utbildningsform och om gymnasiets praxis och uppmuntras att delta i samarbetet och utvecklandet av verksamheten. Tillsammans med den studerande ska man följa med hur arbetet och studierna framskrider och informera vårdnadshavarna om situationen. De studerande och vårdnadshavarna ska också ges information om handledningen, studerandevården och stödet för lärande och studier.

Samarbetet ska utgå från den studerandes individuella förutsättningar och behov. I samarbetet ska man beakta den unga vuxnas och myndiga studerandes integritet och ansvar. Också olika typer av familjer och deras specifika behov ska tas i beaktande i samarbetet. Att utnyttja vårdnadshavarnas kompetens i samarbetet stärker verksamhetskulturen. Samarbetet är särskilt viktigt vid utbildningens övergångsskeden, i planeringen av studierna och när det visar sig att en studerande eventuellt behöver stöd.

Ansvaret för att utveckla samarbetet samt för att skapa förutsättningar och former för samarbetet ligger hos utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren ska i läroplanen fastställa hur samarbetet mellan hem och läroanstalt genomförs. Utbildningsanordnaren ska regelbundet utreda de studerandes och deras vårdnadshavares åsikter om läroanstaltens och utbildningsanordnarens verksamhet (gymnasielag 629/1998, 27 §). De delar av läroplanen som berör samarbetet mellan hem och läroanstalt ska göras upp i samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheterna.

4.2Handledning

Handledningen i gymnasiet ska bilda en helhet som stödjer den studerande i olika skeden av gymnasiestudierna och utvecklar hens förmåga att göra val och fatta beslut om sin utbildning och framtid. Handledningen ska stödja de studerandes välbefinnande, fostran och utveckling, erbjuda verktyg för bättre självkänedom och självreglering och uppmuntra till aktivt medborgarskap. Gemenskapen mellan de studerande samt deras delaktighet och initiativförmåga bör upprätthållas och vidareutvecklas under gymnasietiden. Handledningen ska främja jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förebygga marginalisering. Man ska följa med hur studierna fortlöper och stödja de studerande att gå vidare i sina studier. Studierna och de studerandes välbefinnande ska följas upp och stödjas i samarbete med vårdnadshavarna och studerandevårdspersonalen.

Handledningen ska vara ett gemensamt arbete för hela gymnasiets personal och ska ledas på ett målinriktat sätt. Studiehandledaren bär huvudansvaret för hur handledningen ordnas i praktiken och för planeringen och genomförandet av handledningen som helhet. Grupphandledaren fungerar som närmaste handledare för sin studerandegrupp. Ämnesläraren handleder den studerande i studietekniken i sitt eget ämne, hjälper den studerande att utveckla sin förmåga att lära sig lära och stödjer förutsättningarna för fortsatta studier och kunskapen om arbetslivet vad det egna ämnet beträffar. Den studerande ska vara aktiv och delaktig i handledningen. Varje studerande ska respekteras som individ med rätt till handledning. Handledningen kan ordnas som kursformad undervisning, individuellt och i smågrupper, som kamrathandledning eller som en kombination av dessa.

Den studerande ska under gymnasietiden få handledning som stöd för sina studier och val. Handledningen ska hjälpa den studerande att förstå hur olika val under gymnasietiden påverkar karriärmöjligheterna och möjligheterna till fortsatta studier. Den studerandes studiestrategier och förmåga att utvärdera sina färdigheter ska utvecklas. Den studerande ska få hjälp med att ge akt på sina styrkor och utvecklingsbehov som lärande individ och att välja lämpliga studiemetoder. Den studerande ska få lära sig att planera och göra egna val och att ta ansvar för sina val. Målet är att den studerande ska inse betydelsen av ett livslångt lärande. Handledningen ska på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt lyfta fram olika alternativ angående fortsatta studier och karriärplanering som stödjer den studerandes egna planer och val, och den studerande ska vägledas att söka information om alternativen. Som stöd för gymnasiestudierna och övergången till fortsatta studier och arbetslivet ska den studerande utarbeta en individuell plan som innehåller en studieplan, en plan för studentexamen samt en plan för fortsatta studier och yrkeskarriär. Den studerande ska uppdatera sina planer med stöd av handledarna vid läroanstalten.

Handledningen är särskilt viktig vid etappmålen och övergångsskedena i utbildningen. Läroanstalten ska informera eleverna, vårdnadshavarna, studiehandledarna och lärarna i den grundläggande utbildningen om gymnasieutbildningen och ge dem möjligheter att bekanta sig med undervisningen i gymnasiet. Då nya studerande inleder sina studier vid gymnasiet ska de informeras om läroanstaltens verksamhet och gymnasiestudierna. De studerande ska under gymnasietiden ges möjlighet att bekanta sig med både arbetslivet och framtida studieplatser. Övergången till fortsatta studier ska uppmärksammas i slutskedet av gymnasieutbildningen.

Den studerande ska informeras om vilka uppgifter olika personer har inom handledningen samt i vilka frågor och hur den studerande kan få hjälp av dem.

Som bilaga till läroplanen finns vår separata handledningsplan. Den stöder utvecklandet av vårt gemensamma handledningsarbete, beskriver handledningsverksamheten och dess mål samt preciserar uppgifts- och arbetsfördelningen bland vår personal i fråga om handledning. Dessutom tar handledningsplanen fasta på handledning i samband med utbildningens övergångsskeden samt hur samarbetet som gäller handledning ordnas med centrala samarbetsparter, såsom framtida studieplatser, arbetslivet och andra externa aktörer. Handledningsplanen beskriver också samarbetet med vårdnadshavarna i anslutning till handledning.

4.3 Stöd för lärande och studier

Syftet med stöd för lärande och studier är att stödja den studerande under gymnasiestudierna. Stödet ska ordnas med beaktande av de studerandes olika utgångslägen, styrkor och utvecklingsbehov. Stöd för lärande och studier innebär dels att man finner lösningar för hela gemenskapen och för studiemiljön, dels att man möter de studerandes individuella behov. Det är viktigt att lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks i ett tidigt skede. Varje studerande ska ha möjlighet att lyckas i sitt lärande utifrån sina egna förutsättningar, att utvecklas som lärande individ och att växa och utvecklas som människa. Man ska fästa uppmärksamhet vid den studerandes studieförutsättningar, utvecklingen av förmågan att lära sig lära samt den studerandes möjlighet att ta ansvar för sina studier och planera, genomföra och utvärdera studierna. De studerande och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd och vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja den studerandes målinriktade lärande.

En studerande kan tillfälligt ha blivit efter i studierna eller behöva stöd på grund av till exempel språkliga, matematiska, motoriska eller uppmärksamhetsrelaterade svårigheter.

Behovet av stöd kan också hänga ihop med sociala svårigheter, mentala problem eller problem i den aktuella livssituationen. Utgångspunkten vid bedömningen av stödbehovet är samarbete och kommunikation med den studerande och i mån av möjlighet även med vårdnadshavarna. Konstaterandet av behovet av stöd kan enligt 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998, ändrad genom lag 1288/2013) grunda sig på information från den grundläggande utbildningen, den studerandes egna, lärarnas eller den övriga personalens observationer eller olika bedömningar. Stödet ska planeras utgående från den information om den studerandes stödbehov som finns att tillgå och det stöd som den studerande eventuellt fått tidigare. Stödåtgärderna ska planeras och sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt.

Man ska granska arbetssätten, undervisningsarrangemangen och studiemiljöerna i gymnasiet och hur de lämpar sig för den studerande och sträva efter att finna lösningar som stödjer den studerande i studierna. Läraren ska planera stödåtgärderna tillsammans med den studerande och samarbeta med övriga eventuella sakkunniga. Det är varje lärares uppgift att ge uppmuntrande respons och handleda en studerande som behöver stöd för att stärka självförtroendet, förmågan att bedöma sig själv, att lära sig lära och att planera sin framtid. Den studerandes behov av specialarrangemang i studentexamensproven ska bedömas utgående från det stöd hen behövt och fått under gymnasietiden. Den studerande ska få hjälp med att skaffa nödvändiga utlåtanden. Dessutom ska man komma överens om det samarbete som behövs för att den studerande ska kunna testa och öva specialarrangemangen.

Stödformerna kan bestå av differentiering av undervisningen och andra pedagogiska lösningar, utnyttjande av kursvalsmöjligheter, mångsidig studiehandledning och stöd av grupphandledaren. Man ska sträva efter att ordna undervisningssituationerna och proven med beaktande av den studerandes individuella behov. Studierna för en studerande kan enligt 13 § i gymnasielagen (629/1998, ändrad genom lag 478/2003) delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i gymnasielagen och -förordningen och i gymnasiets läroplan. De stödåtgärder och det stöd som behövs i olika läroämnen kan enligt överenskommelse skrivas in i den studerandes individuella studieplan. Den studerande ska vid behov hänvisas att ansöka om tjänster som avses i 29 § 2 mom. i gymnasielagen. Utöver stöd för lärande och studier kan den studerande också få individuell studerandevård.

De stödåtgärder vi erbjuder den studerande är stödundervisning efter långvarig sjukdom och personlig handledning av lärare i finska och matematik i form av regelbundet återkommande finska- och matematikverkstäder.

Genom specialundervisningen erbjuder vi också den studerande personlig handledning i studietekniska färdigheter. Vid prov möjliggörs avvikande arrangemang för den studerande som behöver det.

Studiehandledaren, specialläraren, ämneslärarna och alla inom studerandevården kan delta i ordnandet av de stödformer en enskild studerande behöver. Rektor fattar de administrativa beslut som behövs som stöd för den enskilda studerandes framgångsrika studier.

4.4 Studerandevård

Målet med studerandevården i gymnasiet är att främja de studerandes lärande, hälsa och välbefinnande och värna om hela läroanstaltens välbefinnande och en sund och trygg studiemiljö. Studerandevården ska bestå av både gemensam och individuell studerandevård. [Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 2 § och 3 §.]

Studerandevården i gymnasiet ska omfatta studerandevård i enlighet med den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt samt studerandevårdstjänster bestående av psykolog- och kuratorstjänster samt studerandehälsovårdstjänster. Den kommun där läroanstalten är belägen ansvarar i första hand för att tillhandahålla studerandevårdstjänsterna. En privat eller statlig utbildningsanordnare kan besluta om att erbjuda dessa tjänster helt eller delvis i egen regi och på egen bekostnad. Den studerande har rätt att avgiftsfritt få sådan studerandevård som förutsätts för att hen ska kunna delta i utbildningen, med undantag av sjukvårdstjänster för studerande som fyllt 18 år. De studerande och deras vårdnadshavare ska informeras om den studerandevård som de studerande har tillgång till och den studerande ska hänvisas att söka de studerandevårdstjänster som hen behöver. [Lag om elev- och studerandevård 3 § och 9 § (ändrad genom lag 1409/2014) och 11 §.]

Studerandevården ska ordnas genom sektorsövergripande samarbete med undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att den bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Studerandevården ska genomföras i samarbete med de studerande och deras vårdnadshavare och vid behov med andra samarbetsparter. Alla studerande ska ges möjlighet att delta i planeringen och utvecklandet av studerandevården. Studerandevården är en uppgift som hör till alla som arbetar vid läroanstalten och alla som ansvarar för studerandevårdstjänsterna. Läroanstaltens personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i studiegemenskapen. [Lag om elev- och studerandevård 3 § och 4 §, gymnasielag 629/1998, 27 § (1268/2013).]

4.4.1 Centrala principer för studerandevården

I föreliggande grunder för gymnasiets läroplan fastställs de centrala principerna för

studerandevården och målen för den studerandevård som hör till undervisningsväsendet. Grunderna innehåller också anvisningar om läroplanen och läroanstaltens studerandevårdsplan [gymnasielag 10 §, 29 a § (ändrad genom lag 1289/2013), lag om elev- och studerandevård 13 §].

Gemensam studerandevård

Studerandevården utgör en viktig del av gymnasiets verksamhetskultur och angår alla vuxna som arbetar i skolan. Alla vuxna som arbetar i skolan sörjer för de studerandes välbefinnande och lärande i samarbete med vårdnadshavarna. De studerandes välbefinnande i skolan påverkas av att skolmiljön är trygg och sund samt att de får tillräckligt stöd för lärande och skolgång. Välbefinnande syftar på den studerandes upplevelse av god fysisk och psykisk hälsa, trygghet och positiva sociala relationer. Att stödja välbefinnandet handlar om att möta, uppmuntra och hjälpa de studerande samt att stärka deras delaktighet.

Det generellt inriktade studerandevårdsarbetet handlar om att främja, följa, bedöma och förbättra skolsamfundets och studerandegruppernas välbefinnande. Den generellt inriktade studerandevården fokuserar på förebyggande arbete och innebär omsorg om en hälsosam, säker och tillgänglig skolmiljö. Vid utvecklandet av gemenskapsfrämjande verksamhetsrutiner samarbetar man med studerande och vårdnadshavare samt med andra aktörer och myndigheter som arbetar för att främja barns och ungas välmående.

De studerandes och vårdnadshavarnas delaktighet och möjligheter att bli hörda utgör en viktig del av den generellt inriktade studerandevården och ökar välbefinnandet. De studerandes växande till aktiva medborgare stöds genom ökad delaktighet. Verksamhetspraxis som ökar delaktigheten bidrar också till att förebygga problem, att identifiera dem i ett tidigt skede och att ordna behövligt stöd. Studerandevården skapar förutsättningar i skolmiljön till samhörighet, omtanke och öppen interaktion.

De studerande har rätt till en fysiskt säker samt psykiskt och socialt trygg studiemiljö. Utgångspunkten i att ordna undervisningen är att garantera de studerandes och personalens trygghet och säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Skolornas ordningsregler och säkerhetsplan ökar säkerheten, trivsamteten och den interna ordningen i skolan. Skolorna har också planer för skyddande av de studerande för våld, mobbning och trakasserier. De här planerna fogas som bilagor till skolornas egna studerandevårdsplaner.

Välskötta skolbyggnader samt undervisningslokaler och -redskap bidrar till en hälsosam och säker miljö. I den generellt inriktade studerandevården ingår att fortlöpande främja och följa skolsamfundets välbefinnande och att ta hand om skolmiljön så att den är hälsosam,

säker och trygg. Detta sker i samarbete med alla vuxna som arbetar i skolan. Till främjandet av säkerheten hör också verksamhetsrutinerna vid förebyggandet av olycksfall samt datasäkerheten.

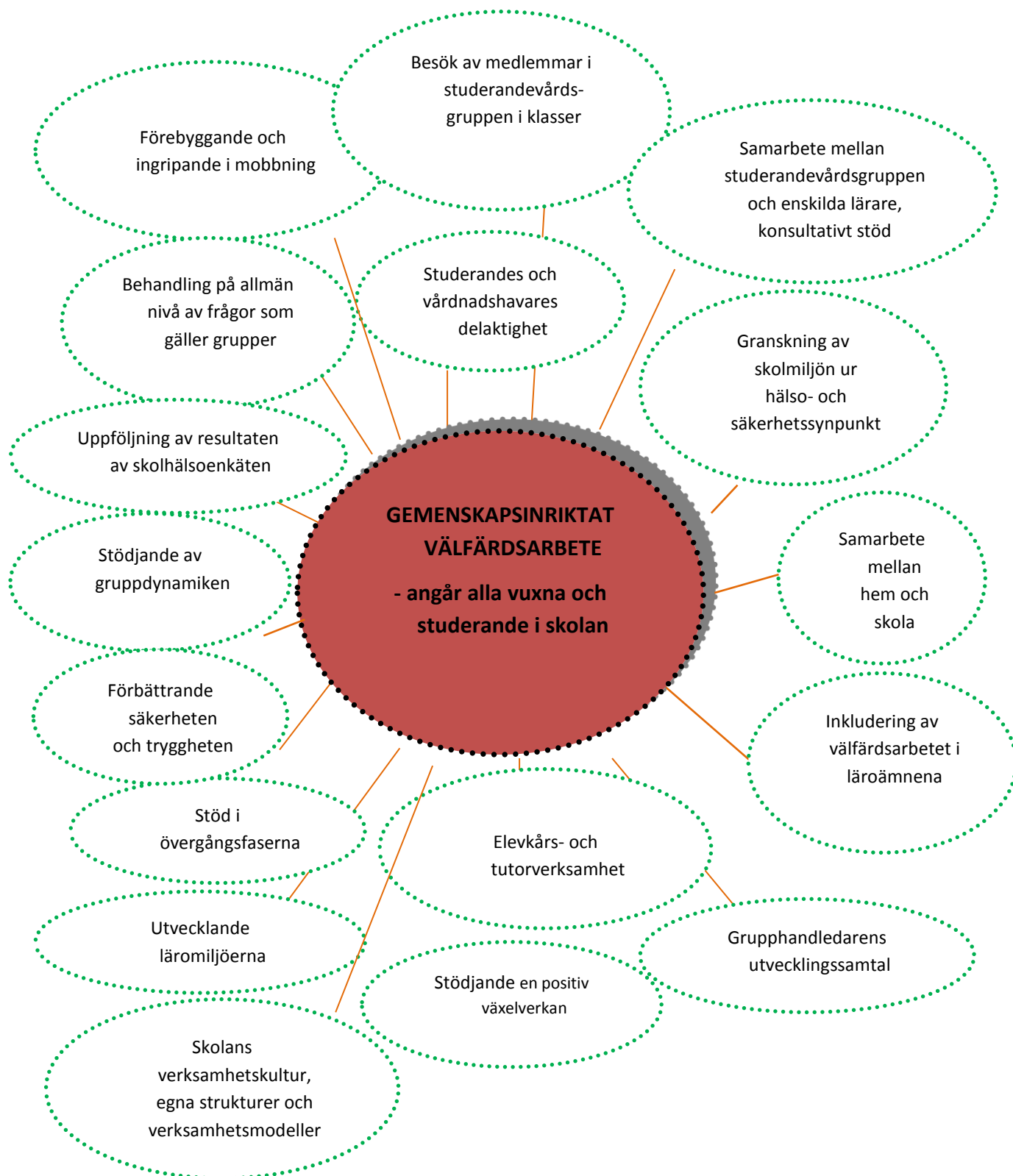
I vår arbetsgrupp för den gemensamma studerandevården deltar:

- *rektor/biträdande rektor*
- *skolpsykolog*
- *skolkurator*
- *skolhälsovårdare*
- *speciallärare eller någon annan lärare*
- *studiehandledare*
- *den (de) säkerhetsansvariga i skolan*

Den gemensamma studerandevårdsgruppens centrala uppgifter är:

- *att skapa och utveckla gemensamma strukturer som främjar välbefinnandet*
- *att göra det möjligt för studerande och vårdnadshavare att delta i utarbetandet av elevhälsoplanen och i välfärdsarbetet*
- *att samordna samarbetet med externa aktörer*
- *att utveckla lärmiljöerna*
- *att bereda skolans läsårsplan till den del det gäller studerandevården*
- *att utveckla och följa studerandevårdssamarbetet mellan hem och skola*

EXEMPEL PÅ GENERELLT INRIKTAT VÄLFÄRDSARBETE INOM GYMNASIEUTBILDNINGEN I GRANKULLA

Individuell studerandevård

Med individuell studerandevård avses skolhälsovårdstjänster, psykolog- och kuratorstjänster inom elevhälsan samt sektorövergripande individuellt inriktade insatser från elevhälsan. De omfattande hälsoundersökningarna och andra återkommande kontroller inom skolhälsovården utgör en del av den individuella studerandevården, och de sammandrag som görs av dessa ger information också för genomförandet av den gemensamma studerandevården.

Målet för den individuella studerandevården är att följa och främja den studerandes mångsidiga utveckling, hälsa, välbefinnande och lärande. Det är också viktigt med stöd och problemlösning i ett tidigt skede. Den studerandes individuella förutsättningar, resurser och behov beaktas både i skolans vardag och när stödet från studerandevården byggs upp.

Den individuella studerandevården bygger alltid på den studerandes och vid behov vårdnadshavarens samtycke. Den studerandes delaktighet samt egna önskemål och åsikter beaktas, när man vidtar åtgärder och skapar lösningar som gäller honom eller henne. Interaktionen är öppen, respektfull och konfidentiell. Arbetet ordnas så att den studerande blir hörd och kan uppleva situationen som stressfri. I studerandevårdsarbetet iaktas bestämmelserna om sekretess och utlämnande av uppgifter.

Behandlingen av ett ärende i en expertgrupp som samlas till stöd för en enskild studerande samt gruppens sammansättning bygger på den studerandes eller vid behov vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av den studerande eller vårdnadshavaren kan några av studerandevårdens samarbetspartner eller anhöriga till den studerande delta i behandlingen av ärendet. Gruppens medlemmar har därtill rätt att begära råd i ett ärende av sakkunniga som anses lämpliga.

Behandlingen i en expertgrupp av ett ärende som gäller en enskild studerande sammanfattas i en elevhälsojournal. Gruppens ansvarsperson antecknar nödvändiga uppgifter i elevhälsojournalen för ordnande och genomförande av den individuella studerandevården. Även andra medlemmar i expertgruppen kan göra anteckningar i journalen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk ordning. Enligt lagen om elev- och studerandevård ska journalen innehålla följande uppgifter:

- *den studerandes namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt för en minderårig studerande vårdnadshavarens eller en annan laglig företrädarens namn och kontaktinformation,*
- *datum för anteckningen samt vem som gjort den och hans eller hennes yrkes- eller tjänsteställning,*

- mötesdeltagarna och deras ställning,
- vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet,
- uppgifter om de åtgärder som genomförts medan den studerandes situation har utretts, såsom bedömningar, undersökningar och utredningar,
- genomförda åtgärder såsom samarbete med olika aktörer samt tidigare och nuvarande stödåtgärder,
- uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten, planen för genomförande av besluten samt
- uppgifter om dem som svarar för genomförandet och uppföljningen

Om uppgifter i en elevhälsojournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut och till vem samt på vilka grunder de lämnats ut.

Trots sekretessen har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell studerandevård rätt att av varandra få och att till varandra och den myndighet som ansvarar för studerandevård lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att individuellt inriktade insatser från elevhälsan ska kunna ordnas och genomföras. Dessutom har de rätt att av varandra få och till varandra och till den studerandes lärare, rektor och utbildningsanordnaren lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för ett ändamålsenligt ordnande av undervisningen för den studerande.

Om en studerande övergår till en annan utbildningsanordnares undervisning eller utbildning, ska den tidigare utbildningsanordnaren begära samtycke av den studerande eller vid behov av vårdnadshavaren till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevhälsans klientregister som behövs för kontinuiteten i elevhälsan får överföras till den nya utbildningsanordnaren. Däremot får sådana uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen trots sekretessen omedelbart levereras till den andra utbildningsanordnaren eller anordnaren av gymnasieutbildning eller yrkesutbildning. Motsvarande uppgifter kan också ges på begäran av den nya utbildningsanordnaren.

Studerandevårdsgrupper i yrkesövergripande arbete

I Grankulla verkar stadens sektorsövergripande ledningsgrupp för hälsofrämjandet (TEJO) som styrgrupp för elev- och studerandevården inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt på andra stadiet. Denna styrgrupp ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av studerandevården på kommunnivå.

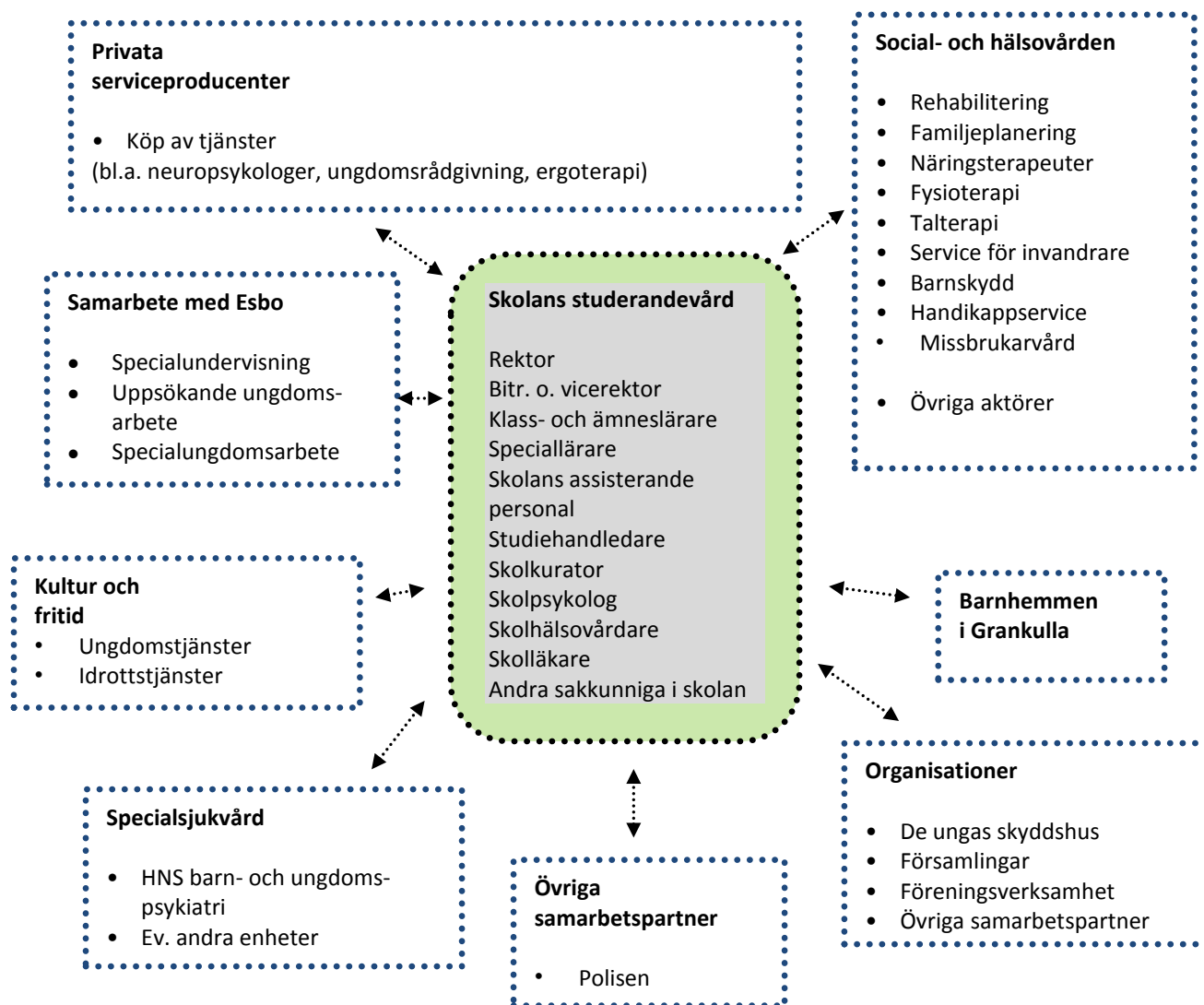
Studerandevården ordnas i sektorövergripande samarbete mellan bildningssektorn och social- och hälsovården så att den bildar en fungerande och enhetlig helhet.

Studerandevården genomförs i samarbete med de studerande och deras vårdnadshavare så att varje studerandes ålder och förutsättningar beaktas. Vid behov idkas samarbete också med andra aktörer.

Inom skolan är studerandevården en uppgift som angår var och en som arbetar i skolgemenskapen och ansvarar för studerandevårdstjänsterna. Det primära ansvaret för skolsamfundets välbefinnande ligger hos skolans personal. När det uppkommer orosmoment som gäller skolsamfundets eller studerandes välbefinnande, söker man lösningar tillsammans med den studerande och vårdnadshavarna.

Till studerandevårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänsterna samt skolhälsovården. Dessa sakkunnigas uppgifter gäller både individer, skolsamfund och samarbete. Tjänster erbjuds till den studerande och vårdnadshavare så att de är lättillgängliga. Tjänsterna ordnas inom den tid som bestäms i lagen.

STUDERANDEVÅRDSSAMARBETET I GRANKULLA PÅ KOMMUN- OCH SKOLNIVÅ

4.4.2 Uppgörande av planer inom studerandevården

Om elev-/studerandevården inom förskoleundervisningen, inom den grundläggande utbildningen och på andra stadiet samt till den anknutna planer bestäms i lagen om elev- och studerandevård.

Elev- och studerandevårdsarbetet i Grankulla bygger på en helhet av tre planer, som tillsammans styr planeringen och genomförandet av studerandevården:

- *välfärdsplanen med ett avsnitt om studerandevården,*
- *läroplanen, som innehåller en beskrivning av gymnasiets studerandevård, samt*
- *de skolspecifika elev- och studerandevårdsplanerna för skolorna i Grankulla.*

Elev- och studerandevården med sina mål, uppgifter och principer för genomförande bildar en helhet som sträcker sig från förskolan till andra stadiet. Växelverkan mellan de olika utbildningsstadierna är en viktig fråga när man funderar över elev- och studerandevårdsverksamheten som helhet. Enhetlig praxis stöder under de olika utvecklingsfaserna de studerandes hälsa, välbefinnande och lärande.

Strukturerna, formerna och verksamhetsrutinerna för det sektorövergripande samarbetet inom studerandevården utvecklas och utvärderas i skolsamfundet och med olika samarbetspartner. Den studerande och vårdnadshavare ges information om tillgänglig studerandevård, och hänvisas till de studerandevårdstjänster de behöver. Den studerandes och vårdnadshavarens delaktighet i studerandevården, ett systematiskt samarbete samt information om studerandevården ökar kännedomen om studerandevården och gör det lättare att söka service. Inbördes konsultation mellan olika yrkesgrupper är en viktig arbetsmetod inom studerandevården.

VÅR STRUKTUR FÖR STUDERANDEVÅRD SAMT FRÄMJANDE AV TRYGGHET OCH SÄKERHET

Läroplan för elevvården och främjande av tryggheten och säkerheten i gymnasieutbildningen i Grankulla

- Nationella läroplansgrunder
- Läroplansdelar på kommunnivå; gäller samtliga skolor

Läroplanen kompletteras av:

På kommunnivå:

- Valfärdsplanen
- Barn- och ungdomspolitiska programmet
- Planen för barns och ungas välmående
- Planen för förebyggande rusmedelsarbete

På skolnivå:

- Skolspecifika kompletteringar till studerandevårdsplanen
- Separata planer som kompletterar studerandevårdsplanen
- Läsårsplanen

Valfärdsplanen, planen för barns och ungas välmående samt det barn- och ungdomspolitiska programmet godkänns av fullmäktige och revideras minst en gång per fyra år.

Följande skolspecifika planer finns som separata bilagor till läroplanen:

- Plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasserier*
- Verksamhet vid akuta kriser*
- Verksamhet vid hotfulla eller farliga situationer*

Skolan meddelar om uppdateringen av de skolspecifika planerna i samband med läsårsplanen.

1. Det totala behovet av studerandevård och tillgängliga studerandevårdstjänster

Studerandevårdstjänsterna i vår skola består av skolpsykolog- och kuratortjänster, som hör till bildningssektorn, samt skolhälsovårdstjänster, som lyder under social- och hälsovården. Skolans rektor planerar tillsammans med den gemensamma studerandevårdsgruppen användningen av skolans studerandevårdsresurs och bedömer hur den ska inriktas på ett ändamålsenligt sätt. Kurators- och psykologtjänsterna inom studerandevården för förskoleeleverna fördelas mellan skolkuratorerna och skolpsykologerna enligt språkgrupp.

Vår skola har (läget 1.8.2016) följande dimensionering inom elev- och studerandevården i fråga om skolpsykologer, skolkuratorer, skolhälsovårdare och skolläkare:

- *Skolpsykologer: 0,5*
- *Skolkuratorer: 0,5*
- *Skolhälsovårdare: 0,5*
- *Skolläkare: 1 förmiddag/vecka; dessutom 1–2 mottagningstider/vecka i hälsovården på hälsostationen.*

2. Förfaringssätt inom studerandevården

I vår skola består den individuella studerandevården av skolpsykolog-, skolkurators- och skolhälsovårdstjänster. Utöver dessa behandlas ärenden som gäller utredning av stödbehovet hos en enskild studerande eller en viss grupp av studerande samt ordnandet av studerandevårdstjänster för dem i en sektorsövergripande expertgrupp, som tillsätts skilt för varje fall. Till expertgruppen kan utses sakkunniga medlemmar endast med samtycke av den studerande eller, om han eller hon inte har förutsättningar att bedöma samtyckets betydelse, med vårdnadshavarens samtycke. Gruppen utser inom sig en ansvarsperson.

En minderårig kan av vägande skäl förbjuda sin vårdnadshavare eller sitt lagliga ombud att delta i behandlingen av ett ärende som gäller honom eller henne. Frågan om hur den studerandes intresse uppfyllts avgörs i ett sådant fall av en yrkesperson inom social- och hälsovården som hör till studerandevården.

En elevhälsojournal ska utarbetas om individuellt inriktad studerandevård.

Skolpsykolog

Skolpsykologen är expert på psykologisk utveckling, psykiskt välbefinnande och lärandets psykologi. Hens arbete styrs starkt av psykologernas etiska regelverk och de sekretessregler som gäller för anställda inom hälso-och sjukvården. Skolpsykologens viktigaste uppgifter är följande:

Arbete på generell nivå:

- *verkar på överenskommet sätt som sakkunnig inom sin egen bransch i sina skolors generellt inriktade studerandevårdsgrupper och kommunens yrkesövergripande expertgrupper*
- *deltar på överenskommet sätt i planeringen och uppföljningen av individuella stödåtgärdsmodeller*
- *verkar som psykologisk sakkunnig i frågor som gäller den studerandes utveckling och lärande*
- *ger vid behov konsultation till andra anställda*
- *verkar som medlem i skolans krisgrupp vid planeringen av krisberedskapen och genomförandet av krisarbetet*
- *deltar enligt överenskommelse i föräldrakvällar och kurser*
- *enligt behov i grupperna*
- *förmedlar kännedom om skollivet och studerandevården till samarbetspartner*

Klientarbete:

- *träffar studerande för att kartlägga deras situation som helhet samt deras problem med känslolivet och mentala problem*
- *erbjuder stöd- och handledningssamtal*
- *gör psykologiska bedömningar och undersökningar av studerande (bedömning av lärandet och delvis preliminära bedömningar av känslolivet)*
- *deltar i planeringen av stödåtgärder för den studerande*
- *deltar i samråd med studerande, vårdnadshavare och samarbetspartner*
- *hänvisar vid behov till fortsatt vård i samråd med skolläkaren*
- *idkar yrkesövergripande samarbete inom skolan och med externa aktörer*
- *vägleder vårdnadshavarna och ger dem råd i frågor som gäller skolgång*

Skolkurator

I gymnasiet stöder skolkuratoren genom socialt arbete de studerandes psykiska och sociala välbefinnande samt skolgång och studiernas framskridande. Skolkuratorns arbete fokuserar på den studerande och hans eller hennes nätnätverk. Den studerandes intresse

och synvinkel styr kuratorns verksamhet. Den studerande kan uppsöka kuratorn, när hen önskar samtal och stöd i frågor som gäller livssituationen och studierna.

Arbete på generell nivå:

- *verkar på överenskommet sätt som sakkunnig i socialt arbete i studerandevårdsgruppen och kommunens yrkesövergripande expertgrupper*
- *deltar på överenskommet sätt i planeringen och uppföljningen av individuella stödåtgärdsmodeller*
- *arbetar aktivt för att främja trivseln och tryggheten i skolan samt för att utveckla arbetet för att förebygga mobbning*
- *iakttar, konsulterar och är verksam i klasser och studerandegrupper*
- *samarbetar med lärarna bl.a. när det gäller gruppbildning och arbetsklimatet i klasserna samt ger de anställda konsultation*
- *verkar som medlem i skolans krisgrupp vid planeringen av krisberedskapen och genomförandet av krisarbetet*
- *deltar enligt överenskommelse i föräldrakvällar och kurser*
- *informerar föräldrar, studerande, samarbetsparter och skolans personal om studerandevårdstjänsterna*
- *förmedlar kännedom om skollivet och studerandevården till samarbetsparter*

Klientarbete:

- *utreder studerandes stödbehov och organiserar stödåtgärder för dem i samarbete med grupphandledaren*
- *deltar i samarbetsmöten i ärenden som gäller studerande*
- *erbjuder studerande eller deras familjer stödbesök*
- *stöder de studerande med hjälp av socialarbetets metoder*
- *vägleder de studerande och familjerna och ger dem råd*
- *utför multiprofessionellt nätverksarbete i den studerandes naturliga nätverk och i myndighetsnätverket*
- *hänvisar vid behov den studerande eller familjen till andra tjänster eller undersökningar*

Skolhälsovårdare

Skolhälsovårdaren är expert på förebyggande hälsovård i skolan.

Arbete på generell nivå:

- *deltar i den generellt inriktade studerandevårdsgruppens och den yrkesövergripande expertgruppens verksamhet*

- *verkar som expert på förebyggande hälsovård i skolans välfärdsgrupp för generellt inriktat arbete*
- *deltar i planeringen, bedömningen, genomförandet och uppföljningen av stödåtgärderna för de studerande ur hälsovårdens synvinkel*
- *har till uppgift att föra fram hälsofrämjandets synvinkel på hela skolsamfundets nivå*
- *deltar i föräldrakvällar enligt överenskommelse*
- *deltar i granskningarna av skolmiljön ur hälso- och säkerhetssynpunkt*
- *är medlem i skolans krisarbetsgrupp*
- *informerar om servicen på föräldrakvällar och via Wilma*
- *deltar i olika förvaltningars gemensamma arbetsgrupper*
- *deltar vid behov som sakkunnig i bildningssektorns/den grundläggande utbildningens arbetsgrupper*

Individarbete:

- *omfattande hälsoundersökningar för 1:a och 2:a årets studerande*
- *första hjälpen och vårdhänvisning för studerande som insjuknat plötsligt under skoldagen*
- *förebyggande av olycksfall i skolan, bedömning av vårdbehovet, första hjälpen och vårdhänvisning*
- *hälso- och preventivrådgivning*
- *konsultativt arbete*
- *ordnande av specialdieter, behandlingar och medicineringar från fall till fall*
- *telefonrådgivning i ärenden som gäller studerandes hälsa och sjukdomar*
- *uppföljning och genomförande av det nationella vaccinationsprogrammet*

Skolläkare

Skolläkaren är medicinsk expert på förebyggande hälsovård.

Arbete på generell nivå:

- *kan verka som medicinsk expert på förebyggande hälsovård i skolans studerandevårdsgrupp för generellt inriktat arbete*
- *deltar efter behov i planeringen, bedömningen, genomförandet och uppföljningen av stödåtgärderna för de studerande ur medicinsk synvinkel*
- *kan vid behov delta i föräldrakvällar*
- *kan delta i sammanställandet av klassammandrag i samband med omfattande hälsoundersökningar*
- *utför hälsofrämjande arbete i skolsamfundet*
- *kan delta i skolans krisarbete*
- *deltar vid behov i olika förvaltningars gemensamma arbetsgrupper*

- *kan vid behov delta som sakkunnig i bildningssektorns/den grundläggande utbildningens arbetsgrupper*

Individarbete:

- *hälsoundersökningar för 2:a årets studerande*
- *förebyggande av olycksfall i skolan*
- *uppföljningsbesök*
- *konsultativt arbete*
- *telefonrådgivning i ärenden som gäller studerandes hälsa och sjukdomar.*

Uppfyllandet av tidsfrister för skolpsykolog-, skolkurators- och skolhälsovårdartjänsterna i Grankulla

Möjlighet till personligt samtal med skolpsykologen eller skolkuratoren ordnas senast den sjunde vardagen efter att den studerande har bitt om det. I akuta fall ges möjlighet till samtal under samma eller följande skoldag. Möjlighet till samtal ordnas för den studerande också med anledning av att hans eller hennes vårdnadshavare eller ombud tagit kontakt, om det inte är fråga om rådgivning eller vägledning av denna person, eller om det inte av någon annan orsak anses onödigt att ordna ett samtal.

Skolkuratoren och skolpsykologen har sina egna kompetensområden, men i akuta situationer måste båda klara av att ingripa och ta hand om ett akut ärende som gäller en studerande.

En studerande kan söka sig till skolhälsovårdaren utan tidsbeställning. Vid olycksfall i skolan och akut insjuknande under skoldagen får den drabbade eller sjuka studeranden under mottagningsdagarna komma genast till hälsovårdarens mottagning, om skadans eller sjukdomens natur är sådan att det krävs bedömning eller behandling av en yrkeskunnig person inom hälsovården. Hälsovårdaren bedömer vårdbehovet och ger vård eller hänvisar den studerande till fortsatt vård. Vid akut behov hänvisas den studerande till hälsocentralen, om skolhälsovårdaren inte befinner sig på skolan.

Information om studerandevården

Det ankommer på skolan att se till att de studerande, vårdnadshavarna, skolans personal och andra samarbetsparter får den information de behöver om studerandevårdens tjänster och verksamhet. Informationskanaler är t.ex. läsårsinfo, elektroniska informationskanaler (bl.a. Wilma, skolans egen webbplats, opiskelijahuolto.fi/elevvård.fi), brev på papper och muntlig information. De studerande bör ha tillräckliga kunskaper om vad studerandevården går ut på, vilka studerandevårdstjänster de har tillgång till och hur servicen nås vid behov.

Skolans hälsopärm/säkerhetspärm innehåller dokument som enligt de nationella läroplansgrunderna ska ingå i den skolspecifika studerandevårdsplanen. Till sådana hör

- förfaringssätt vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer (tidigare krisplan)
- plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasserier (tidigare plan för förebyggande av mobbning)
- skolans ordningsregler eller andra ordningsföreskrifter som tillämpas i skolan
- plan för förebyggande av och ingripande i rusmedelsbruk (tidigare rusmedelsplan)
- skolans räddningsplan
- anvisningar för förebyggande av olycksfall och om första hjälpen
- plan för läkemedelsbehandling
- skolans studerandevårdsplan

Uppdateringarna av dessa dokument antecknas i skolans läsårsplan.

Verkställande och uppföljning av studerandevårdsplanen i de skolspecifika studerandevårdsplanerna

I den skolspecifika studerandevårdsplanen kompletterar skolorna planeringen i fråga om verksamhetsrutiner och praxis i skolans generellt inriktade studerandevårdsgrupp. Skolan beskriver i sin studerandevårdsplan åtgärderna för förverkligande och uppföljning av planen:

Vem ska ansvara för uppföljningen i skolan?

Vilka saker ska följas upp?

Vilka metoder ska användas för insamling av uppgifter?

Tidsschema för uppföljningen.

Dessutom ska man redogöra för hur uppföljningsuppgifterna ska behandlas och utnyttjas vid utvecklingen av studerandevården i skolan samt hur de studerande, vårdnadshavarna och vid behov samarbetspartner informeras om centrala resultat.

Skolorna bestämmer läsårsvis vilka delar av den generellt inriktade studerandevården som ska utvecklas. De här utvecklingsobjekten dokumenterar skolan i sin läsårsplan. I läsårsplanen dokumenterar skolan också den generellt inriktade välfärdsgruppens sammansättning, mötespraxis och andra saker som studerandevården frågar efter.

Skolan beskriver i sin skolspecifika studerandevårdsplan det arbete för utveckling av den generellt inriktade studerandevård som görs med utomstående aktörer.

Dessutom beskriver skolan i sin skolspecifika studerandevårdsplan den studerandes och vårdnadshavarens delaktighet i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den generellt inriktade och den individuellt inriktade studerandevården samt informationen till studerande, vårdnadshavare och samarbetspartner om principerna

för och förfarandena inom den generellt inriktade och den individuellt inriktade studerandevården.

4.4.3 Utvärdering av studerandevården i skolorna

I Grankulla utvärderas studerandevård på följande sätt inom skolan:

- *Gruppen för generellt inriktad studerandevård planerar sin verksamhet minst en gång per läsår.*
- *Gruppen för generellt inriktad studerandevård utvärderar sin egen verksamhet minst en gång per läsår.*
- *Skolans personal utvärderar regelbundet minst en gång per läsår hur studerandevården utfallit i skolan.*
- *Skolorna deltar i utvärderingar som görs av utbildningsanordnaren (Grankulla stad) eller någon annan aktör som har lagstadgad rätt att genomföra utvärderingen.*

4.5 Plan för användningen av disciplinära åtgärder och förfaringsätt

Enligt 21 § i gymnasielagen (629/1998, ändrad genom lag 1268/2013) har den studerande rätt till en trygg studiemiljö. Samarbete och olika pedagogiska lösningar i gymnasiet skapar förutsättningar för en bra arbetsro. Den som ordnar gymnasieutbildning har rätt att använda också sådana disciplinära åtgärder som nämns i gymnasielagen.

Enligt 21 § i gymnasielagen ska utbildningsanordnaren i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder och förfaringsätt. Utbildningsstyrelsen ger i grunderna för läroplanen anvisningar om hur planen ska utarbetas. Syftet med planen är att se till att förfaringsätten är lagenliga och enhetliga och att de studerande behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att läroanstaltens ordningsregler följs.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att man i samband med disciplinära åtgärder och då man tryggar arbetsron, endast bör använda lagenliga disciplinära åtgärder. Dessa åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen och får inte användas på ett osakligt sätt, till exempel i kränkande syfte.

Utbildningsanordnaren ska utarbeta planen för användning av disciplinära åtgärder och förfaringssätt i samarbete med läroanstaltens personal och de studerande. Innan planen godkänns eller uppdateras ska utbildningsanordnaren höra studerandekåren och läroanstaltens personal samt erbjuda alla studerande i gymnasiet möjlighet att framföra sin åsikt om den. Samarbete med vårdnadshavarna, social- och hälsovården samt andra myndigheter som behövs stödjer utarbetandet och genomförandet av planen.

Planen för användning av disciplinära åtgärder och förfaringssätt ska beskriva:

- förfaringssätt som används vid förseelser och störande beteende, ansvars- och arbetsfördelning samt metoder för samråd och dokumentering
- hur man vid användningen av disciplinära åtgärder ser till att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas
- hur man ser till att personalen har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter
- hur olika parter informeras om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna
- samarbetet med olika myndigheter och vårdnadshavarna
- med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna.

Planen utgör en separat plan som bilaga till läroplanen.

4.6 Särskilda frågor angående språk och kultur

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som beskrivs i grunderna för gymnasiet läroplan. De studerandes språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i gymnasieundervisningen. Varje studerandes språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. De studerande ska handledas att förstå och respektera vars och ens grundlagsenliga rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. De studerande ska vägledas att bli medvetna om sina språkliga och kulturella rättigheter i olika situationer.

Målet är att vägleda de studerande att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka de studerandes språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. Flerspråkiga undervisningssituationer kan ingå i gymnasieutbildningen.

I gymnasieutbildningen är läroanstaltens undervisningsspråk antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen enligt 6 § 1 mom. i gymnasielagen meddelas på något annat språk i de fall då den studerande har ett annat modersmål än de ovan nämnda. I så fall ska man anteckna i läroplanen i vilka ämnen, i vilken utsträckning och på vilka sätt språket i fråga används i undervisningen eller i studierna.

Samer och samisktalande

I undervisningen av samiska studerande ska man beakta att samerna är ett ursprungsfolk med ett eget språk och en egen kultur. Ett särskilt mål för gymnasieundervisningen för samiska studerande är att ge de unga möjlighet att bli delaktiga i sitt eget språk, sin kultur och sin gemenskap och att bygga sin egen identitet. Gymnasieundervisningen kan också bidra till att revitalisera det samiska språket och stödja de studerande att återuppliva sina kunskaper i samiska. Gymnasieundervisningen ska främja kännedomen om den egna historien, kulturen och den samiska gemenskapen som sträcker sig över flera länder, stärka medvetenheten om att samerna är ett av världens ursprungsfolk samt ge de studerande möjligheter att få kunskap om samiska traditioner. Undervisningen ska också främja de studerandes möjligheter till högskolestudier i och på samiska i Finland och i våra grannländer.

De samiska språk som talas i Finland – enaresamiska, skoltsamiska och nordsamiska – kan enligt 8 § i gymnasielagen undervisas enligt läroplanen i läroämnet modersmål och litteratur. Samiska kan också undervisas enligt olika långa lärokurser i främmande språk eller som undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Samiska kan undervisas enligt läroplanen i läroämnet modersmål och litteratur även om gymnasiet inte ger undervisning på samiska. Studerande som studerar samiska som modersmål ska undervisas i svenska eller finska antingen enligt en särskild lärokurs avsedd för samisktalande eller enligt lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Samiska studerande som inte haft möjlighet att lära sig samiska i sin egen omgivning kan erbjudas undervisning i samiska som främmande språk.

Samiska kan vara undervisningsspråk i gymnasiet och målet är att studerande som fått undervisning på samiska i den grundläggande utbildningen också ska få undervisning på samiska i gymnasiet. Ett särskilt mål för undervisningen på samiska är att stödja de studerande att utveckla sin tvåspråkighet. Undervisningen ska stödja samernas jämlika möjligheter att studera och komma till rätta på samiska både i samiskspråkiga och i svensk- eller finskspråkiga sammanhang. I undervisningen på samiska ska undervisningen och studierna i de olika läroämnena stödja utvecklingen av kunskaperna i samiska. Grunderna för läroplanen ska följas med hänsyn till den samiska kulturens särdrag. Undervisningen ska fokusera på kunskap om samernas historia, traditionella samiska näringsgrenar och traditionell kunskap, naturen i Sameland och de samiska musik-, berättar- och hantverkstraditionerna. Närmiljön, släktgemenskapen, samiska medier och aktiva kontakter med andra sameområden ska utnyttjas som resurser i undervisningen.

Romer

I undervisningen av studerande med romskt ursprung ska de finländska romernas ställning som en etnisk och kulturell minoritet beaktas. Det särskilda målet för gymnasieundervisningen är att de unga kan bli delaktiga i sitt eget språk, sin kultur, sin gemenskap och i samhället samt bygga sin egen identitet. Målet är också att främja romska studerandes övergång till fortsatta studier.

Romani kan enligt 8 § i gymnasielagen undervisas enligt lärokursen modersmål och litteratur. Romani kan även undervisas inom ramen för undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Undervisningen i romani i gymnasiet ska främja de studerandes möjligheter både att revitalisera språket och att bedriva högskolestudier i romani. Undervisningen i romani i gymnasiet ska stärka de romska studerandenas identitet och ge dem möjligheter att använda sitt språk och uttrycka sig så att de kunskaper och färdigheter som de fått i hemmet, i sin gemenskap och i den grundläggande utbildningen samt deras egen vilja att uttrycka sin identitet beaktas. Undervisningen ska främja de studerandes kunskap om sin historia och sitt språk samt kännedomen om romerna i Finland och andra länder. Undervisningen i romani kan också ordnas i samarbete med andra läroanstalter. I studierna kan närmiljön, den romska gemenskapen och romska medier utnyttjas.

Teckenspråkiga

Det särskilda målet för gymnasieutbildningen för teckenspråkiga är att stärka de studerandes teckenspråkiga identitet och lära dem att uppskatta sitt språk och sin kultur som jämbördiga med majoritetsspråket och majoritetskulturen. Studerande som använder teckenspråk kan vara döva, ha nedsatt hörsel eller vara hörande.

I undervisningen av studerande med teckenspråk som modersmål ska gymnasiets allmänna mål för fostran och lärande följas så att de anpassas till den teckenspråkiga kulturen och kommunikationen. Undervisningsspråket kan vara finlandssvenskt eller finskt teckenspråk, varvid svenska eller finska används vid läsning och skrivning. Teckenspråk eller kommunikationsmetoder härledda ur dem kan också användas vid sidan av den svenska eller finska undervisningen. De studerande ska handledas att använda tolk- och samhällstjänster för teckenspråkiga. Ett annat mål är att de studerande ska bli medvetna om den ljudmiljö som skiljer sig från teckenspråkets värld, och lära sig de hörandes kultur och tillvägagångssätt så att de kan fungera smidigt i två eller flera kulturer. Teckenspråk kan undervisas som en lärokurs inom ramen för läroämnet modersmål och litteratur även om gymnasiet inte ger undervisning på teckenspråk. Studerande som studerar teckenspråk som modersmål ska undervisas i svenska eller finska antingen enligt en särskild lärokurs avsedd för teckenspråkiga eller enligt lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur.

Eftersom både det finlandssvenska och det finska teckenspråket är minoritetsspråk ska man i undervisningen fästa särskild vikt vid att skapa en så stimulerande teckenspråkig studiemiljö som möjligt. Teckenspråket har inte något allmänt skriftsystem, vilket ökar betydelsen av den personliga språkliga kommunikationen. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken ger för att kommunicera och skaffa information på teckenspråk.

Teckenspråkiga studerande ska informeras om sina rättigheter i studentexamen.

Studering med övriga språk som modersmål

I undervisningen av studerande som har ett övrigt språk som modersmål ska de gemensamma målen och principerna som beskrivs i grunderna för läroplanen och gymnasiet läroplan följas med hänsyn till de studerandes bakgrund och utgångsläge, såsom deras kunskaper i svenska/finska, deras modersmål, deras kännedom om den finländska gymnasieutbildningen och finländsk studiekultur samt deras tidigare skolgång. Undervisningen och studierna i gymnasiet ska stödja de studerandes kunskaper i undervisningsspråket, deras flerspråkiga identitet, uppskattning för den egna språkliga och kulturella bakgrunden samt deras utveckling till aktiva och balanserade medlemmar i ett kulturellt mångskiftande samhälle.

En studerande med ett övrigt språk som modersmål kan undervisas i modersmål och litteratur enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur. Lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur är ändamålsenlig, om den studerande har bristfälliga grundläggande kunskaper i svenska eller finska inom något delområde av språkkunskapen. Den studerandes eget modersmål kan undervisas som undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Det egna modersmålet kan också enligt 8 § i gymnasielagen undervisas enligt lärokursen modersmål och litteratur. Utbildningsanordnaren beslutar hur undervisningen i svenska eller finska som andraspråk och litteratur, undervisningen på det egna språket och undervisningen i det egna modersmålet ordnas, och när det är ändamålsenligt att ordna undervisningen i samarbete mellan flera läroanstalter.

Studerande med ett övrigt språk som modersmål ska informeras om sina studiemöjligheter och olika stödåtgärder i gymnasiet samt om sina rättigheter i studentexamen.

Ifall den studerande har genomfört gymnasiekurser inom utbildning som förbereder invandrare och personer med ett övrigt språk som modersmål för gymnasieutbildning, kan de räknas till godo i gymnasiestudierna.

5 MÅL OCH CENTRALT INNEHÅLL FÖR LÄRANDET

5.1 Allmänna mål för undervisningen

Undervisningen och den övriga verksamheten i gymnasiet ska ordnas enligt de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen som fastställs i statsrådets förordning (942/2014) så att den studerande ska ha möjlighet att utvecklas till en bildad samhällsmedlem, att tillägna sig kunskaper och färdigheter som förutsätts i en föränderlig värld och utveckla förmåga till livslångt lärande. Målen betonar betydelsen av en bred allmänbildning och förståelse för helheter samt uppmuntrar till etiskt ansvarsfull och aktiv medverkan på lokal, nationell och internationell nivå.

Gymnasieutbildningen ska stärka den studerandes medvetenhet om hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Undervisningen ska vägleda den studerande att förstå nödvändigheten och de olika dimensionerna av en hållbar livsstil. Undervisningen ska uppmuntra den studerande att ge akt på och hantera etiska frågor, konflikter och spänningar ur flera perspektiv. Undervisningen ska även sporra den studerande att påverka och arbeta för ett mer rättvist och mer hållbart samhälle och en värld som visar respekt för de mänskliga rättigheterna.

Under gymnasietiden ska den studerande få mångsidiga erfarenheter av att bygga ny kunskap också över läroämnesgränserna. Den studerande ska utveckla sin förmåga att söka och tillämpa information och lösa problem. Den studerande ska få erfarenheter av undersökande lärande och av att bidra till vetenskap och forskning. Undervisningen ska även bidra till att utveckla den studerandes multilitteracitet. Målet är att den studerande ska förstå språket inom olika vetenskapsområden och konstarter samt kunna producera och tolka olika texter. Den studerande ska även vänja sig vid att utvärdera och kritiskt granska olika slag av information. Språk ska värdesättas och lyftas fram på ett mångsidigt sätt inom gymnasieutbildningen. Den studerande ska utveckla sin förmåga att kommunicera såväl på de båda inhemska språken som på främmande språk. Undervisningen ska vägleda den studerande att utveckla sin digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för informationsteknologi samt att använda digitala verktyg på ett ändamålsenligt, ansvarsfullt och tryggt sätt i både individuellt och kollaborativt arbete.

Genom att sporra den studerande att utveckla sin kommunikations-, samarbets- och uttrycksförmåga, kan man inom gymnasiestudierna skapa gemenskap, delaktighet och välbefinnande. I studierna ska de studerande få erfarenheter av målinriktad verksamhet och kollaborativt lärande i team och projekt. Gymnasieutbildningen ska uppmuntra de studerande att använda uttrycksformer som är karaktäristiska för olika konstarter och att delta i konst- och kulturlivet. Fysisk aktivitet och hälsosamma levnadsvanor ska ses som grundläggande förutsättningar för hälsa och välbefinnande.

Under gymnasietiden ska den studerande utveckla och bredda sin förmåga att lära sig att lära. Den studerande ska lära känna sina styrkor och utvecklingsbehov som lärande individ och att lita på sina möjligheter att lära sig. Det är viktigt att den studerande inser betydelsen av att engagera sig för det egna lärandet, och på så sätt stärker sin förmåga att självständigt ta ansvar för sitt lärande. Gymnasieutbildningen ska hjälpa den studerande att hitta lämpliga studiestrategier och utveckla sin förmåga att använda dem. Under gymnasietiden ska den studerande utveckla en god förmåga och vilja att studera livet ut.

Gymnasieutbildningen ska stärka den studerandes identitet och hjälpa den studerande att förstå sitt värde som unik individ. Förutsättningarna för att skapa en undervisning som är genusmedveten och jämställdhetsmedveten är att man har förståelse för olika sexuella läggningar och könsaspekter. Undervisningen ska ge den studerande kunskaper om och erfarenhet av olika utbildningsmöjligheter, samhälle och arbetsliv. Denna undervisning hjälper den studerande att planera sin framtid, fortsatta utbildning och sitt framtida yrke. Utbildningen ska stärka de studerandes jämlika och likvärdiga möjligheter att utveckla sina kunskaper och att göra val både under studietiden och inför framtiden.

5.2 Riktlinjer för undervisningen

5.2.1 Temaområden

Temaområdena behandlar högaktuella samhällsfrågor och som är centrala för utbildning och fostran. Temaområdena tar också upp aktuella värdegrundsfrågor. De facto innehåller de både ämnesövergripande teman och centrala kompetenser. Temaområdena har beaktats i ämnesdelarna i läroplansgrunderna och i de teman som är centrala då man utvecklar verksamhetskulturen i gymnasiet.

Gemensamma mål för alla temaområden är att den studerande ska

- utforska och analysera nutida företeelser och miljöer
- förstå samband, interaktion och beroendeförhållanden mellan olika företeelser samt kunna strukturera större helheter på ett sätt som sammanför och kombinerar olika kunskaps- och färdighetsområden
- ha möjligheter till kunskapsdelning, kollaborativt lärande och att komma med gemensamma idéer och lösningar samt möjligheter till kreativ problemlösning och kreativt tänkande
- kunna framföra underbyggda åsikter om sådant hen önskar förändra och bli motiverad att arbeta för en hållbar framtid.

Gemensamma temaområden för alla gymnasier är

- aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv
- välbefinnande och trygghet
- hållbar livsstil och globalt ansvar
- kulturkompetens och internationalism
- medier och multilitteracitet
- teknologi och samhälle.

Utöver dessa kan utbildningsanordnaren också godkänna andra temaområden i läroplanen.

Temaområdena ska beaktas i undervisningen i alla läroämnen och genomsyra gymnasiets verksamhetskultur. Innehållet i temastudierna (kapitel 5.22) kan väljas utgående från temaområdena. Volontärarbete, arbetspraktik eller någon annan verksamhet utanför gymnasiet kan utgöra en del av ett temaområde.

Aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv

Målet för temaområdet är att stärka de studerandes vilja och förmåga att delta som aktiva medborgare i samhället samt att öka deras kännedom om arbete, arbetsliv och entreprenörskap. Temaområdet ska ge de studerande lärupplevelser som inspirerar dem att ta initiativ, agera på ett företagsamt och ansvarsfullt sätt, samarbeta och att tänka kritiskt, konstruktivt och på vetenskaplig grund. Erfarenheter av att delta, påverka och arbeta samt att reflektera kring dessa erfarenheter utgör det centrala innehållet i temaområdet.

Målet är att den studerande ska

- förstå principerna för hur medborgarsamhället, företag och den offentliga makten fungerar, analysera samhällsfrågor och bredda sin kunskap om arbetslivet
- förstå utgångspunkterna för arbetsliv och entreprenörskap samt fördjupa sig i olika former av entreprenörskap och arbete, ekonomiska verksamhetsprinciper och framtidsutsikter
- få erfarenheter av att delta i medborgarsamhället och i arbets- och företagslivet samt hitta egna intresseområden, tillvägagångssätt och påverkningsmöjligheter
- utveckla och tillämpa färdigheter som förutsätts i medborgarsamhället och arbetslivet, såsom språkkunskaper samt kommunikativa och interaktiva färdigheter
- kunna använda sin yttrandefrihet och analysera gränserna för ansvarsfull yttrandefrihet med hjälp av aktuella exempel

- lära sig att planera sina handlingar, tänka på ett förutseende sätt, bedöma situationer samt att ta rimliga risker och även klara av misslyckanden och besvikelser
- våga komma med idéer, ta initiativ, starta diskussioner och påverka i olika sammanhang
- bli medveten om sina färdigheter, styrkor och intressen samt kunna göra genomtänkta val som gäller studier och arbete.

Studiemiljöer som stödjer genomförandet av temaområdet ska utvecklas i samarbete med de studerande samt andra aktörer, såsom olika organisationer och företag. Närdemokrati, olika slag av medier och ungdomsgrupper erbjuder vägar till ett aktivt medborgarskap. De studerande ska utveckla sin kännedom om närings- och arbetslivet genom att utforska dessa områden i praktiken och med hjälp av olika informationskällor. Projekt kring övningsföretag samt projekt tillsammans med företag, högskolor och andra läroanstalter kan utgöra en del av temaområdet.

Välbefinnande och trygghet

Målet för temaområdet är att ge de studerande en överblick över de psykiska, sociala, fysiska, samhälleliga och kulturella faktorer som påverkar vårt välbefinnande, vår hälsa och vår trygghet. Det centrala innehållet i temaområdet är livskompetens och självkännedom samt kunskaper, färdigheter, attityder, värderingar och vilja som främjar välbefinnande och trygghet. Målet är att uppmuntra de studerande till en aktiv livsstil. Därtill ska de studerande lära sig att stärka skyddsfaktorer som främjar den mentala hälsan och att identifiera möjliga riskfaktorer.

Målet är att den studerande ska

- kunna beskriva psykiskt, socialt, fysiskt och kulturellt välbefinnande och förstå den mänskliga mångfalden och människors olika behov och livssituationer
- förstå faktorer som påverkar den egna hälsan och tryggheten samt gymnasiet och samhällets välbefinnande och trygghet och kunna reflektera över hur man själv kan främja dessa faktorer
- kunna identifiera faktorer som försämrar välbefinnandet, såsom mobbning, trakasseri, rasism och att lämna någon utanför gruppen, samt kunna försvara sig och andra mot sådant
- kunna hantera motsättningar och konflikter på ett konstruktivt sätt, också genom att medla
- kunna tackla problem- och undantagssituationer samt vid behov söka och hänvisa andra att söka hjälp som erbjuds inom servicesystemet
- kunna arbeta till förmån för sitt eget och andras välbefinnande och sin egen och andras säkerhet i gymnasiet, närmiljön och samhället

- känna till samhällseliga åtgärder som främjar välbefinnande och trygghet och kunna möta osäkerheten i en föränderlig värld

Temaområdet ska utgöra en del av gymnasiet verksamhetskultur som bidrar till välbefinnande och trygghet och präglas av gemenskap och omsorg om varandra. Välbefinnande- och trygghetsaspekten ska också omfatta studerandekårsverksamheten, samarbetet mellan hem och läroanstalt, skolmåltiden och studerandevården. Gymnasiet kan genomföra temaområdet i samarbete med ungdoms-, idrotts-, kultur- och socialväsendet samt med polisen och räddningsverket.

Hållbar livsstil och globalt ansvar

Målet för temaområdet är att sporra de studerande att tillägna sig en hållbar livsstil samt arbeta för en hållbar utveckling. Syftet med en hållbar utveckling är att säkerställa dagens och framtida generationers möjligheter till ett gott liv på lokal, regional och global nivå. Utgångspunkten är att anpassa den mänskliga verksamheten till naturens bärkraft och de begränsade naturresurserna samt att upprätthålla ekosystemtjänsterna. Målet är att de studerande utvecklas till ansvarsfulla aktörer med förmåga och vilja att i sitt eget liv verka för en hållbar framtid.

Målet är att den studerande ska

- känna till grundläggande fakta om de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensionerna av en hållbar livsstil och förstå att man uppnår en hållbar livsstil endast genom att kombinera dessa
- kunna analysera och bedöma förändringar i naturmiljöer, byggda miljöer och sociala miljöer samt våga arbeta för positiva lösningar
- känna till faktorer som påverkar klimatförändringen och hotar den biologiska mångfalden samt förstå vad de innebär för miljön och mänsklig verksamhet
- kunna analysera globaliseringen och hur den påverkar en hållbar livsstil lokalt och globalt samt känna till olika sätt att minska fattigdom och ojämlikhet
- kunna analysera samband mellan en hållbar livsstil, produktions- och konsumtionssätt samt politiska beslut
- leva enligt en sådan livsstil som förutsätts för att föra vidare vårt natur- och kulturarv till kommande generationer
- kunna samarbeta med olika parter för att gemensamt främja en hållbar och rättvis utveckling

Temaområdet ska ge de studerande en överblick av sådant som borde förändras och hur omfattande dessa behov är. Dessutom ska man framhålla förbättringar som redan gjorts, i riktning mot en hållbar livsstil, och sådana områden som man kan påverka och förändra. För

att utvecklas till medborgare som aktivt främjar hållbar utveckling måste de studerande få uppleva att deras egna val och handlingar har betydelse.

Inkludering av ett globalt ansvarsperspektiv i gymnasiets verksamhet över lag främjar en hållbar livsstil. Gymnasiet kan även stödja en hållbar utveckling genom att utarbeta ett eget program för hållbar utveckling. De studerandes delaktighet är central då man genomför programmet. Det är också viktigt att samarbeta med olika organisationer och aktörer.

Kulturkompetens och internationalism

Målet för temaområdet är att vidareutveckla de studerandes flerspråkighet och kunskap om kulturer, att stödja dem att utveckla sin kulturella identitet och att uppmuntra dem att medverka i kulturellt mångfaldiga sammanhang. En central utgångspunkt för temaområdet är de studerandes egen erfarenhetsvärld, där olika identiteter, språk, religioner och livsåskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. De studerande ska ges möjligheter att undersöka hur delaktighet och handlingsförmåga utvecklas i ett kulturellt mångskiftande samhälle, i ett internationellt arbetsliv och i en mångfasetterad och komplex värld.

Målet är att den studerande ska

- känna till de mänskliga rättigheterna och kunna reflektera över hur man bäst främjar dem i kulturellt och ideologiskt mångskiftande grupper
- kunna reflektera över kulturarv, värderingar, ekonomiska sammanhang och andra omständigheter som ligger till grund för kulturella identiteter och levnadsvanor i den egna vardagen, det finländska samhället och världen
- på ett positivt sätt stärka sin kulturella identitet och sin kännedom om kulturer samt lära sig att se olika fenomen utgående från andras livssituationer och förhållanden och att fungera som kulturtolk
- förstå hur det materiella och immateriella kulturarvet har uppkommit och på vilket sätt den studerande själv och i grupp kan bidra till att värna om och utveckla kulturarvet
- utveckla sin språkmedvetenhet, flerspråkighet och multilitteracitet
- kunna ta del av kulturellt mångskiftande nätverk och miljöer genom att sträva efter ömsesidig respekt och genuin interaktion
- få tillfällen att träna och utveckla sina färdigheter som världsmedborgare genom kreativt, multilateralt samarbete till förmån för en bra framtid.

Inom temaområdet ska olika teman i mån av möjlighet behandlas i autentiska och flerspråkiga studiemiljöer. Vid utformandet av studiemiljöer kan gymnasiet utnyttja sina nätverk för internationell verksamhet och olika former av internationalisering på hemmaplan. Gymnasiet ska samarbeta med olika aktörer. Då verksamhetskulturen

utvecklas ska man fästa uppmärksamhet vid gymnasiet som språk- och kulturmiljö och vid att främja ett gott uppförande. Gymnasiets traditioner, fester och andra evenemang kan utgöra en del av temaområdet.

Medier och multilitteracitet

Temaområdet ska fördjupa de studerandes insikter i multilitteracitet samt förståelse för mediekulturen. Dessa innehar en central roll i vår tids kultur och för individens utveckling som människa. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka, producera och kritiskt granska texter i olika former och i olika kontexter. Mediekunskap är en form av multilitteracitet. Multilitteracitetsbegreppet är en utvidgning av det vidgade textbegreppet, där texter ses som helheter bestående av verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller av kombinationer av dessa. Multilitteraciteten bidrar till att utveckla individens förmåga att tänka och lära sig samt fördjupa sin språkliga medvetenhet och utveckla sin förmåga att läsa kritiskt. Olika former av litteracitet utvecklas i all undervisning och i alla läroämnen.

Målet är att den studerande ska

- fördjupa och utveckla sin multilitteracitet, i synnerhet sin förmåga att tolka, producera och kritiskt granska olika typer av texter
- fördjupa sin uppfattning om vilken betydelse språket inom olika vetenskapsområden och konstarter har, för både studier och arbetsliv
- lära sig att söka, välja, använda och dela olika typer av texter vid informationssökning och i studierna över lag
- fördjupa sin förmåga att kommunicera och påverka genom att utveckla sin förmåga att producera medietexter tillsammans med andra i olika kommunikationsmiljöer och med olika verktyg
- öva sig i mediekritik genom att fördjupa sig i samhällsrelaterade, ekonomiska och kulturella faktorer som påverkar mediernas verksamhet
- känna till centrala upphovsrättsliga regler och normer för yttrandefrihet samt kunna analysera etiska och estetiska frågor i anknytning till medier
- kunna utnyttja olika medier och sin kompetens i multilitteracitet för att uttrycka sig och kommunicera med andra, samt producera, använda och dela innehåll på ett ansvarsfullt sätt.

Genom samarbete mellan läroämnena och genom mångsidiga studiemiljöer kan gymnasiet stödja de studerande i att fördjupa sin multilitteracitet. Även genom att utnyttja de studerandes egna idéer och miljöer och genom samarbete med till exempel medier, bibliotek samt forsknings- och kulturinstitutioner stärks de studerandes multilitteracitet. De studerande ska lära sig att ta del av medier på olika sätt, individuellt och gemensamt, till exempel genom att vara med och skapa mediematerial. Planen för användning av

informations- och kommunikationsteknik i gymnasieundervisningen är ett viktigt stöd för detta temaområde.

Teknologi och samhälle

Målet för temaområdet är att fördjupa den studerandes förståelse för sambandet mellan den tekniska utvecklingen och samhällsutvecklingen. Människan bygger världen med teknikens hjälp utifrån sina behov, genom att söka och skapa nya lösningar. Tekniska lösningar bygger på kunskap om naturlagar och -fenomen. Kreativitet och problemlösning, ändamålsenlighet och funktionalitet samt en hållbar framtid är utgångspunkter för den tekniska utvecklingen. Det centrala innehållet i temaområdet är livsstilsförändringar samt förändringar i omvärlden och samhället. Temaområdet kan behandlas ur ett historiskt, nutids- och framtidsperspektiv.

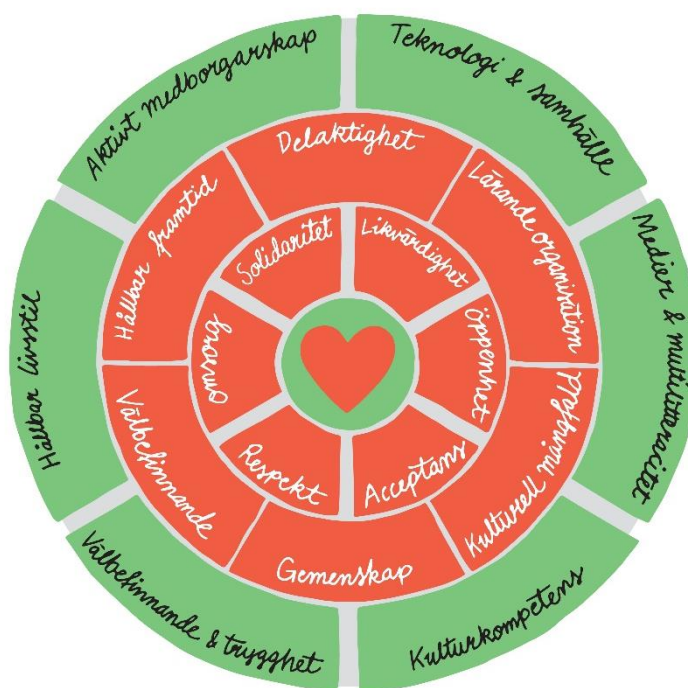
Målet är att den studerande ska

- använda kunskaper och färdigheter i olika läroämnen för att bedöma olika tekniska fenomen och reflektera över följderna av tekniska innovationer och olika utvecklingsmöjligheter inom teknologins område
- förstå människans förhållande till teknologin och kunna reflektera kring teknologins roll och betydelse för levnadsvanor, samhällsförändringar och miljöns tillstånd
- kunna se och förstå sambanden mellan vetenskap, konst och teknologisk utveckling
- våga utnyttja sina egna möjligheter, sin kreativitet och förmåga att lösa problem för att söka lösningar på praktiska problem samt lära sig att se misstag som en erfarenhet som hör till en kreativ process
- tillägna sig samarbetsförmåga och företagsamhet samt bekanta sig med företag och innovativa aktörer i arbetslivet som är intressanta tack vare sina tekniska lösningar
- kunna göra förnuftiga tekniska val som medborgare och konsument
- kunna reflektera över samband och samverkan mellan teknologi, ekonomi och politik samt bedöma hur olika tekniska alternativ påverkar utvecklingen av arbetsplatser, arbetets innehåll och sysselsättningen.

Människans förhållande till teknologin ska behandlas ur ett hem-, arbetslivs- och fritidsperspektiv. Teknologiska utvecklingstrender och -alternativ ska bedömas utifrån etiska och ekonomiska grunder samt ur välbefinnande- och säkerhetsperspektiv. De studerande ska uppmuntras att ta ställning till den teknologiska utvecklingen och att delta i beslutsfattande gällande den och samtidigt sträva efter en hållbar livsstil. Frågor som anknyter till temaområdet ska konkretiseras genom att man bekantar sig med hur tekniken tillämpas inom olika områden. Arbeta i digitala miljöer och samarbete med olika aktörer

inom teknologiområdet kan ingå i arbetet inom detta temaområde. Genom medveten handledning kan man här skapa jämlika förutsättningar för de studerande vid val av studier.

TEMAOMRÅDEN FÖR UTBILDNING OCH FOSTRAN

5.2.2 Lokala mål för undervisningen

De centrala kompetenser som genomsyrar den nationella läroplanen betonas särskilt i vår undervisning. Vårt mål är att utveckla och förstärka dessa kompetenser:

- kreativitet
- initiativförmåga
- flexibilitet
- social, digital, kommunikativ och kontextuell kompetens

Övriga centrala kompetenser kopplas ihop med vår skolas profil så att undervisningen tydligt stöder utveckling inom dessa kompetensområden. Hit hör förmåga till empati och tolerans samt den globala och kulturella kompetens som stöder vårt arbete för internationalism och global fostran. Kritiskt tänkande, tillämpningsförmåga, multilitteracitet, självledarskap och målinriktning är de centrala kompetenser som vi betonar i syfte att förstärka den studerandes beredskap för högskolestudier.

Våra skolvisa kurser bygger på principen att varje ämne omfattar högst samma antal skolvisa kurser som nationella. Inget ämne omfattar ändå fler än sammanlagt 16 nationella och skolvisa kurser (undantag: matematik, lång lärokurs 18 kurser).

De skolvisa kurserna har skapats utgående från följande kvalitetskriterier:

- CK Kursen utvecklar och förstärker läroplanens centrala kompetenser.
- DD Kursen gör en djupdykning i stoff som behandlas i nationella kurser.
- SE Kursen repeterar stoff och finslipar svarsteknik inför studentexamen.
- HF Kursen har särskild högskoleförberedande karaktär.
- PF Kursen tränar praktiska färdigheter.

Varje skolvis kurs måste uppfylla minst ett av de ovannämnda kriterierna.

5.2.3 Översikt av nationella och skolvisa kurser

	OBLIGATORISKA KURSER	NATIONELLA FÖRDJUPADE KURSER	SKOLVISA FÖRDJUPADE KURSER	TILLÄMPADE KURSER
Modersmål	123456	789	101112	13141516
Finska A	123456	78	910	
Finska Mofi	123456	78	910	
Engelska A	123456	78	910	111213
Tyska A	123456	78	910	
Tyska B2		12345678	91011	
Tyska B3		12345678	910111213	
Franska B2		12345678	910	
Franska B3		12345678	9101112	
Ryska B2		12345678	9	
Ryska B3		12345678	91011	
Spanska B2		12345678	910	
Spanska B3		12345678	9101112	
Matematik	1			
Matematik lång	2345678910	111213	1415	161718
Matematik kort	23456	78	9	10
Biologi	12	345	67	
Geografi	1	234	567	
Fysik	1	234567	8910	
Kemi	1	2345	6	
Ev.lut. religion	12	3456	7	8
Ortodox religion	12	3456		
Livsåskådning	12	3456		
Filosofi	12	34	5	
Historia	123	456	789101112	
Samhällslära	123	4	5678	
Psykologi	1	2345	67	
Hälsokunskap	1	23	45	6
Musik	12	34		56
Bildkonst	12	34		5678
Gymnastik	12	345		6789
Studiehandledning	12		34	
Temastudier		123	4-18	
Aktivitet inom skolsamfundet			12345678	
Idrott i samarbete med andra anordnare				12
NATIONELLT TILLÄMPADE KURSER				
Gymnasiediplom				2458
Ämnesövergripande konststudier				123

5.3 Modersmål och litteratur

Läroämnet modersmål och litteratur är ett centralt färdighets-, kunskaps-, kultur- och konstämne i gymnasiet. Ämnet spelar en central roll för den språkliga och kulturella allmänbildningen och genom modersmålsämnet stärks de studerandes förmåga att i olika vardags- och studiesituationer kommunicera, tänka, lära sig att lära samt utveckla sin personliga identitet. Modersmålsämnet hämtar sitt innehåll närmast från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna och från kulturforskningen och bidrar till att utveckla språklig och kulturell kompetens samt medie-, medborgar- och demokratikunskap.

All social och kommunikativ kompetens och allt lärande baserar sig på att man har en mångsidig förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt enligt situationens krav. Undervisningen i modersmål och litteratur har som mål att de studerande ska nå en sådan kompetens gällande språk och litteratur samt språkbruk, textanvändning, kommunikation, medier och multimodalitet som krävs vid fortsatta studier samt i arbetslivet. Undervisningen i modersmål och litteratur ska basera sig på ett vidgat textbegrepp som innebär att texter kan bestå av ord, bilder, ljud, siffror eller andra semiotiska system eller av olika kombinationer av dessa.

Litteraturundervisningen ska bidra till fördjupad kunskap om skönlitteratur och facklitteratur, fördjupad läserfarenhet samt förmåga att analysera och tolka texter ur olika synvinklar. Litteraturläsning ger upplevelser, stöd för utveckling av kritiskt tänkande och empati, etisk och estetisk reflektion, identitetsutveckling och kännedom om kulturarvet samt breddar den personliga uttrycksförmågan. Den studerande ska ges möjlighet att utifrån sin egen språkliga och kulturella bakgrund utveckla sin identitet i ett pluralistiskt och mångmedialt samhälle. Målet är även att den studerande ska lära sig värdesätta flerspråkighet, kulturell mångfald, mänskliga rättigheter ur språklig synvinkel samt jämlikhet och jämställdhet och få möjlighet att utveckla den egna uttrycksförmågan.

Inom ämnet modersmål och litteratur ska man sträva efter en integrering av läroämnets olika delområden, eftersom kunskaps- och färdighetsområdena står i ett funktionellt förhållande till varandra. Studiemiljöerna ska vara mångsidiga och innefatta bland annat webbmiljöer, bibliotek, kulturinstitutioner och mångsidiga metoder och det som behandlas inom ämnet ska vara meningsskapande och bidra till de studerandes lust att lära. Texter ska skapas och tolkas både individuellt och tillsammans med andra, även digitalt, och delas med andra studerande. Inom undervisningen ska man samarbeta med de övriga lärokurserna i ämnet modersmål och litteratur som erbjuds och med övriga läroämnena.

5.3.1 Lärokursen svenska och litteratur

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och svenskan är vid sidan om finska språket ett samhällsbärande språk i Finland. Lärokursen svenska och litteratur har samma omfattning och i stort sett samma mål och kursinnehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa avvikelser som beror på språkspecifika och kulturella faktorer. Läroämnet har ett centralt kulturbärande och identitetskapande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. Undervisningen i lärokursen svenska och litteratur har även som uppdrag att stärka de studerandes kulturella och språkliga medvetenhet, även gällande finskan och samiskan, och deras förståelse för språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Genom undervisningen i svenska och litteratur ska man kontinuerligt stödja de studerandes skolspråk och språkliga medvetenhet, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. De studerandes varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen.

Lärokursen svenska och litteratur ska vidare fördjupa de studerandes kunskaper om och i svenska språket, deras kommunikativa färdigheter och läs- och skrivkompetens, även i multimodala sammanhang, och deras kunskaper om litteratur och kultur. Modersmålsämnet ska ses som en bildningsprocess och är i den meningen ett livskunskapsämne och ett betydelseskapande ämne som bidrar till identitetsbygget och som fördjupar historiemedvetandet och det kulturella medvetandet. Genom analys av och reflektion kring olika slag av texter blir de studerande medvetna om metaforiska och narrativa mönster som är inbyggda i samhället och som ger människan möjlighet att skapa betydelse för hennes existens.

Svenska språket är objekt för undervisningen i denna lärokurs och huvudsakligt undervisningsspråk också i alla övriga läroämnen. I undervisningen ska man göra de studerande medvetna om betydelsen av god språklig kompetens inom de fortsatta studierna och de ska även bli bekanta med möjligheterna till studier i svenska och litteratur på högskolenivå. Inom kurserna integreras de olika delområdena: läsning, skrivande, tal, kommunikation, språk, texter, litteratur, drama och mediekunskap. De olika kunskapsområdena och färdigheterna samverkar därmed kontinuerligt med varandra. Under alla kurser ska de studerandes text- och kommunikationskompetens och den skriftliga kompetensen kontinuerligt utvecklas och de studerande ska läsa och behandla skönlitteratur och andra texter med utgångspunkt i kursens tematik. Att läsa hela verk och skriva längre sammanhållande texter ingår i det centrala innehållet i kurserna.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i svenska och litteratur är att den studerande ska

- fördjupa och bredda sina färdigheter i svenska språket och sin textkompetens och kommunikation för att kunna uttrycka sig mångsidigt och kommunicera målinriktat och ändamålsenligt
- fördjupa och bredda sina kunskaper om språk, skön- och facklitteratur, medier och kommunikation och kunna använda relevanta begrepp
- vidareutveckla sin multilitteracitet för att kritiskt kunna granska, analysera och utvärdera olika slag av texter och tillämpa sina kunskaper vid tolkning och produktion av texter med olika syften och i olika kontexter
- fördjupa och bredda sin kommunikativa kompetens för att kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer utgående från kontexten och kommunikativa uttryck av olika slag
- behärska normerna för standardspråket, inse att språket varierar inom olika fack- och vetenskapsområden och förstå betydelsen av språkvård både ur ett samhällsligt perspektiv och för sitt eget språkbruk
- fördjupa sina språk- och litteraturkunskaper och stimuleras att söka sig till skönlitteratur i olika medier och från olika tider och kulturer för att utveckla sitt tänkande, sin allmänbildning, fantasi och inlevelseförmåga samt för att bygga sin världsbild
- kunna välja bland och kritiskt granska olika informationskällor, informationens tillförlitlighet, användbarhet och syfte
- ha kunskap om och kunna tillämpa upphovsrättsliga regler och kunna använda och hänvisa till källor
- kunna använda många olika slag av digitala verktyg inom modersmålsämnet alla delområden och förstå något om digitaliseringens inverkan på språk- och textanvändning
- kunna njuta av, använda och skapa språk och kultur
- fördjupa sin förståelse för olika kulturer och kulturell mångfald och känna till språkets och kulturens rötter och utveckling

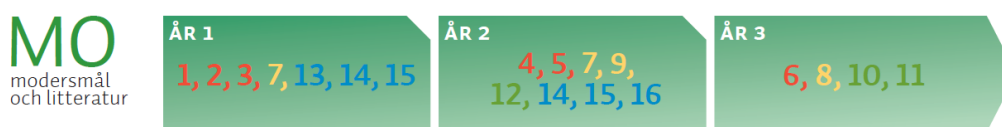
Bedömning

Bedömningen av lärokursen i svenska och litteratur ska basera sig på målen och det centrala innehållet i varje kurs. Dessa mål är i sin tur kopplade till de allmänna målen för lärokursen.

Det är viktigt att den studerande känner till kursmålen och att både den studerande och läraren kan följa med progressionen under kursens gång. Kursvitsordet ska basera sig på

många olika slag av skriftlig och muntlig produktion inom läroämnets olika delområden, på eventuella andra bevis på kunskap och på hur aktivt den studerande har arbetat under kursens gång. Bedömningen ska vara mångsidig, sporrande, öppen och rättvis och basera sig på delaktighet. Den studerande ska uppmuntras till självvärdering och kamratvärdering under kursens gång. Det är viktigt att den studerande sätter upp individuella mål och utvärderar sin egen måluppfyllelse och att både läraren och de studerande ger varandra kontinuerlig respons. Genom att utveckla sin kompetens i självvärdering får den studerande en konstruktiv och realistisk uppfattning om sina kunskaper i ämnet och om sig själv som talare, texttolkare och textproducent.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. En värld av texter (MO1)

Kursen är en introduktion till modersmålsämnet på gymnasiet och har som mål att fördjupa de studerandes kunskaper om och insikter i multimodala texter och kommunikation. Den studerande vidareutvecklar sin multilitteracitet och sin förmåga att fungera målinriktat och konstruktivt som lyssnare, talare, läsare och skribent i olika kommunikationsmiljöer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera och tolka texter som strukturella helheter
- utveckla sin kompetens att tolka och producera olika slag av texter och tolka olika textuella dimensioner
- fördjupa sin kunskap om skriv- och läsprocesser som kommunikativa, samhälleliga och individuella uttryck
- utöka sina kunskaper om och färdigheter i tal och kommunikation, speciellt i gruppkommunikation

Centralt innehåll

- analys av de studerandes individuella kommunikationsprofiler och utveckling som talare, lyssnare, läsare och skribenter
- textbegreppet i vid bemärkelse: multilitteracitet

- olika textgenrer och deras funktion: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa
- texters multimodalitet, speciellt medietexter och mediebilder
- texters flerstämmighet
- analys av prosatexter: både fiktion och fakta, med fokus på romaner och noveller
- informationssökning, webbläsning, källhänvisningar och källkritik
- materialbaserat skrivande, kommentarer till och referat av texter och att skriva tillsammans
- metakognitiva färdigheter och lässtrategier
- gruppkommunikation och dynamiken vid målinriktad gruppdiskussion

2. Språk, kultur och identitet (MO2)

Kursen ger en bild av språkets betydelsebärande funktion tillsammans med andra verbala och nonverbala uttrycksformer. Språkets och kulturens betydelse för individen och samhället behandlas, även ur ett skönlitterärt perspektiv, och den studerandes kunskap om språk, språklig variation och kommunikation fördjupas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin språkliga medvetenhet och förstå språkets och litteraturens sociala, samhälleliga, individuella och meningsskapande funktion
- ha kunskaper om språkliga strukturer och kunna tillämpa grammatikaliska begrepp vid textanalys
- förstå svenska språkets position bland språken i världen och som ett språk i Norden
- ha kunskaper om språkförhållandena i Finland och i det övriga Norden samt om det svenska språkets ursprung
- förstå fenomenen kulturell och språklig pluralism och flerspråkighet
- lära sig planera, bearbeta och sammanställa muntliga och skriftliga faktatexter och att ge och ta emot respons och utvärdera sina muntliga och skriftliga färdigheter

Centralt innehåll

- språkets, litteraturens och kulturens identitetsskapande roll
- analys av text-, sats- och ordstrukturer och andra meningsskapande element i texter, till exempel språkliga metaforer

- de nordiska språkens gemensamma ursprung, skillnader och likheter mellan de nordiska språken och formandet av det svenska språket
- det svenska språkets kulturbärande roll i Finland och betydelsen av svenskt standardspråk
- språkliga varieteter såsom dialekter och slang samt flerspråkighet, kulturell mångfald, vitalisering av språk och språklig mångfald
- litteratur, både skönlitteratur och faktatexter, som anknyter till kursens teman och med fokus på finlandssvensk litteratur
- skrivandet som process: från idé till planering, avgränsning av ämnet, val av synvinkel, respons av och till andra, bearbetning av språk och stil, rubricering och finslipning
- informativa inlägg i en diskussion eller en debatt och att ge och ta emot respons

3. Att analysera och tolka litteratur (MO3)

Kursen behandlar språk och litteratur som verktyg för skapande. Den studerande fördjupar sin kunskap om språkets estetiska funktion och kulturella betydelse. Den studerande blir även allt skickligare i att tolka skönlitterära texter, både muntligt och skriftligt och kan njuta av och glädjas över skönlitteratur i olika former.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- vidareutveckla sin förmåga att läsa och tolka fiktiva texter både analytiskt och estetiskt och reflektera över sitt eget läsande
- fördjupa sin uppfattning om litteraturen som estetiskt verkningsmedel och få en uppfattning om skönlitteraturens kulturbärande roll
- fördjupa sin förmåga att analysera och tolka litteratur med hjälp av lämpliga begrepp och kunna motivera sina tolkningar
- få insikt i poetiskt språkbruk
- vidareutveckla sina färdigheter i gruppkommunikation

Centralt innehåll

- att fördjupa sin kunskap om de litterära genrerna och hur deras profiler förändras och vidgas över tid och rum
- att behandla bildspråk, mångtydighet och andra textuella medel i skönlitteraturen och i de studerandes egna texter
- att läsa, analysera och tolka epik, drama och lyrik, med fokus på diktanalys
- att läsa och tolka multimodala uttrycksformer, till exempel i bildkonstverk, film och teater

- att producera egna texter utgående från skönlitterära texter
- att föra målinriktade litterära samtal samt analysera och bedöma gruppdiskussioner

4. Text och påverkan (MO4)

Kursen handlar om maktbruk och delaktighet genom språk och texter. Den studerande fördjupar sig i att analysera multimodala texter och litteratur utgående från texters möjlighet att påverka samhällsdebatten och får fördjupad kunskap och färdighet i argumentationsteknik och andra påverkningsmedel.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin kritiska läskunnighet, speciellt sin medieläskunnighet
- kunna motivera sina åsikter både som talare och skribent
- kunna analysera och kritiskt granska texter ur olika synvinklar, bland annat etiskt och ideologiskt
- kunna analysera litteraturens och andra konstformers samt mediernas samhälleliga inverkan och kulturpolitiska betydelse

Centralt innehåll

- ställningstagande och argumenterande texter och retoriska stilmedel
- verbala och visuella medel som används för att påverka mottagaren, t.ex. reklamtexter och underhållning
- ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och vetenskapligt baserad information
- synvinklar och uttrycksätt inom olika vetenskapsområden samt informationssökning
- yttrandefrihet, censur, källkritik, mediekritik, upphovsrätt och plagiat
- språk, stil och innehåll som påverkningsmedel inom litteraturen
- övning i att debattera, argumentera och ta ställning, både i tal och skrift

5. Text och kontext (MO5)

Kursen har fokus på texter i ett kontextuellt perspektiv. Den studerande blir van att analysera, tolka och producera texter inom olika genrer och stilriktningar i relation till olika sammanhang och processer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera texter ur ett geografiskt, språkligt och historiskt perspektiv, i olika historiska och kulturella sammanhang och i relation till andra texter
- fördjupa sina kunskaper om texters stilistiska drag
- utveckla och bredda sina uttryckssätt i tal och skrift
- känna till skönlitterära författarskap och texter inom nordisk litteratur
- känna till centrala verk och teman inom världslitteraturen och kunna placera dem i deras kulturella kontext

Centralt innehåll

- läsning och tolkning av texter från olika tider, platser och kulturer och som uttryck för olika människosyner, världsbilder, värdegrunder och idévärldar både i ett historiskt och i ett nutidsperspektiv
- olika stilistiska och språkliga komponenter och hur de inverkar på en text
- centrala verk inom världslitteraturen, med fokus på nordisk litteratur och i ett kontextuellt perspektiv
- en skrivuppgift eller en muntlig uppgift med litterärt tema, till exempel ett debattinlägg, en essä eller en dramaframställning

6. Berättelser i samtiden (MO6)

Kursen behandlar aktuella kulturfenomen framför allt i ett narrativt perspektiv. Den studerande fördjupar även sina kunskaper om kommunikationsetik.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till kulturella uttryck och fenomen i samtiden och nutida textgenrer
- nå en fördjupad förståelse för språkets och texters betydelse för kulturen som helhet
- nå en fördjupad förståelse för narrativiteten som centralt kulturuttryck
- ha kunskap om nutida verk och teman inom världslitteraturen samt inom aktuell finländsk litteratur

- kunna fungera etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer

Centralt innehåll

- aktuella kulturella och språkliga fenomen, till exempel språkets och litteraturens utveckling i en digital värld samt språk och identitet
- aktuella multimodala textgenrer, till exempel teater, film, bildkonst, TV-serier, spel och andra medietexter
- klassiska narrativa strukturer i modern form, till exempel myter, sagor eller klassiker; intertextualitet
- läsning och tolkning av utländsk och finländsk nutidslitteratur
- produktion av reflekterande texter utgående från kursens teman
- språkvård i samband med textproduktion
- dialogisk kommunikation och kommunikationsetik, t.ex. i sociala medier

Nationella fördjupade kurser

7. Fördjupad muntlig kommunikation (MO7)

Kursen ger den studerande möjlighet att fördjupa och bredda sina kommunikativa kunskaper och färdigheter framför allt i muntlig kommunikation samt att planera, anpassa och utvärdera sitt sätt att kommunicera i olika kommunikationssituationer. Under kursen övar den studerande sig också i att bedöma kommunikationens betydelse för mänskliga relationer och inom studierna och arbetslivet. Den studerande kan ges möjlighet att delta i slutprovet i muntlig kommunikation för andra stadiet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om talspråklig kommunikation, retoriska medel, olika aktörer och kommunikationsmönster
- fördjupa sin kunskap om hur kommunikativt samspel uppkommer och upprätthålls och om spänningar mellan olika kommunikatorer
- utveckla sin kompetens att fungera i olika slag av kommunikationssituationer samt att skapa och upprätthålla kommunikation
- utveckla sin säkerhet i att uttrycka sig både individuellt och i grupp
- känna igen, kunna analysera och implementera faktorer som påverkar talarens och budskapets trovärdighet
- kunna analysera kommunikation och kommunikativa färdigheter ur olika synvinklar

Centralt innehåll

- typiska mönster och bidragande faktorer i olika kommunikationssituationer och mellan olika kommunicerande aktörer
- analys, tolkning och bedömning av talspråkstexter
- verbal och nonverbal kommunikation
- kommunikation i vardagen
- övning i att uppträda och argumentera vid förhandlingar, möten och i olika slag av diskussioner, debatter och samtal
- muntliga anföranden och kommunikation i grupp
- kulturbundna, speciellt finlandssvenska och svenska särdrag, vid muntlig kommunikation

8. Fördjupad skrivkompetens (MO8)

Kursen handlar om att fördjupa och utveckla färdigheten att producera olika slag av texter. Dessutom fördjupar den studerande sig i och analyserar aktuella mediedebatter som gäller till exempel kultur och samhälle.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin färdighet i textproduktion då det gäller att välja synvinkel för sina egna texter, behandla ett tema, välja sina källor, tänka självständigt och hitta sitt eget personliga uttrycksätt
- kunna bygga upp en till innehållet, strukturen och stilen enhetlig och logisk text
- i diskussioner och i skrift kunna behandla, utvärdera och kritiskt granska aktuella teman
- kunna välja texter som är intressanta och genom egen textproduktion bidra till diskussionen kring dessa texter

Centralt innehåll

- att strukturera och bearbeta texter och sammanställa dem i slutlig form samt att ge respons, skriva tillsammans och dela texter
- att producera texter som är begripliga, logiska och sammanhängande och analysera dem ur ett språkriktighetsperspektiv
- att skriva texter med utgångspunkt i ett mångsidigt material
- att producera och analysera medietexter

9. Fördjupad läskompetens (MO9)

Under denna kurs fördjupar den studerande sina färdigheter i att analysera, tolka, producera och utvärdera olika slag av texter. Den studerande utvecklar även sitt kritiska läsande, sin läslust, sitt reflektiva tänkande och sin kulturella kompetens.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- vidareutveckla förmågan att läsa och tolka olika slag av texter analytiskt, kritiskt, kreativt och med inlevelse
- fördjupa sina insikter i multilitteracitet, speciellt vad gäller textgenrer och multimodalitet, samt särdrag i olika typer av texter
- hitta nya vägar för sitt kritiska, kreativa och reflektiva tänkande genom läsning
- vidareutveckla sin läsfärdighet och bredda sina lässtrategier

Centralt innehåll

- fördjupad textkunskap, fördjupad textanalys och begrepp som används då man analyserar, tolkar och kritiskt granskar språk, litteratur, bilder och medietexter
- fördjupad läsning och tolkning av multimodala texter, både faktatexter och fiktiva texter, ur olika synvinklar
- olika lässtrategier och lästekniker, speciellt vid läsning av längre texter
- läsning av hela texter, till exempel essäer, romaner och olika slag av faktatexter inom ämnesområdet
- gestaltning och bearbetning av litteratur genom kreativt skrivande

Skolvisa fördjupade kurser

10. Repetitionskurs för abiturienter (MO10)

CK, SE

I repetitionskursen repeteras och fördjupas textanalysen med tanke på de två studentproven i modersmål och litteratur. Novellanalys repeteras och fördjupas, liksom bild- och lyrikanalys. I kursen repeteras också den ämnesspecifika terminologi som den studerande förväntas behärska i studentproven.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera och tolka skönlitteratur i studentproven

- kunna analysera bild inom ramen för studentproven i modersmål och litteratur
- kunna analysera medietexter
- kunna tillämpa ämnesvis terminologi i essäprov och textkompetensprov
- kunna bygga upp en mångsidig och nyanserad essä
- få en realistisk bild av sin egen målsättning i de kommande studentproven

Centralt innehåll

- fördjupad analys av innehåll, form och språk utgående från genre, kontext och syfte
- novellanalys
- bildanalys
- argumentationsanalys
- lyrikanalys
- analys av medietexter
- bedömningskriterier för essäprov och textkompetensprov i studentexamen
- ämnesvis terminologi och tillämpning av den
- individuell handledning

11. Prepkurs för abiturienter (MO11)

CK, SE

I prepkursen är det fokus på individuell handledning, grupprespons och strategier för hur den studerande kan uppnå sina uppställda mål för studentproven i modersmål och litteratur. I kursen skriver den studerande flera essä- och textkompetensprov samt läser och diskuterar modelltexter med avsikt att utveckla det egna skrivandet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna identifiera egna styrkor och svagheter i skrivandet
- kunna utveckla sina strategier för de olika provtyperna i studentprovet i modersmål och litteratur
- diskutera och ge konstruktiv respons på andra studerandes texter
- ta till sig respons och utvecklas utgående från den

Centralt innehåll

- individuell handledning
- grupprespons
- planering, skrivning och utvärdering av svar i provet i textkompetens
- planering, skrivning och utvärdering av svar i essäprovet

12. Filmkunskap och visuellt berättande (MO12)

CK

Kursen behandlar film- och berättarteknik. I kursen arbetar den studerande med filmer och filmklipp för att analysera form och innehåll och gör nedslag i filmhistorien. Analytiska begrepp och filmspråk behandlas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till olika berättartekniska och filmanalytiska begrepp
- kunna tillämpa dessa och analysera olika moment i filmiskt berättande
- kunna diskutera och skriva om film på ett analytiskt och ändamålsenligt sätt
- klara av att i slutet av kursen knyta samman alla delmoment till ett större analytiskt slutarbete

Centralt innehåll

- filmhistoria
- genomgång av olika filmanalytiska begrepp
- filmanalys: tematik, uppbyggnad och berättarspråk
- grupparbete
- projektarbete

Skolvisa tillämpade kurser

13. Kreativt skrivande (MO13)

CK

Under kursen utvecklar den studerande sitt kreativa skrivande genom att hitta ett personligt uttryck och en form för idéer inom olika genrer. Viktigt är att finna lusten till skrivandet och ha möjlighet att leka med orden.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sina hantverksmässiga färdigheter i skönlitterärt skrivande
- utveckla sin förmåga att analysera och bearbeta sina egna texter
- utveckla sina kunskaper om vad skönlitterärt skrivande handlar om
- kunna diskutera och ge konstruktiv kritik på andras texter
- känna till olika litterära genrer och vad som kännetecknar dem

Centralt innehåll

- berättarteknik, personkaraktäristik och miljöbeskrivningar
- processkrivning som arbetsform
- läsa och skriva olika litterära genrer
- kamratrespons och litteratordiskussion utgående från egna texter
- planerande och genomförande av ett skönlitterärt skrivprojekt
-

14. Journalistik (MO14)**CK**

Under kursen skriver och producerar den studerande medietexter i praktiken. Den studerande får skriva texter inom olika genrer och fundera på hur man kan vinkla texter och anpassa stilmåttet för olika syften. Kursen fokuserar helt på autentiska texter som artiklar, reportage, kolumner, kåserier och journalistiska bilder. I mån av möjlighet omfattar kursen också ljud och rörlig bild.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- se hur texter och bilder kan anpassas till stil, innehåll och form
- bli bekant med olika texttyper inom journalistiken
- kunna använda bild som ett meningsfullt element i textkommunikation
- kunna anpassa sitt språk till olika kommunikationssituationer
- kunna beakta regler om publicering, upphovsrätt och yttrandefrihet

Centralt innehåll

- texttyper inom journalistik och hur de skiljer sig till innehåll, form och språk
- bildberättande i journalistisk kontext
- intervjuteknik
- språkvård och stilistik
- skrivande i autentiska situationer
- journalistregler, yttrandefrihet och upphovsrätt

15. Drama (MO15)

CK, PF

Kursen fokuserar på teaterkonstens uttryck genom röst och kropp. Med hjälp av detta utforskas dramatikers möjligheter för att utveckla kreativiteten, språket och den kommunikativa förmågan. I kursen ingår teaterhistoria.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla färdigheter i att använda kroppen och rösten som sceniska uttrycksmedel
- utveckla färdigheter i att med teaterns uttrycksmedel kommunicera med en publik
- kunna analysera och tolka olika sceniska gestaltningar
- kunna reflektera över det egna skapandet
- ha en förståelse för hur teaterns olika uttrycksområden samverkar
- känna till olika dramatiker och inriktningar inom teaterhistorien

Centralt innehåll

- kroppen och rösten som medel för att uttrycka sig på scenen samt träning i att använda kropp och röst i sceniska sammanhang
- samspel mellan berättelse, berättare och rum i syfte att skapa en enhetlig gestaltning
- träning i att medvetet förmedla tankar, känslor och åsikter till en publik
- teatern som kollektiv konst med fokus på individuell kreativitet och samspel i grupp
- reflektion över det egna skapandet, både individuellt och i grupp
- scenisk produktion, möte med publik

16. Kritikerkurs (MO16)

CK

Kursen behandlar litteraturkritik i praktiken genom att bekanta sig med litteraturkritik som genre och kopplar till aktuell litterär debatt. Den studerande läser och diskuterar nyutkommen litteratur på svenska. Den studerande diskuterar och skriver om skönlitteratur på ett kritiskt och bedömande sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till de innehållsmässiga och stilistiska särdrag som kännetecknar litteraturkritik

- läsa och bekanta sig med nyutkommen litteratur och moderna författarskap
- kunna koppla till romanernas kontext
- kunna diskutera och skriva om skönlitteratur
- bedöma och analysera romaner på ett ändamålsenligt och analytiskt sätt

Centralt innehåll

- läsning av romaner
- litteraturkritiska begrepp och medel
- litterär kulturdebatt
- diskussioner i form av en litteraturcirkel

5.4 Det andra inhemska språket

5.4.1 Finska

Undervisningen i finska i gymnasiet ska fördjupa och utveckla den språkkunskap och språkmedvetenhet som de studerande tillägnat sig inom den grundläggande utbildningen. De studerande ska handledas att utveckla sina kunskaper i finska och att vidga sin flerspråkliga kompetens, att bygga broar språken emellan och att utveckla sina metaspråkliga färdigheter. Språkundervisningen baserar sig på det vidgade textbegreppet, som omfattar både det talade och det skrivna språket, och undervisningen stödjer därmed också de studerandes kompetens i multilitteracitet.

Undervisningen ska förstärka de studerandes tilltro till den egna förmågan att lära sig finska och viljan att modigt använda sig av sina kunskaper samt att känna glädjen i att lära sig. Undervisningen ska även stärka de studerandes vilja och förmåga att agera i finskspråkiga miljöer. All språkkunskap som de studerande har ska kunna tillvaratas både i skolan och på fritiden och de studerande ska handledas i att reflektera över språkrelaterade attityder och värderingar. Undervisningen ska stärka och utveckla de studerandes färdigheter och möjligheter att på finska aktivt kunna ta del av och påverka utveckling och händelser både i sin närmiljö och i vidare sammanhang.

De studerande ska uppmuntras att tillägna sig livslånga strategier för språkinlärning genom att identifiera de strategier för lärande som bäst lämpar sig för det egna lärandet i finska. De ska även uppmuntras att utvärdera sina framsteg i lärandet och att se språkkunskapen som en kompetens också i arbetslivet. Jämställdheten mellan könen vid språkval och i språkstudier förstärks genom att man i undervisningen uppmuntrar till en fördomsfri inställning till språkstudier och genom att man behandlar olika teman ur flera olika synvinklar.

I språkundervisningen ska man använda undersökande, mångsidiga och elevaktiverande arbetssätt. De studerande ska handledas att söka, utvärdera och behandla information på finska. Digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av studiemiljön.

I språkundervisningen behandlas teman som utvecklar de studerandes förmåga att behärska helheter och att arbeta ämnesintegrerat. De studerande ska erbjudas produktiva och tillräckligt krävande uppgifter som är meningsfulla för dem. Temaområdena, temastudierna och övriga ämnesintegrerade studier uppmuntrar de studerande att använda sig av sina språkkunskaper och flerspråkiga kompetenser på både högre och lägre nivå.

I undervisningen ska man beakta att de studerande i förhållande till kunskapsnivåerna avancerar i olika takt, vilket kan betyda att uppgifterna kräver differentiering eller andra former av stöd.

Gemensamma mål för undervisningen i finska

Gemensamma mål för undervisningen i de olika lärokurserna i finska är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att agera på finska i olika sammanhang
- inse det finska språkets betydelse som nationalspråk
- på ett kreativt sätt våga använda det finska språket i studier, arbete och under fritiden
- befästa sina kunskaper i finska, sin språkkänsla och förmåga att i språkstudierna tillämpa och dra nytta av sin allmänna språkkänedom
- fördjupa och bredda sina kunskaper om finskans struktur
- utvecklas till en målinriktad språkanvändare som kan tillämpa strategier för lärande i sina språkstudier
- inse betydelsen av de utökade möjligheter som en bred språkkunskap erbjuder
- kunna bedöma sina språkkunskaper och planera sina språkstudier med tanke på framtida behov i till exempel fortsatta studier och arbetsliv

Målen för undervisningen är att den studerande når upp till nivåerna i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 1) enligt nedanstående tabell och att den studerande ska kunna bedöma sin språkkunskap i förhållande till den kunskapsnivå lärokursen har som mål. Den studerande ska ställa upp egna mål, utvärdera hur kunskaperna utvecklas och vidareutveckla dem.

Lärokurs	Förmåga att kommunicera	Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
A-finska	B2.1	B2.1	B1.2
B1-finska	B1.1	B1.1	B1.1
B3-finska	A2.2	A2.2	A2.1
Modersmålsinriktad finska	B2.2	B2.2	B2.2

Bedömning

Bedömningen i det andra inhemska språket finska ska basera sig på hur den studerande uppnår de gemensamma målen för undervisningen i finska och de specifika målen för lärokursen. I bedömningen ska man beakta de enskilda kursernas tyngdpunktsområden och deras nära koppling till de gemensamma målen och de specifika målen för lärokursen. I alla kurser ges den studerande mångsidig respons. Man ska ge den studerande respons på framsteg inom språkkunskapens olika delområden och på övriga mål, såsom förmågan att i språkstudierna tillämpa strategier för lärande och att använda finska i autentiska miljöer. Responsen ges under kursens gång i olika skeden av lärprocessen. Den studerande uppmuntras att dra nytta av självvärdering och kamratvärdering. Man kan under alla kurser arbeta med portfoliomethoden, även vid integrering av läroämnena.

Som stöd vid bedömningen och som ett verktyg för läraren och den studerandes självvärdering och kamratvärdering används nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som grundar sig på den gemensamma europeiska referensramen för språk. I början av studierna ska man speciellt ge respons på den studerandes förmåga att utveckla sina lärstrategier för språkstudier. I takt med att studierna framskrider kan man i tilltagande grad använda sig av nivåskalan då man definierar nivån på den studerandes förmåga att kommunicera samt att tolka och producera texter.

Bedömningen av den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen, den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen och den fördjupade kursen 8 i den modersmålsinriktade lärokursen i det andra inhemska språket baserar sig på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som utarbetas av Utbildningsstyrelsen och på övriga bevis på kunskap som framkommit under kursen. Kurserna bedöms enligt skalan 4–10. Också det prov i muntlig språkfärdighet som hör till kursen bedöms enligt skalan 4–10. Över provet i muntlig språkfärdighet ges ett särskilt intyg som bilaga till gymnasiets avgångsbetyg.

Byte av lärokurs

Det är logiskt för den studerande att i mån av möjlighet fortsätta med studierna enligt påbörjad lärokurs. Vid byte av lärokurs i finska, från en lång lärokurs till en kortare lärokurs, räknas kurserna till godo enligt följande:

Kurs	Modersmålsinriktad lärokurs		A-lärokurs		B1-lärokurs
Kurs	1	→	1	→	1
Kurs	2	→	2	→	2
Kurs	3	→	3	→	3
Kurs	4	→	4	→	4
Kurs	5	→	5	→	5
Kurs	6	→	6		
Kurs	7	→	7	→	7
Kurs	8	→	8	→	6

Studier som avklarats enligt en mer omfattande lärokurs kan i en mindre omfattande lärokurs utgöra fördjupade eller tillämpade kurser enligt hur man definierar dem i den lokala läroplanen. Den studerande har möjlighet att få erkännande av kunskapsnivå för fastställande av kunskapsnivån ifall hen så önskar. Vid byte från en mindre omfattande lärokurs till en mer omfattande lärokurs kan den studerande uppmanas att avlägga kompletterande studier och i detta sammanhang gör man en ny omprövning av kursvitsorden. Den studerande kan även läsa kurser från en annan lärokurs utan att byta lärokurs. Dessa kurser kan då enligt vad som bestäms i den lokala läroplanen utgöra fördjupade eller tillämpade kurser och räknas in i den studerandes egentliga lärokurs.

Vid Gymnasiet Grankulla samskola erbjuds undervisning i finska enligt A-lärokurs och enligt modersmålsinriktad lärokurs. A-lärokursen är avsedd enbart för studerande som inte regelbundet använder finska utanför skolan, vare sig hemma eller utanför hemmet. En studerande som regelbundet använder finska utanför skolan hänvisas till den modersmålsinriktade lärokursen.

En studerande som inte i grundskolan fullföljt hela lärokursen vare sig i A-finska eller modersmålsinriktad finska kan i början av sina gymnasiestudier delta i nivåtest i finska.

Utgående från resultatet i nivåtestet och enligt överenskommelse med den studerande avgörs om den studerande

- *avlägger A-lärokursen i finska på vanligt sätt eller*
- *deltar i undervisningen i A-finska men utför en del av uppgifterna på B-lärokursens nivå och bedöms enligt B-lärokursen. I detta fall är endast kurserna 1-5 obligatoriska. eller*
- *avlägger B-lärokursen i finska på annat håll där undervisning erbjuds*

Mål och centralt innehåll i B1-lärokursen preciseras i de nationella läroplansgrunderna för gymnasiet 2015, s. 94-95.

5.4.1.1 Finska, A-lärokurs

A-lärokursen i finska är avsedd för studerande som inte använder finska regelbundet utanför skolan. En studerande som regelbundet använder finska hemma eller under fritiden gör klokast i att välja den modersmålsinriktade lärokursen oberoende av vilken lärokurs hen avlagt i grundskolan.

Inom A-lärokursen i finska läggs stor vikt vid att våga tala finska ledigt i olika sammanhang. Mycket tid ägnas också åt att förstå det man hör eller läser samt vid att skriva finska så att språket i allmänna sammanhang inte utgör ett hinder då man studerar eller arbetar på finska. Till detta hör också medvetenhet om språkets strukturer. Finskan är ett syntetiskt språk som kräver stor medvetenhet och kännedom om former för att man skall kunna skriva det obehindrat. Detta bör synas i upplägget av studierna så att studeranden inhämtar kunskap om språkets centrala strukturer och får kontinuerligt stöd i att befästa dem på lektionerna och vid behov också utanför dem.

Särskilt uppmärksammas särskilt den studerandes individuella språkliga utgångspunkter och språkutveckling genom hela gymnasiet, också under kursernas gång. Den studerande värderar också kontinuerligt sin egen utveckling. Den studerande erbjuds i mån av möjlighet stöd individuellt eller i små grupper också utanför lektionerna alltid då den studerande så önskar.

Klasstandem

I vissa kurser kan den studerande välja att avlägga kursen enligt metoden klasstandem. Klasstandem innebär att den studerande under hela kursens gång har ett arbetspar som samtidigt avlägger en kurs i svenska vid det finskspråkiga Kauniaisten lukio. Var tredje lektion får den studerande under sin finsklektion hjälp och stöd samt en diskussionspartner av den finskspråkiga studeranden. Var tredje lektion byts rollerna så att studeranden själv hjälper sitt par under svensklektionen vid Kauniaisten lukio. Var tredje lektion har båda grupperna undervisning i sitt eget ämne i sin egen skola.

Klasstandem upplevs som ett speciellt nyttigt sätt att lära sig tala flytande finska, men stödet av en jämnårig har upplevts vara stort också då det gäller att öva sig på andra språkkompetenser. Parallellt med klasstandem ordnas också alltid minst en grupp där undervisningen sker "som vanligt" i den egna skolan för dem som föredrar det.

Språkpraktik vid Kauniaisten lukio

Den studerande kan avlägga vilken kurs som helst i realämnen eller matematik vid det finskspråkiga Kauniaisten lukio. Efter två avlagda kurser vid Kauniaisten lukio får den studerande tillgodo en tillämpad kurs i finska. Se närmare under "Aktivitet inom skolsamfundet" (s .304).

Mål för undervisningen

Ett specifikt mål för undervisningen i A-lärokursen i finska är att den studerande ska

- kunna relatera sin språkkunskap till kunskapsnivå B2.1 då det gäller förmåga att kommunicera och att tolka texter samt till kunskapsnivå B1.2 då det gäller förmåga att producera texter samt utvärdera och vidareutveckla sina språkkunskaper.

Kursordning

Obligatoriska kurser

Under de obligatoriska kurserna 1 och 2 ska man betona betydelsen av att utveckla färdigheterna för språkstudier, den egna språkkompetensen både individuellt och interaktivt i grupp och förmågan att kommunicera i olika situationer. I tilltagande grad och i samband med att studierna framskrider ska man fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och uttryckssätt som kursernas olika kontexter kan kräva. Under studiernas gång och speciellt i slutskedet ska man betona språket som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

Under varje kurs ska man reservera tillräckligt med tid för aktuella eller lokala frågor om vilka man kan besluta tillsammans. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som berör temaområdena kan ske i samband med alla kurser. I kurserna ska det ingå många olika slag av övningar inom språkets alla delområden så att den muntliga och skriftliga interaktionen i slutskedet fått lika stor tyngd. Tyngdpunkterna kan dock variera från kurs till kurs.

1. Vardagsliv, närmiljö och hälsa (FINA1)

Under kursen bekantar sig den studerande med aktiviteter och situationer i vardagslivet och närmiljön. Hen repeterar och fördjupar i synnerhet sina kommunikativa färdigheter i alldagliga umgänges- och servicesituationer. Den studerande övar att uttrycka sig både muntligt och skriftligt till exempel om sin skol- och hemmiljö, matvanor, hälsa och fritidsintressen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- uppnå en positiv inställning till och motivation att lära sig finska
- öva sig i att muntligt och skriftligt berätta om sig själv och sina intressen
- behärska de centrala begrepp som förutsätts för att kunna inhämta kunskap om det finska språkets struktur
- kunna bilda de finita formerna av allmänt använda verb

Centralt innehåll

- att studera vid gymnasiet
- fritidsintressen
- idrott och sport
- hälsa
- klädsel och mode

2. Natur och vetenskap (FINA2)

Under kursen övar man de kommunikativa färdigheterna genom diskussioner och presentationer och den studerande lär sig att dra nytta av självvärdering och kamratvärdering. Man behandlar teman som natur, miljö och vetenskap ur olika synvinklar, till exempel en hållbar utveckling, turism och rekreation. Den studerande läser några sak- och skönlitterära texter om kursens teman och fördjupar sitt ordförråd.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att obehindrat tala, läsa och skriva om kursens tema
- utöka ordförrådet inom natur, naturvetenskap och miljö
- kunna muntligt och skriftligt med egna ord sammanfatta en längre text
- kunna bilda formerna av allmänt använda nomen

Centralt innehåll

- väderlek och väderfenomen
- djurens och växternas värld
- klimatförändringen och miljövård

3. Teknik och konsumtion (FINA3)

Under kursen bekantar sig den studerande med och använder olika digitala verktyg. Man behandlar temaområdena teknik, konsumtion och handel.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att obehindrat tala, läsa och skriva om kursens tema
- utöka ordförrådet inom teknik, konsumtion och handel
- kunna presentera en produkt, t.ex. i form av en reklamvideo
- behärska kongruensen mellan subjekt och predikat samt unipersonella uttryck
- kunna bilda och använda particip samt vanliga particip- och agentkonstruktioner

Centralt innehåll

- produkter och marknadsföring
- teknikens utveckling
- uppfinningar
- trafik

4. Medierna och samhället (FINA4)

Under kursen lär sig den studerande att göra sammanfattningar samt presentera och diskutera olika medietexter som anknyter till det finska samhället. Man lägger vikt vid hur medierna uttrycker sig i sakfrågor, till exempel om politik, forskning och aktuella händelser i världen. *De studerande producerar också egna korta medietexter och -snuttar av olika slag.*

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att obehindrat tala, läsa och skriva om kursens tema
- utöka ordförrådet inom medierna och centrala fenomen inom samhället
- få en vana att följa med dagsaktuella händelser på finska
- kunna skilja på välgrundad fakta och egna åsiktsyttranden i de föränderliga medierna också på finska

- kunna bilda och använda infinitiver samt vanliga temporal- och finalkonstruktioner

Centralt innehåll

- tidningarnas roll i dagens informationsförmedling
- sociala medier och deras betydelse
- analys av nyhetsbilder
- de centrala samhällsstrukturerna

5. Utbildning och arbetsliv (FINA5)

Under kursen lär sig den studerande att tolka och producera olika slags texter i anslutning till kursens ämnesområden. Kursen behandlar teman som utbildning, yrken och näringsliv ur både samhällets och den studerandes synvinkel.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att obehindrat tala, läsa och skriva om kursens tema
- utöka ordförrådet inom utbildning och arbetsliv
- bekanta sig med finskspråkiga utbildningar
- grundligt förstå och behärska användningen av objektets kasus i allmänna sammanhang både i fråga om läsförståelse och egen textproduktion

Centralt innehåll

- att studera i Finland
- framtidens kompetenser och yrken
- arbetsansökan och anställningsintervju
- modernt företagande

6. Finsk kultur och litteratur (FINA6)

Under kursen utvecklar och fördjupar de studerande sin multilitteracitet och kännedomen om finsk kultur och litteratur ur de ungas synvinkel. Den studerande läser åtminstone ett skönlitterärt verk och presenterar det muntligt eller skriftligt. Den studerande bekantar sig med några finska konstnärer, författare och kompositörer. I skriftliga uppgifter poängteras skillnaderna mellan olika genrer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en positiv inställning till finsk kultur och finskspråkiga konstalster
- öva sig i att obehindrat tala, läsa och skriva om kursens tema
- utöka ordförrådet inom konst
- behärska användningen av predikativ och vanliga attribut

Centralt innehåll

- musik
- bildkonst
- film och teater
- finskspråkig litteratur

Nationella fördjupade kurser

Under de fördjupade kurserna vidareutvecklar den studerande sin förmåga att använda finska språket för olika ändamål. Hen övar sig att analysera, tolka och producera texter både individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kurserna. Under kurserna kan man i form av en skriftlig eller muntlig produktion integrera studierna i finska med övriga studier.

7. Kommunicera i skrift (FINA7)

Under kursen fördjupas förmågan att tolka och producera finska texter i olika slag av skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare. Man analyserar och producerar både faktatexter och fiktiva texter samt texter inom olika genrer, såsom berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande och argumenterande texter. Även förmågan att återge och översätta olika texter till och från finska övas. Vid behov kan grundläggande strukturer repeteras.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förbättra förmågan att skilja på och producera olika typer av texter på finska i olika forum
- utöka förrådet av ord och uttryck för att kunna producera text av hög kvalitet på finska speciellt med tanke på studentprovet

- repetera de mest centrala språkstrukturerna utgående från den studerandes språkliga behov
-

Centralt innehåll

- övningar inför studentprovet
- aktuella världshändelser och olika typer av textproduktion kring dessa
- valbara teman enligt intresse
- repetition av de centrala språkstrukturerna

8. Kommuniera i tal (FINA8)

Under kursen lär sig den studerande att tala och uppträda på finska i olika formella och informella situationer. Den studerande lär sig att uttrycka sig fritt, göra frågeställningar, referera, diskutera, beskriva, intervjua, argumentera och hålla olika anföranden. Den studerande kan utnyttja digitala verktyg vid muntlig framställning. *Till kursen hör i mån av möjlighet ett muntligt prov för vilket den studerande får ett särskilt intyg enligt den europeiska referensramen för språkkunskaper.*

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- våga uttrycka sig fritt och så obehindrat som möjligt i olika situationer
- öva sig i att obehindrat lyssna till talad finska i olika situationer
- öva sig i att diskutera fritt, argumentera, hålla tal, referera texter muntligt, intervjua och på andra sätt reda sig på finska utan att språket utgör ett hinder

Centralt innehåll

- hörförståelseövningar
- referat och andra muntliga anföranden
- argumentation
- ledigt talspråk
- festtal och informella tal

Skolvisa fördjupade kurser

9. Övningskurs inför studentprovet (FINA9)

SE

Kursen är en övningskurs där den studerande utgående från sina egna behov övar inför studentexamen. Den studerande utför mångsidigt övningar i hörförståelse, läsförståelse, skriftlig produktion och språkliga strukturer som är viktiga för att hen skall nå det bästa möjliga vitsordet i studentprovet för hen själv. Ordförrådet förstärks speciellt genom läsning av skönlitteratur. Samtidigt får den studerande aktivt stöd av läraren. Kursen kräver ett eget vuxet ansvar av den studerande och en målinriktad inställning till studentprovet i finska.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en positiv och målinriktad inställning till studentprovet i finska
- förstå betydelsen av vitsordet i studentprovet med tanke på senare studier
- vara medveten om sina styrkor och svagheter med tanke på studentprovet
- få det bästa möjliga vitsordet i studentprovet för studeranden själv

Centralt innehåll

- mångsidig övning av de olika uppgiftstyperna i studentprovet
- övning av de språkliga strukturer som är viktigast för den studerande själv med tanke på studentprovet
- läsning av ett skönlitterärt verk på finska

10. Lukuelämyksiä (FINA10)

SE, CK

Kursen går ut på att den studerande läser en behövlig mängd skönlitteratur på finska enligt en tidtabell som hen själv lägger upp. Därefter reflekterar den studerande muntligt över det lästa tillsammans med läraren och i mån av möjlighet också med andra studerande. Den studerande reflekterar också skriftligt över det hen läst under kursen och jämför detta med t.ex. litteratur, film, musik och konst som hen har erfarenhet av.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- effektivt utöka sitt förråd av ord och uttryck på finska
- öva upp sin förmåga att förstå det lästa på finska
- få positiva läsoplevelser som sporrar till att upprätthålla läsvanan genom hela livet
- få mer stressfri variation till sina övriga gymnasiekurser

Centralt innehåll

- läsning av skönlitteratur på finska
- muntlig diskussion och jämförelse av det lästa i förhållande till samhället som litteraturen avspeglar
- skriftlig reflektion av det lästa med koppling även till annan litteratur och/eller andra konstalster som den studerande har erfarenhet av

5.4.1.2 Finska, Modersmålsinriktad lärokurs

Syftet med den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att ge tvåspråkiga och flerspråkiga studerande i svenskspråkiga gymnasier en möjlighet att vidareutveckla sina kunskaper i finska och stärka den egna mångfasetterade språkliga och kulturella identiteten. Kurserna är uppbyggda kring samma teman som A-lärokursen, för att studierna ska kunna ordnas både som särskilda kurser och som individuella studier.

Inom den modersmålsinriktade undervisningen lyfts fram studerandenas styrka, tvåspråkigheten, fram och görs mer fungerande speciellt skriftligt men också muntligt. Speciell vikt fästs vid ordkunskap, synonymer och översättning samt analys av själva språket och dess strukturer i olika kontexter på en mer krävande nivå för att befästa förmågan att använda finska på olika nivåer. På detta sätt får studerandena en god grund för livet att verka inom det finska samhället såväl inom studier och arbete som under fritiden så att tvåspråkigheten blir en rikedom de kan dra nytta av.

Eftersom inget studentexamensprov i modersmålsinriktad finska finns övas under kurserna även uppgiftstyperna i studentprovet på A-nivå. Studerande som avlägger den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges en särskild anteckning om detta på avgångsbetyget.

Mål för undervisningen

Specifika mål för undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om finskans struktur
- fördjupa sin språkliga medvetenhet om finska och utveckla sin kunskap om språkets användning i jämförelse med svenskan och andra språk, så att hen kan nyansera och förbättra sitt språk
- fördjupa och nyansera sitt ordförråd så att hen kan läsa, tolka, producera och utnyttja olika texter som hör till allmänbildningen eller studierna
- bekanta sig med finsk kultur och litteratur, samt läsa och analysera finsk skönlitteratur
- vidareutveckla sin förmåga att fungera målinriktat som talare, lyssnare, läsare och skribent i olika kommunikationsmiljöer
- kunna relatera sin språkkunskap till kunskapsnivå B2.2 samt kunna utvärdera och vidareutveckla sina språkkunskaper
- efter slutförda gymnasiestudier klara av också krävande studier och arbetsuppgifter på finska

Kursordning

Obligatoriska kurser

Under de obligatoriska kurserna 1 och 2 ska man betona betydelsen av att utveckla färdigheterna för språkstudier, den egna språkkompetensen både individuellt och interaktivt i grupp och förmågan att kommunicera i olika situationer. I tilltagande grad och i samband med att studierna framskrider ska man fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och uttryckssätt som kursernas olika kontexter kan kräva. Under studiernas gång och speciellt i slutskedet ska man betona språket som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

Under varje kurs ska man reservera tillräckligt med tid för aktuella eller lokala frågor om vilka man kan besluta tillsammans. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som berör temaområdena kan ske i samband med alla kurser. I kurserna ingår många olika slag av övningar inom språkets alla delområden så att den muntliga och skriftliga interaktionen i slutskedet fått lika stor tyngd. Tyngdpunkterna kan dock variera från kurs till kurs.

1. Vardagsliv, närmiljö och hälsa (FIM1)

Under kursen fördjupas den studerandes förmåga att uttrycka sig nyanserat och korrekt i olika sammanhang, med utgångspunkt i kursens teman och med speciell uppmärksamhet på skillnader mellan det talade och det skrivna språket. Skillnader i spontant talspråk, slang, dialekter och standardfinska behandlas. Den studerande förbereder och håller korta muntliga anföranden. I litteraturen behandlas och analyseras noveller och annan skönlitteratur.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå finska språkets ursprung och särdrag och se sin tvåspråkighet som en styrka
- kunna se skillnader som råder mellan talad och skriven standardfinska
- kunna diskutera ämnen som berör vardagen, fritiden och hälsan med ett vidgat ordförråd
- behärska grammatiska grundbegrepp och vissa drag inom verbläran

Centralt innehåll

- läsning av texter som berör finska språkets ursprung och finska språkets särdrag samt texter som berör människans vardag, fritid och hälsa med betoning på studerandenas egna intresseområden
- övning av grammatiska grundbegrepp och vissa drag inom verbläran
- läsa, diskutera och skriva om ett skönlitterärt verk på finska

2. Natur och vetenskap (FIM2)

Under kursen behandlas olika slag av texter, också skönlitterära, om natur, miljö, vetenskap och hållbar utveckling både muntligt och skriftligt. Ordförrådet inom kursens teman fördjupas. Den studerande förbereder och håller en längre projektpresentation och lär sig utvärdera sin egen och andras presentationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- själv kunna beskriva naturupplevelser
- kunna diskutera ämnen som berör natur och miljö med ett vidgat ordförråd
- behärska problemfall inom nomenböjningen

Centralt innehåll

- läsa, diskutera och skriva om Finlands natur och miljö
- övning av problemfall inom nomenböjningen

3. Teknik och konsumtion (FIM3)

Under kursen bekantar sig den studerande med genrer som kombinerar bild, ljud och skriftlig och muntlig text. Man använder sig av texter som behandlar konsumtion, handel, teknik och informationsteknik och bearbetar dem både muntligt och skriftligt, till exempel med hjälp av digitala verktyg. Lämplig skönlitteratur läses och diskuteras till exempel i ett digitalt forum.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna uttrycka sig med vidgat ordförråd i ämnen som berör teknik, konsumtion och informationsteknik
- behärska participuttryck och participkonstruktioner

Centralt innehåll

- läsa, diskutera och skriva om teknik, konsumtion och informationsteknik.
- övning av participuttryck och participkonstruktioner

4. Medierna och samhället (FIM4)

Under kursen producerar den studerande texter som anknyter till kursens teman och uppmärksamhet fästs i synnerhet vid texternas disposition, styckeindelning, variation och sätt att skapa sammanhang. Man bekantar sig med medietexter om aktuella händelser och texternas stil och uppbyggnad behandlas. Skönlitteratur läses och används som underlag för medietexter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna diskutera ämnen som berör medier med ett berikad ordförråd
- kunna bestämma tillförlitligheten hos medietexter på finska och förstå syftet med dem
- ha kunskap om olika medietexters uppbyggnad
- behärska satsmotsvarigheter

Centralt innehåll

- läsa, diskutera och skriva om olika medietexter
- följa med något aktuellt tema i olika tidningar, radio, TV och/eller sociala medier och analysera hur temat blivit behandlat i de olika medierna
- övning av satsmotsvarigheter

5. Utbildning och arbetsliv (FIM5)

Under kursen fördjupar den studerande sina färdigheter att producera olika texter som anknyter till kursens temaområden och lär sig förbereda sig för arbetsintervjuer. Man arbetar med texter som behandlar utbildning och yrkes- och näringsliv. Översättning till och från finska övas för att belysa skillnader mellan språken. Sammandrag övas på båda språken.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utöka ordförrådet inom utbildning och arbetsliv
- bekanta sig med finskspråkiga utbildningar
- bli bekant med olika uppgifter som förekommer i studentprovet

Centralt innehåll

- att studera i Finland
- framtidens kompetenser och yrken
- arbetsansökan och anställningsintervju
- läsa, diskutera och skriva om utbildningen, arbetslivet och näringslivet i Finland
- öva uppgiftstyper i studentprovet

6. Finsk kultur och litteratur (FIM6)

Under kursen breddar och fördjupar den studerande sin multilitteracitet och sin kännedom om finsk kultur och litteratur. Den studerande fördjupar även sin kunskap om språkets estetiska funktion och kulturella betydelse. Ett skönlitterärt verk läses och analyseras. Förmågan att skriva stärks genom att man övar sig i att producera olika slag av texter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utöka ordförrådet inom litteratur och konst
- bekanta sig med den finska litteraturens historia
- kunna tolka och analysera olika skönlitterära verk
- bli mer van vid uppgifterna som skrivs i studentprovet

Centralt innehåll

- läsa, diskutera och skriva om finsk litteratur och kultur
- analysera ett skönlitterärt verk genom att binda det till rätt tidsperiod
- öva uppgiftstyper i studentprovet

Nationella fördjupade kurser

Under de fördjupade kurserna fördjupar den studerande sin förmåga att använda finska språket för olika ändamål. Hen övar sig att tolka och producera texter både individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kurserna. Under kurserna kan man i form av en skriftlig eller muntlig produktion integrera studierna i finska med övriga studier.

7. Kommunicera i skrift (FIM7)

Under kursen fördjupas färdigheterna i textproduktion och förmågan att kritiskt läsa och tolka finska texter i olika slag av skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare. Man analyserar och producerar både fakta och fiktiva texter samt texter inom olika genrer, såsom berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande och ställningstagande texter. Den studerande ges möjlighet att enligt behov och önskemål producera olika digitala texter. Vid behov kan centrala strukturer repeteras.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förbättra förmågan att skilja på och producera olika typer av texter på finska i olika forum
- utöka förrådet av ord och uttryck för att kunna producera text av hög kvalitet på finska speciellt med tanke på studentprovet
- repetera mer krävande språkstrukturer med sikte på höga poäng i studentprovet

Centralt innehåll

- övningar inför studentprovet
- aktuella världshändelser och olika typer av textproduktion kring dessa
- valbara teman enligt intresse
- repetition av mer krävande språkstrukturer

8. Kommunicera i tal (FIM8)

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att tala och uppträda på finska i både formella och informella kommunikationssituationer. Den studerande utvecklar sina färdigheter att uttrycka sig individuellt och att i grupp diskutera aktuella samhällsfenomen och sådant som hör till allmänbildningen. Argumentationsteknik övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att argumentera, hålla tal, referera texter muntligt, intervjua och att i andra sammanhang kunna på bästa möjliga sätt anpassa sitt tal till omgivningens formkrav

Centralt innehåll

- hörförståelseövningar

- referat och andra muntliga anföranden
- argumentation
- skillnader mellan ledigt talspråk och mer formella muntliga anföranden
- festtal och informella tal

Skolvisa fördjupade kurser

9. Övningskurs inför studentprovet (FIM9)

SE

Kursen är en övningskurs där den studerande utgående från sina egna behov övar inför studentexamen. Den studerande utför mångsidigt övningar i hörförståelse, läsförståelse, skriftlig produktion och språkliga strukturer som är viktiga för att hen skall nå det bästa möjliga vitsordet i studentprovet för hen själv. Ordförrådet förstärks speciellt genom läsning av skönlitteratur. Samtidigt får den studerande aktivt stöd av läraren. Kursen kräver ett eget vuxet ansvar av den studerande och en målinriktad inställning till studentprovet i finska.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en positiv och målinriktad inställning till studentprovet i finska
- förstå betydelsen av vitsordet i studentprovet med tanke på senare studier
- vara medveten om sina styrkor och svagheter med tanke på studentprovet
- få det bästa möjliga vitsordet i studentprovet för studeranden själv

Centralt innehåll

- mångsidig övning av de olika uppgiftstyperna i studentprovet
- övning av de språkliga strukturer som är viktigast för den studerande själv med tanke på studentprovet
- läsning av ett skönlitterärt verk på finska

10. Lukuelämyksiä (FIM10)

SE, CK

Kursen går ut på att den studerande läser en behövlig mängd skönlitteratur på finska enligt en tidtabell som hen själv lägger upp. Därefter reflekterar den studerande muntligt över det lästa tillsammans med läraren och i mån av möjlighet också med andra studerande. Den studerande reflekterar också skriftligt över det hen läst under kursen och jämför detta med t.ex. litteratur, film, musik och konst som hen har erfarenhet av.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- effektivt utöka sitt förråd av ord och uttryck på finska
- öva upp sin förmåga att förstå det lästa på finska
- få positiva läsupplevelser som sporrar till att upprätthålla läsvanan genom hela livet
- få mer stressfri variation till sina övriga gymnasiekurser

Centralt innehåll

- läsning av skönlitteratur på finska
- muntlig diskussion och jämförelse av det lästa i förhållande till samhället som litteraturen avspeglar
- skriftlig reflektion av det lästa med koppling även till annan litteratur och/eller andra konstalster som den studerande har erfarenhet av

5.5 Främmande språk

Språkundervisningen ska fördjupa språkmedvetenheten och den språkpedagogik som påbörjats i den grundläggande utbildningen. De studerande ska handledas att utveckla sina färdigheter i olika språk, sin flerspråkiga kompetens och sina metalingvistiska färdigheter. Språkundervisningen ska baseras på det vidgade textbegreppet, enligt vilket text innefattar både talat och skrivet språk. Språkundervisningen ska bidra till att utveckla de studerandes multilitteracitet.

Undervisningen ska stärka de studerandes tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem samt ge de studerande möjligheter att känna glädje i lärandet. Undervisningen ska stärka de studerandes vilja och förmåga att ta del av kulturellt, internationellt och språkligt mångskiftande miljöer och sammanhang. All språkkunskap som de studerande har ska tas tillvara i undervisningen och undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och till de språk som de studerande använder på fritiden. De studerande ska vägledas att reflektera över betydelsen av attityder och värderingar och att utveckla sin förmåga att agera konstruktivt i olika situationer. Undervisningen ska bidra till att utveckla färdigheter för att delta och aktivt påverka i en global värld samt utveckla de studerandes världsmedborgerliga färdigheter.

De studerande ska uppmuntras att utveckla färdigheter för livslångt språklärande och att identifiera individanpassade sätt att lära sig språk, att utvärdera hur det egna lärandet fortlöper och att se språkkunskapen som en arbetslivskompetens. Jämställdheten mellan könen ska stärkas i språkstudierna och i språkval genom att man uppmuntrar de studerande att ha en fördomsfri inställning till språkstudier och behandlar olika teman mångsidigt.

Undersökande lärande, mångsidiga och elevnära arbetssätt ska användas i språkundervisningen. De studerande ska handledas att söka, bedöma och hantera information på de språk de behärskar. Digitala verktyg ska användas på ett naturligt sätt som en del av studiemiljöerna.

I språkundervisningen ska man behandla teman som stödjer ämnesintegrerat arbete och de studerandes förmåga att hantera helheter. De studerande ska erbjudas relevanta, produktiva och tillräckligt krävande uppgifter. Temaområdena, temastudierna och övriga ämnesintegrerade studier ska sporra de studerande att använda också sina begränsade kunskaper i olika språk och sin flerspråkiga kompetens.

I undervisningen ska man beakta att de studerande gör framsteg i olika takt i förhållande till kunskapsnivåerna, vilket förutsätter differentiering av uppgifterna eller andra former av stöd.

Gemensamma mål för undervisningen i främmande språk

De gemensamma målen för de olika lärokurserna i främmande språk är att den studerande ska

- våga använda sina språkkunskaper kreativt i studierna, i arbete och på fritiden
- stärka sina kunskaper i målspråket, sin språkkänsla och sin förmåga att tillämpa språkkunskaper också över språkgränserna
- utvecklas som en målinriktad språkinlärare och kunna tillämpa strategier för språklärande
- förstå betydelsen av mångsidiga språkkunskaper och vilka möjligheter de ger
- kunna utvärdera sina kunskaper och planera sina språkstudier med tanke på framtida behov, såsom fortsatta studier, arbetsliv och internationell verksamhet.

Målet är att den studerande i de olika språken eller lärokurserna når upp till nivåerna i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 1) enligt nedanstående tabell och kan ställa sin språkkunskap i relation till den kunskapsnivå som lärokursen har som mål. Den studerande ska ställa upp egna mål, utvärdera hur kunskaperna utvecklas och vidareutveckla dem.

Språk och lärokurs	Förmåga att kommunicera	Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
Engelska A	B2.1	B2.1	B2.1
Övriga språk A	B1.2	B1.2	B1.2
Övriga språk B2	A2.2	A2.2	A2.2
Övriga språk B3	A2.1	A2.1	A2.1

Bedömning

Bedömningen i främmande språk ska basera sig på de gemensamma målen för främmande språk och de specifika målen för varje språk och lärokurs. De kursspecifika målen, liksom de nära sammanknutna gemensamma målen och de lärokursspecifika målen ska beaktas i varje kurs. I alla kurser ska den studerande ges mångsidig respons på sina framsteg i de olika faserna av lärprocessen. Den studerande ska få respons på sin progression inom språkets olika delområden och i fråga om övriga mål för språkinläringen, såsom färdigheter för språkstudier och förmåga att fungera i miljöer där målspråket används. Den studerande ska

handledas i självvärdering och kamratvärdering. Portföljarbete kan användas i alla kurser, också i ämnesintegrerade studier.

Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som grundar sig på den gemensamma europeiska referensramen ska i tillämpliga delar användas som stöd för bedömningen och som verktyg för läraren och för den studerandes självvärdering och för kamratvärdering. I början av studierna ska responsen fokusera på den studerandes förmåga att utveckla sina lärstrategier för språkstudier. Under studiernas gång kan nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling i tilltagande grad användas för att fastställa nivån på den studerandes kommunikativa färdigheter samt förmåga att tolka och producera texter.

Bedömningen av den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen och den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen ska basera sig på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som utarbetas av Utbildningsstyrelsen och annat kunnande som den studerande visat under kursen. Kurserna bedöms med siffror enligt skalan 4–10. Också provet i muntlig språkfärdighet som ingår i kursen bedöms enligt skalan 4–10. Över provet i muntlig färdighet ges ett separat intyg som bilaga till avgångsbetyget från gymnasiet.

Byte av lärokurs

För den studerande är det ändamålsenligt att fortsätta studierna långsiktigt inom den lärokurs hen valt. Vid byte av lärokurs i ett främmande språk från lång lärokurs till kort räknas kurserna till godo, med undantag av latin, enligt följande:

Kurser	A-lärokurs		B1-lärokurs		B2-lärokurs		B3-lärokurs
Kurs	1	→	1	→	1	→	3
Kurs	2	→	2	→	3	→	5
Kurs	3	→	3	→	4	→	6
Kurs	4	→	4	→	2	→	4
Kurs	6	→	5	→	5	→	7
Kurs	7	→	7	→	6	→	8
Kurs	8	→	6				

Resten av studierna från den tidigare lärokursen kan i den nya lärokursen utgöra fördjupade eller tillämpade kurser i enlighet med vad som bestäms i läroplanen. På den studerandes begäran ska möjlighet till tilläggsprestationer ges för att fastslå kunskapsnivån. När en studerande övergår från en kortare till en längre lärokurs kan tilläggsprestationer förutsättas och vitsordet ska samtidigt omprövas. Den studerande kan också avlägga kurser enligt en annan lärokurs utan att byta lärokurs. I så fall kan kurserna i fråga räknas som fördjupade eller tillämpade kurser i den studerandes egentliga lärokurs på det sätt som bestäms i läroplanen.

Kurser

Kurskoderna i främmande språk består av språkets bokstavsbezeichnung, lärokursens nivåbezeichnung och kursens nummer. Exempelvis FRB32 betyder således kurs nummer 2 i B3-lärokursen i franska. Följande koder används för de främmande språken:

EN = engelska

FR = franska

TY = tyska

RY = ryska

SP = spanska

5.5.1 Främmande språk, Engelska, A-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i A-lärokursen i engelska är att den studerande ska

- utvecklas som språkbrukare i engelska och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl lokala och nationella som europeiska och globala sammanhang
- förstå engelskans betydelse och roll som internationellt kommunikationsspråk
- kunna bedöma huruvida de egna kunskaperna är tillräckliga för fortsatta studier
- kunna planera sina språkstudier för framtida behov, såsom arbetsliv och internationell verksamhet
- få erfarenheter av att läsa, tolka och behandla längre texter på engelska
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå B2.1 i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Kursordning

Obligatoriska kurser

I de obligatoriska kurserna 1 och 2 är målet att stärka den studerandes studiefärdigheter samt förmåga att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp och att delta i olika kommunikationssituationer. Från och med kurs 3 ska man i tilltagande grad fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och hur språket förutsätter. I kurserna 4–6 ska språket betonas som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

I varje kurs ska man reservera tid för att behandla aktuella eller lokala frågor, som kan väljas tillsammans med de studerande. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som anknyter till temaområdena kan ingå i alla kurser. Muntlig och skriftlig kommunikation ska mångsidigt övas under kurserna, även om tyngdpunkterna kan variera från kurs till kurs.

1. Engelskan och min värld (ENA1)

Kursen är en introduktion till studierna i engelska och har som mål att kartlägga den studerandes kunskaper inom språket och handleda dem i processen att ställa upp mål för sitt eget lärande och följa med sin egen språkutveckling.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera sina utvecklingsområden och utvärdera sina lärstrategier för språkstudier
- kunna analysera sin egen språknivå och lära sig att identifiera vilka områden hen behöver förbättra
- kunna ställa upp mål för studierna i engelska och hitta sätt att utveckla sina kunskaper både individuellt och i grupp, t.ex. med hjälp av själv- och kamratutvärdering

Centralt innehåll

- texter om den språkliga mångfalden i världen
- engelskan som globalt fenomen
- språkkunskaper som redskap för att utveckla den kulturella kompetensen
- lärstrategier för hur man tillägnar sig språk
- studielivet
- de ungas livsmiljö

2. Människans sociala nätverk (ENA2)

Under kursen övar den studerande att med hjälp av olika medier utveckla mångsidiga strategier för kommunikationssituationer av varierande språklig och kulturell svårighetsgrad, också i en internationell kontext.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att diskutera aktivt och lyssna på andra
- utveckla sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser
- kunna kommunicera ledigt i både formella och informella situationer

Centralt innehåll

- mänskliga relationer
- psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande
- teknologins och digitaliseringens betydelse för kommunikation och välbefinnande

3. Kulturella fenomen (ENA3)

Under kursen producerar den studerande texter inom olika genrer med betoning på kreativ verksamhet och de språkliga drag som kännetecknar genren.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa och utveckla sin multilitteracitet

Centralt innehåll

- olika kulturella fenomen, t.ex. litteratur, drama, handlingsmönster, seder, bruk och tankesätt
- engelskspråkiga medier
- skriva olika slags texter, t.ex. insändare, blogginlägg och fiktiva texter

4. Samhället och omvärlden (ENA4)

Under kursen bekantar sig den studerande med olika debatter om samhällliga fenomen och övar sig att aktivt använda engelska. Den studerande fokuserar i synnerhet på hur hen kan påverka som aktiv medborgare.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att söka information
- förbättra sin förmåga att läsa och tänka kritiskt

Centralt innehåll

- debatter om aktuella samhällliga fenomen
- reflektioner över individens och gruppens ansvar och möjligheter att påverka i medborgarsamhället, till exempel då det gäller människorättsfrågor

5. Vetenskap och framtid (ENAS)

Under kursen övar den studerande sin förmåga att dela med sig av synpunkter som grundar sig på egna kunskaper eller åsikter, t.ex. genom debatter och diskussioner. Teman väljs från olika fack- och vetenskapsområden.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att tolka och producera texter
- vidareutveckla sin kompetens att söka information om för hen intressanta kunskaps- och vetenskapsområden

Centralt innehåll

- framtidsvisioner (i synnerhet i ett teknologi- och digitaliseringsperspektiv)
- engelskans ställning som internationellt språk inom vetenskap och teknik

6. Studier, arbete och ekonomi (ENA6)

Under kursen bekantar sig den studerande med textgenrer som kan komma till nytta i eventuella fortsatta studier eller i arbetslivet, samt överväger och diskuterar planer för fortsatta studier, karriär och arbete.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för språkkunskap som ett socialt kapital och en färdighet för arbetslivet

Centralt innehåll

- fortsatta studier, karriär och arbete, även i en internationell kontext
- ekonomiska frågor som är relevanta för den unga som står på tröskeln till arbetslivet
- globala ekonomiska företeelser

Nationella fördjupade kurser

Under kurserna ska den studerande fördjupa sin förmåga att använda målspråket för olika syften. Den studerande övar sig att tolka och producera texter individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kursen. En mer omfattande skriftlig eller muntlig del eller helhet på målspråket, som anknyter till övriga studier, kan integreras i kurserna.

7. Hållbar livsstil (ENA7)

Under kursen analyserar eller producerar den studerande texter inom olika genrer, såsom fiktiva och icke-fiktiva, berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande eller ställningstagande texter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att tolka och producera engelska i olika skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare

Centralt innehåll

- fördjupning av de obligatoriska kursernas teman med fokus på hållbar utveckling ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv och med beaktande av den studerandes behov eller intressen

8. Muntlig kommunikation och påverkan (ENA8)

Under kursen stärker den studerande sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att producera muntlig engelska
- förstå talad engelska av olika slag
- kunna bygga upp en dialog

Centralt innehåll

- repetition och komplettering av teman som behandlats i de obligatoriska kurserna enligt den studerandes behov

Skolvisa fördjupade kurser

9. Catch up! Inför gymnasiestudierna i engelska (ENA9) CK

Under kursen förbereder sig den studerande för engelskastudier på gymnasienivå genom att repetera stoff från årskurs 7-9 och bekanta sig med arbetssätt och temaområden som behandlas i de nationella kurserna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- uppnå den nödvändiga språkliga nivån för att kunna bedriva engelska studier på gymnasienivå

Centralt innehåll

- grammatik från årskurs 7-9
- vokabulär som berör de temaområden som behandlas i gymnasiets första kurser
- studieteknik

10. Aim High! Med sikte på studentskrivningen (ENA10) SE ,CK

Under kursen gör den studerande en egen studieplan och studerar självständigt under lärarens handledning för att förbereda sig för studentexamensprovet i engelska. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- vidareutveckla sin förmåga att analysera texter, både skriftliga och auditiva
- finslipa sin förmåga att producera texter inom olika genrer
- fördjupa sina grammatikkunskaper
- utvidga sitt ordförråd

Centralt innehåll

- grammatik och ordförråd som behandlats i de obligatoriska kurserna
- text- och hörförståelser från tidigare studentprov
- olika textgenrer
- personlig handledning

Skolvisa tillämpade kurser

11. Business English (ENA11)

HF, CK

Kursen fungerar som förberedelse för studier i ekonomi. Den studerande läser och diskuterar texter inom området och övar skriftlig och muntlig kommunikation som är vanligt förekommande inom företagsvärlden.

Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig viktiga begrepp och det centrala ordförrådet gällande ekonomi, handel och näringslivet
- bekanta sig med olika typer av kommunikation inom företagsvärlden

Centralt innehåll

- företagsförvaltning
- produktion och marknadsföring
- investeringar och affärsmodeller
- ekonomins påverkan på samhället

12. Literary studies (ENA12)

CK

Under kursen läser, analyserar och diskuterar den studerande skönlitteratur ur många olika synvinklar och lär sig om viktiga skeden i litteraturhistoria. I kursen ingår texter av varierande längd.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att läsa litterära texter av olika genrer
- kunna analysera texter och föra litterära diskussioner
- bekanta sig med författare och litteraturhistoria

Centralt innehåll

- olika typer av skönlitteratur, inklusive poesi och pjäser

13. Creative writing (ENA13)

CK

Under kursen skriver den studerande olika typer av texter under handledning av läraren. De ägnar sig åt processkrivning och övar sig på att ge feedback åt varandra.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- finslipa sin förmåga att skriva texter av olika typer och längder
- lära sig om skrivprocessen och dess olika skeden

Centralt innehåll

- processkrivning
- handledning av läraren
- feedback av och åt övriga kursdeltagare

5.5.2 Främmande språk, Tyska, A-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i A-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå B1.2 i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Kursordning

Obligatoriska kurser

I de obligatoriska kurserna 1 och 2 är målet att stärka den studerandes studiefärdigheter samt förmåga att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp och att delta i olika kommunikationssituationer. Från och med kurs 3 ska man i tilltagande grad fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och hur språket används. I kurserna 4–6 ska språket betonas som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

I varje kurs ska man reservera tid för att behandla aktuella eller lokala frågor, som kan väljas tillsammans med de studerande. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som anknyter till temaområdena kan ingå i alla kurser. Muntlig och skriftlig kommunikation ska övas mångsidigt under kurserna, även om tyngdpunkterna kan variera från kurs till kurs.

1. Språket och min värld (TYA1)

Kursen är en introduktion till studierna i tyska och har som mål att kartlägga den studerandes kunskaper inom språket och handleda dem i processen att ställa upp mål för sitt eget lärande och följa med sin egen språkutveckling.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera sina utvecklingsområden och utvärdera sina lärstrategier för språkstudier
- kunna analysera sin egen språknivå och lära sig att identifiera vilka områden hen behöver förbättra
- kunna ställa upp mål för studierna i tyska och hitta sätt att utveckla sina kunskaper både individuellt och i grupp, t.ex. med hjälp av själv- och kamratutvärdering

Centralt innehåll

- texter om den språkliga mångfalden i världen
- tyskans ställning bland världsspråken
- språkkunskaper som redskap för att utveckla den kulturella kompetensen
- lärstrategier för hur man tillägnar sig språk
- studielivet
- de ungas livsmiljö

2. Människans sociala nätverk (TYA2)

Under kursen övar den studerande att med hjälp av olika medier utveckla mångsidiga strategier för kommunikationssituationer av varierande språklig och kulturell svårighetsgrad, också i en internationell kontext.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att diskutera aktivt och lyssna på andra
- utveckla sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser
- kunna kommunicera ledigt i både formella och informella situationer

Centralt innehåll

- mänskliga relationer
- psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande

- teknologins och digitaliseringens betydelse för kommunikation och välbefinnande

3. Kulturella fenomen (TYA3)

Under kursen producerar den studerande texter inom olika genrer med betoning på kreativ verksamhet och de språkliga drag som kännetecknar genren.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa och utveckla sin multilitteracitet

Centralt innehåll

- olika kulturella fenomen, t.ex. litteratur, drama, handlingsmönster, seder, bruk och tankesätt
- tyskspråkiga medier
- skriva olika slags texter, t.ex. insändare, blogginlägg och fiktiva texter.

4. Samhället och omvärlden (TYA4)

Under kursen bekantar sig den studerande med olika debatter om samhällsliga fenomen och övar sig att aktivt använda tyska. Den studerande fokuserar i synnerhet på hur hen kan påverka som aktiv medborgare.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att söka information
- förbättra sin förmåga att läsa och tänka kritiskt

Centralt innehåll

- debatter om aktuella samhällsliga fenomen
- reflektioner över individens och gruppens ansvar och möjligheter att påverka i medborgarsamhället, till exempel då det gäller människorättsfrågor

5. Vetenskap och framtid (TYA5)

Under kursen övar den studerande sin förmåga att dela med sig av synpunkter som grundar sig på egna kunskaper eller åsikter, t.ex. genom debatter och diskussioner. Teman väljs från olika fack- och vetenskapsområden.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att tolka och producera texter
- vidareutveckla sin kompetens att söka information om för hen intressanta kunskaps- och vetenskapsområden

Centralt innehåll

- framtidsvisioner (i synnerhet i ett teknologi- och digitaliseringsperspektiv)
- tyskans ställning som internationellt språk inom vetenskap och teknik

6. Studier, arbete och ekonomi (TYA6)

Under kursen bekantar sig den studerande med textgenrer som kan komma till nytta i eventuella fortsatta studier eller i arbetslivet, samt överväger och diskuterar planer för fortsatta studier, karriär och arbete.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för språkkunskap som ett socialt kapital och en färdighet för arbetslivet

Centralt innehåll

- fortsatta studier, karriär och arbete, även i en internationell kontext
- ekonomiska frågor som är relevanta för den unga som står på tröskeln till arbetslivet
- globala ekonomiska företeelser

Nationella fördjupade kurser

Under kurserna ska den studerande fördjupa sin förmåga att använda målspråket för olika syften. Den studerande övar sig att tolka och producera texter individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kursen. En mer omfattande skriftlig eller muntlig del eller helhet på målspråket, som anknyter till övriga studier, kan integreras i kurserna.

7. Hållbar livsstil (TYA7)

Under kursen analyserar eller producerar den studerande texter inom olika genrer, såsom fiktiva och icke-fiktiva, berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande eller ställningstagande texter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att tolka och producera tyska i olika skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare

Centralt innehåll

- fördjupning av de obligatoriska kursernas teman med fokus på hållbar utveckling ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv och med beaktande av den studerandes behov eller intressen

8. Muntlig kommunikation och påverkan (TYA8)

Under kursen stärker den studerande sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att producera muntlig tyska
- förstå talad tyska av olika slag
- kunna bygga upp en dialog

Centralt innehåll

- repetition och komplettering av teman som behandlats i de obligatoriska kurserna enligt den studerandes behov

Skolvisa fördjupade kurser

9. Repetitionskurs (TYA9)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i tyska. Kursen utgår från kursdeltagarnas individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av de skrivtyper som kommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

10. Das Deutsche Sprachdiplom (TYA10)

HF, CK, SE

Kursens mål är att förbereda de studerande inför det tyska språkprovet. Provet är ett godkänt språkprov i hela världen och godkänns t.ex. vid ansökning till tyska högskolor. Provet kan avläggas på tre nivåer och utgår ifrån de europeiska referensramarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- klara av det tyska språkprovet som är ett godkänt språkdiplom för högskolor i Tyskland

Centralt innehåll

- grundläggande strukturer utgående från de europeiska referensramarna
- läs- och hörförståelse

5.5.3 Främmande språk, B2-lärokurs

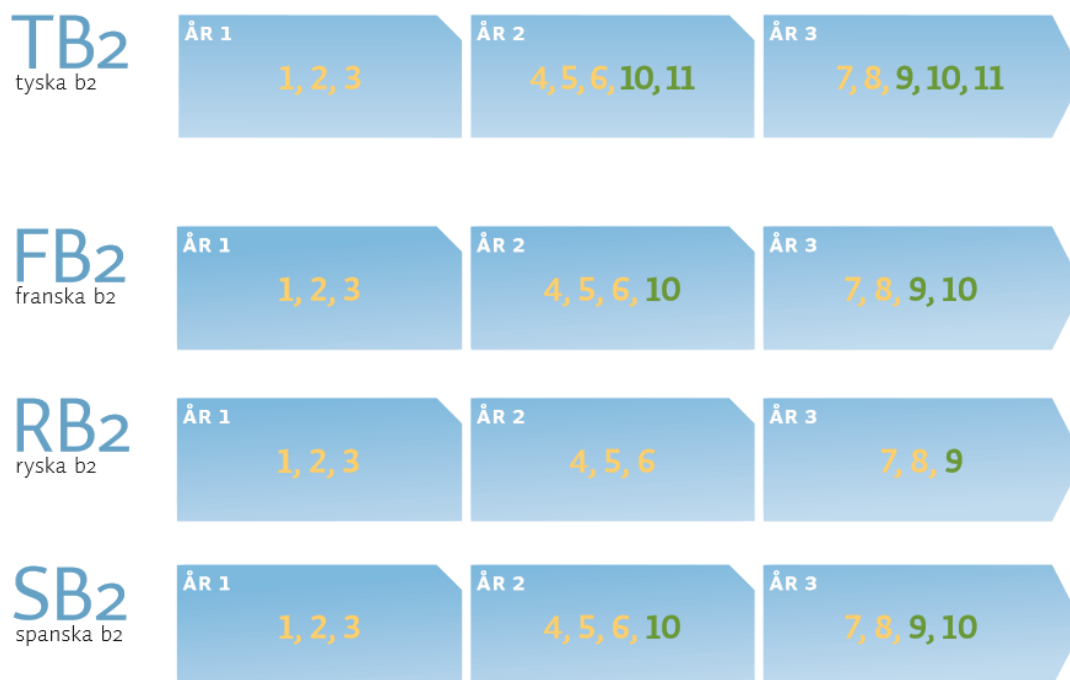
Vi ordnar undervisning i tyska, franska, ryska och spanska.

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B2-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.2 (övriga språk) eller B1.1 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Kursordning

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas

fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Viktiga frågor i livet och vardagen

Under kursen reflekterar den studerande över målspråkets betydelse i hens eget liv, nu och i framtiden. Den studerandes kunskaper i målspråket kartläggs. Den studerande analyserar och utvärderar sina färdigheter för språkstudier, ställer upp mål för sitt språklärande och hittar sätt att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp. De kommunikativa färdigheterna utvecklas med hjälp av olika medier. Under kursen behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv
- förbättra sina kommunikativa färdigheter
- kunna analysera sina utvecklingsområden och utvärdera sina lärstrategier för språkstudier
- kunna analysera sin egen språknivå och lära sig att identifiera vilka områden hen behöver förbättra
- kunna ställa upp mål för studierna i språket och hitta sätt att utveckla sina kunskaper både individuellt och i grupp, t.ex. med hjälp av själv- och kamratutvärdering

Centralt innehåll

- mänskliga relationer och nätverk
- intressen, fritid och hobbyer
- kommunikativa färdigheter övas med hjälp av olika medier

2. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig känna igen olika sociala koder och agera ändamålsenligt
- skriva korta texter, t.ex. e-postmeddelanden, vykort, SMS och Twitter-inlägg

Centralt innehåll

- samtalsstrategier i interkulturell kommunikation
- skrivande av korta texter

3. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande bekantar sig med olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Den studerande reflekterar också över vilka förändringar tekniken och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna diskutera och lyssna på andra med hjälp av olika medier, t.ex. chat och skype
- öva sig att formulera åsikter och tillsammans diskutera frågor som gäller vardagslivet

Centralt innehåll

- välbefinnande
- mänskliga relationer och olika livsskeden
- diskutera frågor i anknytning till ovanstående teman
- tekniken och digitaliseringens inverkan på kommunikation och välbefinnande

4. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella företeelser och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- läsa och tolka olika slags texter om de ungas vardag

Centralt innehåll

- användning av olika medier
- ungdomskultur

5. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursen behandlar skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- uttrycka sig lämpligt i muntlig och skriftlig kommunikation
- kunna använda kulturellt rätta fraser och formuleringar

Centralt innehåll

- skola
- fortsatta studier
- arbetsliv
- de ungas framtidsplaner

6. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man med diskussionsövningar och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sin muntliga kommunikation
- fördjupa sina språkkunskaper

Centralt innehåll

- natur
- olika boendemiljöer
- hållbar livsstil
- internationellt samarbete

7. Internationell verksamhet

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förståelsen för olika kulturer
- skriva texter av olika slag
- öva upp sin muntliga kommunikation, t.ex med hjälp av sociala medier.

Centralt innehåll

- internationellt samarbete, t.ex. via eTwinning
- volontärarbete
- arbetsliv

8. Muntlig och skriftlig kommunikation

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förmågan att skriva och analysera texter av olika genrer

- repetera strukturer och vokabulär inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- olika textgenrer
- repetition av teman som behandlats tidigare

Skolvisa fördjupade kurser

Tyska

9. Repetitionskurs (TB29)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i tyska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av de skrivtyper som kommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

10. Muntlig kommunikation (TB210)

CK

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntligt språk, förstå talat språk och bygga upp en dialog. Hen stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de nationella kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva upp sin förmåga att producera muntligt språk

Centralt innehåll

- stärka sin förmåga att tala mera flytande
- förstå talat språk
- bygga upp en dialog

11. Das Deutsche Sprachdiplom (TB211)**HF, CK, SE**

Kursens mål är att förbereda de studerande inför det tyska språkprovet. Provet är ett godkänt språkprov i hela världen och godkänns t.ex. vid ansökning till tyska högskolor. Provet kan avläggas på tre nivåer och utgår ifrån de europeiska referensramarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- klara av det tyska språkprovet som är ett godkänt språkdiplom för högskolor i Tyskland

Centralt innehåll

- grundläggande strukturer utgående från de europeiska referensramarna
- läs- och hörförståelse

Franska**9. Repetitionskurs (FB29)****SE**

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i franska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av de skrivtyper som kommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

10. Muntlig kommunikation (FB210)

CK

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntligt språk, förstå talat språk och bygga upp en dialog. Hen stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de nationella kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva upp sin förmåga att producera muntligt språk

Centralt innehåll

- stärka sin förmåga att tala mera flytande
- förstå talat språk
- bygga upp en dialog

Ryska

9. Repetitionskurs (RB29)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i ryska. Kursen utgår från kursdeltagarnas individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av skrivningstyper som förekommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

Spanska

9. Repetitionskurs (SB29)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i spanska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av skrivningstyper som förekommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

10. Muntlig kommunikation (SB210)

CK

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntligt språk, förstå talat språk och bygga upp en dialog. Hen stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de nationella kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva upp sin förmåga att producera muntligt språk

Centralt innehåll

- stärka sin förmåga att tala mera flytande
- förstå talat språk
- bygga upp en dialog

5.5.4 Främmande språk, B3-lärokurs

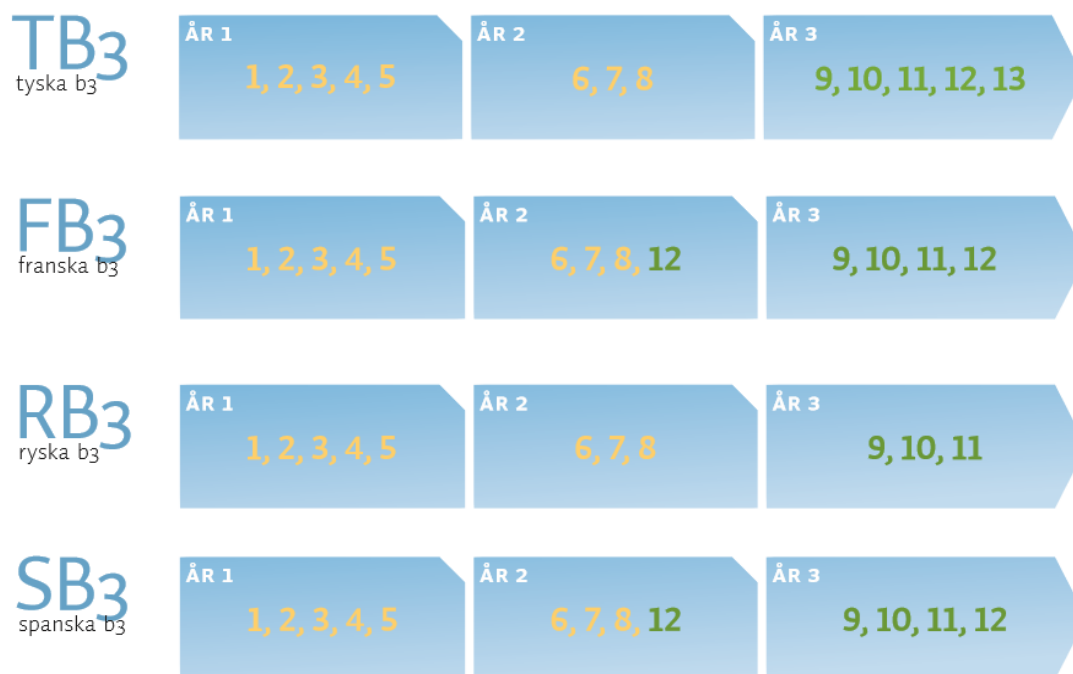
Vi ordnar undervisning i tyska, franska, ryska och spanska.

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B3-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt
- mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.1 (övriga språk) eller
- B1.1/A2.2 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling,
- utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem

Kursordning

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Vi bekantar oss med varandra och det nya språket

Under kursen får den studerande en bild av målspråkets ställning i världen och i förhållande till de språk hen behärskar eller har studerat tidigare. Den studerande övar sig att kommunicera i vardagliga situationer och att använda lämpliga kommunikationsstrategier samt lär sig de viktigaste artighetsfraserna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en bild av målspråket ur ett globalt perspektiv
- kunna dra paralleller mellan målspråket och språk den studerande redan behärskar
- få grundläggande muntliga och skriftliga färdigheter

Centralt innehåll

- kommunikation i vardagliga situationer
- användning av kulturellt lämpliga fraser och uttryck
- viktiga artighetsfraserna
- ett gott uttal
- enkla hörförståelseövningar

2. På resa i världen

Under kursen övar sig den studerande att klara sig i olika sociala situationer som anknyter till resande och uträttande av vardagliga ärenden. Den studerande utvecklar användningen av kompensationsstrategier och andra kommunikationsstrategier.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- muntligt klara sig i olika vardagliga situationer
- kunna framföra sitt budskap trots bristande språkkunskaper, t.ex. med hjälp av omformuleringar, småord, tilläggsfrågor och kroppsspråk

Centralt innehåll

- resande
- uträttande av vardagliga ärenden
- enkla hörförståelseövningar

3. Viktiga frågor i livet och vardagen

Under kursen reflekterar den studerande över målspråkets betydelse i hans eget liv, nu och i framtiden. Den studerandes kunskaper i målspråket kartläggs. Den studerande analyserar och utvärderar sina färdigheter för språkstudier, ställer upp mål för sitt språklärande och hittar sätt att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp. De kommunikativa färdigheterna utvecklas med hjälp av olika medier. Under kursen behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv
- förbättra sin kommunikativa färdigheter
- kunna analysera sina utvecklingsområden och utvärdera sina lärstrategier för språkstudier
- kunna analysera sin egen språknivå och lära sig att identifiera vilka områden hen behöver förbättra
- kunna ställa upp mål för studierna i språket och hitta sätt att utveckla sina kunskaper både individuellt och i grupp, t.ex. med hjälp av själv- och kamratutvärdering

Centralt innehåll

- mänskliga relationer och nätverk
- intressen, fritid och hobbyer
- kommunikativa färdigheter övas med hjälp av olika medier

4. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig känna igen olika sociala koder och agera ändamålsenligt
- skriva korta texter, t.ex. e-postmeddelanden, vykort, SMS och Twitter-inlägg

Centralt innehåll

- samtalsstrategier i interkulturell kommunikation
- skrivande av korta texter

5. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande undersöker olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Den studerande reflekterar också över vilka förändringar tekniken och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna diskutera och lyssna på andra i med hjälp av olika medier, t.ex. chat och Skype
- öva sig att formulera åsikter och tillsammans diskutera frågor som gäller vardagslivet

Centralt innehåll

- välbefinnande
- mänskliga relationer och olika livsskeden
- diskutera frågor i anknytning till ovanstående teman
- tekniken och digitaliseringens inverkan på kommunikation och välbefinnande

6. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella företeelser och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- läsa och tolka olika slags texter om de ungas vardag

Centralt innehåll

- användning av olika medier
- ungdomskultur

7. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursen behandlar skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- uttrycka sig lämpligt i muntlig och skriftlig kommunikation
- kunna använda kulturellt rätta fraser och formuleringar

Centralt innehåll

- skola
- fortsatta studier
- arbetsliv
- de ungas framtidsplaner

8. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man med diskussionsövningar och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sin muntliga kommunikation
- fördjupa sina språkkunskaper

Centralt innehåll

- natur
- olika boendemiljöer
- hållbar livsstil
- internationellt samarbete

Skolvisa fördjupade kurser**Tyska****9. Internationell verksamhet (TB39)****CK**

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förståelsen för olika kulturer
- skriva texter av olika slag
- öva upp sin muntliga kommunikation, t.ex med hjälp av sociala medier.

Centralt innehåll

- internationellt samarbete, t.ex. via eTwinning
- volontärarbete
- arbetsliv

10. Muntlig och skriftlig kommunikation (TB310)

CK, SE

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förmågan att skriva och analysera texter av olika genrer
- repetera strukturer och vokabulär inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- olika textgenrer
- repetition av teman som behandlats tidigare

11. Repetitionskurs (TB311)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i tyska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av skrivtyper som förekommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

12. Muntlig kommunikation (TB312)

CK

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntligt språk, förstå talat språk och bygga upp en dialog. Hen stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de obligatoriska kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva upp sin förmåga att producera muntligt språk

Centralt innehåll

- stärka sin förmåga att tala mera flytande
- förstå talat språk
- bygga upp en dialog

13. Das Deutsche Sprachdiplom (TB313)**HF, CK, SE**

Kursens mål är att förbereda de studerande inför det tyska språkprovet. Provet är ett godkänt språkprov i hela världen och godkänns t.ex. vid ansökning till tyska högskolor. Provet kan avläggas på tre nivåer och utgår ifrån de europeiska referensramarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- klara av det tyska språkprovet som är ett godkänt språkdiplom för högskolor i Tyskland.

Centralt innehåll

- grundläggande strukturer utgående från de europeiska referensramarna
- läs- och hörförståelse

Franska**9. Internationell verksamhet (FB39)****CK**

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förståelsen för olika kulturer

- skriva texter av olika slag
- öva upp sin muntliga kommunikation, t.ex med hjälp av sociala medier.

Centralt innehåll

- internationellt samarbete, t.ex. via eTwinning
- volontärarbete
- arbetsliv

10. Muntlig och skriftlig kommunikation (FB310)

CK, SE

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förmågan att skriva och analysera texter av olika genrer
- repetera strukturer och vokabulär inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- olika textgenrer
- repetition av teman som behandlats tidigare

11. Repetitionskurs (FB311)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i franska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av skrivtyper som förekommer i studentexamen

- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

12. Muntlig kommunikation (FB312)

CK

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntligt språk, förstå talat språk och bygga upp en dialog. Hen stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de obligatoriska kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva upp sin förmåga att producera muntligt språk

Centralt innehåll

- stärka sin förmåga att tala mera flytande
- förstå talat språk
- bygga upp en dialog

Ryska

9. Internationell verksamhet (RB39)

CK

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förståelsen för olika kulturer
- skriva texter av olika slag
- öva upp sin muntliga kommunikation, t.ex med hjälp av sociala medier.

Centralt innehåll

- internationellt samarbete, t.ex. via eTwinning
- volontärarbete
- arbetsliv

10. Muntlig och skriftlig kommunikation (RB310)**CK, SE**

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förmågan att skriva och analysera texter av olika genrer
- repetera strukturer och vokabulär inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- olika textgenrer
- repetition av teman som behandlats tidigare

11. Repetitionskurs (RB311)**SE**

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i ryska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av skrivningstyper som förekommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

Spanska

9. Internationell verksamhet (SB39)

CK

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förståelsen för olika kulturer
- skriva texter av olika slag
- öva upp sin muntliga kommunikation, t.ex. med hjälp av sociala medier.

Centralt innehåll

- internationellt samarbete, t.ex. via eTwinning
- volontärarbete
- arbetsliv

10. Muntlig och skriftlig kommunikation (SB310)

CK, SE

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka förmågan att skriva och analysera texter av olika genrer
- repetera strukturer och vokabulär inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- olika textgenrer
- repetition av teman som behandlats tidigare

11. Repetitionskurs (SB311)

SE

Kursen förbereder den studerande för studentskrivningen i spanska. Kursen utgår från den studerandes individuella behov när ordförråd och strukturer repeteras. Den studerande arbetar självständigt under lärarens handledning. De olika delarna i studentskrivningen övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha en bra grund inför studentskrivningarna

Centralt innehåll

- repetera grundläggande strukturer
- grundligare övning av skrivningstyper som förekommer i studentexamen
- grundligare övning av olika hörförståelsetyper

12. Muntlig kommunikation (SB312)

CK

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntligt språk, förstå talat språk och bygga upp en dialog. Hen stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de nationellt fördjupade kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva upp sin förmåga att producera muntligt språk

Centralt innehåll

- stärka sin förmåga att tala mera flytande
- förstå talat språk
- bygga upp en dialog

5.6 Matematik

På grund av matematikens ställning i vår kultur behöver vi kompetens att förstå, använda och producera information i matematisk form. Matematiken spelar en viktig eller rent av avgörande roll bland annat i vetenskap, teknik, ekonomi, företagsverksamhet, hälso- och sjukvård och säkerhet. Syftet med matematikundervisningen är att göra de studerande bekanta med matematiska tankemodeller och grundläggande matematiska idéer och strukturer, lära dem använda matematikens språk i tal och skrift och utveckla deras färdigheter i räkning, modellering av fenomen och problemlösning.

Undervisningen tar avstamp i teman och fenomen samt tillhörande problem som intresserar de studerande. I undervisningen används varierande arbetsätt, där de studerande arbetar på egen hand eller i grupp. Lektionerna ordnas så att de studerande utifrån sina iakttagelser stimuleras att ställa frågor, framlägga hypoteser, dra slutsatser och motivera dessa. De ska särskilt vägledas till insikt om de matematiska begreppens innebörd och om hur de hänger samman med större helheter. De studerande uppmuntras även att använda bilder, figurer och redskap som stöder tänkandet och de får hjälp att utveckla sin förmåga att växla mellan olika sätt att framställa matematisk information.

De studerande sporras att utveckla kreativa lösningar på matematiska problem. I undervisningen undersöks sambanden mellan matematiken och vardagslivet, och de tillfällen att utveckla de studerandes personlighet som ges utnyttjas medvetet. Det här innebär bland annat att man styr de studerandes intresse, sporrar dem att experimentera och stimulerar dem att söka efter kunskap.

De studerande tränas i användningen av datorprogram som stöd för inläring och utforskning av matematik och som hjälpmedel vid problemlösning. I matematikstudierna används bland annat dynamiska och symboliska matematikprogram, statistikprogram, kalkylprogram och textbehandlingsprogram. Dessutom används digitala informationskällor i den mån det är möjligt. Det är också viktigt att bedöma hur nyttiga hjälpmedlen är och vad som begränsar deras användning. De hjälpmedel som nämns ovan kallas i fortsättningen tekniska hjälpmedel.

Bedömning

Bedömningen ska vara mångsidig och återkopplingen sporrande. Den ska hjälpa de studerande att utveckla sitt matematiska tänkande och självförtroende och hålla uppe och stärka deras studiemotivation. Bedömningen ska fungera som vägledning när de studerande utvecklar sitt matematiska kunnande, sin matematiska förståelse och sin förmåga att arbeta

långsiktigt. Den ska hjälpa de studerande att utveckla sin förmåga att presentera matematiska lösningar, stödja dem i processen att bilda matematiska begrepp och lära dem bedöma sitt arbete. En lyckad återkoppling hjälper de studerande att inse vad som är deras starka sidor samt vilka kunskaper och färdigheter de behöver vidareutveckla och hur de ska göra detta.

Vid bedömningen ska läraren fästa uppmärksamhet på räknefärdigheterna, på valet av metoder och tekniska hjälpmedel och på hur exakt och konsekvent den studerande motiverar sina slutsatser.

Byte av lärokurs

Vid byte av lärokurs ersätter kurser i den långa lärokursen kurser i den korta som följer: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7, MAA8 → MAB4 och MAA10 → MAB5. Övriga studier enligt den långa lärokursen kan utgöra lokala fördjupade eller tillämpade kurser i den korta lärokursen enligt vad som bestäms i läroplanen. Om en studerande ber om det ska han eller hon beredas extra tillfällen att visa sin kunskapsnivå. Vid en övergång från den korta lärokursen till den långa kan det krävas att den studerande ger ytterligare prov på sina kunskaper. I detta sammanhang övervägs kursvitsordet på nytt. En studerande kan också ta enstaka kurser från den andra lärokursen utan att byta lärokurs. Kurserna kan då räknas som lokala fördjupade eller lokala tillämpade kurser i den studerandes egentliga lärokurs enligt vad som bestäms i läroplanen.

5.6.1 Gemensam studiehelhet i matematik

Syftet med den gemensamma studiehelheten i matematik är att väcka den studerandes intresse för matematik bland annat genom att göra hen bekant med den mångskiftande betydelse som matematiken har för människan och samhället och dess enastående och fascinerande väsen som vetenskap. I denna studiehelhet får de studerande tillfälle att förbättra de grundkunskaper som behövs för matematikstudierna och lära sig se matematiken som ett nyttigt och funktionellt redskap för att förklara och behärska händelser och situationer i samhället, ekonomin och naturen.

Obligatorisk kurs

1. Tal och talföljder (MAG1)

Matematiska arbetsrutiner samt tekniska hjälpmedel introduceras. Procenträkning behandlas och det matematiska funktionsbegreppet åskådliggörs. Som en större helhet behandlas de aritmetiska och geometriska talföljderna och summor. Efter kursen fortsätter den studerande matematikstudierna med antingen kort eller lång lärokurs.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- begrunda matematikens betydelse ur individens och samhällets perspektiv
- repetera och komplettera det som hen har lärt sig tidigare om talområdena samt repetera de grundläggande räknesätten och principerna för procenträkning
- stärka sin förståelse av begreppet funktion
- förstå begreppet talföljd
- kunna bestämma termerna i en talföljd, när begynnelsevillkoren och regeln enligt vilken de följande termerna ska beräknas är givna
- få en uppfattning av hur summan av en talföljd bestäms
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av aritmetiska och geometriska talföljder och deras summor
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av funktioners grafer och talföljder samt för att lösa tillämpade problem där talföljder förekommer

Centralt innehåll

- reella tal, grundläggande räknesätt och procenträkning
- funktioner, ritning och tolkning av grafer
- talföljder
- rekursiv talföljd
- aritmetisk talföljd och summa
- logaritm och potens och sambandet mellan dem
- lösning av ekvationer i formen $x \in \mathbb{N}$
- geometrisk talföljd och summa

5.6.2 Matematik, lång lärokurs

Undervisningen i den långa lärokursen i matematik ska ge de studerande sådana matematiska kunskaper och färdigheter som krävs för yrkes- och högskolestudier samt en matematisk allmänbildning. De som studerar lång matematik ges tillfälle att tillägna sig matematiska begrepp och metoder samt att lära sig förstå den matematiska kunskapens natur. Undervisningen syftar också till att ge de studerande en klar uppfattning om matematikens betydelse i samhällsutvecklingen och om dess tillämpningsmöjligheter i vardagslivet, vetenskapen och tekniken.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen enligt den långa lärokursen i matematik är att den studerande ska

- få positiva inlärningserfarenheter och vänja sig vid långsiktigt arbete och därigenom lära sig att lita på sin matematiska förmåga, sina matematiska färdigheter och sin förmåga att tänka matematiskt
- få mod till experimentellt och undersökande arbete samt till att hitta och kritiskt bedöma lösningar
- förstå och kunna använda matematikens språk, det vill säga följa en matematisk framställning, läsa matematisk text, diskutera matematik samt lära sig sätta värde på en exakt framställning och på klara motiveringar
- lära sig se matematisk kunskap som en logisk struktur
- utveckla sin förmåga att bearbeta uttryck, dra slutsatser och lösa problem
- bli van att behandla information på ett sätt som är karakteristiskt för matematiken, att göra antaganden, att undersöka deras riktighet och att motivera dem samt att bedöma motiveringarnas giltighet och resultatens generaliserbarhet
- bli van att ställa upp matematiska modeller för praktiska problemsituationer och att utnyttja olika strategier för att lösa dem
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, tekniska hjälpmedel och informationskällor.

Kursordning

Obligatoriska kurser

2. Polynomfunktioner och polynomekvationer (MAA2)

Under kursen behandlas polynomfunktioner och polynomekvationer av andra och högre grad. Olikheter med polynom genomgås. Faktorisering av andra- och högregradspolynom introduceras.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få rutin i att använda polynomfunktioner
- kunna lösa polynomekvationer av andra graden och undersöka antalet lösningar
- kunna lösa polynomekvationer av högre grad som kan lösas utan division av kunna lösa enkla polynomolikheter
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av polynomfunktioner och vid lösning av tillämpade problem som anknyter till polynomekvationer, polynomolikheter och polynomfunktioner.

Centralt innehåll

- multiplikation av polynom samt binomialformler för uttryck i formen
- andragradsekvationer och rotformeln samt undersökning av rötternas antal
- faktorisering av polynom av andra graden
- polynomfunktioner
- polynomekvationer
- lösning av polynomolikheter

3. Geometri (MAA3)

Plan- och rymdgeometri repeteras och fördjupas. Geometriska problem löses med olika geometriska verktyg, där sinus- och cosinussatsen är nya räknemetoder. Målet är att de studerande skall lära sig använda matematik för att lösa geometriska problem i två och tre dimensioner.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att gestalta och beskriva rum och former både i två och tre dimensioner
- öva sig i att formulera, motivera och använda geometriska satser
- kunna lösa geometriska problem genom att utnyttja egenskaper hos figurer och kroppar, likformighet, Pythagoras sats samt trigonometrin för rät- och snedvinkliga trianglar.
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av figurer och kroppar och vid lösning av tillämpade problem med anknytning till geometrin

Centralt innehåll

- likformighet hos figurer och kroppar
- sinussatsen och cosinussatsen
- geometrin för cirkeln och dess delar samt räta linjer i anknytning till cirkeln
- beräkning av längder, vinklar, areor och volymer i anknytning till figurer och kroppar

4. Vektorer (MAA4)

Vektorbegreppet introduceras och beräkningar görs i två och tre dimensioner. Sambandet mellan analytisk geometri och vektorer behandlas. Linjer och plan i rymden undersöks med hjälp av vektorer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå vektorbegreppet och bli förtrogen med grunderna i vektorkalkyl
- kunna undersöka figurers egenskaper med hjälp av vektorer
- förstå principen för lösning av ekvationssystem
- kunna undersöka punkter, avstånd och vinklar i två- och tredimensionella koordinatsystem med hjälp av vektorer

- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av vektorer och vid lösning av tillämpade problem där linjer och plan förekommer

Centralt innehåll

- vektorernas grundläggande egenskaper
- addition och subtraktion av vektorer samt multiplikation av en vektor med en skalär
- skalärprodukten av vektorer i ett koordinatsystem
- lösning av ekvationssystem
- räta linjer och plan i rymden

5. Analytisk geometri (MAA5)

Den analytiska geometrins samband med geometriska och algebraiska begrepp behandlas. Första- och andragsgradskurvor i koordinatsystem samt ekvationssystem behandlas. Ekvationer och olikheter med absolutbelopp introduceras som en separat del av kursen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå hur den analytiska geometrin knyter samman geometriska och algebraiska begrepp
- förstå begreppet ekvation för en punktmängd och kunna undersöka punkter, räta linjer, cirklar och parabler med hjälp av ekvationer
- fördjupa sin förståelse av begreppet absolutbelopp och kunna lösa enkla ekvationer med absolutbelopp av typerna
- $|f(x)| = a$ och $|f(x)| = |g(x)|$
- och motsvarande olikheter
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att undersöka ekvationer för punktmängder och för att lösa ekvationer, ekvationssystem, ekvationer och olikheter med absolutbelopp i samband med tillämpade problem.

Centralt innehåll

- ekvationen för en punktmängd
- ekvationer för räta linjer, cirklar och parabler
- lösning av ekvationer och olikheter som innehåller absolutbelopp
- avståndet från en punkt till en linje

6. Derivatan (MAA6)

Rationella funktioner behandlas och enkla rationella olikheter löses. Begreppen gränsvärde, kontinuitet och derivata klagörs. Med hjälp av derivatan bestäms polynomfunktioners förlopp och gränsvärden. Praktiska problem löses.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna bestämma nollställena för rationella funktioner och lösa enkla rationella olikheter
- få en klar uppfattning av begreppen gränsvärde, kontinuitet och derivata för funktioner
- kunna bestämma derivatan av enkla funktioner
- kunna undersöka förloppet hos en polynomfunktion med hjälp av derivatan och bestämma dess extremvärden
- veta hur en rationell funktions största och minsta värde bestäms
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att undersöka gränsvärden, kontinuitet och derivata och för att lösa rationella ekvationer och olikheter samt bestämma derivatan för polynomfunktioner och rationella funktioner i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- rationella ekvationer och olikheter
- gränsvärden, kontinuitet och derivator
- derivering av polynomfunktioner och av produkter och kvoter av funktioner
- undersökning av förloppet hos en polynomfunktion och bestämning av dess extremvärden

7. Trigonometriska funktioner (MAA7)

Sinus-, cosinus- och tangensfunktioner undersöks och ekvationer löses. De trigonometriska rekursionsformlerna behandlas. Deriveringsformlerna härleds och tillämpas. Praktiska problem löses med hjälp av derivatan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna undersöka trigonometriska funktioner med hjälp av symmetrier i enhetscirkeln
- kunna lösa trigonometriska ekvationer av typen

- $\sin f(x) = a$ och $\sin f(x) = \sin g(x)$
- kunna de trigonometriska sambanden och
- kunna derivera sammansatta funktioner
- kunna undersöka trigonometriska funktioner med hjälp av deras derivator
- kunna använda trigonometriska funktioner när de ställer upp modeller för periodiska fenomen
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av trigonometriska funktioner och lösning av trigonometriska ekvationer samt vid bestämning av derivatan av trigonometriska funktioner i tillämpade problem

Centralt innehåll

- riktad vinkel och radianer
- trigonometriska funktioner och deras symmetriska och periodiska egenskaper
- lösning av trigonometriska ekvationer
- derivatan av en sammansatt funktion
- derivatan av trigonometriska funktioner

8. Rot- och logaritmfunktioner (MAA8)

Potensräkning och räkning med kvadratrötter repeteras. Undersökning och derivering av rot-, exponential- och logaritmfunktioner samt ekvationslösning är kursens centrala innehåll. Sammansatta funktioner undersöks och deriveras.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera räkneregler för potenser, inklusive potenser med bråk som exponent
- känna till egenskaperna hos rot-, exponential- och logaritmfunktioner och kunna lösa ekvationer i anknytning till dem
- kunna undersöka rot-, exponential- och logaritmfunktioner med hjälp av derivatan
- kunna utnyttja exponentialfunktionen när de ställer upp modeller för olika fenomen där tillväxt eller avtagande förekommer
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökningen av rot-, exponential- och logaritmfunktioner, vid lösning av rot-, exponential- och logaritmekvationer och vid bestämning av derivatan av rot-, exponential- och logaritmfunktioner i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- räknereglerna för potenser
- rotfunktioner och rotekvationer
- exponentialfunktioner och exponentialekvationer
- logaritmfunktioner och logaritmekvationer
- derivatan av rot-, exponential- och logaritmfunktioner

9. Integralkalkyl (MAA9)

Begreppen primitiv funktion och integral genomgås och tillämpningar i form av area- och volymeräkningar behandlas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå begreppet primitiv funktion och kunna bestämma primitiva funktioner till elementära funktioner
- förstå begreppet integral och dess samband med arean
- kunna bestämma areor och volymer med hjälp av integraler
- bli förtrogna med tillämpningar av integralkalkyl
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av egenskaper hos funktioner och vid bestämning av primitiva funktioner samt vid beräkning av integraler i tillämpade problem

Centralt innehåll

- primitiv funktion
- primitiva funktioner till elementära funktioner
- integraler
- beräkning av areor och volymer

10. Sannolikhet och statistik (MAA10)

Sannolikhetsbegreppet klargörs. Kombinatorik och mängdlära genomgås. Statistiska undersökningar görs och analyseras. Sannolikhetsfördelningar och väntevärden beräknas. Binomial- och normalfördelning används.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna åskådliggöra diskreta och kontinuerliga statistiska fördelningar samt bestämma och tolka fördelningarnas karakteristika
- sätta sig in i kombinatorikens metoder
- bli förtrogen med begreppet sannolikhet och med sannolikhetslärans räkneregler
- förstå begreppet diskret sannolikhetsfördelning och kunna bestämma och tillämpa fördelningens väntevärde
- bli förtrogen med begreppet kontinuerlig sannolikhetsfördelning och kunna tillämpa normalfördelningen
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att söka, behandla och undersöka data i digital form och för att bestämma karakteristika för fördelningar och beräkna sannolikheter med hjälp av en given fördelning och givna parametrar.

Centralt innehåll

- diskret och kontinuerlig statistisk fördelning
- karakteristika för en fördelning
- klassisk och statistisk sannolikhet
- kombinatorik
- sannolikhetslärans räkneregler
- diskret och kontinuerlig sannolikhetsfördelning
- väntevärdet för en diskret fördelning
- normalfördelning

Nationella fördjupade kurser

11. Talteori och bevis (MAA11)

Bevisföringsmetoderna förstärks. Logikdelen behandlar sanningstabeller och praktiska logiska problem. Talteorin behandlar heltalens matematik, där primtal, delbarhet och kongruens är centrala delar.

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- sätta sig in i logikens grunder, bekanta sig med principerna för bevisföring och öva sig i bevisföring

- behärska talteorins grundbegrepp och göra sig förtrogna med primtalens egenskaper
- kunna undersöka hela tals delbarhet med hjälp av delningsekvationer och kongruens mellan hela tal
- fördjupa sin förståelse av talföljder och deras summor
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av talens egenskaper

Centralt innehåll

- konjunktiv och sanningsvärden
- geometriska bevis
- direkta bevis, kontrapositionsbevis och motsägelsebevis
- induktionsbevis
- hela tals delbarhet och delningsekvationer
- Euklides algoritm
- primtal och Eratosthenes såll
- aritmetikens grundsats
- kongruens hos hela tal

12. Algoritmer i matematiken (MAA12)

Den studerande bekantar sig med sin grafiska räknare och lär sig använda dess grafiska och numeriska egenskaper. Olika former av numeriska metoder för ekvationslösning och areaberäkningar behandlas. Numeriska lösningsmetoder för båda integraler samt derivator introduceras.

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- fördjupa sitt algoritmiska tänkande
- kunna undersöka och förklara hur algoritmer fungerar
- förstå begreppet iteration och kunna lösa icke-linjära ekvationer numeriskt
- kunna undersöka delbarhet hos polynom och bestämma deras faktorer
- kunna bestämma förändringshastigheter och areor numeriskt
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av algoritmer och vid räkneoperationer

Centralt innehåll

- iteration och Newton-Raphsons metod
- divisionsalgoritmen för polynom
- delningsekvationen för polynom

- Newton-Cotes formler: rektangelregeln, trapetsregeln och Simpsons regel

13. Fortsättningskurs i differential- och integralkalkyl (MAA13)

Teoretiska och praktiska kunskaper i differential- och integralkalkyl repeteras och fördjupas. Gränsvärden i oändligheten definieras och används i undersökning av kontinuitet, sannolikhetsfördelningar, generaliserade integraler och i geometriska serier. Inversa funktioner behandlas.

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- fördjupa sina insikter i differential- och integralkalkylens teoretiska grunder
- kunna undersöka inversa funktioner till strängt monotona funktioner
- komplettera sina färdigheter i integralkalkyl och tillämpa dem bland annat för att undersöka kontinuerliga sannolikhetsfördelningar
- kunna undersöka gränsvärdet för talföljder samt serier och deras summor
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av funktioners egenskaper och bestämning av derivator med avseende på en given variabel samt vid beräkning av generaliserade integraler, gränsvärden av talföljder och seriers summor i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- undersökning av kontinuitet och deriverbarhet för en funktion
- allmänna egenskaper hos kontinuerliga och deriverbara funktioner
- invers funktion
- funktioner av två variabler och partiella derivator
- gränsvärden av funktioner och talföljder när variabelns eller indexets värde går mot oändligheten
- generaliserade integraler
- gränsvärdet för en talföljd samt serier och deras summa

Skolvisa fördjupade kurser

14. Repetition (MAA14)

SE

Kursen repeterar och sammanfattar det centrala innehållet i de obligatoriska kurserna inför studentexamen. Målet är att den studerande skall få en bra översikt och repetition inför studentprovet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina insikter i kurserna 1-10.
- kunna förstå kursöverskivande samband,
- stärka sin matematiska begreppsuppfattning
- höja självförtroendet genom att beräkna ett stort antal uppgifter

Centralt innehåll

- beräkning av tidigare studentuppgifter från de sista 10 åren.
- allt innehåll som hör till kurserna MAA1 - MAA10.
- fokusering på användning av tekniska hjälpmedel

15. Räkna utan räknare (MAA15)

CK, SE

Studentprovet består till 40% av uppgifter utan räknare. De matematiska färdigheter som behövs för att räkna utan räknare repeteras. Kursinnehållet är plockat från kurserna 1-9 så detta är ett första steg mot en lyckad studentexamen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka basfärdigheterna i kurs 1 - 9.
- bli starkare på att göra beräkningar utan tekniska hjälpmedel
- kunna förstå kursöverskivande samband,
- stärka sin matematiska begreppsuppfattning
- höja självförtroendet genom att beräkna ett stort antal uppgifter

Centralt innehåll

- grundteorierna för kurserna 1-9 tränas. Fokusering på kursövergripande uppgifter.
- uppgifternas svårighetsgrad är varierande så att eleverna får uppgifter på sin egen nivå

Skolvis tillämpade kurser

16. Ekonomisk matematik (MAA 16)

HF

Den studerande får färdigheter att förstå den privata ekonomin, samhällsekonomin samt affärsekonomi. Under kursens gång använder den studerande många av färdigheter som tagits upp i tidigare kurser.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina färdigheter i procenträkning förstå de begrepp som används i affärlivet
- utveckla sina matematiska färdigheter för att kunna planera sin egen ekonomi
- stärka sina matematiska förutsättningar för att kunna bedriva studier i entreprenörskap och ekonomi
- kunna tillämpa statistiska metoder för behandling av statistiskt material kunna använda tekniska hjälpmedel för att göra beräkningar och lösa ekvationer i samband med tillämpade problem

Centralt innehåll

- index-, kostnads-, transaktions-, kredit- och skattekalculer samt andra beräkningar matematiska modeller i ekonomiska sammanhang med hjälp av talföljder och summor

17. Träningskurs I (MAA17)

SE

Den studerande deltar i 20 lektioner under håltimmar och räknar repetitionsuppgifter. Målet är att stärka kunskaperna från tidigare kurser och få en bättre helhetsuppfattning om den långa matematiken. Bedöms med A.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka sina matematiska färdigheter

Centralt innehåll

- den studerande väljer själv vilken del av matematiken som hen vill öva på

18. Träningskurs II (MAA18)

SE

Den studerande deltar i 20 lektioner under håltimmar och räknar repetitionsuppgifter. Målet är att stärka kunskaperna från tidigare kurser och få en bättre helhetsuppfattning om den långa matematiken. Bedöms med A.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka sina matematiska färdigheter

Centralt innehåll

- den studerande väljer själv vilken del av matematiken som hen vill öva på

5.6.3 Matematik, kort lärokurs

Syftet med den korta lärokursen i matematik är att lära de studerande ta fram, behandla och förstå matematisk information samt att använda matematiken i olika situationer och i fortsatta studier. Undervisningen syftar också till att ge de studerande en klar uppfattning om matematikens betydelse för samhällsutvecklingen och om dess tillämpningsmöjligheter i vardagslivet och i många olika vetenskapsgrenar.

Kursordning

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen enligt den korta lärokursen i matematik är att de studerande ska

- kunna utnyttja matematiken som hjälpmedel i det dagliga livet och i samhällelig verksamhet
- få positiva inlärningserfarenheter när de arbetar med matematik, lära sig lita på sin kapacitet, sina färdigheter och sin tankeförmåga och få mod att lära sig nytt genom experiment, undersökningar och upptäckter
- inhämta sådana matematiska kunskaper och färdigheter som ger en tillräckligt bra grund för fortsatta studier
- ta till sig matematiken som ett redskap med vars hjälp man kan beskriva, förklara och bygga upp modeller av fenomen och som kan användas för att dra slutsatser
- utveckla sin uppfattning av den matematiska kunskapens natur och dess logiska struktur
- få rutin i att ta emot och analysera sådan information som massmedierna ger i matematisk form och kunna bedöma dess tillförlitlighet
- bekanta sig med matematikens betydelse för den kulturella utvecklingen
- kunna använda figurer, scheman och modeller som tankeredskap
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, tekniska hjälpmedel och informationskällor.

2. Uttryck och ekvationer (MAB2)

Den studerande lär sig grundläggande färdigheter som behövs i de fortsatta kurserna samt lär sig lita på sin matematiska förmåga.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få vana att använda matematik när det gäller att lösa vardagliga problem och lära sig lita på sin matematiska förmåga
- förstå begreppen linjärt beroende, proportionalitet och polynomfunktioner av andra graden
- stärka sina färdigheter i att lösa ekvationer och lära sig lösa ekvationer av andra graden
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av polynomfunktioner och vid lösning av tillämpade problem som anknyter till polynomekvationer och polynomfunktioner

Centralt innehåll

- linjära samband och proportionalitet mellan storheter
- formulering av problem med hjälp av ekvationer
- grafisk och algebraisk lösning av ekvationer och system med två ekvationer
- tolkning och bedömning av lösningar
- polynomfunktioner av andra graden och lösning av andragradsekvationer

3. Geometri (MAB3)

Den studerande får färdigheter att lösa problem inom geometrin, både inom plangeometrin och rymdgeometrin.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få vana att göra iakttagelser och dra slutsatser om geometriska egenskaper hos figurer och kroppar
- bli skickligare i att rita plana figurer och tredimensionella kroppar
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av geometri
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av figurer och kroppar och vid lösning av tillämpade problem med anknytning till geometrin

Centralt innehåll

- figurers likformighet
- trigonometri i den rätvinkliga triangeln
- Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats
- bestämning av area och volym för figurer och kroppar
- användning av geometriska metoder i koordinatsystemet

4. Matematiska modeller (MAB4)

Den studerande lär sig använda matematiska modeller så som linjär förändring, exponentiell förändring samt talföljder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- se regelbundenheter och samband hos fenomen i den reella världen och kunna beskriva dessa med matematiska modeller
- få rutin i att bedöma olika modellers lämplighet och användbarhet
- bekanta sig med att göra prognoser utgående från modeller
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av polynom- och exponentialfunktioners egenskaper och vid lösning av polynom- och exponentialekvationer i samband med tillämpade problem.

Centralt innehåll

- tillämpning av linjära och exponentiella modeller
- lösning av potensekvationer
- lösning av exponentialekvationer med hjälp av logaritmer
- talföljder som matematiska modeller

5. Statistik och sannolikhet (MAB5)

Kursen består av två delar, sannolikhetslära och statistik. Den studerande lär sig tolka och hantera statistiskt material samt blir insatt i sannolikhetslärans grunder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få rutin i att hantera och tolka statistiskt material
- kunna bedöma olika regressionsmodeller bland annat med hjälp av kalkylprogram och kunna göra prognoser utgående från modellerna
- bli insatt i sannolikhetslärans grunder

- kunna använda tekniska hjälpmedel för att söka, behandla och undersöka data i digital form och för att bestämma karakteristikerna för diskreta fördelningar och beräkna sannolikheter.

Centralt innehåll

- bestämning av karakteristikor för diskreta statistiska fördelningar
- begreppen regression och korrelation
- observation och avvikande observation
- prognostisering
- kombinatorik
- sannolikhetsbegreppet
- räkneregler för sannolikheter och modeller som åskådliggör dem

6. Ekonomisk matematik (MAB6)

Den studerande får färdigheter att förstå den privata ekonomin, samhällsekonomin samt affärsekonomi. Under kursens gång använder den studerande många av färdigheter som tagits upp i tidigare kurser.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina färdigheter i procenträkning
- förstå de begrepp som används i affärlivet
- utveckla sina matematiska färdigheter för att kunna planera sin egen ekonomi
- stärka sina matematiska förutsättningar för att kunna bedriva studier i entreprenörskap och ekonomi
- kunna tillämpa statistiska metoder för behandling av statistiskt material
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att göra beräkningar och lösa ekvationer i samband med tillämpade problem

Centralt innehåll

- index-, kostnads-, transaktions-, kredit- och skattekalculer samt andra beräkningar
- matematiska modeller i ekonomiska sammanhang med hjälp av talföljder och summor

Nationella fördjupade kurser

7. Matematisk analys (MAB7)

Den studerande lär sig undersöka funktioner med hjälp av derivatan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna undersöka förändringshastigheten hos funktioner med grafiska och numeriska metoder
- förstå begreppet derivata som ett mått på förändringshastigheten
- kunna undersöka förloppet hos en polynomfunktion med hjälp av derivatan
- kunna fastställa det största och minsta värdet för en polynomfunktion i tillämpningar
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av en funktions förlopp och vid bestämning av en funktions derivata och extremvärden i ett slutet intervall i samband med tillämpningar

Centralt innehåll

- grafiska och numeriska metoder
- derivatan av en polynomfunktion
- undersökning av tecken och förlopp för polynomfunktioner
- bestämning av största och minsta värde av en polynomfunktion i ett slutet intervall

8. Statistik och sannolikhet II (MAB8)

Kursen är en fortsättning på MAB5. Den studerande får fördjupade insikter i att undersöka statistiskt material och en djupare förståelse av sannolikhetskalkyler.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få bättre och mångsidigare färdigheter i att hantera statistiskt material
- kunna bestämma statistiska karakteristika och sannolikheter med hjälp av kontinuerliga fördelningar och tekniska hjälpmedel
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att söka, behandla och undersöka data i digital form, för att bestämma väntevärdet och standardavvikelsen för en sannolikhetsfördelning, för att beräkna sannolikheter med hjälp av parametrarna för en given fördelning och för att bestämma konfidensintervall.

Centralt innehåll

- begreppen normalfördelning och normering av en normalfördelning
- upprepat försök
- binomialfördelningen
- begreppet konfidensintervall

Skolvis fördjupad kurs**9. Repetitionskurs (MAB9)****SE**

Den studerande repeterar alla kurser i kort matematik inför studentskrivningarna i matematik. Den studerande får en helhetsbild av matematikstudierna och kan även lösa uppgifter som innehåller stoff från flera kurser. Kursens innehåll och arbetssätt beror av vad som just då betonas i studentexamen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera och fördjupa sina insikter i kurserna 1-8.
- kunna förstå kursöverskivande samband,
- stärka sin matematiska begreppsuppfattning
- höja självförtroendet genom att räkna ett stort antal uppgifter

Centralt innehåll

- i stort sett allt innehåll som hör till de nationella kurserna
- gamla studentexamensuppgifter
- innehållet anpassas efter strukturen i studentexamen, strukturen genomgår en omfattande förändring eftersom studentexamen digitaliseras

Skolvis tillämpad kurs

10. Träningskurs (MAB10)

SE

Den studerande kan stärka sina matematiska färdigheter genom att delta i minst 20 lektioner i valfria kurser. Bedöms med A.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka sina matematiska färdigheter

Centralt innehåll

- den studerande väljer själv vilken del av matematiken som hen vill öva på

5.7 Biologi

Gymnasiets biologi ska hjälpa de studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande. Undervisningen ska öka förståelsen för biologins betydelse som byggsten i en naturvetenskaplig världsbild. Den ska dessutom väcka intresse för bio- och miljövetenskaper. Biologiundervisningen hjälper de studerande att förstå de möjligheter som biovetenskaperna erbjuder för att förbättra såväl människosläktets som övriga organismers och hela ekosystemens välmående. De studerande ska få möjlighet att ta del av insikten om nödvändigheten av en hållbar livsstil och betydelsen av en kretsloppsekonomi som sparar naturresurser.

Biologiundervisningen hjälper den studerande att förstå hur den levande naturen är uppbyggd, fungerar och växelverkar på allt från molekyl- och cellnivå till biosfären som helhet. Den hjälper också de studerande att förstå evolutionens betydelse för organismernas utveckling.

Gymnasiets biologi ska synliggöra för de studerande att biovetenskaperna är ett snabbt växande kunskapsområde vars tillämpningar, såsom genteknologi, används på många olika sätt inom jordbruket, industrin och medicin. Biologiundervisningen ska också ge de studerande insikter om hur kunskaper i biologi kan användas i vardagslivet, i fortsatta studier och i arbetslivet.

Utmärkande för gymnasiets biologi är att de studerande ska inhämta kunskap genom observationer och experiment, att studierna är forskningsinriktade och att arbetsätten ska vara aktiverande och betona interaktion. I undervisningen ingår laborationer, och en del av studierna sker i digitala studiemiljöer och i studiemiljöer utanför skolan. I undervisningen ska man samarbeta särskilt med läroämnet hälsokunskap, men också med andra läroämnena.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i biologi är att den studerande ska

- bli intresserad av biologisk kunskap och få motivation att följa med nyheter som har anknytning till biologin
- få handledning i att ställa upp egna mål samt stöd och uppmuntran i lärprocessens olika faser
- förstå vad som karakteriserar biologin som vetenskap, känna till biologiska strukturer och processer samt ärftlighet och förstå evolutionens betydelse
- sätta sig in i olika metoder som används när man söker biologisk kunskap och bedriver biologisk forskning

- kunna formulera frågeställningar och forskningsproblem för de fenomen som studeras
- planera och genomföra experimentella undersökningar självständigt eller i samarbete med andra
- kunna ta fram, behandla, analysera och tolka forskningsmaterial samt utvärdera och presentera forskningsresultat
- kunna arbeta i en digital studiemiljö, i ett laboratorium och ute i fält
- kritiskt utvärdera biologisk kunskap som presenteras i massmedia
- använda informations- och kommunikationsteknik mångsidigt som ett stöd i biologistudierna
- sätta sig in i tillämpningen av biologi inom olika områden
- kunna tillämpa och använda kunskap och färdigheter som biologistudierna ger i vardagen
- lära sig sätta värde på mångfalden av organismer, vara medveten om nödvändigheten av en hållbar utveckling och inse sitt eget ansvar för ekosystemens framtid.

Bedömning

I gymnasiets biologiundervisning ska man bedöma hur väl den studerande når målen för undervisningen med fokus på de specifika målen för och innehållet i kursen i fråga. Bedömningen ska vägleda den studerande till medvetenhet om sina arbetsmetoder och till att utveckla sitt kunnande. Centrala föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper, såsom behärskan av de centrala begreppen inom biologin, och den studerandes färdigheter, såsom förmågan att tänka, argumentera och undersöka. I bedömningen beaktas förmågan att förstå, tillämpa, analysera, kombinera, bedöma, åskådliggöra och presentera biologisk kunskap i olika situationer. Bedömningen ska fästa uppmärksamhet vid förståelsen av naturvetenskapliga lagbundenheter och samband mellan orsak och verkan, insikten om betydelsen av växelverkan samt förmågan att uppfatta helheter. I bedömningen ska man också beakta förmågan att kritiskt utvärdera information.

Sina kunskaper och färdigheter i biologi kan den studerande visa förutom i skriftliga prov även muntligt i olika interaktionssituationer, i experimentellt arbete och genom att på egen hand eller i grupp utarbeta en biologisk undersökningsrapport eller ett biologiskt projektarbete, såsom en videofilm, ett spel, en motannons eller webbsidor

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Livet och evolutionen (BI1)

I kursen sätter de studerande in sig i livets förutsättningar och de karakteristiska dragen hos alla organismer. Under kursen bekantar sig de studerande också med sättet att inhämta och beskriva kunskap inom biologin och med biologin som en del av det naturvetenskapliga tänkandet. Det centrala perspektivet i kursen är förståelse av evolutionen och dess betydelse.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få erfarenheter som fördjupar intresset för biologin och biologistudierna
- kritiskt använda och bedöma biologiska kunskapskällor och uttrycka och motivera olika synsätt på ett sätt som är karakteristiskt inom biologin
- veta vad som kännetecknar liv, grundförutsättningar för liv och hur man undersöker livets fenomen
- förstå evolutionens kontinuitet, mekanismer och betydelse
- kunna beskriva den nuvarande strukturen hos biosfären och tyda dess utveckling
- arbeta experimentellt och genomföra en liten undersökning eller ett litet projekt tillsammans med andra

Centralt innehåll

Biologin som vetenskap

- livets egenskaper, grundförutsättningar och organisationsnivåer
- de biologiska vetenskapsområdena och forskningsmetoderna
- presentation av biologisk kunskap med hjälp av modeller

Cellen som livets grundenhet

- livets uppkomstfaser
- cellernas uppbyggnad och energihushållning

- DNA och genuttryck

Organismens livscykel

- könlig och könlös förökning
- variation
- tillväxt, utveckling och död

Evolutionen

- naturligt urval och anpassning
- arternas uppkomst och undergång
- organismvärldens släkträd

En mindre undersökning eller ett projekt som anknyter till biologins experimentella natur.

2. Ekologi och miljö (BI2)

I kursen studeras ekologins grunder och livets mångfald samt hoten mot denna mångfald i Finland och annanstans i världen. Centrala teman är de faktorer som hotar mångfalden i naturen samt möjligheterna att bevara mångfalden. Genom kursen blir de studerande förtrogna även med andra ekologiska miljöproblem. I kursen ingår en liten undersökning eller ett litet utvecklingsprojekt som gäller ekologin eller miljöns tillstånd och som görs självständigt eller i samarbete med andra.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå principerna för populationernas, organismsamhällets och ekosystemens strukturer, växelverkan och funktioner
- kunna jämföra, analysera och bedöma effekterna av mänsklig verksamhet i ekosystemen
- förstå betydelsen av naturens mångfald för mänsklighetens framtid
- skapa sig en bild av orsakerna till miljöproblem och deras följder i ekosystemen och känna till metoder med vilka miljöns tillstånd kan observeras och uppkomna problem lösas
- förstå nödvändigheten av en ekosocial bildning och en hållbar livsstil och lära sig handla i enlighet med detta
- kunna planera och genomföra självständigt eller i samarbete med andra en liten undersökning som gäller ekologi eller miljöns tillstånd eller ett litet utvecklingsprojekt som gäller miljöns tillstånd

Centralt innehåll

Ekologins grunder

- växelverkan mellan levande och icke-levande natur
- ekosystemens struktur och återhämtningsförmåga
- ämnens kretslopp och energiflödet i ett ekosystem
- naturens mångfald
- populationernas egenskaper
- förhållandet mellan olika arter
- organismernas anpassning till sin omgivning och deras utbredning

Miljöproblem, deras orsaker och tänkbara lösningar

- de ekologiska konsekvenserna av klimatförändringen
- hoten mot naturens mångfald och ekosystemen
- problem i anknytning till ämnens kretslopp och energiflödet
- lokala miljöproblem

En hållbar framtid

- ekosystemtjänsternas betydelse
- ekologiskt hållbar utveckling, kretsloppsekonomi och ekosocial bildning
- verksamhet för att främja en hållbar livsstil i den egna närmiljön

En undersökning som gäller ekologi eller miljöns tillstånd eller ett miljöutvecklingsprojekt.

Nationella fördjupade kurser

3. Cellen och ärftligheten (BI3)

Kursen ger den studerande en djupare förståelse av cellens uppbyggnad och funktion. Kursen behandlar också styrningen av cellens funktion, cellernas förökning och ärftlighetens grunder. Centralt för kursen är experimentella arbetsätt och undersökningar som de studerande utför.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- använda begrepp, modeller och teorier vid undersökning av fenomen som har att göra med celler och ärftlighet
- fördjupa sin kunskap om funktionen hos cellens olika delar och förstå att organismernas strukturer och funktioner har sin grund i processer på cellnivå

- undersöka olika celler och vävnader och tyda deras strukturer
- bedöma vad kunskapen om cellernas och genernas funktion innebär ur individens och samhällets synvinkel
- planera och genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra

Centralt innehåll

Cellen som forskningsobjekt

- hur celler undersöks
- behovet av cellbiologisk kunskap och kunskap om genom samt användningen av denna kunskap

Organismerna är uppbyggda av celler

- biomolekyler
- uppbyggnaden av celler med och utan cellkärna och deras funktion
- DNA:s och RNA:s struktur
- proteinsyntesen och epigenetisk reglering

Cellernas förökning

- mitosen och dess betydelse
- celledelning, cellernas tillväxt och differentiering

Ärftlighetens grunder

- gener och alleler
- könscellerna och deras uppkomst genom meios
- hur gener ärvs och hur egenskaper överförs från en generation till en annan
- mutationer och mutagener

En cellbiologisk undersökning i laboratorium eller med hjälp av digitalt material.

4. Människans biologi (BI4)

Under kursen blir de studerande förtrogna med människans anatomi och fysiologi. Centrala frågor är människans livsfunktioner och fortplantning samt arvsmassans och miljöns betydelse för människans hälsa. Under kursen behandlas människokroppens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera funktionsprinciperna hos vävnadernas och organens strukturer
- förstå regleringsmekanismerna i den kemiska jämvikten i människokroppen och hur de påverkas av yttre och inre faktorer
- förstå betydelsen av nervsystemets processer och hormonsignaler som reglerare av kroppens funktioner
- förstå de fysiologiska förändringar som sammanhänger med fortplantningen och människans livscykel
- kunna förklara människokroppens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot
- förstå hur arvsanlagen och miljön tillsammans inverkar på människans hälsa
- kunna genomföra en liten undersökning där kroppsfunktioner mäts och presentera resultaten av undersökningen

Centralt innehåll

Energin, ämnesomsättningen och regleringen av den

- näringsämnena och matsmältningen
- blodcirkulationssystem
- andningsorganen och regleringen av andningen

Rörelse

- stöd- och rörelseorganen

Regleringen av livsfunktionerna

- nervsystemet och sinnen
- de inresekretoriska körtlarna och hormonerna
- värmereglering
- kemisk jämvikt
- kroppens anpassningsförmåga och försvarsmekanismer

Fortplantningen

- befruktning, graviditet och förlossning
- könsutvecklingen och sexualiteten
- arvsanlagens och miljöns betydelse

En undersökning där funktioner i människokroppen mäts.

5. Biologins tillämpningar (B15)

Syftet med kursen är att de studerande ska få förståelse av den biologiska forskningens betydelse för lösningen av framtidens problem. I kursen blir de studerande förtrogna med olika tillämpningar av biologin inom medicinen, industrin och livsmedelsproduktionen samt inom hållbar användning av naturtillgångarna. Centrala frågor är olika tillämpningar av genteknologi och mikrobiologi. I kursen planerar och genomför den studerande ett experiment eller en undersökning med anknytning till biologins tillämpningar.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå betydelsen av biologiska innovationer och biologins tillämpningar i samhället
- bekanta sig med bioteknologins metoder och produkter och möjligheterna att använda bioteknologi för att främja en hållbar framtid
- förstå genteknologins möjligheter inom medicin och industri
- förstå mikrobernas betydelse i naturen och i olika biotekniska processer
- förstå betydelsen av växt- och djurförädling i näringsproduktionen
- kunna bedöma de möjligheter, hot och etiska frågor som är förknippade med bioteknologins och genetikens tillämpningar
- kunna planera och genomföra ett experiment eller en undersökning som anknyter till tillämpning av biologi på egen hand eller tillsammans med andra

Centralt innehåll

Bioteknologins tillämpningar och betydelse

- produktion av näring, energi, produkter och tjänster med hjälp av förnybara naturresurser
- biotekniska tillämpningar i industrin och inom miljö vården

Mikrobiologins tillämpningar och betydelse

- bakteriernas och virusens uppbyggnad och funktion
- odling, behandling och identifiering av bakterier

- mikroberna i naturen och i människans tjänst

Genteknologins tillämpningar och betydelse

- genteknikens metoder
- genominformation
- mikrober inom genteknologin

Växt- och djurförädling

Ett försök eller en undersökning inom ett av biologins tillämpningsområden.

Skolvisa fördjupade kurser

6. Repetitionskurs i biologi (BI6)

SE

Kursen ger den studerande möjlighet att repetera det centrala innehållet i de nationella kurserna i biologi och möjlighet att förbereda sig för ämnesrealprovet i biologi.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- få en helhetsbild av gymnasiekursen i biologi
- repetera centrala begrepp, teorier och modeller
- få en uppfattning om orsak - verkan sammanhang i biologi
- känna sina styrkor och svagheter som studerande och kunna dra nytta av kunskapen
- bli trygg i att skriva essäsvär
- bli bekant och trygg med de elektroniska verktyg som används i det digitala studentprovet

Centralt innehåll

- repetition och fördjupning av kunskaper från kurserna 1- 5 utgående från kursdeltagarnas önskemål och behov.
- öva på svarstekniken
- öva på de elektroniska verktygen inför provet

7. Djupdykningar i biologi (B17)

CK, PF, HF

Kursen ger den studerande möjlighet att både bredda och fördjupa sina kunskaper i biologi. Kursen bygger på de obligatoriska och fördjupade kurserna och är en utmärkt utgångspunkt till ämnesrealprovet i biologi. En kurs för den studerande som vill förstå världen bättre.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- förstå evolutionens roll i biologi
- lära sig att planera och genomföra laborationer
- få kunskap om aktuella forskningsfrågor inom biologi
- få information om arbetsmöjligheter med anknytning till biologi

Centralt innehåll

- biodiversiteten i närområdet
- miljöproblem i närområdet
- laborationer
- fältundersökningar
- besök till forskningstation/universitet

5.8 Geografi

Undervisningen i geografi ska utveckla de studerandes geografiska världsbild och ge dem verktyg att förstå globala, regionala och lokala företeelser och problem och möjligheterna att lösa dessa. Undervisningen ska vägleda de studerande till insikt om de faktorer som bidrar till att världen förändras, lära sig att formulera motiverade åsikter, ta ställning till förändringar som sker i den egna miljön, i närområdet och i hela världen samt att arbeta aktivt för att främja naturens och människans välmående. Undervisningen övar upp den studerandes färdigheter att delta och påverka samt stöder den studerande i byggandet av en hållbar framtid.

Geografiundervisningen hjälper de studerande att bli medvetna om växelverkan mellan naturen och mänsklig verksamhet och att betrakta världen som en föränderlig och kulturellt pluralistisk livsmiljö. I geografiundervisningen integreras de naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga elementen. Undervisningen ger den studerande färdigheter att granska miljö- och människorättsfrågor och stödjer den studerandes utveckling till en ekosocialt bildad medborgare.

Undervisningen ska ta avstamp i de ungas levnadsvärld och i den studerandes vardagliga erfarenheter och observationer. Ett undersökande angreppssätt hjälper den studerande att fördjupa sitt geografiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i vardagsmiljön på det lokala, regionala och globala planet. En mångsidig användning av geomedia hjälper den studerande att hämta, analysera och tolka information och presentera den visuellt. Med geomedia avses en mångsidig användning av kartor, geodata, diagram, bilder, videofilmer, skriftliga källor, olika medier, muntliga presentationer och andra sätt att ta fram och presentera geografisk information. Genom att man behandlar aktuella nyheter i undervisningen får den studerande stöd för att utveckla sin världsbild och sitt kritiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i närmiljön och på andra håll i världen. I undervisningen utnyttjas också studiemiljöer utanför skolan och digitala studiemiljöer.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i geografi är att den studerande ska

- förstå vad som karakteriserar geografin som vetenskap
- utveckla sin förmåga till geografiskt tänkande och bilda sig en uppfattning om världen och dess mångfald
- förstå, tolka, tillämpa och bedöma geografisk kunskap och använda geomedia mångsidigt för att söka, analysera och presentera information

- kunna observera vardagsmiljöer och beskriva regionala fenomen och strukturer samt regional växelverkan i naturen och i mänsklig verksamhet
- kunna kritiskt diskutera aktuella händelser i världen och faktorer som inverkar på dessa
- kunna observera och bedöma tillståndet i naturliga och byggda miljöer och de förändringar som pågår i dem samt människornas välmående lokalt, regionalt och globalt
- förstå vad regional utveckling innebär och kunna diskutera olika möjligheter att lösa jämlikhetsproblem
- förstå innebörden i begreppet mänskliga rättigheter och uppskatta kulturell mångfald
- känna till olika metoder för regionplanering och kunna delta i och påverka utvecklingen av sin närmiljö
- intressera sig för geografisk kunskap och bli motiverad att följa aktuella händelser i olika delar av världen
- kunna använda geografisk kunskap och geografiska färdigheter i vardagslivet
- veta i vilka yrken och arbetsuppgifter geografisk kompetens behövs
- handla som aktiv världsmedborgare som tar ställning i olika lokala, regionala och globala frågor och främjar hållbar utveckling.

Bedömning

I gymnasiets geografi bedöms hur väl den studerande når målen för undervisningen med fokus på de specifika målen för och innehållet i kursen i fråga. Bedömningen ska vägleda de studerande till att utveckla sina kunskaper. Centrala föremål för bedömningen är kunskap om centrala begrepp och förmågan att tänka och argumentera geografiskt och att bearbeta geografisk information. I bedömningen beaktas den studerandes förmåga att förstå, tillämpa, analysera, kombinera, utvärdera, åskådliggöra och presentera geografisk kunskap i olika situationer. Centrala färdigheter som ska bedömas i geografi är förmågan att läsa och tolka kartor, förmågan att presentera information grafiskt samt andra geomediala färdigheter.

Sina kunskaper och färdigheter i geografi kan den studerande visa förutom i skriftliga prov även muntligt i olika interaktionssituationer och genom att på egen hand eller tillsammans med andra utarbeta en geografisk undersökningsrapport eller ett geografiskt projektarbete, såsom en videofilm, ett spel, en motannons eller webbsidor. I bedömningen kan läraren även beakta de kunskaper och färdigheter som den studerande visar i ett projekt som handlar om delaktighet och påverkan i skolan.

Kursordning

Obligatorisk kurs

1. En värld i förändring (GE1)

Kursen lär den studerande granska vår föränderliga värld och dess regionala problem. Under kursen följer de studerande med aktuella nyheter från olika delar av världen och skapar sig en bild av globala riskområden med hänsyn till risker som rör naturen, miljön och mänskligheten. Kursen behandlar också den positiva utveckling som sker i olika delar av världen och möjligheter att hantera risker, skapa behövlig beredskap, förutse risker och anpassa sig till dem. Till de centrala synvinklarna hör ekosocial hållbarhet, kretsloppsekonomi och globala utvecklingsfrågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få upplevelser och erfarenheter som fördjupar den studerandes intresse för geografi och geografins sätt att gestalta och utforska världen
- identifiera de riskområden på jorden som anknyter till naturfenomen, till människans verksamhet samt till växelverkan mellan människan och naturen
- förstå vilka slags risker som förekommer i olika områden på jorden och vilka faktorer som inverkar på dem
- kunna jämföra och bedöma hur riskkänsliga olika områden är och hur stor inverkan riskerna har med hänsyn till regionernas naturtillgångar och graden av utveckling
- veta vilka lösningar det finns för att hantera risker eller lindra deras följder och känna till möjligheterna att förutse och gardera sig mot risker och följa principerna för hållbar utveckling
- kunna analysera positiv utveckling i olika delar av världen och de faktorer som inverkar på denna
- inse att människan med sin verksamhet påverkar vår planets livsduglighet och människans välmående
- kunna använda digitala verktyg för att söka information om globala frågor, analysera och presentera informationen och kunna följa och kritiskt bedöma aktuella regionala nyheter i olika medier.

Centralt innehåll

Geografin som vetenskap

- hur geografin studerar miljön och världen
- den studerandes vardagliga erfarenheter och observationer av sin egen närmiljö och av en värld som förändras
- geografiska forskningsfärdigheter och geomedia
- hur geografin används i arbetslivet och i vardagen
- aktuella nyheter från olika delar av världen om regionala risker, positiv utveckling och innovationer
- fördjupning av kunskaperna om jordens kartbild och om ortnamn

Centrala globala riskområden gällande naturens system, identifiering av risker och riskberedskap

- Centrala globala riskområden gällande naturresurserna och miljön samt riskhantering, riskberedskap och riskanpassning
- klimatförändringen och andra globala miljörisker
- förnuftig resursanvändning samt kretslopps- och bioekonomi
- möjligheter och styrkor i olika områden på jorden

Globala riskområden gällande mänskligheten och centrala utvecklingsfrågor

- de globala problemen i fråga om den mänskliga utvecklingen, välståndets fördelning, ojämlikhet, sårbarhet, hunger och flyktingskap

Nationella fördjupade kurser

2. Den blå planeten (GE2)

Kursen behandlar naturgeografiska fenomen och fördjupar de studerandes kunskaper om atmosfärens, hydrosfärens och litosfärens struktur och processer. Den centrala infallsvinkeln är processerna i naturen och de orsakssamband som är förknippade med dessa. Under kursen bekantar sig de studerande med naturgeografins forskningsmetoder och övar sig i att tolka naturlandskap och deras uppkomst med hjälp av geomedia. Kursen ger förtrogenhet i att använda naturgeografisk information i samhället och i vardagen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda centrala naturgeografiska begrepp

- kunna inhämta, analysera, tolka, bedöma och presentera naturgeografisk information med hjälp av geomedia
- förstå de fenomen som beror på jordklotets planetariska natur
- förstå den zonvisa indelningen av den icke-levande och den levande naturen på jordklotet
- förstå hur och varför naturlandskap förändras och kunna utläsa naturlandskapens struktur, uppkomst och utveckling via kartor och bilder
- förstå betydelsen av naturgeografisk kunskap i samhället och i människors vardag

Centralt innehåll

Geografiskt tänkande

- naturgeografiska frågeställningar samt inhämtande, analys, bedömning och presentation av naturgeografisk information
- geomedia och andra naturgeografiska informationskällor och användningen av dem samt naturgeografiska forskningsmetoder

Jordens planetariska rörelser och de fenomen som beror på dem

Atmosfären och hydrosfären i rörelse samt indelningen i zoner

- atmosfärens struktur och vindarna
- regn
- havsvattnets rörelse
- väder och väderprognoser
- klimat- och vegetationszoner

Jordklotets uppbyggnad och föränderliga ytformer

- endogena och exogena processer som bearbetar jordens yta
- tolkning av naturlandskap med hjälp av kartor och bilder
- värdefulla naturlandskap

Tillämpning av naturgeografisk kunskap i samhället och i vardagslivet

3. En gemensam värld (GE3)

Kursen behandlar humangeografins fenomen och fördjupar de studerandes kunskap om regionala drag i den mänskliga verksamheten. Det centrala fokusområdet är analys av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder med tanke på den mänskliga verksamheten. I kursen bekantar sig den studerande med humangeografins

forskningsmetoder och övar sig i att tolka hur den mänskliga verksamheten gestaltar sig på jordklotet med hjälp av geomedia. Kursen gör den studerande förtrogen med användningen av humangeografisk kunskap i samhället och i vardagslivet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda de centrala humangeografiska begreppen
- kunna inhämta, analysera, tolka, bedöma och presentera humangeografisk information med hjälp av geomedia
- kunna analysera de regionala dragen i mänsklig verksamhet och bedöma deras beroende av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder
- känna till olika kulturer och uppskatta deras mångfald samt sätta värde på de mänskliga rättigheterna
- kunna bedöma det mänskliga välståndet och miljöns tillstånd i olika delar av världen
- förstå betydelsen av en ekologiskt, ekonomiskt, kulturellt och socialt hållbar utveckling för världens framtid
- förstå betydelsen av humangeografisk kunskap i samhället och i människornas vardag

Centralt innehåll

Geografiskt tänkande

- humangeografiska frågeställningar samt inhämtande, analys, bedömning och presentation av humangeografisk information
- de centrala begreppen inom humangeografin
- geomedia och andra humangeografiska informationskällor och forskningsmetoder
- tankekartor, upplevelse av platser och regional identitet

Befolkning och bosättning

- befolkningstillväxt, bosättning, flyttningsrörelser, urbanisering
- kulturell mångfald och genomförande av de mänskliga rättigheterna

Primärproduktion och miljö

- ett hållbart jord- och skogsbruk och en hållbar fiskerinäring

Industri och energi

- råvaror, energikällor, bioekonomi och industrins lokalisering

Tjänster, rörelser och växelverkan

- trafiken, turismen, den globala ekonomin och informationsteknikens utveckling

Den mänskliga verksamhetens regionala struktur

- markanvändning, centralorter och periferier
- tolkning av kulturlandskap med hjälp av kartor, bilder och andra geomedia

Användningen av humangeografisk kunskap i samhället och i vardagen

4. Geomedia – undersök, delta och påverka (GE4)

Kursen lär de studerande att tillämpa de geografiska kunskaper och färdigheter som de skaffat sig i de tidigare kurserna för att utarbeta en undersökningsrapport eller genomföra ett delaktighets- eller påverkansprojekt. Centrala infallsvinklar i kursen är involverande planering, globala utvecklingstrender och användningen av geomedia i forskning och påverkansarbete.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna formulera geografiska frågeställningar och använda geomedia för att lösa geografiska problem
- utveckla sina färdigheter att inhämta, behandla, analysera, tolka, utvärdera och presentera geografisk information
- kunna använda applikationer inom geodata
- förstå betydelsen av geomedia i sin egen vardag och inom olika områden i samhället
- känna till globala utvecklingstrender och målen för Finlands utvecklingsbistånd
- förstå betydelsen av hållbar utveckling som grundprincip vid områdesplaneringen och känna till medborgarnas möjligheter att påverka planeringen och utvecklingen av sin egen miljö
- kunna använda geomedia för att utarbeta en geografisk undersökningsrapport eller i ett delaktighets- och påverkansprojekt som har en lokal, regional eller global dimension.

Centralt innehåll

- Användningen av geomedia i vardagen och arbetslivet och för att främja hållbar utveckling
- Geomedia och geografiska forskningsfärdigheter
- grunderna i kartografi och användning av geodata samt användning av andra geomedia i geografiska undersökningar

- att formulera problem och skaffa, behandla, analysera, tolka, utvärdera, åskådliggöra och presentera forskningsmaterial

Styrning av utvecklingen och hållbar utveckling

- områdesplanering och principerna för involverande planering
- skillnader i utvecklingsnivå på olika regionala nivåer samt internationellt samarbete, världsomfattande utvecklingstrender och åtaganden som anknyter till hållbar utveckling

En geografisk undersökning eller ett delaktighets- och påverkansprojekt

- utarbetande av en småskalig geografisk studie med hjälp av geomeia eller genomförande av ett delaktighets- eller påverkansprojekt på lokal, regional eller global nivå med hjälp av geomeia självständigt eller i samarbete med andra

Skolvisa fördjupade kurser

5. Repetitionskurs i geografi (GE5)

SE

Kursen ger den studerande möjlighet att repetera det centrala innehållet i de nationella kurserna och möjlighet att förbereda sig för ämnesrealprovet i geografi.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- få en helhetsbild av gymnasiekursen i geografi
- repetera centrala begrepp, teorier och modeller
- få en uppfattning om orsak - verkan sammanhang i geografi
- känna sina styrkor och svagheter som studerande och kunna dra nytta av kunskapen
- bli trygg i att skriva essäsvär
- bli bekant och trygg med de elektroniska verktyg som används i det digitala provet

Centralt innehåll:

- repetition och fördjupning av kunskaper från kurserna 1- 4 utgående från kursdeltagarnas önskemål och behov.
- övning av svarstekniken
- övning av de elektroniska verktygen inför provet

6. Ett geografiskt projekt (GE6)

CK, PF

Kursen ger den studerande möjlighet att tillämpa sina kunskaper i geografi genom ett regionalt projekt. Till kursen hör en exkursion.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- bekanta sig med en region
- planera och genomföra en exkursion till regionen ifråga
- lära sig om olika utvecklingsnivåer i olika regioner och vilka faktorer som leder till de olika utvecklingsnivåerna
- få förståelse för de olika verkligheter som människor lever i
- lära känna och delta i utvecklingssamarbete
- bekanta sig med olika karriärmöjligheter
- lära sig använda digitala metoder för att dokumentera exkursionen

Centralt innehåll:

- regionernas särdrag
- jämförelse mellan olika regioner
- förståelse för olika språk och kulturer
- exkursion med tillhörande insamling av material
- bearbetning och publicering av insamlat material

7. Geografins värld (GE7)

HF, CK, PF

Kursen ger den studerande möjlighet att bredda och fördjupa sina kunskaper i geografi. Kursen bygger på de obligatoriska och fördjupade kurserna och är en utmärkt utgångspunkt för ämnesrealprovet i geografi. Kursen ger fördjupad insikt i natur- och kulturgeografin och i geografin som vetenskap.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få kunskap om aktuella forskningsfrågor inom geografi
- skapa, använda och tolka geografiskt material
- öva användningen och analyseringen av geografiska informationssystem och geodata
- studera närområdet med fokus på Finlands geografi

- få information om arbetsmöjligheter med anknytning till geografi

Centralt innehåll:

- aktuella geografiska frågor
- GIS
- närområdets geomorfologi
- väder och klimat i närområdet
- närområdets befolkning
- trafiken och näringslivet i närområdet
- interaktion mellan områden i närområdet
- geografin som vetenskap
- besök vid geografiska institutionen vid Helsingfors universitet

5.9 Fysik

Undervisningen i fysik ska hjälpa den studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en naturvetenskaplig världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ska ge den studerande insikter om fysikens betydelse i vardagen och för miljön, samhället och teknologin. De studerande utvecklar sina färdigheter att bedriva studier inom naturvetenskapliga områden och inom områden där naturvetenskaper tillämpas. I undervisningen ska fysiken tillämpas i många olika situationer, vilket också främjar de studerandes jämlikhet och jämställdhet inom utbildningen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse när vi bygger en hållbar framtid: fysiken behövs i utvecklingen av nya tekniska lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välmående. Undervisningen ska vägleda de studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön.

Undervisningen i fysik ska stödja de studerande att uppfatta och förstå fysikens begrepp både kvalitativt och kvantitativt. De studerande bearbetar sina tidigare erfarenheter, nya observationer och synvinklar i växelverkan med lärarna till en logiskt sammanhängande helhet som närmar sig en sådan uppfattning av den omgivande verkligheten som står i samklang med fysikaliska teorier. I undervisningen ska de studerande lära sig att tänka på ett naturvetenskapligt sätt, söka och använda information, komma med egna idéer, bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse samt att växelverka. Informations- och kommunikationsteknik används bland annat som verktyg för att skapa modeller, göra undersökningar och producera arbeten.

Undervisningen i fysik ska utgå från observationer av omgivningen. Experiment i olika former gör det lättare för de studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapernas karaktär. Genom experimentellt arbete utvecklar de studerande sina arbetsätt, sin samarbetsförmåga och sin förmåga till kreativt och kritiskt tänkande. Samtidigt inspirerar experimenten till studier i fysik. Under studiernas gång utvecklas de studerandes undersökningsfärdigheter både generellt och inom de centrala områden som behandlas i respektive kurs. I experimentellt arbete ska man följa arbetarskyddslagstiftningen.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i fysik är att den studerande ska

- få handledning i att identifiera sina kunskaper i fysik, ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet fysik

- få möjligheter att sätta sig in i fysikens tillämpningar i olika sammanhang, exempelvis i naturen, näringslivet, organisationer och forskarsamfundet
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningarna som utgångspunkt för undersökningar, problemlösning eller annan verksamhet
- kunna planera och genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt bedöma dem och hela undersökningsprocessen
- kunna ställa upp, tolka och bedöma olika modeller och använda dem för att beskriva fenomen och göra förutsägelser
- kunna använda mångsidiga informationskällor och bedöma dem kritiskt utifrån sina kunskaper i fysik
- kunna uttrycka slutsatser och synpunkter på sådana sätt som är karakteristiska för fysiken
- kunna strukturera sin uppfattning om naturens byggstenar och fenomen med hjälp av fysikaliska begrepp och principer
- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna bedöma vilken betydelse fysiken och teknologin har för individen och samhället

Bedömning

Bedömningen ska basera sig på de allmänna målen för lärokursen i fysik med betoning på kursspecifika mål och centrala innehåll. Bedömning och respons som ges under lärprocessen ska stödja de studerande att utveckla och bli medvetna om sina kunskaper och färdigheter i fysik. Kursvitsordet baseras på olika slags prestationer samt på observation av den studerandes begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter. Kunskaperna i fysik och förmågan att tillämpa dem kan visas på olika sätt, såsom genom förklaringar, grafiska modeller och matematiska modeller. Förutom olika arbeten kan läraren bedöma arbetsmoment, såsom formulering av frågor, strukturerade redogörelser för problemlösningssprocesser och undersökningsfärdigheter. Vid bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att inhämta och behandla information.

Kursordning

Obligatorisk kurs

1. Fysiken som naturvetenskap (FY1)

Kursen är en introduktion till fysiken. Den fungerar både som en grund för fortsatta studier och som en bas för den naturvetenskapliga allmänbildning den studerande kommer att behöva i sitt vardagsliv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för fysik och fysikstudier
- förstå hur naturvetenskaplig kunskap byggs upp genom experimentell verksamhet och modeller som ställs upp med hjälp av resultaten av experimenten
- kunna planera och genomföra enkla naturvetenskapliga försök
- bekanta sig med grundbegrepp som gäller materiens och universums struktur och bilda sig en uppfattning om de grundläggande strukturerna i naturen
- kunna använda och tillämpa fysikaliska begrepp för rörelse på fenomen i vardagen
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik som stöd för studierna
- *kunna tolka och bedöma information i massmedia utgående från en naturvetenskaplig grund*

Centralt innehåll

- fysikens betydelse i nutiden, i fortsatta studier och i arbetslivet
- stifta bekantskap med grundformerna för växelverkan, universums strukturer och uppkomst samt materiens uppbyggnad
- kraft som orsak till att en rörelse förändras samt kinematikens fenomen
- betydelsen av experiment och modeller då fysikalisk kunskap byggs upp
- insamling och grafisk presentation av resultat samt bedömning av deras tillförlitlighet

Nationella fördjupade kurser

2. Värme (FY2)

Kursen studerar energi ur olika perspektiv och introducerar de arbetssätt som den fördjupade fysiken baseras på.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa värmelärens begrepp på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- kunna undersöka fenomen som gäller materiens termodynamiska tillstånd och förändringar i aggregationstillstånd
- fördjupa sin förståelse av energi som centralt begrepp i fysiken
- utveckla sin förmåga att fatta beslut i frågor som gäller miljö och teknologi

Centralt innehåll

- fysikens betydelse för energiproduktionslösningar och en hållbar utveckling
- värme och temperatur
- gasernas tillståndsförändringar, värmeutvidgning och tryck
- uppvärmning och avkylning av kroppar, förändringar i aggregationstillstånd och värmeenergi
- mekaniskt arbete, effekt och verkningsgrad
- energins bevarande i värmeläran och värmeflödets riktning
- framtagning av idéer och planering i experimentellt arbete eller i problemlösning

3. Elektricitet (FY3)

Kursen stärker de studerandes förmåga att göra mätningar, förstå viktiga begrepp inom elläran samt presentera sin teoretiska och praktiska kunskap.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa ellärens begrepp på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- få rutin i att ställa upp matematiska modeller och använda ekvationer som anger samband mellan storheter
- kunna undersöka fenomen med anknytning till elektricitet experimentellt och kunna utföra grundläggande mätningar inom elläran

- kunna använda informations- och kommunikationsteknik i samband med experiment

Centralt innehåll

- fysikens och teknologins betydelse i det dagliga livet och i samhället
- elektrisk ström och spänning samt resistans och Ohms lag
- enkla likströmskretsar och Kirchhoffs lagar
- elektrisk effekt och Joules lag
- kondensatorn, dioden och lysdioden som komponenter
- elektrostatisk växelverkan, Coulombs lag och elektriskt fält
- elsäkerhet, att göra kopplingar och undersöka strömkretsar

4. Kraft och rörelse (FY4)

Kursen presenterar den klassiska mekaniken, som har en stor betydelse inom fysiken.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för kraft och rörelse på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- förstå konserveringslagarnas betydelse i fysiken
- experimentellt kunna undersöka fenomen som anknyter till kraft och rörelse
- få vana att använda och producera grafiska framställningar
- *kunna göra beräkningar i samband med Newtons lagar och konserveringslagarna*
- *kunna bedöma krafters storlek och riktning*

Centralt innehåll

- fysikens betydelse för individens och samhällets säkerhet
- växelverkan som orsak till att en rörelse förändras, likformig och likformigt accelererad rätlinjig rörelse
- Newtons lagar, kraftfigurer och krafters sammanlagda verkan
- distanskrafter och kontaktkrafter: tyngd, friktion och lyftkraft samt mediets motstånd kvalitativt
- rörelseekvationen
- kraftmoment och jämvikt vid rotation i enkla fall
- lagen om rörelsemängdens bevarande, impulsprincipen och endimensionella kollisioner

- kinetisk och potentiell energi samt lagen om den mekaniska energins bevarande
- användning och uppgörande av modeller samt deras begränsningar och brister

5. Periodisk rörelse och vågor (FY5)

Som en fortsättning på kurs FY4 undersöker kursen krafter i olika riktningar samt de rörelseförändringar de ger upphov till. Harmoniska krafter samt olika centripetalkrafter behandlas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för periodisk rörelse och vågor på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- göra sig förtrogen med svängningsrörelsens och vågrörelsens grunder genom att undersöka mekanisk svängning och ljud
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik som hjälpmedel för att ställa upp modeller

Centralt innehåll

- fysikens betydelse inom medicin och musik
- likformig cirkelrörelse
- gravitationsväxelverkan
- harmonisk kraft och svängningsrörelse
- vågrörelsers uppkomst och utbredning
- vågrörelsens reflektion, brytning, diffraktion och interferens samt stående vågor
- ljudet som vågrörelsefenomen
- förhållandet mellan modeller och simuleringar och verkligheten

6. Elektromagnetism (FY6)

Kursen kopplar ihop elektricitet, magnetism och elektromagnetisk strålning.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för elektromagnetism och ljus på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik för att producera arbeten

- få vana att uttrycka sig på sådana sätt som är karakteristiska för fysiken och att analysera argumenteringen i olika informationskällor

Centralt innehåll

- fysikens betydelse i energitekniken och kommunikationstekniken
- magnetism, magnetisk växelverkan och magnetfält
- en laddad partikels rörelse i el- och magnetfält
- elektromagnetisk induktion, magnetfält, induktionslagen och Lenz lag
- generatoren, transformatorn, uppkomsten av växelström och överföring av energi med hjälp av elektrisk ström
- spektrum för elektromagnetisk strålning, ljusets reflektion, brytning, interferens och diffraktion
- *stråloptik*
- strukturerad redogörelse för en undersökning eller en problemlösningsprocess

7. Materia och strålning (FY7)

Kursen presenterar materiaens minsta beståndsdelar och de fenomen som har upptäckts som en följd av forskningen kring dessa beståndsdelar.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för materia och strålning på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- fördjupa sin helhetsbild av fysiken som den vetenskap som förklarar materiaens och universums uppbyggnad

Centralt innehåll

- perspektiv på fysikens och kosmologins utveckling
- energins kvantisering
- den elektromagnetiska strålningens kvantisering och fotoner
- våg-partikeldualitet
- atomkärnans uppbyggnad
- kärnreaktioner, kärnenergi, kärnans bindningsenergi och ekvivalensen mellan massa och energi
- radioaktivitet och sönderfallslagen
- strålsäkerhet och nyttoanvändning av strålning
- inhämtning, presentation och bedömning av information

Skolvisa fördjupade kurser

8. Kraft och rörelse II (FY8)

DD

Kursen förstärker och fördjupar kunskaperna från kurserna FY4 och FY5. Den studerande bör ha avlagt kurserna FY1-FY5 före denna kurs.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- se samband mellan begrepp inom translationsrörelse och motsvarande rotationsrörelse
- förstå förhållanden mellan olika typer av mekanisk energi
- behärska statik- och dynamikberäkningar

Centralt innehåll

- kinetisk energi, potentiell energi och rotationsenergi
- energin hos en harmonisk oscillator
- rörelsemängd i tvådimensionella koordinatsystem
- accelererad rotations- och centralrörelse
- tröghetsmoment och rotationens rörelseekvation
- rörelsemängdsmoment

9. 2000-talets fysik (FY9)

DD

Kursen presenterar de upptäckter som gjorts inom fysiken under de senaste hundra åren samt undersöker aktualiteter inom fysiken. Den studerande bör ha avlagt kurserna FY1–FY7 före denna kurs. Bedöms med A/U

Mål:

Målet är att den studerande ska

- bekanta sig med kvantfysikens framväxande
- bekanta sig med den allmänna och speciella relativitetsteorin
- få en överblick av den fysikforskning som pågår just nu
- förstå standardmodellen

Centralt innehåll:

- standardmodellens partiklar och växelverkan
- antimateria
- relativitetsteorin

- kosmologi
- acceleratorfysik

10. Helhetsbild av gymnasiefysiken (FY10)

SE

Repetitionskurs med tanke på ämnesrealprovet i fysik samt med tanke på inträdeskrav till vidare studier.

Mål:

Målet är att den studerande ska

- kunna kombinera sin kunskap från de olika kurserna i fysik
- kunna presentera sin kunskap på ett vetenskapligt sätt
- repetera det centrala innehållet i kurserna FY1–FY7

Centralt innehåll:

- krafter och rörelse
- grafisk och matematisk framställning
- konserveringslagar
- värme, vågor och elektricitet
- klassisk och modern fysik

5.10 Kemi

Undervisningen i kemi ska hjälpa de studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en modern världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning.

Undervisningen ska ge de studerande insikter i betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagen och för miljön, samhället och teknologin. De studerande utvecklar sina färdigheter att bedriva studier inom naturvetenskapliga områden och områden där naturvetenskaper tillämpas. I undervisningen ska kemin tillämpas i mångsidiga situationer, vilket också främjar de studerandes jämlikhet och jämställdhet i utbildningen. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse när vi bygger en hållbar framtid: kemin behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välmående. Undervisningen ska vägleda de studerande att ta ansvar för sitt eget agerande och för miljön.

Undervisningen i kemi ska stödja de studerande att förstå hur kemins begreppsapparat är uppbyggd och skaffa sig en förståelse av kemiska fenomen där den makroskopiska och mikroskopiska nivån och symbolnivån tillsammans bildar en logisk helhet. I undervisningen utgår man från de studerandes tidigare erfarenheter och observationer. Därefter beskrivs och förklaras fenomen, och modeller för materiens uppbyggnad och för kemiska reaktioner behandlas matematiskt och genom att använda kemins symbolspråk. De studerande lär sig tänka på ett naturvetenskapligt sätt, söka och använda information, komma med egna idéer, samt växelverka och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse. Informations- och kommunikationsteknik ska användas bland annat som verktyg för att skapa modeller, göra undersökningar och producera arbeten.

Undervisningen i kemi ska utgå från observation och undersökning av ämnen och fenomen som anknyter till de studerandes livsmiljö. Experiment i olika former gör det lättare för de studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapernas karaktär. Genom experimentellt arbete utvecklar de studerande sina arbetssätt, sin samarbetsförmåga och sin förmåga till kreativt och kritiskt tänkande. Samtidigt inspirerar experimenten till studier i kemi. Under studiernas gång utvecklas de studerandes undersökningsfärdigheter både generellt och inom de centrala områden som behandlas i respektive kurs. I experimentellt arbete ska man följa kemikalie-, avfalls- och arbetarskyddslagstiftningen.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i kemi är att den studerande ska

- få handledning i att identifiera sina kunskaper i kemi, ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet kemi
- få möjligheter att sätta sig in i kemins tillämpningar i olika sammanhang, exempelvis i naturen, näringslivet, organisationer och forskarsamfundet.
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningarna som utgångspunkt för undersökningar, problemlösning eller annan verksamhet
- kunna planera och genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra på ett säkert sätt
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt bedöma dem och hela undersökningsprocessen
- kunna använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen och göra förutsägelser
- kunna använda mångsidiga informationskällor och bedöma dem kritiskt utifrån sina kunskaper i kemi
- kunna uttrycka slutsatser och synpunkter på sådana sätt som är karakteristiska för kemin
- kunna strukturera sin syn på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologi med hjälp av begrepp från kemin
- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna bedöma vilken betydelse kemin och den teknologi som anknyter till kemin har för individen och samhället

Bedömning

Bedömningen ska basera sig på de allmänna målen för lärokursen i kemi med betoning på kursspecifika mål och centrala innehåll. Bedömningen och den respons som ges under läroprocessen ska stödja de studerande att utveckla och bli medvetna om sina kunskaper och färdigheter i kemi. Kursvitsordet baseras på olika slags prestationer samt på observation av den studerandes begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter. Den studerande kan visa sin förmåga att förstå och tillämpa kemisk kunskap på olika sätt. Förutom olika arbeten kan läraren bedöma olika arbetsmoment, såsom formulering av frågor och undersökningsfärdigheter. Vid bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att inhämta och behandla information.

Kursordning

Obligatorisk kurs

1. Kemi överallt (KE1)

Kursen behandlar atomens byggnad och det periodiska systemet i huvuddrag samt egenskaper hos grundämnen och kemiska föreningar, såsom struktur och kemiska bindningars polaritet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier
- utveckla sina förutsättningar att delta i samhällsdebatten i frågor som anknyter till kemi
- kunna använda och tillämpa sina kunskaper om ämnets egenskaper i fråga om fenomen i det dagliga livet och i miljön
- kunna undersöka olika kemiska fenomen experimentellt och med hjälp av olika modeller samt beakta arbetarskyddsaspekterna
- kunna använda modeller av ett ämnes struktur, grundämnenas periodiska system och olika informationskällor för att dra slutsatser om ämnets egenskaper.

Centralt innehåll

- kemins betydelse i nutiden, i fortsatta studier och i arbetslivet
- atomens uppbyggnad och grundämnenas periodiska system i huvuddrag
- egenskaper hos grundämnen och kemiska föreningar
- beskrivning av ämnets egenskaper utgående från ämnets struktur, kemiska bindningar och polaritet
- frågor som utgångspunkt för informationssökning
- säkert arbete, metoder för att separera ämnen från varandra, att undersöka och observera ämnets egenskaper och dra slutsatser om dem

Nationella fördjupade kurser

2. Människans kemi och kemin i livsmiljön (KE2)

Kursen behandlar organiska föreningars struktur och egenskaper. Begreppet substansmängd och koncentration samt beräkningar med dem tas också upp.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp som gäller organiska föreningar och substansmängd på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologin
- kunna undersöka fenomen som är förknippade med organiska föreningar, substansmängd och haltmått experimentellt och med hjälp av olika modeller
- förstå hur kunskap inom kemin byggs upp genom experiment och modeller som sammanhänger med dem
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik som hjälpmedel för att ställa upp modeller.

Centralt innehåll

- kemins betydelse för hälsa och välmående
- strukturmodeller för organiska föreningar, såsom kolväten och syre- och kväveföreningar, och beskrivning av föreningarna med hjälp av olika modeller
- rymdstruktur och isomeri
- förklaring av egenskaper hos organiska föreningar utgående från strukturen
- substansmängd och haltmått
- användning av redskap och reagens samt framställning av lösningar
- metoder för analys av ett ämnes struktur, såsom spektroskopi

3. Reaktionen och energi (KE3)

Kursen behandlar kemiska reaktioner, gasers egenskaper, balansering av reaktionslikheter och beräkningar med substansmängd och reaktionsenergi.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för kemiska reaktioner på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologin
- kunna undersöka fenomen i samband med reaktioner experimentellt och med hjälp av olika modeller
- förstå innebörden av materiens och energins oförstörbarhet i kemin

Centralt innehåll

- kemins betydelse för energilösningar och miljön
- symbolisk framställning och balansering av kemiska reaktioner
- oorganiska och organiska kemiska reaktioner och deras tillämpningar
- materiens oförstörbarhet i kemiska reaktioner och enkel tillämpning av detta i beräkningar
- energins oförstörbarhet i kemiska reaktioner, bindningsenergi och Hess lag
- gasernas egenskaper och idealgaslagen
- experimentell undersökning av reaktioner, titrering som analysmetod, behandling, tolkning och presentation av undersökningsresultat

4. Material och teknologi (KE4)

Kursen behandlar elektrokemi, metaller, polymerer och andra material. En fördjupning av atomens uppbyggnad och det periodiska systemet ingår också.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa kemiska begrepp som gäller material och teknologi på fenomen i det dagliga livet, miljön och samhället
- kunna undersöka fenomen som berör material och elektrokemi med hjälp av experiment och modeller
- få vana att uttrycka sig på sådana sätt som är karakteristiska för kemin och analysera argumenteringen i olika informationskällor
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik för att producera arbeten.

Centralt innehåll

- kemins betydelse inom teknologi och samhälle
- egenskaper hos metaller och polymerer, deras användning och livscykel
- uppbyggnaden av atomens valensskal, och grundämnenas periodiska system som förklaring på periodiska egenskaper hos grundämnena
- oxidationstal och redoxreaktioner
- centrala principer i elektrokemin: metallernas elektrokemiska spänningsserie, normalpotential, elektrokemisk cell och elektrolys
- stökiometriska tillämpningar
- framtagning av idéer och planering i experimentellt arbete eller i problemlösning
- samarbetets betydelse i produktion av kemisk kunskap

5. Reaktioner och jämvikt (KE5)

Kursen behandlar kemiska jämviktsreaktioner som gasjämvikter, protolys av svaga syror och baser, buffertlösningar, neutralisation samt svårlösta salter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp som gäller reaktioner och kemisk jämvikt på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologin
- kunna undersöka fenomen i anknytning till reaktioner och kemisk jämvikt med hjälp av experiment och modeller
- kunna använda matematiska och grafiska modeller för att beskriva och förklara reaktionshastighet och kemisk jämvikt och för att göra förutsägelser

Centralt innehåll

- kemins betydelse i bygget av en hållbar framtid
- kemisk reaktionshastighet och de faktorer som inverkar på reaktionshastigheten
- homogen och heterogen jämvikt och påverkan på jämviktstillståndet
- syra-basjämvikt, starka och svaga protolyter och buffertlösningar
- grafisk framställning av jämviktstillstånd
- matematisk behandling av homogen jämvikt och syra-basjämvikt
- bedömning av undersökningsresultat och undersökningsprocesser

Skolvis fördjupad kurs

6. Helhetsbild av gymnasiets kemi (KE6)

SE

Repetitionskurs med tanke på ämnesrealprovet i kemi.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en mogen överblick av gymnasiekemin

Centralt innehåll

- vägen från atomer till kemiska föreningar
- mikro- och makrovärlden
- olika reaktionstyper och beräkningar
- grundämnenas kemi
- energi, reaktionshastighet och jämvikt
- översikt av experimentell kemi

5.11 Filosofi

Det filosofiska tänkandet omfattar hela verkligheten och olika sätt att gestalta den. Att känna till filosofiska frågeställningar ingår som en väsentlig del i allmänbildningen. Inom filosofin formulerar och klargör man problem med hjälp av begrepp och genom diskussion. Studier i filosofiskt tänkande utvecklar förmågan att rationellt reflektera över motiveringarna till olika uppfattningar. Utmärkande för filosofin är att den ifrågasätter och söker motiv, vilket hjälper de studerande att få grepp om och strukturera dagens ständigt växande informationsflöde. På så sätt främjar studierna i filosofi de studerandes förmåga att tänka och lära sig.

Inom filosofin lär sig de studerande att med hjälp av begrepp formulera frågor om värderingar, normer och betydelser. Detta främjar de studerandes förmåga till etiskt tänkande och förmågan att förstå vilken betydelse olika kunskaper och färdigheter har för individen och samhället. Genom studier i filosofi lär sig de studerande att uppfatta större begreppsliga helheter och samband. Detta hjälper dem att se hur uppfattningar inom olika vetenskapsområden och tanketraditioner är uppbyggda och hur de skiljer sig från varandra.

Studierna i filosofi ska utveckla omdömesförmågan och främja kreativt och självständigt tänkande. I undervisningen i filosofi ska de studerande stödjas att formulera välgrundade personliga åsikter och lära sig att delta i en rationell diskussion. Genom att sätta sig in i filosofiska frågor som saknar enkla svar lär sig de studerande att formulera och motivera sina ståndpunkter. Samtidigt utvecklar de respekt för andra välgrundade ståndpunkter. Genom att reflektera kring invecklade frågor tillsammans med andra utvecklar de studerande tilltro till sin egen tankeförmåga och sina egna möjligheter att lösa även svåra problem. Studierna i filosofi ska stödja de studerande att bli aktiva och ansvarsfulla medborgare som visar respekt för andra individer och respekterar jämlikhet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i filosofi är att den studerande ska

- kunna gestalta filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem inom den filosofiska traditionen och att kunna tillämpa problemformuleringarna på olika aktuella frågor
- kunna strukturera, analysera och bedöma information begreppsligt, i synnerhet olika påståenden, deras betydelser och motiveringar till dem
- behärska grundläggande logisk argumentation och därigenom lära sig att lita på och kritiskt granska sitt eget tänkande samt reflektera över dess begränsningar inom olika vetenskapsgrenar och i vardagslivet

- lära sig att reflektera över och begreppsligt analysera större helheter samt att tänka och handla på ett omdömesgillt sätt i såväl etiska frågor som inom andra livsområden, även då informationen är motstridig eller otillförlitlig

Bedömning

Bedömningen i filosofiämnet ska fokusera på den studerandes kognitiva förmåga samt på förmågan att behärska centrala begrepp och uttrycka filosofiskt tänkande. Det innebär att man bedömer förmågan att kritiskt analysera och problematisera information, uppfatta och precisera informationens begreppsliga struktur och framföra ett motiverat omdöme i olika frågor. Bedömningen ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att kritiskt granska sitt eget tänkande och uppmuntra den studerande att planera sina studier.

Kursbedömningen ska basera sig på mångsidiga bedömningsmetoder. Målen och det centrala innehållet i de olika kurserna ska vara utgångspunkt för bedömningen av hur den studerande har uppnått de allmänna målen i filosofi.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Introduktion i filosofiskt tänkande (FI1)

Under den första kursen i filosofi bekantar sig den studerande med frågan om vad filosofi är. Den studerande får själv ta sig an några av de klassiska filosofiska frågorna och bekanta sig med filosofiskt arbetssätt. Den studerande bekantar sig även med det filosofiska språket och breddar sitt eget begreppsförråd.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bilda sig en underbyggd uppfattning om filosofins natur och metoder genom att sätta sig in i filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem

- lära sig att bedöma sanningshalten i påståenden och att framföra och förutsätta motiveringar till åsikter och påståenden samt att uppfatta strukturen i framförda motiveringar och bedöma deras giltighet
- känna till och genom olika övningar lära sig att tillämpa filosofiska arbetsätt, såsom att ifrågasätta antaganden, klassificera och definiera begrepp samt använda tankeexperiment och motexempel
- fördjupa sig i några centrala filosofiska frågor och begreppsliga distinktioner i anslutning till dem
- känna till grundläggande kunskapsteoretiska distinktioner, kunna analysera och värdera olika tankeföreställningar och bekanta sig med kunskapsinnehållet i något av gymnasiets läroämnen

Centralt innehåll

- vad filosofi är, de filosofiska frågornas och det filosofiska tänkandets natur i den filosofiska traditionen och tillämpning av filosofiskt tänkande i aktuella frågor
- grunderna för logisk argumentation och giltig slutledning samt muntlig och skriftlig övning inom området
- centrala filosofiska grundfrågor och distinktioner: ande och materia, frihet och tvång, begreppslig och empirisk, objektiv och subjektiv
- skillnaden mellan kunskap och information, vardagskunskap och vetenskaplig kunskap samt vetenskap och pseudovetenskap
- kunskapens och argumentationens natur inom olika vetenskapsgrenar: hur man formulerar påståenden samt testar och motiverar dem i några av gymnasiets läroämnen

2. Etik (FI2)

Den studerande fördjupar sina kunskaper i de olika slagen av etik och bekantar sig med olika sätt att lösa etiska problem. Den studerande lära sig etikens centrala begrepp och bekantar sig med frågor om livets mening och ett gott liv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna den filosofiska etikens centrala begrepp, frågor och teorier samt
- grunderna i miljöfilosofi
- förstå vad som kännetecknar normativa påståenden och förhållandet till
- deskriptiva påståenden och kunna motivera uppfattningar om det goda och det rätta

- kunna analysera meningen med sitt liv och sina livsval med hjälp av filosofiska begrepp
- kunna motivera moralens förpliktande karaktär samt tillämpa filosofiska
- begreppsdistinktioner och logisk argumentation i moralfrågor
- kunna analysera och bedöma handlingar ur etisk synvinkel samt klargöra sina egna moraliska beslut och värderingar utgående från den filosofiska etiken

Centralt innehåll

- moral samt normativ och tillämpad etik i moralfrågor; grunderna i dygd-, konsekvens-, kontrakts-, rättighets- och pliktetik
- moralen som normsystem och skillnaden i förhållande till juridiska system och system som grundar sig på gängse normer, moralisk relativism
- filosofiska teorier om ett gott liv, meningen med livet och en god livsstil
- etik och individens moraliska beslut: mänskliga relationer och livsval
- etiska frågor som gäller djur och miljö

Nationella fördjupade kurser

3. Samhällsfilosofi (FI3)

Den studerande bekantar sig med samhällsfilosofiska frågor och lär sig centrala begrepp. Den studerande breddar sin kunskap om samhällets uppbyggnad och grund. Den studerande bekantar sig även med aktuella samhällsfenomen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bli förtrogen med centrala begrepp och inriktningar inom samhällsfilosofin samt de grundläggande samhällsfilosofiska uppfattningarna om individens relation till gruppen, samhället och staten
- lära sig använda centrala filosofiska begrepp för att analysera samhällelig och politisk verksamhet och för att motivera sina egna lösningar på samhällsproblem
- lära sig att beskriva rättvisa, maktutövning och arbetsfördelning i individers, grupper och institutioners verksamhet
- lära sig att begreppsligt bedöma samhällsordningens uppbyggnad, grunder och legitimitet
- kunna tillämpa sina kunskaper på aktuella samhällsfrågor

Centralt innehåll

- samhällsordningens och centrala samhällsinstitutioners existens och legitimitet: teorier om samhällsfördrag och individ- och grupporienterade teorier om samhället
- olika former av rättvisa samt motivering och tillämpning av dem
- begreppet makt och olika former av makt, maktens legitimitet, olika former av demokrati och diktatur samt anarkism
- arbetsfördelning, ekonomi och välfärd, legitimering av ekonomiska verksamhetsprinciper och ägande
- politiska ideal och förverkligande av dem: frihet, jämlikhet och solidaritet; konservatismen, liberalismen och socialismen; nationalstater och det globala perspektivet
- spänningar och konflikter i samhället och hur man löser dem: rättsstaten och alternativ till den och upplösning av samhällsordningen; krig, inbördeskrig, terror samt förintelsen och andra brott mot mänskligheten som samhällsfilosofiska problem
- aktuella samhällsfilosofiska frågor: genus och könsroller, informationsteknik, kulturmöten, att skapa en hållbar framtid

4. Kunskap, vetenskap och verklighet (FI4)

Den studerande fördjupar sina kunskaper om frågor som berör verkligheten och dess uppbyggnad. Den studerande lär sig även om vetenskaplig forskning och teorier.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- gestalta filosofiska uppfattningar baserade på olika vetenskaper och vardagslivet om hur verkligheten är uppbyggd
- kunna analysera och bedöma filosofiska teorier om verkligheten, sanning, kunskap och vetenskap
- kunna strukturera och analysera kännetecknen för vetenskaplig forskning, slutledning och tolkning
- kunna analysera hur observationer och kunskap samt vetenskapliga teorier och modeller förhåller sig till verkligheten
- lära sig att uppfatta vetenskapsfilosofiska frågor inom någon specialvetenskap i några av gymnasiets läroämnen

Centralt innehåll

- metafysikens centrala frågor och begrepp, olika uppfattningar om metafysikens väsen samt verklighetens fundamentala uppbyggnad
- existentiella frågor: förändring och beständighet, entitet och egenskaper, det möjliga och det nödvändiga, det reella och det virtuella
- uppfattning och gestaltning av verkligheten
- det sannas natur och sanningsteorierna
- kunskapens möjligheter och gränser, kunskapens berättigande
- den vetenskapliga forskningens natur och metoder, vetenskaplig slutledning; begreppen fenomen, forskningsmaterial, modell och teori samt förhållandet mellan dem
- tolkning och kunskap inom natur- och humanvetenskaper samt formella vetenskaper: att veta och förutspå, förstå och tolka

Skolvis fördjupad kurs**5. Religionsfilosofi (FI5)****CK**

Den studerande bekantar sig med olika skäl för tron på Gud, liksom skäl mot tron på Gud. Den studerande lär sig även om det judiskt-kristna gudsbegreppet och problem som berör det religiösa språket.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bekanta sig med skäl som talar för tron på gud, likaså skäl mot tron på gud
- lär sig se problem som berör det religiösa språket
- bekantar sig med religiösa upplevelser och dess betydelse för de troende
- bekantar sig kring konflikter mellan den religiösa tron och vetenskapen

Centralt innehåll

- de klassiska gudsbevisen; ontologiska, kosmologiska och teleologiska gudsbeviset
- mirakel och under
- teodicéproblemet och förslag till lösningar
- religionens mångfald
- ateismen och dess historia
- religion och etik
- existentialismen och inställningen till religionen

5.12 Psykologi

I egenskap av en vetenskap som undersöker mänsklig aktivitet ger psykologin de studerande förutsättningar att på olika sätt iaktta och förstå människan och de faktorer som påverkar hennes beteende. Med hjälp av psykologisk kunskap och psykologiska begrepp kan de studerande bli medvetna om och bearbeta psykiska fenomen. Kunskaper och färdigheter i psykologi stödjer självkännedomen, den personliga utvecklingen, förståelsen för andra människor och det psykiska välbefinnandet. Psykologins dels empiriska, dels reflekterande grepp ger de studerande möjlighet att utveckla sitt kritiska tänkande. De möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt användas i undervisningen.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för de studerande att förstå psykologisk kunskap och själva kunna tillämpa den. De studerande ska få hjälp med att inse den psykologiska kunskapens koppling till sociala, kulturella och aktuella frågor samt med att förstå hur psykiska, biologiska och sociala faktorer samverkar och är beroende av varandra.

Undervisningen i psykologi ska vara forskningsbaserad. Det innebär att man i undervisningen ska behandla den psykologiska kunskapens karaktär och hur den uppkommer med betoning på de viktigaste resultat som framkommit genom forskningstraditionen och genom aktuell forskning. Den forskningsbaserade undervisningen ska användas för att skapa förståelse för människans dagliga liv och vardag. På detta sätt kan man föra forskningsresultaten närmare de studerande.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i psykologi är att den studerande ska

- utgående från vetenskapliga fakta lära sig se mänskligt beteende som en helhet som är ett resultat av växelverkan mellan psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer
- behärska psykologins centrala begrepp, frågeställningar och metoder att skaffa sig information samt känna till psykologiska forskningsresultat och utgående från dem kunna bedöma den vetenskapliga kunskapens och forskningsmetodernas möjligheter och begränsningar
- förstå etiska frågor inom psykologi och psykologisk forskning och kunna tillämpa sina kunskaper också för att bedöma psykologiska undersökningar
- tillägna sig psykologisk kunskap och kunna tillämpa den i sina studier och i vardagen, för att se sin livssituation och sina möjligheter, främja sin psykiska utveckling och hälsa samt för att utveckla sitt tänkande, sina människorelationer och sina sociala färdigheter

- kunna tillägna sig psykologisk kunskap genom olika informationskällor och kunna bedöma informationens tillförlitlighet
- kunna använda psykologisk kunskap för att analysera ämnesövergripande teman och fenomen
- kunna tillämpa psykologisk kunskap för att främja jämlikhet, jämställdhet och hållbar utveckling

Bedömning

Vid bedömningen ska man fästa uppmärksamhet vid den studerandes teoretiska kunskaper såväl som förmågan att tillämpa psykologisk kunskap i vanliga situationer och i vardagslivet. Förmåga att bearbeta information och behärska helheter i stället för upprepning av enskilda fakta ska betonas. Den studerande ska på ett mångsidigt sätt visa att hen har förstått det centrala innehållet och kan utvärdera och tillämpa sina kunskaper.

Kursordning

Obligatorisk kurs

1. Psykisk aktivitet och lärande (PS1)

Den studerande lär sig grunderna i psykologi. Den studerande får en grundläggande uppfattning om hur biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer kan förklara mänskligt beteende.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå betydelsen av biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer för att kunna förklara och förstå mänskligt beteende
- känna till psykologins centrala ämnesområden såsom känslor, motivation och kognitiva funktioner, samt kunna iaktta och reflektera över mänskligt beteende och sin egen psykiska hälsa med hjälp av begrepp som beskriver dessa

- fördjupa sig i psykologisk kunskap som berör lärprocesser och med hjälp av kunskapen kunna reflektera över sina studier
- kunna ge exempel på psykologiska forskningsområden och undersökningar inom dem samt analysera och bedöma motiven bakom forskningen och bevekelsegrund
- förstå att psykologisk kunskap baserar sig på forskning och kunna beskriva centrala kännetecken för vetenskapligt tänkande

Centralt innehåll

Medveten och omedveten psykisk aktivitet

- biologiska faktorer som inverkar på mänskligt beteende samt grundläggande kunskap om nervsystemets funktion
- grundläggande kunskap om känslor och motivation
- betydelsen av kognitiva tolkningar i mänskligt beteende

Sociala och kulturella faktorerers inverkan på människans beteende

- grundläggande kunskap om socialisation och hur man tillägnar sig normer
- exempel på situationsfaktorer som påverkar individens beteende

Fördjupning i ett valbart fenomen, till exempel aggressivitet, nervositet, beroenden, ätbeteende, socialt samspel, lycka eller kärlek

Studier och lärande ur ett psykologiskt perspektiv

- den biologiska, kognitiva och sociokulturella grunden för lärande
- effektiva studiemetoder
- motivation och lärande

Uppkomsten av psykologisk kunskap

- psykologiska forskningsobjekt
- skillnaden mellan vardagskunskap och vetenskaplig kunskap
- exempel på psykologiska forskningsmetoder

Nationella fördjupade kurser

2. Människans utveckling (PS2)

Den studerande lär sig lagbundenheter som är förknippade med människans utveckling. Den studerande fördjupar sig speciellt med utvecklingspsykologiska frågor i barn- och ungdomsåldern. Den studerande bekantar sig med forskningstraditioner inom utvecklingspsykologin.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- veta hur man undersöker människans utveckling och kunna bedöma kunskapens tillförlitlighet
- kunna beskriva faktorer som påverkar människans utveckling och växelverkan mellan dem
- fördjupa sig i olika delområden av människans utveckling och kunna beskriva växelverkan mellan dem samt kunna förklara utvecklingens kontinuitet under människans levnadslopp
- fördjupa sig särskilt i barn- och ungdomspsykologi samt teorier och forskningsrön inom dem
- känna till principerna för nervsystemets funktion och förstå sambandet mellan nervsystemet och individens psykiska utveckling
- kunna bedöma utvecklingspsykologisk kunskap och tillämpa den för att förstå sig själv och andra människor

Centralt innehåll

Forskning om utvecklingen

Olika utvecklingsområden och faktorer som påverkar dem i barndomen och ungdomen

- fysisk-motorisk utveckling
- kognitiv utveckling
- emotionell utveckling
- psykosocial utveckling
- utveckling av jaget och jaguppfattningen

Den psykiska utvecklingen under ungdomsåren och särskilda utmaningar som är förknippade med den

- tankeutveckling
- identitetsutveckling: personlig, social och kulturell identitet
- könsidentitet och sexuell utveckling

- utveckling av exekutiva funktioner och deras neurologiska orsaker

Utvecklingens kontinuitet under levnadsloppet

- begreppet levnadslopp
- växelverkan mellan faktorer som påverkar utvecklingen
- en teori som förklarar utvecklingens kontinuitet

Biologiska och sociokulturella faktorer som påverkar utvecklingen

- nervsystemets mognad
- hjärnans utveckling under en livstid
- växelverkan mellan arv och miljö
- tidigt socialt samspel och känslomässig anknytning
- socialisation och kulturella skillnader i utvecklingen

3. Människan som informationsbehandlare (PS3)

Den studerande lär sig grunderna för människans informationsbehandling. De studerande bekantar sig med centrala frågor inom kognitiv psykologi såsom uppmärksamhet, minne, beslutsfattande och expertis.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till de allmänna principerna som styr kognitiv aktivitet och kunna tillämpa dem för att undersöka kognitiva fenomen
- fördjupa sig i de grundläggande kognitiva funktionerna, dvs. perception, uppmärksamhet och minne, samt med en mer avancerad kognitiv aktivitet, till exempel beslutsfattande, problemlösning, sakkunskap eller språkliga funktioner
- fördjupa sig i forskningen om kognitiva funktioner och kunna bedöma den
- förstå den neurologiska bakgrunden till kognitiv aktivitet och sambandet mellan kognitiva och psykiska funktioner

Centralt innehåll

- principer för kognitiv aktivitet, såsom inre modeller och varseblivningscirkeln
- den neuropsykologiska bakgrunden till kognitiva funktioner
- forskningsmetoder inom kognitiv psykologi och hjärnforskning
- de grundläggande kognitiva funktionerna perception, uppmärksamhet och minne och deras biologiska bakgrund

- undersökning av en valbar mera avancerad kognitiv funktion, till exempel språk, problemlösning, beslutsfattande eller sakkunskap

4. Känslor, psykiskt välbefinnande och mental hälsa (PS4)

Den studerande lär känna fenomen som inverkar på människas psykiska hälsa och får en fördjupad uppfattning om mekanismer bakom mentala störningar. Den studerande får verktyg att analysera faktorer som bidrar till bevarandet av mentala hälsa.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få kunskap om forskning som gäller känslor och mental hälsa och förstå hur dessa kan undersökas samt kunna bedöma forskning kritiskt
- kunna beskriva hur känslor föds genom samverkan mellan biologiska och kognitiva faktorer och kunna reflektera över deras kulturbundenhet
- kunna analysera känslors betydelse för kommunikation och välbefinnande
- känna till faktorer som påverkar det psykiska välbefinnandet och olika sätt att upprätthålla den psykiska balansen
- kunna analysera sitt eget psykiska välbefinnande ur ett psykologiskt perspektiv och få verktyg att hitta lösningar som stödjer det egna välbefinnandet
- förstå psykologiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer som påverkar den mentala hälsan
- känna igen de vanligaste mentala störningarna och problemen samt förstå svårigheten i att definiera mental hälsa och mentala problem
- tillägna sig djupare kunskap om minst en mental störning: orsaker, symptom och vård

Centralt innehåll

- hur känslor uppkommer, den biologiska grunden för minst en känsla
- känslor som föremål för psykologisk forskning
- känslor som universella och kulturbundna företeelser
- känslornas betydelse som verktyg för att förstå sig själv
- psykiskt välbefinnande och upprätthållande av psykisk balans
- sömn och sovande som bidragande faktorer till välbefinnande
- stress, kriser och olika sätt att hantera dem
- centrala mentala problem och vård av dem
- faktorer som bidrar till uppkomsten av mentala problem
- betydelsen av den sociala miljön för individens välbefinnande

5. Människan som individ och social varelse (PS5)

Den studerande fördjupar sina kunskaper om faktorer som inverkar på personlighetens utveckling. Den studerande ser personligheten som ett resultat av samspelet mellan biologiska och sociokulturella faktorer samt individens unika val.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå vidden av begreppet personlighet
- känna igen och kunna förklara centrala skillnader mellan individer, såsom temperament, personlighetsdrag, intelligens, begåvning och tolkningsmönster
- känna till den biologiska grunden för individuella skillnader
- tillägna sig kunskap om forskning som gäller personlighet och socialpsykologi
- fördjupa sin förståelse för psykologiska forskningsmetoder när det gäller undersökning av individuella skillnader och personlighetspsykologisk forskning
- kunna analysera individens beteende som ett resultat av växelverkan mellan personlighet, situationsfaktorer och kultur
- kunna tillämpa personlighetspsykologisk och socialpsykologisk kunskap för att förstå olikhet

Centralt innehåll

- definition av personlighet
- det varaktiga och det föränderliga i personligheten
- minst två personlighetsteorier, -modeller eller -perspektiv, till exempel inom sociokognitiv, psykodynamisk eller humanistisk psykologi, temperamentsteori eller egenskapsteori
- undersökning av individuella skillnader
- hur situationsfaktorer och grupphenomen påverkar individens beteende i grupper och sociala nätverk
- kulturens inverkan på personligheten, kommunikationen och den sociala aktiviteten

Skolvisa fördjupade kurser

6. Socialpsykologi (PS6)

DD

Den studerande lär sig se socialpsykologin som en vetenskap som undersöker människan aktivitet i grupsituationer. Den studerande bekantar sig med grundläggande socialpsykologiska teorier, begrepp och undersökningar.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa insikterna i socialpsykologi
- känna till socialpsykologiska grundbegrepp som manipulation, attitydförändring och hjärntvätt.
- känna till psykologiska metoder som används vid marknadsföring och reklam
- hur brist på mänskliga kontakter påverkar individens utveckling
- problem och konfliktlösning
- känna till olika ledarstilar, roller och rollkonflikter.
- social växelverkan mellan individer och grupper

Centralt innehåll

- bekanta sig med grundläggande socialpsykologiska teorier
- klassiska socialpsykologiska experiment om konformitet och grupp beteende
- genom praktiska övningar och undersökning mäta någon socialpsykologisk aspekt så som attityd, stereotypi, gruppåverkan eller förhandsinformationens betydelse för personbedömning
-

7. Repetitionskurs i psykologi (PS7)

SE

Den studerande fördjupar och repeterar sin kunskaper från de tidigare kurserna i psykologi. Repetitionskursen tar även fasta på forskningsmetodik d.v.s. hur man i psykologin får fram vetenskapligt relevant kunskap om människans beteende. Den studerande lär sig strategier hur man kan behandla olika typer av uppgifter som finns i studentskrivningarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera det centrala innehållet i kurserna
- få säkerhet och rutin i skrivandet
- känna till olika typer av uppgifter
- känna till kraven på ett gott svar

Centralt innehåll

- öva sig genom att skriva essä svar
- de studerande får råd hur ett gott svar byggs upp
- de studerande får personlig- och gruppfeedback på sina svar

5.13 Historia

Undervisningen i historia ska stärka de studerandes allmänbildning och ge förutsättningar att förstå dagens värld och förändringsprocesser. Undervisningen ska även ge dem verktyg att förstå och förklara nutiden på historisk grund och med utblick mot framtiden. Historia är ett kulturorienterande ämne som ska fördjupa de studerandes individuella, nationella, europeiska och globala identitet. Historieämnet ska även stödja deras utveckling till aktiva och fördomsfria samhällsmedlemmar som inser att mångfald berikar.

Undervisningen ska utgå från historia som vetenskap, Man ska fästa uppmärksamhet vid hur historisk kunskap är uppbyggd, vid att kritiskt bedöma dess tillförlitlighet och vid att historiska företeelser kan tolkas på olika sätt. Undervisningen i historia ska utveckla förmåga att söka information, skilja på väsentliga och oväsentliga fakta och hantera stora kunskapsmängder. De studerande ska i synnerhet undersöka samband mellan det förflutna, nutid och framtid samt hur historiska fakta kan tolkas och brukas på olika sätt i samhället. Tid, förändring, kontinuitet, orsak och verkan samt empati utgör centrala begrepp i ämnet historia.

I undervisningen i historia studerar man den utveckling som har format nutiden, förhållandet mellan människan och miljön samt växelverkan mellan kultur, maktutövning och ekonomi. De studerande ska undersöka individens betydelse som samhällsaktör samt reflektera kring drivkrafter bakom, intentioner och motiv för individers och kollektivs agerande i historien. Undervisningen ska lyfta fram betydelsen av mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet samt de möjligheter som demokrati och internationellt samarbete ger för att lösa dagens och framtidens utmaningar. Finlands historia ska studeras i ett globalt perspektiv.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i historia är att den studerande ska

- få insikt i att historiska företeelser har en mångfald av aspekter och olika kulturella uttrycksformer
- behärska huvuddragen och de viktigaste händelserna och processerna i Finlands historia och i världshistorien, samt bakgrunden till och följderna av dem, och kunna kritiskt analysera och utvärdera deras orsaker och verkningar
- förstå nuet som resultat av en historisk utveckling och som utgångspunkt för framtiden, kunna relatera sin egen tid och sig själv till det historiska skeendet och därmed fördjupa sitt historiemedvetande

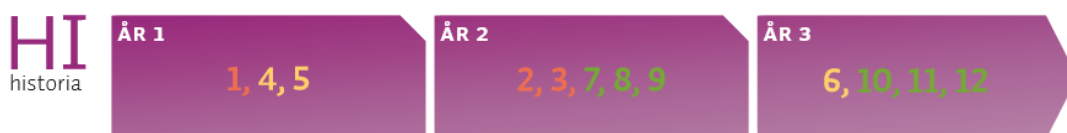
- kunna, som en ansvarsfull medborgare, skapa sig en idé om att respekt för mänskliga rättigheter, jämlikhet och demokrati är förutsättningar för en god värld
- kunna analysera historiska händelser och mänskliga handlingar mångsidigt och ur ett samtida perspektiv
- kunna producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor, bedöma information kritiskt samt förstå att historisk kunskap är relativ och därmed kan tolkas på olika sätt
- kunna använda historia för att bilda sig en välgrundad åsikt samt kritiskt bedöma olika historiebruk för att påverka i samhället och i andra sammanhang
- kunna tillämpa sina kunskaper i historia för att bedöma kulturella, samhälleliga och ekonomiska problem i dag och i framtiden och finna alternativa lösningar

Bedömning

Bedömningen i historieämnet ska fokusera på hur väl den studerande behärskar kunskaper och färdigheter som är specifika för historia samt hur väl de allmänna målen för läroämnet uppnåtts. Bedömning och respons under lärprocessen stödjer och utvecklar den studerandes förmåga att utgående från sina kunskaper i historia se historiska förlopp i ett större perspektiv som strukturerade helheter, att skilja på väsentliga och oväsentliga fakta, att överblicka tidsförlopp och orsakssammanhang och att kunna bedöma historiska fenomen och användningen av historia.

Kursvitsordet ska grunda sig på kontinuerlig och mångsidig bedömning av den studerandes kunskaper och förmåga att tillämpa sina kunskaper i praktiken, såsom förmåga att använda historia för att bygga upp en argumentation, historiska fakta för att bilda sig en välgrundad åsikt och förmåga att kritiskt bedöma tolkningar och bruk av historia.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Människan i en föränderlig omvärld (HI1)

Under kursen granskas växelverkan mellan individen, samhället och naturen i den europeiska och globala kulturmiljön. Tyngdpunkten i undervisningen ska ligga på att förklara nutiden och granska historiska fenomen i ett långtidsperspektiv. Under kursen bekantar sig den studerande med centrala förändringar i de socioekonomiska strukturerna samt social- och miljöhistorien från jordbrukets början till nutid. Den studerande övar sig att använda olika typer av historiska källor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå beroendeförhållandet mellan människan, naturen och samhället samt vilka utmaningar det innebär med tanke på en hållbar framtid
- förstå centrala processer som format europeiska kulturkretsar och samhällen samt det globala ekonomiska systemet
- kunna analysera beroendeförhållanden mellan befolkningsutveckling, ekonomi och samhällsstrukturer samt vilka utmaningar de innebär
- kunna kritiskt bedöma hur tekniken, vetenskapen och ny kunskap formar människors levnadsförhållanden
- kunna producera historisk information självständigt eller i grupp genom att använda mångsidiga, kritiskt granskade källor

Centralt innehåll

Historia som vetenskap

- historieforskning, forskningsmetoder och användning av källor

Från fångstkultur till högkulturer och handelsstater

- jordbruket, arbetsfördelningen och kulturens uppkomst
- kulturerna i de stora floddalarna
- medelhavets ekonomiska sfär och samhällena under antiken

Medeltidens ekonomi och samhälle

- feodalsamhället
- befolkningen, handeln och städerna under medeltiden

Uppkomsten av en världsekonomi

- upptäcktsfärdernas förutsättningar och deras påverkan på samhällena

- kolonialismen och de första stegen mot en global ekonomi

Förutsättningarna för industrialiseringen samt de ekonomiska och samhällsliga följderna av den

- utvecklingen av modern vetenskap och teknik, ökad produktivitet och högre levnadsstandard
- förändringar i könsrollerna och arbetsfördelningen mellan könen
- flyttningsrörelser och miljökonsekvenser

Utvecklingen av det moderna konsumtionssamhället och gränserna för ekonomisk tillväxt

- ökat välbefinnande och uppkomsten av servicesamhället
- demografisk transition och de samhällsliga förutsättningarna för och effekterna av den
- 2000-talets nätverkssamhälle

2. Internationella relationer (H12)

Kursen behandlar centrala fenomen och förändrade maktförhållanden inom den internationella politiken från och med början av 1900-talet fram till i dag. Den internationella politiken analyseras utifrån olika ekonomiska och ideologiska modeller. Centrala teman är konflikten mellan konkurrens och samarbete, strävan efter balans och säkerhet samt konkurrensen mellan olika politiska system. Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att söka, analysera och producera information och att tolka och bedöma olika typer av källor som berör internationella relationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp och de viktigaste teoretiska modellerna inom internationell politik
- kunna använda mångsidiga informationskällor och urskilja propaganda som spritts i media under olika tider
- kunna beskriva betydelsen av ideologiska och ekonomiska intressekonflikter för de internationella relationernas utveckling och kunna bedöma hur de påverkar i dag och i framtiden
- kunna analysera orsakerna till och följderna av internationellt samarbete och internationella konflikter internationella samarbetsstrukturer och motsättningar
- följa med medierna aktivt och kritiskt granska aktuella internationella frågor samt kunna utreda och bedöma orsaker till konflikter och hur de kunde lösas

Centralt innehåll

Grunderna i internationell politik

- bruket av historia som politiskt verktyg

Nationalstaternas blomstringstid och världskrigen

- imperialismens, nationalismens och andra ideologiers inflytande på internationell politik och samhällen
- följderna av första världskriget
- demokratiska och totalitära stater i internationell politik
- människorättsfrågor, förintelsen och andra folkmord
- andra världskriget och dess följder

En delad värld

- den ideologiska, ekonomiska och militära kampen mellan supermakterna under kalla kriget
- avkoloniseringen och dess följder
- kalla krigets slut och följder

En värld av ömsesidigt beroende

- Mellanöstern och andra konfliktområden samt olika typer av konflikter
- nya maktkoncentrationer i världen och växelverkan mellan dem
- FN och övriga internationella fredsorganisationer

3. Det självständiga Finlands historia (HI3)

Kursens syfte är att analysera viktiga förändringsprocesser och utvecklingslinjer i Finlands historia från slutet av den autonoma tiden till nutid. Centrala föremål för granskning är utvecklingen av Finlands politiska och internationella ställning, kriser i anslutning till förändringarna, övergången från ståndssamhälle till medborgarsamhälle samt politiska, ekonomiska och kulturella brytningar. Under kursen undersöker den studerande olika källor, nya tolkningar och bruk av historia med avseende på Finlands historia.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till utvecklingsförlopp som format den finländska kulturen och det finländska samhället samt kunna reflektera över framtida möjligheter
- känna till de viktigaste samhällsliga och ekonomiska förändringarna och deras betydelse i det finländska samhället från 1860-talet fram till i dag

- kunna ställa den politiska utvecklingen i Finland mot den allmäneuropeiska och världspolitiska bakgrunden
- förstå sambanden mellan olika företeelser i det ekonomiska, sociala, kulturella, ideologiska och politiska livet förr och i dag
- kunna bedöma tolkningar av Finlands historia och motiven bakom dem i en historisk kontext
- kunna analysera ideal och föreställningar som förknippas med finländskhet och finländsk kultur under olika tider och hur de påverkat dagens Finland

Centralt innehåll

Hur Finland blev Finland

- arvet från den svenska tiden och autonomins betydelse samt 1860-talets brytningstid
- kulturella och samhällsliga förändringar vid övergången från 1800- till 1900-talet

Finlands väg till självständighet och de första åren av självständighet

- självständigheten i en internationell kontext
- inbördeskrigets orsaker och följder samt återuppbyggnadstiden

Finland i internationella konflikter

- säkerhetspolitiska alternativ före andra världskriget
- Finland i andra världskriget
- Finlands inrikespolitik och ställning i den internationella politiken under och efter kalla kriget

Utvecklingen mot dagens Finland

- samhällsliga och ekonomiska strukturomvandlingar, välfärdsstaten
- kultur, vetenskap och kunskap
- det kulturellt mångskiftande och internationella Finland

Nationella fördjupade kurser

4. En europeisk världsbild växer fram (HI4)

Under kursen granskas utvecklingen av samhällligt tänkande, ideologier och mänskliga rättigheter samt mytiska, religiösa och vetenskapliga världsförklaringar från antiken till i dag. Under kursen fördjupar sig den studerande i kulturarvet, konsten och vetenskapen som uttryck för sin tid i Europa. Föremål för granskning är: den europeiska människan, förhållandet mellan individ och samhälle, kön och vardagsliv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till det viktigaste europeiska kulturarvet och förstå vilka faktorer som påverkat den europeiska kulturen
- kunna analysera betydelsen av vetenskapliga rön och världsbilder under olika tidsperioder
- kunna bedöma utvecklingen av olika ideologier samt deras effekter på den omgivande världen
- kunna analysera kultur i dess historiska kontext samt förstå växelverkan mellan kultur och politik
- kunna granska europeisk kultur som en del av den kulturella globaliseringen

Centralt innehåll

Antikens kulturkrets

- kulturer och levnadssätt
- vetenskapens första steg och demokratins uppkomst

Den medeltida kulturen

- den medeltida världsbilden
- interaktion mellan religion, kultur och kulturkretsar

Den nya tidens genombrott

- renässansen och kunskapsrevolutionen
- reformationens betydelse
- kulturen under enväldets tid

Upplysningens tidevarv

- uppkomsten av en naturvetenskaplig världsbild
- upplysningens ideologiska grund och inflytande

- uppkomsten av mänskliga rättigheter och jämlikhetstänkande

Ideologiernas och industrialiseringens tid

- centrala idéer och konstströmningar
- vetenskapen utmanar religionen
- samhällsförändringar under borgerskapets århundrade

Den mångfasetterade nutiden

- massrörelsernas tid och den kommersialiserade populärkulturens uppkomst
- kulturell globalisering
- könsrollernas förändring
- vetenskapens utveckling och mediernas ökade betydelse

5. Sveriges östra rikshalva blir Finland (H15)

Kursen behandlar Finlands utveckling som en del av Östersjöområdets historia ända fram till autonomins tid. Under kursen undersöker den studerande utöver samhälle, ekonomi och miljö även växelverkan mellan grupper och individer, vardagshistoria och människors levnadssätt samt näringsgrenar under olika historiska tidsperioder. Man fördjupar sig i synnerhet i näromgivningens historiska källor och i olika forskningsmetoder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till det finländska kulturarvet
- känna till de historiska utvecklingslinjerna i Finland och deras koppling till Östersjöområdet
- kunna förknippa de historiska utvecklingslinjerna med sin hembygds historia och se utvecklingen också ur den enskilda människans synvinkel
- känna till befolkningens, de sociala förhållandenas och ekonomins utveckling i Finland
- kunna se och förstå sambanden mellan den finländska bildningen och den västerländska kulturen

Centralt innehåll

Finlands område före korstågen

- forskningsmetoder och uppfattningar om folkgruppers ursprung i Finland

- det finländska stamsamhället under järnåldern

Medeltiden

- den statliga utvecklingen i Östersjöområdet
- fördelningen mellan religiös och världslig makt
- samhälle, näringar, levnadssätt och kultur

Nya tiden

- reformationen och en starkare regeringsmakt
- hur Finland påverkades av Sveriges stormaktssträvanden
- stånds- och jordbrukssamhället
- den framväxande ekonomin

En del av Sverige blir en del av Ryssland

- Finlands förändrade ställning och samhällsreformer i slutet av den svenska tiden
- Finlands införlivande med Ryssland och autonomins uppkomst
- det nationella uppvaknandet, bildning, vetenskap och konst

6. Globala kulturmöten I (HI6)

Under kursen fördjupar sig den studerande i begreppet kultur och hur tänkandet i fråga om kulturella skillnader förändrats samt undersöker hur inställningen till olika kulturer har varierat i takt med att tänkandet och samhällsstrukturen förändrats. Kultur ska ses som ett övergripande begrepp. Under kursen granskas möten och växelverkan mellan europeiska och utomeuropeiska kulturer under olika historiska tidsperioder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp inom kulturforskning och olika sätt att dela in världen i kulturområden
- uppfatta hur kulturella värderingar och världsbilder kommer till uttryck i vardagslivet och sociala relationer
- förstå den historiska utvecklingen samt olika värderingar och levnadssätt inom det kulturområde som utforskas och kunna analysera kulturella skillnader och likheter som uppstått genom växelverkan med andra kulturer

- kunna analysera kulturella värderingar och bruk som förekommer inom exempelvis konsten, religioner och sociala strukturer
- kunna bedöma kulturell mångfald som en historisk del av europeisk kultur och analysera olika definitioner av kulturell mångfald
- kunna kritiskt granska och värdera påståenden om kulturella skillnader samt stereotyper som kopplas ihop med olika kulturer

Centralt innehåll

Grunder och begrepp inom kulturforskning

Under kursen väljer man att granska ett eller flera av följande kulturområden:

- Amerikas ursprungskulturer
- Australiens och Oceaniens ursprungskulturer
- Asiens kulturer
- Afrikas kulturer
- arktiska kulturer
- Latinamerikas kulturer
- Mellanösterns kulturer

Skolvisa fördjupade kurser

7. Finland och omvärlden under 1800-talet (HI7)

DD, CK

Kursen byggs upp kronologiskt och behandlar 1800-talets centrala brytningsskeden både ur internationell och finländsk synvinkel. Betoningen ligger på politisk historia, men även kulturella, sociala och ekonomiska aspekter behandlas. Kursens syfte är att optimera den studerandes förutsättningar att förstå bakgrunden till de förändringsprocesser som behandlas i kurserna HI2 och HI3. Kursen fördjupar också de inledande avsnitten av dessa obligatoriska kurser.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig de centrala vändpunkterna i 1800-talets historia
- förstå hur europeisk utveckling och maktpolitisk konkurrens påverkar Finland
- inhämta tillräcklig bakgrundsinformation för att kunna tillgodogöra sig stoffet i HI2-HI3

Centralt innehåll

- internationella relationer 1789-1914
- arvet av franska revolutionen
- reaktionens tid
- de politiska ideologierna
- nationalismen
- imperialismen
- förspelet till första världskriget
- Finlands historia åren 1809-1899
- Storfurstendömet Finlands tillkomst
- det nationella uppvaknandet
- konstitutionella tidens reformer
- industrialiseringen
- ståndssamhället och proletariatet
- folkrörelserna
- övergången till förryskningen

8. Ämneskompetens i historia (HI8)**DD, CK, HF**

Kursen byggs upp kring historieämnet som vetenskap och förstärker de centrala kompetenser som genomsyrar läroplanen. Den studerande blir förtrogen med historieämnets uppgift, struktur och metodik samt lär sig producera och processa historisk kunskap på ett djupare plan. Olika typer av övningar bejakar den studerandes förmåga att analysera stora helhetssammanhang, tänka kritiskt och kommunicera sin kunskap i historia. Kursen presenterar högskolestudier i historia och introducerar de akademiska begrepp och förhållningssätt som är centrala för ämnet. I växelverkan mellan impulser från den akademiska världen och kunskap från tidigare kurser lär sig den studerande att utveckla sin svarsteknik och reflektera kring sin ämneskompetens i historia. Under kursen behandlas varierande stoff som fördjupar innehållet i kurserna HI1-HI5 och HI7.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstärka de centrala kompetenser som betonas i läroplanen
- utveckla fördjupad förståelse för historieämnets metodik, struktur och roll
- utveckla sin svarsteknik och lära sig förankra vetenskapliga aspekter i sina provsvar
- reflektera kring eget och andras sätt att skriva essäsvär
- lära sig att strukturera och kommunicera sin kunskap på ett vetenskapligt sätt
- utveckla en djupare helhetsförståelse för historieämnet

Centralt innehåll

- historia som vetenskap (historieteori, historiografi, historiebruk)
- studier i historia vid universitet
- övningar i anslutning till historieämnets centrala kompetenser
- övningar i svarsteknik
- läsning av ett aktuellt verk inom historieforskningen
- varierande stoff som berör olika epoker och historiska discipliner

9. Finland och omvärlden efter andra världskriget (HI9)**CK, DD**

Kursen behandlar Finlands och omvärldens nutidshistoria med utgångspunkt i andra världskrigets slutskede. Fokus ligger främst på den tillspetsade situationen under kalla kriget och Finlands position som en neutral randstat mellan öst och väst. Dessutom studeras kalla krigets upplösning och dess konsekvenser för Finland och resten av världen. Kursen utgör en naturlig fortsättning på kurserna HI2 och HI3.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få ökad förståelse för nutidshistorien
- få insikter i den globala maktkampen
- få kännedom till internationella konflikter
- förstå Finland som en del av den globala politiken under kalla kriget

Centralt innehåll

- kalla kriget
- när kalla kriget blev hett
- kalla krigets avslut
- Finland i internationell politik
- världspolitiken i dagsläget

10. Globala kulturmöten II (HI10)**CK, DD**

Kursen bygger direkt vidare på HI6 genom att ytterligare fördjupa och analysera växelverkan mellan europeiska och utomeuropeiska kulturer under olika historiska tidsperioder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp inom kulturforskning och olika sätt att dela in världen i kulturområden
- uppfatta hur kulturella värderingar och världsbilder kommer till uttryck i vardagslivet och sociala relationer
- förstå den historiska utvecklingen samt olika värderingar och levnadssätt inom det kulturområde som utforskas och kunna analysera kulturella skillnader och likheter som uppstått genom växelverkan med andra kulturer
- kunna analysera kulturella värderingar och bruk som förekommer inom exempelvis konsten, religioner och sociala strukturer
- kunna bedöma kulturell mångfald som en historisk del av europeisk kultur och analysera olika definitioner av kulturell mångfald
- kunna kritiskt granska och värdera påståenden om kulturella skillnader samt stereotyper som kopplas ihop med olika kulturer

Centralt innehåll

Grunder och begrepp inom kulturforskning

Under kursen väljer man att granska ett eller flera av följande kulturområden:

- Amerikas ursprungskulturer
- Australiens och Oceaniens ursprungskulturer
- Asiens kulturer
- Afrikas kulturer
- arktiska kulturer
- Latinamerikas kulturer
- Mellanösterns kulturer

11. Öppna studier i historia (HI11)

DD, CK

Kursen tar fasta på de fyra stora kronologiska epokerna forntiden, antiken, medeltiden och nya tiden. Den studerande jobbar tematiskt och utforskande med historisk fakta. Hen fördjupar på det sättet de kunskaper och förstärker de centrala kompetenser som betonas i de nationella kurserna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- själva inhämta information och fakta
- fördjupa sig inom egna intresseområden
- kunna omsätta sin kunskap i kommunikation
- kunna avgöra vad som är relevant fakta eller inte
- greppa och analysera historievetenskapens kronologi

Centralt innehåll

- forntiden
- antiken
- medeltiden
- nya tiden
- egna temaområden
- kollaborativt lärande

12. Översikt av fakta och kompetens i historia (HI12)

SE, DD, HF, CK

Kursen sammanfattar det stoff som behandlas i alla övriga kurser och följer upp de centrala kompetenser som läroplanen strävar efter att förstärka. Den studerande får en fördjupad helhetsbild av gymnasiestudierna i historia samtidigt som hen förbereder sig inför ämnesrealprovet. Stor vikt läggs vid essäövningar som följs av grupprespons och individuell handledning. Den studerande finslipar sitt stilistiska grepp och sin vetenskapliga förankring.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera och fördjupa sina kunskaper och kompetenser inför ämnesrealprovet
- få tillfälle att tillsammans med andra reflektera över sitt eget sätt skriva essäsvår
- utveckla en djupare helhetsförståelse för historieämnet

Centralt innehåll

- repetition och fördjupning av kurserna HI1-HI11
- övningar i essäskrivning
- reflektion kring egna och andras essäsvar
- individuell handledning

5.14 Samhällslära

Undervisningen i samhällslära ska fördjupa de studerandes kunskaper om det omgivande samhället och ge dem förutsättningar att utvecklas till aktiva och engagerade medborgare med intresse för samhällsfrågor. Medborgarsamhället samt samhällets struktur och centrala företeelser, makt, ekonomi och medborgarinflytande granskas ur finländsk, europeisk och global synvinkel. Samhällsläran bygger på samhällsvetenskaplig och juridisk kunskap. Samhällsläran ska ge de studerande förutsättningar för att kritiskt granska aktuella företeelser samt reflektera över framtida trender och alternativ. Den ska också stärka de studerandes ekonomikunskaper och juridiska förståelse samt uppmuntra dem att aktivt delta i samhället. Utgångspunkten för undervisningen är att väcka ett genuint intresse för samhällsfrågor och världshändelser. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla färdigheter av betydelse för rollen som samhällsmedborgare, såsom att kunna söka information på olika sätt, kritiskt tolka information och statistiskt material samt diskutera och argumentera.

I undervisningen i samhällslära ska värdegrunden präglas av demokratiska principer, såsom jämlikhet, socialt ansvar, respekt för de mänskliga rättigheterna, åsiktsfrihet och aktivt medborgarskap samt uppskattning av arbete och företagsamhet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i samhällslära är att den studerande ska

- förstå samhällets karaktär och förändring som ett resultat av den historiska utvecklingen
- känna till grunderna för hur kunskap om samhället uppstår och behärska centrala samhälls- och ekonomiska begrepp
- behärska grunderna för och tillvägagångssätten i det finska samhällssystemet, rättssystemet och näringslivet och kunna placera dem i europeiska och internationella sammanhang
- kunna bilda sig en samhällsuppfattning som bygger på ansvarskänsla, demokrati, respekt för jämlikhet och förståelse för olikhet
- känna till sina möjligheter att påverka som medlem i ett demokratiskt samhälle på lokal, nationell och internationell nivå och vara motiverad att delta som en aktiv och ansvarsfull medborgare
- kunna söka och hitta mångsidigt samhällsrelaterat och aktuellt material i olika källor, också med hjälp av digitala verktyg, samt kunna tolka och kritiskt granska verbal, visuell och statistisk information
- kunna bilda sig motiverade åsikter om värdefrågor, kontroversiella samhällsfrågor samt ekonomiska frågor

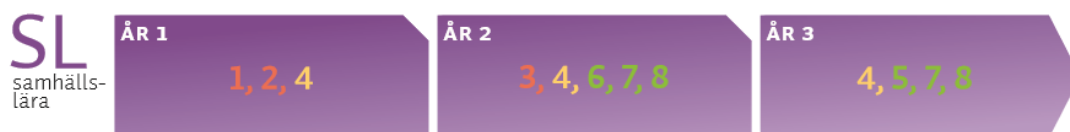
- kunna beskriva samband mellan komplexa samhällsfenomen, jämföra alternativa modeller för samhällsutveckling och ekonomisk utveckling samt bedöma olika motiv bakom och följder av samhällsbeslut och -åtgärder ur olika befolkningsgruppers perspektiv

Bedömning

Bedömningen i samhällsläran ska fokusera på hur den studerande behärskar de kunskaper, färdigheter och förfaringsätt som är specifika för samhällslära samt når de allmänna målen för läroämnet. Bedömning och respons under lärprocessen utvecklar den studerandes förmåga att behärska centrala begrepp och större helheter samt att bedöma betydelsen av samband mellan orsak och verkan och mellan olika företeelser.

Bedömningen ska grunda sig på kontinuerlig och mångsidig utvärdering av kunskaperna. Man ska fästa uppmärksamhet vid den studerandes förmåga att söka information, uttrycka sina kunskaper och argumentera strukturerat samt kritiskt tolka samhällsfenomen och verbal, numerisk och grafisk information i olika former.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Det finländska samhället (SL1)

Kursen ger den studerande insikt i politiska system och samhällssystem och hur man kan påverka inom dem. Tyngdpunkten i kursen ska ligga på att analysera det finländska samhället med hjälp av statsvetenskapliga, socialpolitiska och sociologiska begrepp och teorier. Centrala perspektiv är demokrati, samhällets grundstrukturer och hur de uppstår och utvecklas, samt makt och påverkan med betoning på ett aktivt och engagerat medborgarskap.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå grundstrukturerna i det finländska samhället på lokal och nationell nivå
- känna till grundläggande medborgerliga rättigheter, medel och möjligheter att påverka samt bli intresserad av att delta i samhället
- kunna granska samhället och dess utveckling analytiskt ur olika perspektiv
- känna till välfärds- och rättsstatens grundpelare och kunna jämföra olika välfärdsmodeller i Norden, Europa och på andra håll i världen
- kunna kritiskt granska samhällsinformation och motiveringar till samhällsbeslut på lokal och nationell nivå samt bedöma hur de påverkar olika befolkningsgrupper och samhällsaktörer

Centralt innehåll

Det finländska samhällets struktur

- Finlands befolkningsstruktur – demografiskt och socialt sett
- faktorer som påverkar förändringar i befolkningsstrukturen

Rättsstaten och intern säkerhet

- grundläggande medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- rättsväsendet, domsrätten och ordningsmakten

Välbefinnande och jämlikhet

- välfärdsstatens uppgifter och resurser
- finansieringen av den nordiska välfärdsstaten, dess fördelar och utmaningar
- jämlikhet och rättvisa i samhället

Makt, påverkan och beslutsfattande

- olika former av maktutövning i samhället
- demokrati och andra politiska system
- den kommunala och statliga beslutsprocessen i Finland
- påverkningssmedel i medborgarsamhället: val, partier, föreningsverksamhet och betydelsen av ett aktivt medborgarskap
- det förändrade mediefältet

2. Ekonomikunskap (SL2)

Kursen grundar sig på ekonomiska vetenskaper och vägleder den studerande att förstå ekonomiska verksamhetsprinciper och den aktuella ekonomisk-politiska debatten. Mikro- och makroekonomiska frågor behandlas ur medborgarnas, företagens och staternas

perspektiv. Under kursen undersöker den studerande samband mellan ekonomi och politik samt vilken betydelse arbete och företagande har för finansieringen av välfärdsstaten. Den studerande analyserar även sambandet mellan ekonomi och miljö ur ett hållbarhetsperspektiv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna fatta ekonomiska beslut, ha kontroll över sin egen ekonomi och granska ekonomiska frågor också ur etiskt perspektiv samt förstå att Finland är en del av den globala ekonomin
- förstå betydelsen av arbete och företagsamhet för ekonomin och samhället
- känna till samhällsekonomis grunder, centrala begrepp och teorier samt förstå näringslivets strukturer och verksamhetsprinciper
- kunna kritiskt analysera argument i en ekonomisk debatt
- kunna analysera olika alternativ till ekonomisk-politiska lösningar och analysera bakgrunden till och följderna av dem

Centralt innehåll

Samhällsekonomi och privat ekonomi

- grundläggande ekonomiska begrepp, hur ekonomisk kunskap uppstår
- hantering av den egna ekonomin
- arbete, företagsamhet samt företag och deras roll i samhällsekonomin
- det samhällsekonomiska kretsloppet samt växelverkan mellan privathushåll och samhällsekonomi

Marknaden, konjunkturer och näringsliv

- fri konkurrens och prisbildning
- finansinstitut, placering och riskhantering
- ekonomiska konjunkturväxlingar
- arbetslöshet och arbetskraftsbrist

Ekonomisk politik

- utgångspunkter för ekonomisk tillväxt, fördelar och problem
- beskattningens betydelse för skattebetalarna samt för den statliga och kommunala ekonomin
- ekonomisk-politiska medel
- politikens och marknadskrafternas betydelse för ekonomiska beslut

Den internationella ekonomin och Finland

- den globala ekonomin
- Finlands utrikeshandel och dess betydelse
- ekonomiska framtidsutsikter

3. Finland, Europa och en värld i förändring (SL3)

Kursen fördjupar den studerandes kunskap om Europas ekonomiska och politiska integration och den enskilda medborgarens ställning i ett integrerat Europa och i en global värld. Under kursen lär sig den studerande att följa med aktuella händelser i världen. Kursen sporrar den studerande att delta i debatter om olika händelser inom internationell politik. I kursen betonas undersökande arbetssätt där man använder medier och andra mångsidiga informationskällor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en bred överblick av verksamheten i Europeiska unionen och kunna söka jämförande information om den
- förstå sina möjligheter att påverka och kunna agera som en världsmedborgare
- kunna analysera fördelar och nackdelar, möjligheter och utmaningar som den europeiska integrationen medför
- kunna bedöma hur globaliseringen påverkar det egna livet samt Finlands ekonomiska och politiska system
- kunna analysera nya hot mot medborgarnas säkerhet och den internationella säkerhetsmiljön och möjligheter att avvärja dem

Centralt innehåll

Europa och europeisk identitet

- värderingar, politiska kulturer och kulturell mångfald
- grundläggande friheter och medborgarskap
- Finland och Norden i Europa

Den europeiska integrationens mål och verksamhet

- EU:s beslutsfattande och gemensamma ekonomi-och finanspolitik samt utmaningar angående dem
- Finland som en del av Eurosystemet
- utmaningar och möjligheter inom EU och de närliggande områdena

Säkerhet och nya framtida utmaningar

- Finlands säkerhetsmiljö och säkerhetspolitik samt nya hot mot säkerheten
- Finland och främjande av internationellt samförstånd
- globaliseringen, miljön, befolkningen och en hållbar framtid

Nationell fördjupad kurs

4. Medborgarens lagkunskap (SL4)

Under kursen fördjupar den studerande sig i grunderna för Finlands rättssystem och hur man kan utöva sina juridiska rättigheter. De bekantar sig med juridiska avtal och informationskällor och fördjupar sig i hur man behandlar allmänt förekommande juridiska frågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha grundläggande kunskaper om Finlands rättsordning och dess viktigaste principer
- känna till internationella domstolar som är relevanta för det finländska domstolsväsendet och den enskilda medborgaren
- kunna bedöma sina rättigheter, fördelar och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsument samt själv kunna sköta de vanligaste rättsärendena
- kunna söka och använda central juridisk information
- kunna handla rätt och lagligt samt tillämpa sina kunskaper i lagkunskap

Centralt innehåll

Grunderna i lagkunskap

- grundläggande begrepp och hur man söker juridisk information

Medborgarens vanligaste rättsområden

- familjerätt
- arbetsrätt
- konsumentskydd
- gäld, säkerheter och insolvens
- boende
- överklagande av myndigheters beslut
- upphovsrätt
- miljö rätt

Straff- och processrätt

- brottsutredning och åtalsprövning
- rättegångar och alternativ till dem
- olika former av straff
- internationell rätt och åberopande av den

Skolvisa fördjupade kurser

5. Samhällslära inför studentskrivningarna (SL5)

SE

Kursen erbjuder repetition och fördjupning av innehållet i de nationella kurserna i samhällslära. Tyngdpunkten i kursen ligger på förståelse och analys av olika typer av material och frågeställningar inom samhällslära. Under kursen övas skriv- och svarsteknik samt studieteknik inför ämnesrealprovet i samhällslära. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en helhetsbild av innehållet i de nationella kurserna
- repetera ämnets innehåll inför studentskrivningarna
- kunna förbereda sig på realprovet på ett ändamålsenligt sätt och öva sin självregleringsförmåga
- lära sig en ändamålsenlig skrivteknik och kritisk granskning av materialbaserade uppgifter

Centralt innehåll

- innehållet i de nationella kurserna SL 1-4
- aktuella samhällsfrågor som en del av svarstekniken
- studie- och svarsteknik
- planering och övning av studentexamensuppgifter

6. Ekonomisk politik i Finland och Europa (SL6)

DD, CK, HF

Kursen erbjuder en fördjupning i den ekonomiska politikens olika delar. Tyngdpunkten ligger på analys av ekonomisk teori, aktuella ekonomiska frågor samt förberedelse inför realprovet i samhällslära och framtida ekonomistudier. Inom kursen fördjupas och analyseras växelverkan mellan hushåll, företag och offentliga sektorn inom Finland och ser hur politiska

beslut inverkar på detta. Olika länders ekonomiska förutsättningar jämförs och utrikeshandeln fördjupas. Därtill undersöks Finlands och Europas roll i ett globalt perspektiv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna granska kritiskt analysera ekonomiska frågor i den aktuella samhällspolitiska debatten
- känna till centrala begrepp och de nationalekonomiska teorierna
- känna till samhällsekonomin grunder och växelverkan mellan samhällsekonomin, företagsekonomin och privatekonomin.
- kunna analysera olika alternativ till ekonomisk-politiska lösningar och analysera bakgrunden till och följderna av dem
- förstå den ekonomiska maktbalansen i världen

Centralt innehåll

- fördjupning av innehållet i SL2
- det samhällsekonomiska kretsloppet
- finanspolitik, penningpolitik, finansmarknaden och deras samhällsekonomiska betydelse
- Europeiska unionens ekonomiska samarbete
- politikens och marknadskrafternas betydelse för ekonomiska beslut
- partipolitiska ekonomiska debatten
- ekonomisk tillväxt, konjunkturpolitik och ekonomiska rubbningar
- arbetsmarknadspolitik
- den internationella ekonomin och Finland

7. Socialpolitik - Välfärdsstater och social trygghet? (SL7)

DD, CK

I kursen fördjupas vad en välfärdsstat är och hurdana modeller av välfärd som finns i världen. Socialpolitiken behandlas ur teoretiska perspektiv men också ur praktiska genom att deltagarna tar del av aktuella socialpolitiska diskussioner. Utrymme ges även till fördjupningar och perspektiv på jämlikhet, rättvisa, medborgerliga rättigheter och inkomstöverföringar i samhället samt hur de finländska partierna förhåller sig till dessa. Kursen fördjupar de universella och behovsbundna stödfunktionerna som t.ex. stöd åt ungdomar, studerande, äldre och arbetslösa. Därtill övas skrivteknik inför realprovet i samhällslära.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till välfärds- och rättsstatens grundpelare och kunna jämföra olika välfärdsmodeller i Norden, Europa och på andra håll i världen
- känna till grundläggande medborgerliga rättigheter
- förstå socialpolitikens innehåll och hur dessa upprätthålls
- kunna göra ställningstaganden i socialpolitiska frågor
- förstå partipolitiska ställningstaganden inom socialpolitiken

Centralt innehåll

- fördjupning av innehållet i kurserna SL 1 och 2
- socialpolitiska och sociologiska begrepp och teorier
- välfärdsstaternas uppgifter och resurser
- finansieringen av den nordiska välfärdsstaten, dess fördelar och utmaningar
- jämlikhet och rättvisa i samhället
- Finlands partiers socialpolitiska linjer
- socialpolitiska stödformer

8. Internationell politik - en värld i förändring (SL8)

DD, HF, CK

Kursen behandlar grunderna till internationella relationer, världspolitikens olika utvecklingslinjer, maktförhållandena mellan USA och BRICS-länderna samt Finlands och Europas roll i en globaliserad värld. Under kursen fördjupas och analyseras makt, maktförhållanden och den förändrade maktbalansen i världen utgående från aktuella fenomen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera globala maktförhållanden och bedöma utvecklingslinjer
- förstå hur diplomatiska relationer upprätthålls och olika handlingsmönster
- kunna skapa sig en uppfattning om olika länders styrkor, svagheter, hotbilder och möjligheter
- känna till olika aktörer inom den globala politiken
- ta del av den aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska debatten
- kunna analysera nya hot mot medborgarnas säkerhet och den internationella säkerhetsmiljön och möjligheter att avvärja dem

Centralt innehåll

- fördjupning av innehållet i de nationella kurserna SL 1-3.
- internationella relationer, begrepp och teorier
- politiska och ekonomiska maktrelationer, globaliseringen och dess olika aktörer

- integration och samarbete
- Finlands, Nordens och EU:s utrikes- och säkerhetspolitik samt nya hot mot säkerheten
- orsaker, konsekvensbedömningar och hantering av moderna konflikter
- folkrätt, internationellt samarbete
- hållbar tillväxt och politisk-ekonomiska framtidsvisioner
- SWOT-analyser av länder och andra aktörer

5.15 Religion

Uppdraget för undervisningen i religion är att stödja de studerande att utveckla sin allmänbildning i religion och livsåskådning. I religionsundervisningen får de studerande kunskap om religioner, olika uttryck för religiositet samt irreligiositet. Religionerna studeras som en del av kulturen, kulturarvet och samhället och som en del av det individuella och kollektiva livet.

Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och livsåskådningar och hjälpa de studerande att förstå debatten kring dem. De studerande ska handledas att undersöka religioner och livsåskådningar analytiskt ur olika perspektiv. Religionsundervisningen ska ge de studerande förutsättningar att bygga sin egen världsåskådning och bedöma den samt att ta del av dialogen mellan religioner och livsåskådningar. Läroämnet stödjer de studerande att utvecklas till ansvarsfulla medlemmar i det demokratiska samhället. Olika synsätt ska tas i beaktande och den enskildes övertygelse ska respekteras i religionsundervisningen.

Teologisk och religionsvetenskaplig forskning såväl som kultur-, samhälls- och konstforskning ska utnyttjas i undervisningen. Också de olika religionernas egna källor och aktuellt material ur olika medier ska användas. Varierande studiemiljöer samt de möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen. Aktiverande arbetssätt ska betonas.

Mål för undervisningen

Målen för religionsundervisningen är att den studerande ska

- utveckla sin kulturella läskunnighet i anslutning till religioner och livsåskådningar
- uppfatta begreppet helig i olika religioner och kulturer och hur det påverkar människors beteende
- fördjupa sig i religionernas historiska och nutida betydelse på olika håll i världen
- fördjupa sig i den egna religionens särdrag och kulturella inflytande
- förstå religionernas inre mångfald
- känna till speciella kännetecken för religiöst språk och religiös symbolik
- förstå relationen mellan religiös och vetenskaplig kunskap samt känna till centrala perspektiv och metoder inom religionsforskning
- kunna bygga, gestalta och bedöma sin egen världsåskådning och kulturella identitet

- utveckla förmåga att förstå människor med en annan övertygelse och att umgås med människor som kommer från olika kulturer och har ett annat tänkesätt
- respektera de mänskliga rättigheterna och kunna analysera religioner och livsåskådningar ur ett människorättsperspektiv
- utveckla förmåga att leva som en ansvarsfull och aktiv medborgare
- ha förmåga att diskutera och reflektera kring religiösa och etiska frågor och på egen hand kunna söka fram och kritiskt bedöma fakta om religion

Bedömning

Bedömningen ska handleda och uppmuntra den studerande att långsiktigt planera, utvärdera och utveckla sin egen läroprocess. Bedömningen i religion ska fokusera på den studerandes kunskaper i religion samt förmåga att tillämpa och utvärdera dem och förmåga att samtala om religion och livsåskådning. Bedömningen ska ha fokus på kommunikativa färdigheter samt på allmänbildande kunskaper om religions- och åskådningsfrågor.

5.15.1 Evangelisk-luthersk tro

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Religion som fenomen – i kristendomens, judendomens och islams fotspår (RE1)

Kursen är en introduktion till religionsämnet i gymnasiet och har som mål att fördjupa den studerandes kunskaper och insikter religion som fenomen. Den studerande breddar sina kunskaper i kristendomen, judendomen och islam.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå religiösa och icke religiösa livsåskådningars natur och inre mångfald
- kunna analysera religion som ett fenomen och känna till religionsforskning
- känna till judendomens, kristendomens och islams gemensamma rötter samt deras centrala drag, kulturarv och inflytande i samhället
- kunna diskutera aktuella frågor som berör judendomen, kristendomen och islam
- utveckla förmåga att komma till rätta i mångreligiösa och mångkulturella miljöer och arbetsmiljöer

Centralt innehåll

- religionen som fenomen, definition av religion, religionsforskning
- modern andlighet, sekularisering, irreligiositet och religionsfrihet
- den religiösa situationen i Finland och i världen
- den kulturella bakgrunden till Mellanösterns monoteistiska religioner, deras uppkomst, centrala och gemensamma drag
- de heliga skrifternas tillkomst och ställning samt hur de används och tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- judendomens och islams inre mångfald, etik, levnadssätt, förhållande till samhället på olika håll i världen och betydelse för den västerländska kulturen
- aktuella frågor som gäller möten mellan olika livsåskådningar

2. Kristendomen som världsomfattande religion (RE2)

Den studerande fördjupar sina kunskaper om kristendomen i historiskt perspektiv. De studerande bekantar sig med kristendomens olika utformningar.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå kristendomens betydelse ur kulturellt, samhälleligt och individuellt perspektiv
- känna till centrala riktningar inom kristendomen samt bakgrunden till deras uppkomst och kunna jämföra deras centrala drag
- fördjupa sig i olika tolkningssätt och uttrycksformer inom kristendomen på olika håll i världen
- kunna analysera och bedöma den aktuella debatten om kristendomen

Centralt innehåll

- kristendomens ställning och samverkan med den omgivande kulturen i olika delar av världen
- den katolska, ortodoxa och protestantiska, i synnerhet den lutherska, kyrkans uppkomst, särdrag, etiska tänkande och inflytande i samhället
- karismatisk kristendom och kontextuell teologi
- huvuddragen i religioner som har sina rötter i kristendomen
- religionens ställning och bakgrunden till den i olika delar av Europa
- ekumenik och dialog mellan olika livsåskådningar
- aktuella frågor som berör kristendomen och bakgrunden till dem

Nationella fördjupade kurser

3. Religioner och religiösa rörelser i världen (RE3)

Den studerande fördjupar sina kunskaper i religioner som uppkommit i Asien. De studerande bekantar sig även med nya religiösa rörelser och naturreligioner.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan som en del av det individuella och kollektiva livet samt religionernas inflytande på kultur och samhälle
- känna till hur religioner som uppkommit i Indien och Kina syns och påverkar i västländerna
- känna till naturreligionernas utbredning och centrala drag
- fördjupa sig i bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- utveckla förmåga att komma till rätta i arbetslivet och i internationella miljöer

Centralt innehåll

- den hinduiska världsbilden och livsstilen samt hinduismens mångfald och inflytande på Indiens kultur, samhälle och politik
- den religiösa situationen i dagens Indien
- centrala drag i jainismen och sikhismen
- den buddhistiska livsstilen, buddhistiska läror och riktningar samt buddhismens inflytande på asiatiska kulturer
- centrala drag i den gamla kinesiska folktron, konfucianismen och taoismen och deras inflytande på det kinesiska tänkesättet och samhället
- den religiösa situationen i dagens Kina
- shintoismen som etnisk religion i Japan samt religionernas inflytande på det japanska samhället och japansk politik
- de asiatiska religionernas inflytande i västländerna
- naturreligionernas och voodoons centrala drag och utbredning
- bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag

4. Religion i det finska samhället (RE4)

Den studerande bekantar sig med religionen som fenomen i Finland. Den studerande lär sig att se samspelet mellan samhället och religionen, samt lär sig om religions- och livsåskådningsfrihet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en mångsidig bild av samverkan mellan religion och samhälle i dagens Finland
- fördjupa sig i religionernas inflytande och betydelse inom den offentliga, privata, tredje och fjärde sektorn
- förstå att kunskap om religioner behövs på olika områden i samhällslivet
- kunna analysera den aktuella debatten kring religionsfrihet och kring samverkan och dialog mellan religion och samhälle
- kunna leva som en aktiv medborgare och medlem i samhället
- utveckla förmåga att ta del av dialogen mellan religioner och livsåskådningar

Centralt innehåll

- den religiösa situationen och andligheten i Finland, sekularisering
- olika former av religiösa samfund och deras förhållande till det övriga samhället
- hur religionerna format det finska samhället under olika tider
- dialogen mellan religioner och livsåskådningar i dagens Finland
- religion och religiösa samfund i den finländska och allmänuropeiska lagstiftningen, religions- och livsåskådningsfrihet samt frågor om jämställdhet och diskriminering
- religionens betydelse och synlighet inom den offentliga sektorn, i politiken, arbetslivet och ekonomin
- religiösa samfund som aktörer inom tredje sektorn
- religionens betydelse i individens och familjernas liv samt seder och bruk
- irreligiositet, religionskritik och icke religiösa seder och bruk i Finland
- som en del av kursen kan de studerande genomföra ett frivilligt projekt eller fördjupa sig i den sociala verksamheten inom något religiöst samfund

5. Religion inom vetenskapen, konsten och populärkulturen (RE5)

Den studerande lär sig se hur religionen kommer till uttryck i konsten och populärkulturen. Den studerande fördjupar sig även i hur religionen undersöks på ett vetenskapligt sätt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till religionsvetenskapliga perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden samt aktuell forskning
- uppfatta samband mellan religion och konst: betydelsen av religiös konst och arkitektur i olika religioner och religionernas inflytande på konstens utveckling
- fördjupa sig i hur man genom religiös konst uttrycker centrala läror inom en religion, i synnerhet kristendomen
- få kunskap om religiös symbolik och hur religiösa teman behandlas inom konst och populärkultur
- känna till hur den fornnordiska tron och kristendomen har påverkat det finländska kulturarvet

Centralt innehåll

- aktuella religionsvetenskapliga perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden: olika forskningsområden inom religionsvetenskap och teologi samt konstforskning, kulturforskning och samhällsvetenskaper
- samverkan mellan religion och olika former av konst och populärkultur
- hur arkitekturen i religiösa rum återspeglar religionen och dess särdrag
- religiösa teman, symbolik och myter i olika konstformer och inom populärkulturen
- analys av olika tolkningar av Bibelns berättelser och den kristna läran med hjälp av olika konstformer
- den fornnordiska trons och kristendomens inflytande på det finländska kulturarvet

6. Religioner och medier (RE6)

Den studerande bekantar sig med religionen i medierna och lär sig analysera och bedöma och kritiskt granska religiöst material. De studerande bekantar sig även med religiösa medier och hur religionen använder sig av medier.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna religionsrelaterade aktuella teman i medierna
- kunna analysera och bedöma förhållandet mellan religion och medier
- kunna bedöma religionsrelaterad information och dess källor kritiskt
- delta i produktionen av religionsrelaterat medieinnehåll eller genomföra en medieanalys

Centralt innehåll

- religiösa medier och användningen av medier i religiösa sammanhang
- användningen av religiöst språk och religiösa bilder i olika medier
- religioners mediesynlighet
- religiösa medier och användningen av medier i religiösa sammanhang
- mediernas inverkan på religionsrelaterade fenomen, såsom attityder och föreställningar kring religioner, religioner och konflikter, religioner och fredsbyggande, religionskritik
- produktion av religionsrelaterat medieinnehåll eller medieanalys

Skolvis fördjupad kurs**7. Repetitionskurs i religion (RE7)****SE**

Kursen repeterar och fördjupar de nationella kurserna RE 1-6.. Den studerande övar sig i att besvara olika typer av uppgifter t ex uppgifter där den studerande ska analysera text, statistisk data och bilder. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera och fördjupa de nationella kurserna
- träna sina skrivfärdigheter
- lära sig att besvara olika typer av uppgifter

Centralt innehåll

- innehållet i de nationella kurserna RE 1-6
- att känna till olika uppgiftstyper
- att träna på essäskrivning

Skolvis tillämpad kurs

8. Religionernas värld (RE8)

DD, CK

Kursen bekantar sig med olika religiösa inriktningar. Exempel på religioner/ samfund som undersöks är judendomen, islam, buddhism, hinduism, ortodoxa kyrkan, frikyrkor och scientologikyrkan

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ökar sin förståelse för olika religiösa åskådningar
- förstå religionernas kärna och utgångspunkter
- förstå hur religionen tar sig uttryck i ett sekulariserat samhälle

Centralt innehåll

- olika heliga skrifter
- studiebesök i olika religiösa samlingslokaler

Mål och centralt innehåll i de övriga lärokurserna i ämnet religion preciseras i de nationella läroplansgrunderna för gymnasiet 2015, s. 204-219.

5.15.2 Ortodox tro

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Religion som fenomen – den ortodoxa läran, judendomen och islam (RO1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera religion som ett fenomen och känna till religionsforskning
- få kunskap om judendomens, kristendomens och islams uppkomst och väsen
- förstå förhållandet mellan judendomen, kristendomen och islam förr och idag
- känna till de tre monoteistiska religionernas centrala drag, kulturarv och inflytande, i synnerhet på kristendomen och samhället i öst
- känna till de viktigaste skedena i kristendomens uppkomst och utveckling
- förstå orsakerna till delningen av den kristna kyrkan och uppkomsten av frikyrkor samt känna igen deras särdrag
- kunna diskutera aktuella frågor i Mellanöstern och Europa ur ett religiöst perspektiv
- urskilja olika livsåskådningars betydelse i individens vardag och i arbetslivet.

Centralt innehåll

- religionen som fenomen, definition av religion, religionsforskning
- den moderna tidens religiositet, sekularisering, irreligiositet och religionsfrihet
- de monoteistiska religionerna i Mellanöstern: gemensamma rötter och drag, kulturell bakgrund
- de heliga skrifternas ställning och betydelse samt hur de tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- hur Mellanösterns religioner påverkat den europeiska kulturen och vardagen
- aposteln Paulus missionsresor från Jerusalem till Europa
- de första kristna synoderna
- den kristna kyrkans delning
- den katolska kyrkan och protestantismens uppkomst
- Luther och de nordiska länderna

- kristna frikyrkor
- irreligiositet

2. Ortodoxin i världen (RO2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till den ortodoxa kyrkans apostoliska tradition
- uppfatta kyrkolärarnas betydelse i kyrkans tradition
- känna till det centrala innehållet och grunden för etiskt tänkande i den ortodoxa läran
- kunna analysera den ortodoxa kyrkans betydelse ur ett individuellt och kollektivt perspektiv
- fördjupa sig i den ortodoxa läran och dess praxis
- veta vilka historiska faktorer som bidragit till uppkomsten av asketismen och klosterväsendet
- känna till lokala ortodoxa kyrkor och olika inriktningar inom den östliga kyrkan
- förstå hur den ortodoxa kyrkans administration utvecklats och fungerar i dag
- fördjupa sig i särdragen för den ortodoxa kyrkan i Finland
- få kunskap om kontakten mellan olika kyrkor.

Centralt innehåll

- den kristna kyrkans expansion
- patriarkaten och lokala kyrkor
- de orientaliska kyrkorna
- uppkomsten av asketismen och klosterväsendet och deras samhällliga betydelse
- den ortodoxa läran, etiken och antropologin genom synoderna och kyrkans stora lärare
- människans livscykel och den ortodoxa läran
- ortodoxa seder och bruk
- den ortodoxa tron i Östeuropa och den nyortodoxa världen
- den ortodoxa kyrkan i Finland förr och nu
- ekumenik och dialog mellan religioner

Nationella fördjupade kurser

3. Religioner och religiösa rörelser i världen (RO3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan som en del av det individuella och kollektiva livet samt religionernas inflytande på kultur och samhälle
- känna till hur religioner som uppkommit i Indien och Kina syns och påverkar i västländerna
- känna till naturreligionernas utbredning och centrala drag
- fördjupa sig i bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- utveckla förmåga att komma till rätta i arbetslivet och i internationella miljöer
- kunna studera religiösa drag också ur den egna religionens perspektiv.

Centralt innehåll

- den hinduiska världsbilden och livsstilen samt hinduismens mångfald och inflytande på Indiens kultur, samhälle och politik
- den religiösa situationen i dagens Indien
- centrala drag i jainismen och sikhismen
- buddistiska läror och riktningar, den buddhistiska livsstilen samt buddhismens inflytande på asiatiska kulturer och samhällen
- den gamla kinesiska folktron, konfucianismen och taoismen och deras inflytande på det kinesiska tänkesättet och samhället
- den religiösa situationen i dagens Kina
- shintoismen som etnisk religion i Japan samt religionernas inflytande på det japanska samhället och japansk politik
- de asiatiska religionernas inflytande i västländerna
- naturreligionernas och voodoons centrala drag och utbredning
- bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag

4. Religion i det finska samhället (RO4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sig i andlighet i Finland i ett historiskt och i ett nutidsperspektiv
- få en bild av samverkan mellan religion och samhälle i dagens samhälle

- fördjupa sig i religionernas inflytande och betydelse inom den offentliga, privata, tredje och fjärde sektorn
- se kyrkans verksamhet som ett stöd för människan i vardagen och som en del av det moderna samhället
- förstå att kunskap om religioner behövs på olika områden i samhällslivet
- kunna analysera den aktuella debatten kring religionsfrihet samt samverkan mellan religion och samhälle och anknytande lagstiftning
- utveckla förmåga att leva som en aktiv medborgare och medlem i samhället utifrån den egna religionens utgångspunkter
- utveckla förmåga att ta del av dialogen mellan religioner och livsåskådningar.

Centralt innehåll

- finländsk andlighet förr och i dag, religion och religiösa samfund i Finland, sekularisering
- olika former av religiösa samfund och deras förhållande till samhället
- hur religionerna format det finländska samhället under olika tider
- dialogen mellan religioner och livsåskådningar i dagens Finland
- religion och lagstiftning, religions- och livsåskådningsfrihet samt frågor om jämställdhet och diskriminering
- religionens betydelse, synlighet och rättigheter inom den offentliga sektorn, politiken, i arbetslivet och ekonomin
- ortodoxa samfund som aktörer inom tredje sektorn
- religionens betydelse i individens och familjernas liv, seder och bruk i Finland
- irreligiositet, religionskritik och icke religiösa seder och bruk i Finland

5. Konsten i den ortodoxa kyrkan och andra religioner (RO5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna olika konstformer som uttryck för religion
- känna igen och ha kunskap om den ortodoxa konstens särdrag
- fördjupa sig i uttrycksformer som förmedlar läran inom både ortodox konst och annan religiös konst
- känna igen uttrycksformer för olika religiösa läror inom konsten
- förstå skillnaden mellan sakral och religiös konst
- uppfatta religiös påverkan i modern konst och populärkonst.

Centralt innehåll

- religioner, konst och andra kulturformer
- skillnaden mellan sakral och religiös konst
- den ortodoxa konstens särdrag: gudstjänsten, kyrkomusik, arkitektur, ikonkonst
- uttryck för religiösa läror genom konst: bildkonst, musik, arkitektur och drama

6. Ortodox tro, religioner och medier (RO6)*Mål*

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna religionsrelaterade aktuella teman i medierna
- kunna analysera och bedöma förhållandet mellan religion och medier
- kunna bedöma religionsrelaterad information och dess källor kritiskt
- undersöka mediernas bild av den ortodoxa kyrkan och andra religioner nationellt och internationellt
- delta i produktionen av religionsrelaterat medieinnehåll eller genomföra en medieanalys.

Centralt innehåll

- religiösa medier och användningen av medier i religioner
- användningen av religiöst språk och religiösa bilder i olika medier
- religioners mediesynlighet
- den ortodoxa kyrkans medievärld
- mediernas inverkan på religionsrelaterade fenomen, till exempel attityder och föreställningar kring religioner, religioner och konflikter, religioner och fredsbyggande, religionskritik
- produktion av religionsrelaterat medieinnehåll eller medieanalys

5.16 Livsåskådningskunskap

Livsaskådningskunskap är ett tvärvetenskapligt läroämne som bygger på humanistiska vetenskaper, kultur- och samhällsvetenskaper samt filosofi. I undervisningen i livsåskådningskunskap betraktas människan som en naturlig aktör som skapar och reproducerar betydelser tillsammans med andra. Olika livsåskådningar och mänskliga sedvänjor ses som resultat av interaktion och samverkan mellan individer, samfund och traditioner. Undervisningen i livsåskådningskunskap bygger på en människosyn som betonar människors möjlighet att leva som fria, jämlika, aktiva och målmedvetna individer. I läroämnet betonas också människans förmåga att undersöka sin omvärld och utveckla sin kunskap om den samt att medvetet styra sitt liv i samverkan med andra. Med dessa mål som utgångspunkt ska läroämnet hjälpa de studerande att forma sin livsåskådning och identitet samt att bygga sina ideal och handlingsmönster för ett socialt gott liv. De möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt användas i undervisningen.

Undervisningen i livsåskådningskunskap ska genom reflektion och samtal öka de studerandes kulturella allmänbildning och kunskap om olika livsåskådningar, deras omdömesförmåga och sensibilitet i olika situationer, deras respekt för andra människor och jämställdhet samt deras förmåga att diskutera, lyssna och uttrycka sig.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i livsåskådningskunskap är att den studerande ska

- få stöd och underlag för att bygga sin identitet och livsåskådning
- utveckla kommunikativa färdigheter och kunna tillämpa dem för att behandla frågor där målet är att hitta en gemensam hållbar linje oberoende av synsätt
- bredda och fördjupa sin kulturella allmänbildning och kunskap om olika livsåskådningar
- utveckla sin omdömes- och handlingsförmåga genom att lära sig reflektera över sitt eget och andras tänkande och handlande
- respektera och kunna motivera principer och handlingssätt som främjar de mänskliga rättigheterna, positiva möten mellan olika kulturer, samhällelig och global rättvisa samt en hållbar utveckling

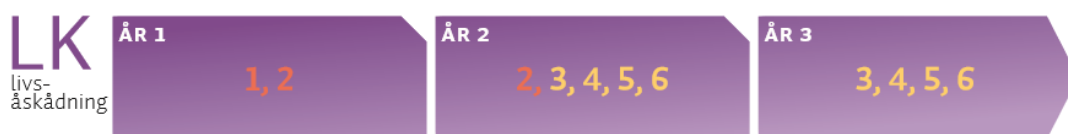
Bedömning

I livsåskådningskunskap ska man bedöma såväl den studerandes förmåga att skickligt och mångsidigt kunna analysera och uttrycka livsåskådningsfrågor som den allmänna förståelsen

för begreppet livssyn. Livsåskådningsfrågor är ofta personliga, men reflektionen kring dem bygger på intellektuella dygder, såsom kritiskt tänkande, konsekvens, entydighet och systematik. Vid bedömning och beskrivning av olika livsåskådningar, värderingar och föreställningar är det viktigare att kunna beakta olika synvinklar och alternativa synsätt än att enbart framföra sina åsikter.

Bedömningen ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att utvärdera hur den egna livsåskådningen och identiteten utvecklas samt uppmuntra den studerande att planera och utveckla sina studier. Den studerandes kommunikativa färdigheter och allmänbildning i livsåskådningsfrågor ska betonas och beaktas på ett mångsidigt sätt i bedömningen av kurserna.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Världsåskådning och kritiskt tänkande (LK1)

Under kursen bekantar sig den studerande med olika världsåskådningar och även vilka olika faktorer som inverkar på världsbilder-och åskådningar samt den egna livsåskådningen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå och kunna tillämpa begrepp som beskriver världsåskådningar, uppfatta samband mellan dem och kunna beskriva olika världsåskådningars särdrag och utgångspunkter
- förstå hur individuella och samhällsliga faktorer påverkar förhållningen till en världsåskådning och kunna beskriva hur ens egen världsbild och olika föreställningar som hänger samman med den har formats
- kunna kritiskt granska både sina egna och andras föreställningar samt information
- i olika medier

- kunna dra nytta av sina kunskaper i olika läroämnen för att forma sin livsåskådning och skilja mellan en vetenskaplig, icke vetenskaplig och ovetenskaplig världsbild

Centralt innehåll

- begrepp som anknyter till världsåskådning, världsbild och livsåskådning, deras inbördes samband och roll i den egna livsåskådningen
- olika världsåskådningar – till exempel sekulära, religiösa, politiska och livsstilsrelaterade – samt undersökning av deras särdrag och utgångspunkter med hjälp av olika vetenskapliga verktyg
- undersökning av typiska kognitiva förvrängningar i samband med behandling av information och gestaltning av den omgivande verkligheten, såväl i eget som andras tänkande
- skolans, mediernas, politikens, vetenskapens, konstens, nöjesindustrins samt religiösa och kulturella samfunds inverkan på världsbilder och -åskådningar samt den egna livsåskådningen
- logiken enligt vilken medier och andra informationskällor fungerar, kritisk granskning av dem ur ett livsåskådningsperspektiv samt argumentationsanalys kring livsåskådningsfrågor, ur olika synvinklar

2. Människan, identiteten och ett gott liv (LK2)

Den studerande bekantar sig med olika människosyner och -ideal och funderar kring frågor om det goda livet samt identitet och livsval.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till olika människosyner och kunna beskriva och bedöma hur olika människosyner och -ideal leder till olika och ibland motstridiga svar på viktiga livsfrågor
- kunna reflektera över faktorer som bidragit till den egna identiteten samt tillämpa alternativa människosyner och livsåskådningar i viktiga frågor som berör det egna livet
- förstå den etiska grunden för människovärdet, känna till de centrala dokumenten om mänskliga rättigheter och kunna tillämpa människorättstänkande i olika sammanhang, till exempel i frågor som gäller religions- och yttrandefrihet
- få kunskap om olika uppfattningar om ett gott liv och kunna beskriva och bedöma de världsåskådningar dessa uppfattningar bygger på

- utveckla sin förmåga att uttrycka sin identitet och livsåskådning, sina åsikter och känslor logiskt och kreativt och med respekt för jämställdhet och andra människor

Centralt innehåll

- natur- och humanvetenskapliga, sekulära och religiösa, filosofiska och populärkulturella människosyner och -ideal
- grundläggande existentiella frågor: människorelationer, könsroller och sexualitet, studier och arbete, åldrande och död
- identitet, livsval och livsbalans: individens möjligheter att påverka sitt liv, arvsanlagens och miljöns betydelse
- människovärdet, mänsklig värdighet och mänskliga rättigheter, dokument om mänskliga rättigheter: FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om barnets rättigheter och Europakonventionen
- olika uppfattningar om ett gott liv samt vilken roll andra människor, djur och miljö spelar i ett gott liv

Nationella fördjupade kurser

3. Individ och samhället (LK3)

Den studerande bekantar sig med olika samhällsstrukturer och grunderna till samhällsforskning. Den studerande fördjupar sin kunskap om global rättvisa och de mänskliga rättigheterna och vilka faktorer som utgör hot mot dessa.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- inse betydelsen av social gemenskap för mänskligheten och för den egna identiteten och få insikt i hur man kan dra nytta av positiva sociala sammanhang för att utveckla sin identitet
- förstå att man kan undersöka sociala företeelser, samhällsstrukturer och förändringar vetenskapligt och inse att de har stor betydelse för individens livsval
- kunna uppfatta sin egen position som individ i olika grupper, som medborgare i en stat och som aktör i ett ekonomiskt system samt bedöma individens ansvar och möjligheter att påverka inom olika områden och utveckla sin förmåga att delta i samhället på ett konstruktivt sätt

- förstå och kunna motivera utgångspunkterna och principerna för mänskliga rättigheter, religions- och samvetsfrihet, jämställdhet, demokrati, fred, samhällelig och global rättvisa samt en hållbar utveckling
- kunna granska samhället och dess strukturer kritiskt samt utveckla sin fantasi och aktivitet när det gäller samhällsfrågor för att uppfatta framtida möjligheter och alternativa händelseförlopp som man också själv kan påverka

Centralt innehåll

- människan som social varelse, interaktion och gemenskap mellan individer: det privata och det offentliga, erkännanderelationer och signifikanta andra, roller och gemensamma normer
- samhällsforskningens grunder, såsom sociala realiteter, samhällsstrukturer, och kännetecken för det moderna västerländska samhället samt hur dessa grunder påverkar individens liv
- sambandet mellan ekonomisk och politisk makt i dagens Finland och i den globala marknadsekonomin, följderna av individens val som konsument och medborgare på olika samhällsnivåer
- mänskliga rättigheter, religions- och samvetsfrihet, global rättvisa och en hållbar utveckling som moraliska och politiska villkor samt synsätt och handlingar som utgör hot mot dessa villkor, inklusive kränkningar av de mänskliga rättigheterna och förintelsen
- samhällliga utopier och dystopier samt deras kritiska potential: ideal och skräckbilder som förstoringsglas och drivfjädrar i dagens samhälle

4. Kulturens inverkan på människans livsåskådning (LK4)

Den studerande lär sig om kulturers betydelse för mänskligheten och hur kulturer förändrats med tiden. De studerande lär sig även se hur olika kulturer ömsesidigt påverkar varandra.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå kulturens betydelse för mänskligheten och den egna livsåskådningen och få verktyg för att utveckla sin kulturella identitet på ett positivt sätt
- kunna använda begrepp inom kulturforskning och bilda sig en egen välgrundad åsikt i frågor som gäller kulturer samt kunna känna igen hatretorik och kunna skilja den från ansvarsfull yttrandefrihet
- uppfatta finskhet som en kontinuitet som utvecklas och förändras genom historia och som omfattar såväl yttre influenser som inre mångfald och minoritetskulturer

- förstå att kulturer befinner sig i interaktion med varandra och att ingen kultur har utvecklats isolerat, utan yttre influenser på de kulturella särdragen, såsom livsstil, språk, teknik och olika uppfattningar
- kunna förstå olika livsåskådnings- och identitetsrelaterade val och beslut samt se den kulturella mångfalden i världen som en rikedom och försvara jämlik behandling av alla kulturer

Central innehåll

- begreppet kultur och kulturens betydelse, olika kulturella klassificeringar och sätt att ta del av kultur, kultur som meningsbaserad mänsklig verksamhet, olika teorier om kulturers utveckling och förhållande till varandra
- kulturarvet: olika seder och bruk, kulturellt självuttryck, kulturens inverkan på individens världsbild och livsåskådning, Unescos världsarvskonvention
- den finländska kulturens och identitetens historiska utveckling, mångfald och minoritetskulturer i Finland
- växelverkan mellan kulturer och civilisationer samt monokulturalismens omöjlighet: kulturell mångfald och global kultur samt deras olika inverkan på livsåskådningar och samhällen
- etnocentrism och rasism samt ömsesidig respekt och jämställdhet i olika kulturer i ett historiskt perspektiv

5. Livsåskådningarnas värld (LK5)

Den studerande lär sig förstå och tolka olika religiösa och icke-religiösa världsåskådningar och vilken betydelse dessa har i samhället. Den studerande bekantar sig även med vetenskapen och vetenskapens förhållning till religion.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att läsa, tolka och förstå olika religiösa och icke religiösa världsåskådningar samt jämföra deras utgångspunkter och livsstil med sin egen livsåskådning
- förstå att världsåskådningar, religion och religiositet är historiskt uppkomna,
- mångfasetterade och föränderliga fenomen med stor kulturell och samhällslig betydelse
- få kunskap om vetenskaplig forskning, definition och förklaring av religioner,
- religiositet och irreligiositet samt uppfatta forskningens utgångspunkter och mål
- behärska begrepp samt kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna analysera och reflektera kring världsåskådningsfrågor, till exempel frågor med

anknytning till sekulär humanism och religioner, och kunna bilda sig en egen välgrundad åsikt i frågorna

- fördjupa sig i religionskritikens centrala argument och lära känna humanismens och fritänkandets historia
- fördjupa sig i Mellanösterns religioner och i några andra religioner och världsåskådningar och uppfatta deras särdrag, inre mångfald samt inflytande på kulturen och samhället, i synnerhet ur finländskt perspektiv

Centralt innehåll

- undersökning, definition och förklaring av livsåskådning och religion samt religiositet och irreligiositet, olika uppfattningar om religioners ursprung
- begrepp som används vid tolkning av religiösa fenomen, såsom myt, rit, symbolteism och helig
- de världsåskådningar som religionskritik, ateism, agnosticism och sekulär humanism grundar sig på
- kristendomens, islams, judendomens samt några andra religioners och världsåskådningars historiska och geografiska utbredning och uppdelning, heliga skrifter, lära, livsstil och förhållande till samhället
- hur vår tids mest betydande världsåskådningar, såsom sekulär humanism och de stora världsreligionerna förhåller sig till samhället, seder och bruk, moral, politik och vetenskap; liberal och fundamentalistisk religiositet, sekularisering och irreligiositet

6. Teknologi, världsåskådningar och mänsklighetens framtid (LK6)

Den studerande bekantar sig med hur teknologin påverkat människans uppfattning om världen och sig själv, och även vilken position teknologin har i dagens samhälle. Den studerande bekantar sig även med framtida forskning.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till historiskt, kulturellt och ideologiskt viktiga vändpunkter i mänsklighetens sätt att leva och hur de påverkat och påverkar nutida världsåskådningar
- förstå kulturers och samhällsformers kontingenta och strukturella natur
- kunna bedöma betydelsen av evolutionen, abstrakta etiska system, upplysningen och den vetenskapstekniska revolutionen för nutida världsåskådningar och för sin egen livsåskådning

- förstå olika attityder till teknologin och dess utveckling samt förstå hur de teknologiska och tekniska förändringarna står i relation till förändringar i miljön, samhället och kulturen
- kunna bedöma vilken roll den teknologiska utvecklingen spelar för en hållbar framtid samt kunna ta del av diskussioner om mänsklighetens och jordens framtid

Centralt innehåll

- människans evolution och den kulturella evolutionen: språkets roll för uppkomsten av mänskliga kulturer och innovativitet
- utvecklingen av de stora filosofernas, världsåskådningarnas och religionernas etiska och ideologiska grunder till abstrakta och allmänmänskliga fenomen
- vändpunkter gällande människans världsbilder och världsåskådningar samt tekniska genombrott som påverkat människans uppfattning om världen och sig själv: människan som en aktör som aktivt påverkar sitt liv och sin omgivning
- från myten om Prometheus till tekniska utopier och dystopier, människans förhållande till upplysningens ideal och den tekniska utvecklingen
- framtidsforskning, artificiell intelligens, humanism, transhumanism och kritik av dessa med stöd av de nyaste forskningsresultaten

5.17 Hälsokunskap

Hälsokunskap är ett läroämne som vilar på tvärvetenskaplig grund och har som mål att främja kunskap som stödjer hälsa, välbefinnande och trygghet. Utgångspunkten för läroämnet är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. Hälsa ses som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande samt funktions- och arbetsförmåga. Företeelser med anknytning till hälsa och trygghet ska granskas inom olika delområden i läroämnet hälsokunskap. Dessa delområden innefattar hälsorelaterade kunskaper och färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar.

I undervisningen i hälsokunskap i gymnasiet ska hälsa och sjukdomar, hälsofrämjande arbete samt förebyggande och vård av sjukdomar behandlas utgående från erfarenhet och forskning samt ur individens, familjens, gruppens, samhällets och ur globalt perspektiv. Vid sidan av teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter i fråga om hälsa och sjukdom omfattar hälsokunskap även förmåga att söka information om hälsa, att kritiskt bedöma, tolka och tillämpa informationen samt förstå hur miljö och arv påverkar hälsan. Till ämnet hälsokunskap hör också att kunna reflektera kring värderingar som gäller hälsa och beskriva olika hälsokulturer samt hälsa och sjukdomar i ett historiskt perspektiv och i en internationell värld.

Undervisningen i hälsokunskap ska samarbeta med undervisningen i övriga läroämnena och de studerande ska delta i utvecklandet av den gemensamma studerandevården med hjälp av sina kunskaper inom hälsokunskapsområdet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i hälsokunskap är att den studerande ska

- kunna iaktta och förklara företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom som mångdimensionella helheter ur individens, gruppens och samhällets samt ur ett globalt perspektiv
- förstå skillnaden mellan erfarenhet och vetenskaplig kunskap när det gäller att förklara risker, orsaker, effektmekanismer och följder i anknytning till hälsa och sjukdom
- kunna främja sin egen och omgivningens hälsa och trygghet, förstå principerna för förebyggande och vård av de vanligaste sjukdomarna samt åtgärder som vidtas som egenvård och för att skydda den mentala hälsan
- lära sig olika sätt att söka information om hälsa, använda hälsorelaterade begrepp på ett korrekt sätt samt kritiskt kunna bedöma och tolka information

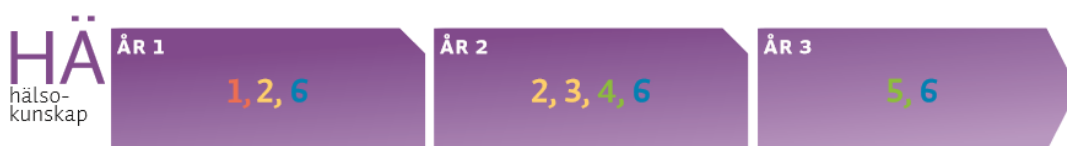
om hälsa och sjukdomar, kommunikation kring hälsofrågor och olika företeelser i olika hälsokulturer

- reflektera över etiska frågor förknippade med hälsa och kunna motivera sina åsikter
- förstå hur samhällsförhållanden, hälso- och övriga samhällspolitiska beslut påverkar folkhälsan, skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper, strukturerna inom hälso- och sjukvården samt människors hälsobeteende

Bedömning

Bedömningen ska fokusera på hur målen nåtts inom de olika delområdena av hälsokunskap med betoning på målen och det centrala innehållet i varje kurs. Vid bedömningen ska läraren fästa uppmärksamhet vid den studerandes förmåga att förstå information och orsakssamband gällande hälsa och sjukdom samt att tillämpa, analysera, bedöma och kombinera information från olika källor. Vid bedömningen ska även beaktas hur den studerandes praktiska färdigheter har utvecklats. Bedömning och respons under läroprocessen hjälper den studerande att utveckla sin förmåga att reflektera över etiska värderingar om hälsa och sjukdom, att motivera sitt sätt att sköta sin hälsa samt att kritiskt granska samhälleliga beslut om hälsa och sjukdom. Kursvitsordet ska basera sig på kontinuerlig och mångsidig bedömning av den studerandes färdigheter inom de olika delområdena av hälsokunskap. Den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende eller övriga personliga egenskaper ska inte bedömas.

Kursordning

Obligatorisk kurs

1. Hälsans byggstenar (HÄ1)

Den obligatoriska kursen ska fördjupa den hälsokunskap som den studerande tillägnat sig i den grundläggande utbildningen och förståelsen för främjandet av hälsa och välbefinnande. Den studerande ska också lära sig att identifiera och bedöma förutsättningarna för hälsa i sitt eget liv, den närmaste omgivningen och miljön samt i det samhälleliga beslutsfattandet.

Viktigt är också att utveckla kunskaper i egenvård och hälsa i vardagen, skydda den mentala hälsan och behandla aktuella frågor samt frågor som de studerande tar upp.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om hälsa i vardagen, förstå vilka faktorer som påverkar den fysiska, psykiska och sociala arbets- och funktionsförmågan och kunna bedöma hur de förverkligas och vilken betydelse de har i den egna livsstilen och omgivningen
- kunna söka, använda och bedöma information om hälsa och sjukdomar samt reflektera över fenomen förknippade med hälsokulturen, medier och den tekniska utvecklingen ur etiskt och hälsorelaterat perspektiv
- känna igen och förstå teorier, modeller och företeelser som belyser hälsa och sjukdomar samt hälsovanor ur forsknings- och erfarenhetsperspektiv
- tillämpa modeller och tillvägagångsätt inom egenvård
- veta vad folksjukdomar och de vanligaste smittsamma sjukdomarna innebär ur individens och samhällets perspektiv och fundera över hur de kan förebyggas och vilka faktorer som inverkar på uppkomsten av hälsoskillnader i samhället

Centralt innehåll

- den fysiska, psykiska och sociala funktions-, studie- och arbetsförmågan: hälsofrämjande motion och föda, viktkontroll, sömn och vila, sexuell hälsa, elevhälsa
- omsorg om den egna hälsan och övriga färdigheter i egenvård, livräddande första hjälp
- olika former av beroende, tobak, alkohol och droger, spel- och nätberoende
- folksjukdomar och vanliga smittsamma sjukdomar
- centrala biologiska, psykologiska och kulturella fenomen, teorier och modeller som belyser hälsa, hälsovanor och problem

Nationella fördjupade kurser

2. Människan, miljön och hälsan (HÄ2)

Under kursen granskas hälsa, välbefinnande och trygghet som resurser samt social hållbarhet som ett mål för en hållbar framtid. Kursen fokuserar också på att undersöka hur arvs- och miljöfaktorer påverkar hälsan och funktionsförmågan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- uppfatta och bedöma hur arvs- och miljöfaktorer, såsom den psykosociala, byggda och naturliga miljön, står i samband med och påverkar hälsan och funktionsförmågan
- uppfatta skeenden som hör till utvecklingen och livet och kunna presentera olika sätt att hantera och klara av dem
- kunna tillämpa sin hälsokunskap i frågor som gäller hälsa, sjukdom och trygghet och för att begrunda värderingar som är förknippade med dem
- kunna bedöma betydelsen av socialt stöd och samspel för hälsan, redogöra för centrala faktorer och mekanismer som påverkar den mentala hälsan samt beskriva alternativa lösningar för att hantera kriser
- kunna tolka och kritiskt bedöma olika fenomen i anslutning till hälsokommunikation
- kunna motivera och bedöma hur val i fråga om levnadsvanor, kultur och miljö påverkar hälsan och välbefinnandet
- kunna analysera faktorer som gäller trygghet och förebyggande av våld och förstå vikten av att respektera och skydda den personliga integriteten i olika kommunikationssituationer, grupper och omgivningar.

Centralt innehåll

- hur arvet, naturmiljöer, den byggda miljön, den psykosociala miljön och olika grupper påverkar hälsan
- hälsa och liv, döden som en del av livet
- mänskliga relationer och socialt stöd
- sexualitet och sexuella rättigheter, sexuell och reproduktiv hälsa
- faktorer som skyddar respektive belastar den mentala hälsan
- olika kriser och krishantering
- arbetshälsa och ergonomi
- trygghet och förebyggande av våld
- betydelsen av medie- och kulturmiljöer samt hälsokommunikation och kritisk tolkning av dem

3. Hälsa och forskning (HÄ3)

Kursen ska ge en helhetsbild av den historiska utvecklingen och de viktigaste framtida utmaningarna vad gäller främjande av hälsa och förebyggande av sjukdomar. Kursen ska stärka den studerandes förmåga att inhämta och bedöma hälsorelaterad vetenskaplig kunskap och vardagskunskap och att tillämpa sin hälsokunskap som en aktiv medborgare. Under kursen ska den studerande lära sig att kritiskt bedöma faktorer som påverkar hälsan

och att reflektera kring möjligheterna att med hjälp av forskning och beslutsfattande främja hälsan i den närmaste omgivningen, samhället och globalt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna beskriva och analysera hur samhällsförhållandena, hälso- och den övriga samhällspolitiken, tekniken samt hälso- och sjukvårdstjänsterna har förändrats och utvecklats och vilket samband de har med befolkningens hälsa
- kunna bedöma faktorer som påverkar hälsa och ojämlikhet i hälsa i Finland och globalt och kunna beskriva faktorer som bidrar till minskade hälsoskillnader
- kunna inhämta och bedöma hälsorelaterad vetenskaplig kunskap och vardagskunskap samt planera mindre hälsoundersökningar eller mätningar av funktionsförmågan
- undersöka den vetenskapliga forskningens möjligheter i främjandet av hälsa samt förebyggande och vård av sjukdomar
- kunna reflektera kring etiska frågor förknippade med hälsa och sjukdom
- identifiera centrala globala hälsofrågor och förstå vilken roll och uppgift de organisationer som arbetar med dem har för att främja hälsan

Centralt innehåll

- hur samhällsförhållandena, hälso- och den övriga samhällspolitiken, den vetenskapliga forskningen, uppfattningen om hälsa samt tekniken utvecklats och förändrats och vilket samband de har med befolkningens hälsa
- hur hälso- och socialtjänsterna utvecklats, förändrats och vilket samband de har med befolkningens hälsa, centrala aktörer inom hälso- och socialvård
- hälsoskillnader och faktorer som påverkar dem i Finland och i världen, minskning av hälsoskillnader
- undersökning av hälsa och hälsobeteende
- centrala etiska och rättsliga frågor i anslutning till hälsa och sjukdom, patientens rättigheter
- globala hälsofrågor och hur de går att påverka

Skolvis fördjupade kurser

4. Hälsoaktualiteter (HÄ4)

DD, CK

Kursen fördjupar de nationella kurserna HÄ 1-3 och stärker den studerandes förmåga att inhämta och bedöma aktuell hälsorelaterad vetenskaplig kunskap i olika medier. Den studerande lär sig att kritiskt bedöma faktorer som påverkar hälsan ur individ-,

näromgivnings-, samhälleligt och globalt perspektiv. Kursen förbereder den studerande för vidare studier inom hälsorelaterade områden.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna söka, använda och bedöma aktuell information om hälsorelaterade teman i olika medier
- bli förtrogen med nya innovationer och vetenskapliga rön inom medicin
- kunna kritiskt granska hälsorelaterad vetenskaplig kunskap
- kunna reflektera över fenomen förknippade med den medicinska tekniska utvecklingen
- kunna reflektera kring etiska frågor förknippade med aktuella hälsorelaterade fenomen
- kunna identifiera aktuella globala hälsorelaterade frågor och förstå vilka konsekvenser dessa kan få för mänskligheten

Centralt innehåll

- tolkning av hälsorelaterad information i olika medier
- aktuella hälsorelaterade fenomen så som, antibiotikaresistens, genmanipulerad föda, ny hälsoteknologi, homeopati, den globala uppvärmningens inverkan på hälsan, invandringsströmmarnas hälsoåverkan, hälsovårdsreformen...
- kritisk granskning av hälsorelaterat material i litteratur, på internet och i filmer.
- paneldiskussioner om hälsoetiska frågor
- portfoliearbete

5. Repetitionskurs (HÄ5)

SE

Kursen förbereder den studerande för ämnesrealprovet i hälsokunskap.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få de kognitiva förutsättningarna för att lyckas i studentexamensprovet i hälsokunskap
- behärska det centrala innehållet i kurserna HÄ1 HÄ2 och HÄ3
- kunna granska hälsorelaterade fenomen ur individuella, samhälleliga och globala perspektiv
- kunna belysa hälsorelaterade faktorer ur olika synvinklar och förstå orsak- och verkansammanhang

- kunna strukturera sin kunskap i texter och kunna uttrycka sig med hjälp av teoretiska termer och begrepp

Centralt innehåll

- repetition av innehållet i de tidigare kurserna
- temapresentationer
- dispositions- och essäskrivningsövningar
- individuell feedback
- preliminärt studentexamensprov

Skolvis tillämpad kurs

6. Stresshantering (HÄ6)

PF, DD

Kursen ger den studerande kunskap om stress i teori och praktik. Den studerande skall lära sig skillnaden mellan positiv och negativ stress och får verktyg att hantera stressfyllda situationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå hur stress påverkar det centrala nervsystemet och hela kroppen
- förstå sambandet mellan stress och andra livsstilsfaktorer
- bekanta sig med olika stresshanteringsmetoder
- få en större självkänedom

Centralt innehåll

- stressens biologi
- stress och hälsa
- självkänedom och självkänsla
- stresshanteringsmetoder t.ex. copingstrategier och mindfulness
- avslappningsmetoder t.ex. yoga, massage och hypnos

5.18 Gymnastik

Syftet med undervisningen i gymnastik är att ge de studerande sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna upprätthålla och utveckla sin fysiska, sociala och psykiska funktionsförmåga och hälsa. Gymnastikundervisningen ska stödja de studerande att på ett ansvarsfullt sätt upprätthålla sin fysiska aktivitet, funktions- och studieförmåga och motverka en passiv livsstil. Betydelsen av en aktiv livsstil och motion som främjar hälsan och välbefinnandet ska betonas i undervisningen. I undervisningen i gymnastik ska de studerande få uppleva glädje, känslan av att lyckas och känna att de har fysisk kapacitet samt lära sig olika sätt att upprätthålla och utveckla sin kondition. I undervisningen i gymnastik ska man främja alla studerandes jämlikhet, likabehandling, delaktighet, samarbetsförmåga samt färdigheter för en hållbar livsstil och förmåga att ta hänsyn till andra. Gymnastikundervisningen ska även stärka gemenskapen bland de studerande. Gymnastikens uppdrag och mål ska förverkligas genom undervisning i sommar- och vinteraktiviteter samt inomhus- och utomhusaktiviteter och genom att mångsidigt beakta vilka möjligheter studiemiljöerna erbjuder. Innehållet som gäller funktionsförmåga ska genomföras i samarbete med hälsokunskapen. Den psykiska och fysiska tryggheten och säkerheten ska beaktas i undervisningen och vid gruppbildning. De studerande ska delta i planeringen av aktiviteter samt ta ansvar för sin egen och gruppens aktiviteter. Användning av sportteknologi kan bidra till att nå målen för undervisningen. Vid differentiering av undervisningen ska de studerandes individuella utgångspunkter och utvecklingsbehov beaktas.

Mål för undervisningen

Målet för undervisningen i gymnastik är att främja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Den studerande ska lära sig att röra på sig aktivt och tryggt och att upprätthålla sin fysiska aktivitet och funktionsförmåga.

Beträffande den fysiska funktionsförmågan är målet att lära sig tillämpa sina grundläggande fysiska kunskaper och färdigheter i olika gymnastikövningar, gymnastikformer och idrottsgrenar under olika årstider och i olika förhållanden. Den studerande ska lära sig bedöma och utgående från bedömningen träna sina fysiska egenskaper (styrka, uthållighet, rörlighet och snabbhet). Till gymnastikundervisningens mål för den sociala och psykiska funktionsförmågan hör att lära sig att försöka sitt bästa, arbeta aktivt, utveckla sig själv långsiktigt och respektera andra. Den studerande ska ta ansvar för sina egna och gemensamma aktiviteter, ta hänsyn till andra och lära sig att hjälpa och stödja andra under gymnastiklektionerna.

Bedömning

Syftet med bedömningen i gymnastik är att ge den studerande respons på hur målen för undervisningen nåtts och hur studierna förlöpt och att främja den studerandes lärande. Bedömningen i gymnastik ska beskriva hur målen för undervisningen nåtts såväl i fråga om den fysiska funktionsförmågan som i fråga om den sociala och psykiska funktionsförmågan. Den studerandes fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Den studerandes hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i undervisningen och bedömningen.

Kursordning

Obligatoriska kurser

De obligatoriska kurserna ska fördjupa de kunskaper och färdigheter i gymnastik som inhämtats i grundskolan och de studerande ska ges möjlighet att mångsidigt bekanta sig med nya gymnastikformer och idrottsgrenar. Undervisningen ska stödja de studerandes funktionsförmåga, totala välbefinnande och utveckling mot delaktighet samt uppmuntra dem att utöva motion som främjar hälsan och att tillägna sig en aktiv livsstil.

1. Motion ger energi (GY1)

Kursen erbjuder mångsidig undervisning med olika idrottsgrenar och gymnastikformer. Med hjälp av varierande lärmiljöer inomhus och utomhus får den studerande bekanta sig med olika träningsmetoder. Glädje och lyckade prestationer under gymnastiklektionerna ska få studerande att skapa en positiv inställning för en hälsosam livsstil.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå att fysisk aktivitet och funktionsförmåga är en grundläggande förutsättning för hälsa och välbefinnande
- utveckla sina fysiska färdigheter och sin kroppsliga uttrycksförmåga
- få kunskaper och erfarenheter av mångsidig träning av fysiska egenskaper

- utöva idrott gemensamt enligt principen om rent spel
- lära sig nytt och uppleva glädje och avkoppling i gymnastiken

Centralt innehåll

- tillämpning av grundläggande fysiska färdigheter
- träning av olika fysiska egenskaper i olika gymnastikövningar, gymnastikformer och idrottsgrenar
- mångsidigt utnyttja möjligheterna i studiemiljön

2. En aktiv livsstil (GY2)

Kursen ska få den studerande att upprätthålla en hälsosam livsstil och få dem att inse betydelsen av nytto- och vardagsmotion. Läraren vägleder och hjälper studerande att hitta egna lämpliga träningsformer och hälsosamma lösningar till deras vardagsliv. Studerande får genom en uppmuntrande atmosfär utöva träning i form av aerobisk kapacitet, muskelträning och vård av kroppen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- tillägna sig en motions- och hälsoinriktad livsstil
- få tillräcklig fysisk aktivitet varje dag
- förstå att fysisk aktivitet stödjer funktionsförmågan, hälsan och välbefinnandet
- idrottsintresse är vardagsval
- undvika långvarigt sittande

Centralt innehåll

- utvärdering av fysiska egenskaper
- motion som belastar andnings-och cirkulationsorgan, muskelträning och kroppsvård
- studerande ska vägledas att iaktta sina vanor och val i vardagen ur ett perspektiv av fysisk aktivitet och hälsa
- studerande ska få handledning och respons som uppmuntrar till en motions- och hälsoinriktad livsstil och en aktiv vardag

Nationella fördjupade kurser

Syftet med kurserna är att utöva motion som främjar det totala välbefinnandet och hälsan, lära sig ta ansvar för egna och gemensamma aktiviteter samt få positiva upplevelser av sin egen kropp, sin fysiska kapacitet och den sociala gemenskapen. Läraren ska precisera innehållet i de fördjupade kurserna tillsammans med gruppen.

3. Motion och hälsa (GY3)

Kursen ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den fysiska funktionsförmågan. Kursens syfte är att främja regelbunden motion samt att iakttä och utveckla sina fysiska egenskaper. Läraren ska leda planeringen och genomförandet av ett motionsprogram. Motionsprogrammet ska i mån av möjlighet genomföras med hjälp av sportteknologi.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära använda pulsmätare
- lära använda olika idrotts appar, t.ex. träningsdagbok

Centralt innehåll

- olika former av uthållighetsidrott
- gymträning
- styrketräning

4. Att motionera tillsammans (GY4)

Kursen innefattar de gamlas dans. Kursen ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den sociala funktionsförmågan. Syftet med kursen är att lära dem de vanligaste sällskapsdanserna, främja den sociala gemenskapen och bevara traditionen av de gamla dans i skolan. Arbetsätten ska präglas av delaktighet, aktivitet och samverkan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig de vanligaste salongs- och sällskapsdanserna
- med delaktighet skapa god social gemenskap
- ordna dansuppvisning för föräldrarna och skolan

Centralt innehåll:

- de vanligaste salongs-och sällskapsdanserna

5. Motion och välbefinnande (GY5)

Kursen ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den psykiska funktionsförmågan. Syftet med kursen är att hjälpa de studerande att orka och att öka sin studieförmåga genom avslappnande och stimulerande upplevelser av motion och idrott. Mångsidiga gymnastikövningar ger möjlighet till delaktighet, känsla av fysisk kapacitet och erfarenheter av att uttrycka sig med kroppen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig stresshantering och olika avslappningsmetoder
- få hjälp att orka med vardagen och att öka vakenheten i studierna
- förstå idrottens betydelse som avslappnande och stimulerande motvikt till de teoretiska ämnena

Centralt innehåll

- olika motionsformer som ger nya och annorlunda upplevelser
- avslappning
- stresshantering
- massage
- mindfulness

Skolvisa tillämpade kurser

6. Abigymnastik (GY6)

PF

Kursen ska genom olika idrottsgrenar förstärka den studerandes samhörighet. Kursen syftar till att den studerande ska få uppleva gemenskap via olika idrottsgrenar och samtidigt få ett avbrott i sina teoretiska studier. Den studerande har också möjlighet att prova på nya idrottsgrenar som hen kan utöva på egen hand. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- uppleva gemenskap och samhörighet i olika idrottsliga former
- bekanta sig med annorlunda och nya idrottsgrenar

Centralt innehåll

- populära idrottsgrenar

- traditionella idrottsgrenar
- nya och annorlunda idrottsgrenar

7. Bollspel (GY7)

PF

Kursen fördjupar några valda bollsporter. Kursen planeras tillsammans med de studerande. Mångsidiga uppgifter, övningar och spel ger de studerande möjlighet att träna bollspel i varierande lärmiljöer. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- främja gemensamma motionsintressen
- utveckla samverkan i grupp
- fördjupa sig i de valda bollsporterna

Centralt innehåll

- olika bollspel inomhus och utomhus

8. Idrottsskador (GY8)

PF

Kursen ska lära den studerande om hur man förebygger och rehabiliterar motions- och idrottsskador. Den studerande ska lära sig olika behandlingsmetoder och få möjlighet att skapa egna rehabiliteringsprogram. Kursen innefattar också första hjälp, tejpning och andra behandlingsmetoder som kan behövas vid olika idrottssammanhang. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- lära sig träna på ett säkert och tryggt sätt för att kunna förebygga idrottsskador
- lära sig olika former av rehabilitering

Centralt innehåll

- säkra träningsmetoder som förebygger idrottsskador
- olika motions- och idrottsskador
- behandling och rehabilitering av skador i olika idrottssammanhang
- tejpning och förband
- första hjälp vid idrottssammanhang

9. Konditionssalsträning (GY9)

PF

Kursen ska lära den studerande att självständigt träna i en konditionssal. Den studerande lär sig att träna olika muskelgrupper och äta rätt genom att hålla en kost- och träningsdagbok. Träningsätten är varierande och ändamålsenliga. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- inse betydelsen av regelbunden motion
- lära sig att träna självständigt och ändamålsenligt i en konditionssal
- lära sig att äta rätt och hålla en kost- och träningsdagbok

Centralt innehåll

- konditionssalsträning
- andra motionsgrenar som t.ex. löpning, spinning, bodypump och konditionsboxning kan också ingå

5.19 Musik

Undervisningen i musik i gymnasiet har som utgångspunkt att musik är en central del av kulturen och all mänsklig verksamhet. Målet för musikundervisningen är att de studerande ska bli medvetna om och fördjupa sitt förhållande till musiken. Ett personligt förhållande till musiken stärker självkännet och det totala välbefinnandet samt stödjer självkänslan. De studerande ska lära sig att förstå och värdesätta olika musikaliska former och deras betydelse. Studierna i musik ska ge upplevelser, erfarenheter, kunskaper och färdigheter samt möjlighet att använda fantasin. På detta sätt stärks de studerandes musikaliska bildning och de uppmuntras till kreativt konstnärligt tänkande och ett livslångt intresse för musik.

Det väsentliga i musikundervisningen och det musikaliska lärandet är att de studerande får uttrycka sig, samverka och får positiva upplevelser. Det musikaliska kunnandet, liksom förmågan att tänka kreativt och kritiskt, ska utvecklas i samverkan med andra. Att musicera tillsammans är en unik form av grupsamverkan som stärker de sociala och kommunikativa färdigheterna. Att sjunga, spela, lyssna och kreativt producera ska utgöra både arbetssätt och centralt innehåll i undervisningen, som kan berikas genom att musiken kombineras med andra konstnärliga uttrycksformer. I valet av innehåll ska de studerandes olika färdigheter och intressen beaktas. Målet är att kurserna i musik ska erbjuda varje studerande meningsfulla musikaliska övningar.

I egenskap av konstämne ska musiken skapa kulturell verksamhet i skolan och stärka gemenskapen. Musiken ska vara en viktig del av gymnasiets fester och andra evenemang. Genom studier i musik fördjupas kunskapen om den egna kulturen och andra kulturer. Musiken hjälper oss att värdesätta kulturell mångfald och förstå hur olika kulturer och konstarter samverkar. De studerande ska utveckla sin förmåga att arbeta konstnärligt, att aktivt påverka kulturen, att utnyttja teknik för att uttrycka sig musikaliskt och att kritiskt granska mediernas musikutbud.

Mål för undervisningen

Målen för musikundervisningen är att den studerande ska

Musikens betydelse för välbefinnandet

- bli medveten om sitt eget förhållande till musik och lära sig använda musik för att främja sitt välbefinnande
- lära sig att respektera olika uppfattningar om musik

Musikaliskt kunnande

- lära sig att uttrycka sig musikaliskt genom att sjunga, spela och komponera
- utveckla sin förmåga att lyssna på musik och tolka musiken, också medan man musicerar
- fördjupa sina kunskaper om olika musikstilar, -genrer och musikhistoria

Kulturell förståelse och multilitteracitet

- bli medveten om sin egen kulturella identitet och lära sig förstå mångfalden av musikkulturer samt kunna ta del av interkulturell kommunikation också i internationella sammanhang
- lära sig att uppfatta ljudets och musikens påverkan i vardagliga miljöer
- lära sig att tolka användningen av ljud och musik i medierna

Att lära sig lära

- kunna arbeta ansvarsfullt och långsiktigt i aktiv samverkan med sin grupp
- kunna ställa upp mål för sina musikstudier samt utvärdera sitt arbete och styra det i riktning mot målen

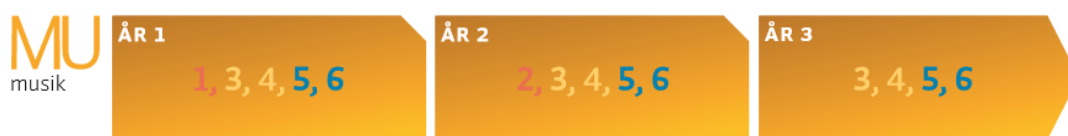
Bedömning

I undervisningen i musik ska bedömningen på ett positivt sätt stödja och fördjupa varje studerandes musikaliska utveckling och förhållande till musiken. Under läroprocessen ska den studerande få och ge mångsidig respons, vilket stödjer den studerande då det gäller att utvärdera och underlätta det egna lärandet.

Bedömningen ska ske i en förtroendefull och trygg atmosfär och fokusera på hela den musikaliska processen och på de mål som ställts upp för studierna. Vid bedömningen bör man ta hänsyn till den studerandes utgångsnivå och till att den studerandes kunnande kan komma till uttryck inom vilket musikaliskt delområde som helst. Det som ska bedömas är den studerandes musikaliska aktivitet i skolan, inte den studerandes allmänna musikalitet.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Musiken och jag (MU1)

Kursens mål är att de studerande skall hitta sitt eget sätt att ta del av och skapa musik. Den studerande skall genom att delta i musikalisk verksamhet få erfarenheter av att musicera, fördjupa sitt kunnande och reflektera över sin roll som musikhörare, -tolkare, -skapare och användare av kulturtjänster. Utifrån sitt personliga förhållande till musiken ska varje studerande uppnå insikt i musikens betydelse i livet och i kommunikation mellan människor. Under kursen ska de studerande bekanta sig med varandras musikintresse och med det lokala musiklivet.

Den studerande skall utveckla sin röst användning och sin förmåga att spela något instrument för att utveckla sitt musikaliska uttryck och tänkande. Under kursen ska de studerandes kännedom om musik och musikaliska begrepp fördjupas genom praktiskt musicerande. Den studerande skall lära sig iakttä sin ljudmiljö och bli insatt i hörselvård.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- hitta sitt eget sätt att uttrycka sig genom musik, både självständigt och i växelverkan med andra
- bli medveten om vikten av att vårda sin hörsel och använda rösten rätt
- bli bekant med musik- och kulturutbudet, såväl lokalt, i huvudstadsregionen som i övriga delar av landet

Centralt innehåll

- sång, spel, bodyrytmik, musik och rörelse
- grunderna i bandspel på gitarr, piano, bas och trummor
- grunderna i musikleära genom praktisk musicering
- musiklyssnande samt ett eventuellt konsertbesök med en skriven recension

2. Ett flerstämmigt Finland (MU2)

Kursens mål är att den studerande ska lära känna den finländska musiken och utveckla sin kulturella identitet. Den studerande ska undersöka olika musikkulturer i Finland, inklusive subkulturer, och lära sig förstå bakgrunden till dem, hur de utvecklats och deras centrala drag. Det är också viktigt att beakta att de finländska musikkulturerna är en del av den europeiska och globala musikvärlden.

I undervisningen ska mångsidiga arbetssätt användas, i synnerhet musicerande och musiklyssnande. I samband med musicerande ska man fästa avseende vid att utveckla den konstnärliga uttrycksförmågan samt förmågan att lyssna och kommunicera. Musikrepertoaren skal innehålla olika musikgenrer, allt från populärmusik till konstmusik och folkmusik.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna det finländska musiklivet och dess olika musikgenrer
- lyssna på och känna igen centrala verk inom olika musikgenrer, såsom folk-, populär- och konstmusik
- stärka sin kulturella identitet
- förkovra sina kunskaper i gitarr-, bas-, piano- eller trumspel

Centralt innehåll

- sång och spel
- musiklyssnande, föreläsningar och grupparbeten
- eventuellt studiebesök till Finlands Nationalopera

Nationellt fördjupade kurser

3. Fritt fram för musik (MU3)

Kursen mål är att de studerande skal lära känna musikgenrer, -stilar och -kulturer som de studerande inte är bekant med från förr, samt fördjupa sin förståelse för musikens kulturbundenhet. Den studerande ska undersöka likheter och olikheter i musikalisk praxis inom olika musikkulturer och lära sig förstå hur varje kultur själv definierar sin uppfattning om musik. Under kursen ska den studerande fördjupa sig i några musikgenrer eller musikkulturer. Den studerande skall utveckla sin förmåga att musicera och sin förmåga att söka och hantera information. Kursen kan även genomföras som ett projekt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bekanta sig med nya musikstilar och –kulturer
- spela och sjunga musik från främmande musikgenrer och –kulturer
- utveckla sina egna musikaliska färdigheter samt sin förmåga att skaffa sig kunskaper

Centralt innehåll

- musiken från olika världsdelar presenteras genom föreläsningar och lyssnarexempel
- sång och spel med motsvarande repertoar
- studiebesök i mån av möjlighet

4. Musikens budskap och makt (MU 4)

Kursens mål är att den studerande ska tillägna sig kunskap om hur musiken används och om musikens möjligheter att påverka inom olika konstformer, i multimediala informations- och kommunikationsmiljöer och i samhället. Den studerande ska undersöka sambandet mellan musik och text, bild och rörelse samt med hjälp av några avgränsade exempel fördjupa sig närmare i hur musiken används i exempelvis film, teater, medier eller webbmiljöer. Vid analys av ovan nämnda musikuttryck ska man fokusera på att förstå helheter. Genom att analysera existerande eller självproducerat material kan de studerande utforska möjligheterna att påverka genom musik. Kursen kan även genomföras som ett tvärkonstnärligt eller ämnesövergripande projekt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bekanta sig med hur musiken används och påverkar
- skapa egen musik med hjälp av olika program samt förena bild och musik
- arbeta självständigt och kreativt

Centralt innehåll

- presentation av scenmusiken, filmmusiken, musikvideon samt musiken i reklamer
- kreativt musikskapande i form av musik till en musikvideo eller reklam t ex med hjälp av programmet Garageband
- analyser av hur bild och musik kan förenas, samt egna verk t ex med hjälp av programmet Imovie

Skolvisa tillämpade kurser

5. Ett musikaliskt projekt (MU5)

PF, CK

Kursens mål är att den studerande skall lära sig att i grupp eller självständigt planera och genomföra ett musikaliskt projekt i vilket de utnyttjar de kunskaper och färdigheter som de förvärvat i gymnasiet eller på fritiden. Det kan vara fråga om program till skolans fester eller till en konsert, en musikal, en inspelning eller ett tvärkonstnärligt projekt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig att planera och genomföra musikaliska helheter
- lära sig att arbeta ansvarsfullt och långsiktigt, kreativt och självständigt

Centralt innehåll

- planering av program samt övningar och uppträdanden

6. Skolmusik (MU6)

PF, CK

Kursens mål är att den studerande ska bli bekanta med det finlandssvenska musiklivet och skolornas mångfald under den stora Skolmusik-festivalen, som arrangeras vart tredje år. De studerande kan både uppträda med eget bidrag, delta i workshops och sjunga i den stora kören på festkonserten.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig att planera och genomföra en egen musikalisk helhet
- lära sig att öva in en på förhand bestämd repertoar

Centralt innehåll

- planering och inspelning av eget bidrag som sedan framförs på någon konsert under Skolmusik
- instudering av den gemensamma repertoaren för festkonserten

5.20 Bildkonst

Undervisningen i bildkonst tar avstamp i en kulturellt mångskiftande verklighet. Denna utforskas genom att man producerar och tolkar bilder. De studerandes upplevelser, fantasi, kreativa tänkande och målinriktade arbete utgör grunden för ett konstnärligt lärande som sker med alla sinnen. Ett centralt syfte är att de studerande ska lära sig förstå fenomen inom bildkonst och annan visuell kultur i sitt eget liv och i samhället. De studerandes kännedom om kulturarvet fördjupas genom att de bekantar sig med traditioner och når insikt i hur traditioner förnyas. De studerande ska utforska estetiska, ekologiska och etiska värden och värderingar inom konsten och inom andra visuella kulturuttryck. Undervisningen ska ge förutsättningar för att utveckla ett kritiskt tänkande, för att påverka livsmiljön och främja en hållbar livsstil.

I undervisningen i bildkonst ska de studerande betrakta, skapa, tolka och värdera bilder med hjälp av visuella uttryck och andra metoder för att skapa kunskap. Undervisningen ska även utveckla de studerandes multilitteracitet. De studerande ska undersöka individuella, samhälleliga och globala betydelser inom bildkonst och annan visuell kultur samt fördjupar sig i olika konstsyner. Det centrala innehållet ska utgöras av de studerandes egna bildkulturer, bildkulturer i omgivningen och inom konstens olika världar och dessa granskas genom att man skapar samband mellan dem. Innehållet ska fokusera på bildkulturer som är relevanta men obekanta för de studerande och de studerande ska delta i valet av innehåll och uttryckssätt. I undervisningen fördjupar man sig i aktuella visuella kulturfenomen, förfaringssätt och olika former av delaktighet.

Undervisningen ska ge förutsättningar för en mångsidig användning av olika arbetssätt och studiemiljöer. De studerande ska uppmuntras att experimentera med olika redskap, material och uttryckssätt och att tillämpa dem på ett kreativt sätt. Ny teknologi och nya mediemiljöer ska betraktas både som fenomen som ska utforskas och som redskap för visuellt skapande. De studerandes kulturella kompetens ska fördjupas i samarbete med museer och andra lokala aktörer. Undervisningen i bildkonst ska erbjuda möjligheter att utveckla gymnasiets verksamhetskultur och ge de studerande förutsättningar för vidare studier efter gymnasiet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i bildkonst är att den studerande ska

- förstå konstens, omgivningens och den övriga visuella kulturens betydelse i sitt eget liv, i samhället och i en global värld

- utveckla sin kulturella identitet genom att producera och tolka olika bilder
- fördjupa sin multilitteracitet och kulturella kompetens genom att utveckla sin visuella läskunnighet, mediekunskap och förmåga att tolka omgivningen
- uttrycka sina iakttagelser, tankar och sin fantasi genom bilder och på andra sätt
- fördjupa sin förmåga att skapa bilder genom att använda olika material, tekniker och uttryckssätt på ett ändamålsenligt sätt
- lära sig att arbeta tematiskt, process- och målinriktat samt att utvärdera sig själv och samarbeta med andra
- förstå betydelsen av sinnlig njutning, känslor, skönhetsupplevelser och kreativt tänkande för det egna lärandet
- använda ett undersökande arbetssätt för att skapa bilder självständigt eller i samverkan med andra
- tillämpa visuella kommunikationsmedel för att delta och påverka med hjälp av bilder
- tolka bildkonst och annan visuell kultur genom att använda olika bildtolkningsmetoder och -begrepp
- utforska vilken betydelse konst och annan visuell kultur haft för individen, gruppen och samhället under olika tider och i olika kulturer
- undersöka nutid och framtid i sina bilder med fokus på kulturell mångfald och hållbar utveckling

Bedömning

Bedömningen i bildkonst ska vara uppmuntrande, långsiktig, interaktiv och utveckla den studerandes bildkonstnärliga färdigheter. Bedömningen ska stödja den studerandes personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Mångsidig bedömning under alla faser av läroprocessen ska stödja den studerande att nå målen som ställts upp för studierna. Detta stödjer den studerande att fördjupa sin förmåga att lära sig lära. Bedömningen ska även omfatta självvärdering och kamratvärdering. Bedömningen ska fokusera på den studerandes förmåga att iaktta och tänka visuellt, skapa bilder samt tolka och värdera visuell kultur ur estetisk, ekologisk och etisk synvinkel. I bedömningen ska läraren beakta hur den studerandes bildkonstnärliga färdigheter utvecklats, de olika arbetsprocesserna och resultaten av arbetet. Bedömningen ska sporra den studerande att använda arbetssätt och studiemiljöer på ett ändamålsenligt sätt, individuellt och i grupp.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Bilder och kulturer (KO1)

Kursens mål är att den studerande får en helhetsbild av den visuella kulturens betydelse i vardagen och i konsten och att ge en fördjupad inblick i visuella fenomen och deras rötter. Genom eget visuellt arbete med olika tekniker och diskussioner kring bilder bekantar vi oss med bildens byggstenar. Utställningsbesök ingår i kursen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- undersöka innehåll, fenomen, processer och förfaringssätt inom bildkonsten och annan visuell kultur
- använda uttrycksätt som är typiska för bildkonsten och annan visuell kultur i sina bilder och fattar egna beslut
- iaktta sina egna och andras bildkulturer samt aktuella fenomen inom konst, i medier och annan visuell kultur
- utforska bildkonst och annan visuell kultur ur individens, gruppens och samhällets perspektiv, individuellt och i grupp
- iaktta olika bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv med hjälp av olika bildtolkningsmetoder
- förstå bildkonstens och den övriga visuella kulturens betydelse i sitt eget liv, i samhället och i en global värld

Centralt innehåll

- egna bilder som identitetsbyggare, uttryck för kulturell mångfald och förnyare av kulturarvet
- påverkan i egna och andras bilder, inom konst, i medier och andra miljöer
- olika syner på konst och annan visuell kultur
- begrepp, bildtyper och bildsamlingar inom bildkonsten
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- aktuella fenomen inom konst, medier och annan visuell kultur

2. Formgivna och byggda miljöer (KO2)

Kursens mål är att eleverna fördjupar sitt personliga förhållande till den byggda och formgivna miljön. Utgående från närmiljön i huvudstadsregionen undersöker vi arkitekturen, kulturlandskapet och naturen, samt bekantar oss med olika aspekter av design.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin visuella uttrycksförmåga genom att undersöka samband mellan omgivningens bildkulturer och kulturarvet, konsten och de egna bilderna
- iaktta byggda och naturliga miljöer ur ett perspektiv av kulturell mångfald och hållbar utveckling
- använda innehåll, processer och förfaringssätt som är typiska inom arkitektur, design och produktifiering som utgångspunkt för att skapa bilder
- delta och påverka i olika miljöer med hjälp av visuella metoder och andra metoder att producera kunskap
- undersöka naturens, arkitekturens och designens betydelser för individen, gruppen, i samhället och globalt
- förstå konstens betydelse i olika miljöer och planeringen av dem samt i aktuella samhällsfrågor

Centralt innehåll

- bildkulturer i omgivningen som identitetsbyggare och förnyare av kulturarvet
- naturen, den byggda miljön, design, produktifiering, tjänster, mediemiljöer och virtuella världar som utgångspunkter för visuellt skapande
- begrepp och bildsamlingar som anknyter till miljöplanering och design
- olika sätt att tolka omgivningens bildkulturer
- aktuella fenomen i naturen, inom arkitektur och design

Nationella fördjupade kurser

3. Medier och delaktighet (KO3)

Kursens mål är att studeranden utvecklar sina färdigheter i att skapa visuellt medieinnehåll av hög kvalitet och samtidigt fördjupar sina kunskaper i mediekritik. Teori och praktik varvas med varandra.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina färdigheter i visuell kommunikation samt informations- och kommunikationsteknologi genom att utforska samband mellan medier och andra miljöer, egna bilder, konst och kulturarv
- iaktta mediekulturer med fokus på kulturell mångfald och hållbar utveckling
- använda medieinnehåll och – fenomen, olika förfaringssätt och mediala planeringsprocesser som utgångspunkt för att skapa bilder
- delta och påverka i mediemiljöer med hjälp av visuella metoder och genom andra sätt att producera kunskap
- undersöka mediekulturers betydelser för individen, gruppen, i samhället och globalt
- förstå betydelsen av det visuella i mediekommunikation, mediemiljöer och mediepresentationer samt i planeringen och skapandet av dem

Centralt innehåll

- mediekulturer som identitetsbyggare och förnyare av kulturarvet
- medieinnehåll, -produkter, -tjänster, olika förfaringssätt och mediemiljöer som utgångspunkt för visuellt skapande
- begrepp, bildtyper och bildsamlingar som anknyter till medier
- olika sätt att tolka mediepresentationer
- aktuella mediefenomen och -frågor

4. Konstens olika världar (KO4)

Kursens mål är att den studerande genom att experimentera med olika tekniker fördjupar sitt eget bildkonstnärliga uttryck.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- undersöka samband mellan konstinnehåll och -fenomen, olika förfaringssätt och egna bilder, omgivningen och kulturarvet på ett fenomenorienterat sätt
- iaktta bildkonst som producerats under olika tider och i olika miljöer med fokus på kulturell mångfald och hållbar utveckling
- tillämpa olika material, tekniker och uttrycksätt för att skapa bilder, individuellt och i grupp
- granska bildkonstens betydelser för individen, gruppen och samhället genom att tillämpa bildtolkningsmetoder

- utforska fenomen i sin egen livsmiljö och i samhället genom bilder och på andra sätt
- förstå konstens betydelse i byggda och naturliga miljöer, egna bilder samt för att påverka och delta

Centralt innehåll

- konstens världar som identitetsbyggare, uttryck för kulturell mångfald och förnyare av kulturarvet
- bildkonst producerad under olika tider, i olika miljöer och kulturer
- begrepp, bildtyper och bildsamlingar inom bildkonsten
- visuella, verbala och andra metoder för att tolka konst
- aktuella konstfenomen och –frågor

Skolvisa tillämpade kurser

5. Fotografering (KO5)

PF, CK

Kursens mål är att den studerande får fördjupa sig i att använda kameran kreativt och utveckla sitt eget kunnande på fotografiets område. Kursen ger en inblick i fotografiets olika användningsområden från konst och vetenskap till dokumentär och propaganda. Tyngdpunkten ligger på praktiskt arbete med kameran, fotoexkursioner och utställningsbesök, mörkrumsarbete och bildredigering vid datorn. Slutprodukten blir en fotoutställning med de studerandes alster och en bildshow.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utvecklas i att använda kameran kreativt och kunna förverkliga sina estetiska mål genom fotografiet
- förstå kamerans funktioner och kunna utnyttja det i eget arbete
- lära sig förstå fotografiets olika kulturella dimensioner
- kunna hantera bilder både analogt och digitalt

Centralt innehåll

- fotografiets historia
- kamerateknik
- grunderna i mörkrumsteknik

- digital bildhantering
- fotografiet som konst, dokumentär, berättelse, minnesbärare

6. Film och video (KO6)

CK, PF

I den här kursen lär sig den studerande att skapa egna filmer utgående från olika genrer. Genom att själv filma och editera får den studerande en ökad förståelse för genom vilka medel man påverkar och själv påverkas av rörliga bilder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till filmkonstens utveckling och genrer i huvuddrag
- känna till och delta i processen att göra film
- arbeta som del i ett team
- förstå och kunna tillämpa filmens berättarteknik
- känna igen och kunna analysera olika filmgenrer och stilar och kunna tillämpa det i eget arbete

Centralt innehåll.

- filmhistoria och olika filmgenrer
- filmens berättarteknik: bildvinklar, bildstorlekar, kamerarörelser, ljudets betydelse
- filmberättelsens dramaturgi
- praktiskt arbetet med videokamera, från manus, till filmning och editering, till färdig film och premiär

7. Teckning och grafik (KO7)

Kursens mål är att den studerande utvecklar sitt eget bilduttryck och handstil genom att teckna med olika tekniker och lär sig att använda deskriptiv geometri, perspektiv, proportioner och människans proportioner. Under kursen trycker vi även grafik med olika tekniker.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda olika teckningsredskap och hitta uttrycksmöjligheterna i dem
- få färdigheter i att gestalta bildidéer med olika redskap

Centralt innehåll

- teckning med kol, tusch, kritor och blyerts
- etsning
- kartonggrafik
- kännedom om olika konstnärliga arbetsprocesser

8. Färgen i måleriet och konsthistorien (KO8)**PF, DD**

Kursens mål är att den studerande bekantar sig med konstens olika epoker både genom teori och praktik. Genom att måla med olika material får den studerande utveckla sitt färguttryck.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till de centrala dragen inom den västerländska konsten och förstå färgernas betydelse
- kunna tillämpa färgteori i sitt eget arbete
- använda färguttryck på ett mångsidigt sett med olika tekniker

Centralt innehåll

- måleri på duk, papper och pannå
- konsten under olika perioder i Europa, olika konstuppfattningar
- färgens betydelse i konsten, färgteori, färgsymbolik, färgperspektiv

5.21 Studiehandledning

Studiehandledningen har som uppdrag att stödja de studerande i studierna under gymnasietiden och se till att de får tillräckliga kunskaper och färdigheter som de behöver vid livsförändringar och olika övergångsskedan i livet, till exempel vid övergången till fortsatta studier och arbetslivet samt för att bli fullvärdiga och aktiva samhällsmedborgare.

Handledningsverksamheten ska utgöra en kontinuitet som pågår under hela gymnasieutbildningen. Kurserna i studiehandledning samt all övrig handledning ska ge de studerande möjligheter att inhämta sådana grundläggande kunskaper och färdigheter som de behöver för att kunna planera sina gymnasiestudier och fortsatta studier och sin karriärinriktning. Individuell handledning, handledning i klass eller smågrupper och kamrathandledning stödjer den studerande att kartlägga sina intressen, upptäcka sina styrkor, planera sin karriär, göra val och lösa problemsituationer. Under den individuella handledningen ska den studerande kunna diskutera frågor som berör gymnasiestudier, karriärplanering, fortsatta studieval, livssituation och framtid. I smågrupper ska den studerande ha möjlighet att diskutera frågor som kan delas med övriga studerande och som det är meningsfullt att ta upp i gruppen.

Mål för studiehandledningen

Handledningen ska genomföras på ett sätt som stärker den studerandes aktivitet, delaktighet och ansvar. Målet är att den studerande hittar egna sätt att lära sig, som också stödjer livslångt lärande. Den studerande ska stödjas att upptäcka sina styrkor och utvecklingsområden och att söka information om hur och var hen kan få hjälp vid eventuella svårigheter i studierna. Handledningen ska utveckla studiefärdigheterna och främja studierna samt stödja den ungas förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv och att fatta beslut som gäller utbildning och karriärval. Målet är att den studerande på ett realistiskt sätt ska kunna bedöma sina förutsättningar och möjligheter då hen planerar sin karriär och fattar beslut kring den.

Förmågan att söka information ska stärkas genom att den studerande på ett mångsidigt sätt handleds att utnyttja olika studiemiljöer och att aktivt och kritiskt söka och tillämpa information. Målet är att den studerande ska känna till de viktigaste informationskällorna, handledningstjänsterna och digitala ansökningsystemen som gäller fortsatt utbildning, yrkesval och karriärplanering och ska kunna använda dessa för att planera sin karriär och söka till fortsatta studier.

Studiehandledningen ska ge den studerande information om undervisningen vid andra läroanstalter, studiealternativ efter gymnasiet samt kunskap om arbets- och näringslivet och företagande. Den studerande ska ges möjlighet att bekanta sig med många olika yrken och med arbetslivet samt med utbildningsutbudet vid folkhögskolor, yrkesläroanstalter på andra stadiet, yrkeshögskolor och universitet. Den studerande ska också lära sig att söka information om möjligheterna att studera eller arbeta utomlands.

Den studerande ska få handledning i att planera sina fortsatta studier och i att ansöka till fortsatta studier. Målet är att den studerande i god tid ska planera sina gymnasiestudier och göra sina val för att kunna söka till fortsatta studier direkt efter gymnasiet. Den studerande ska få hjälp med att göra upp en individuell studieplan, en plan för studentexamen och en plan för fortsatta studier och för sin yrkeskarriär samt med att uppdatera planerna.

Kursordning

Obligatoriska kurser

1. Jag som studerande (SH1)

Syftet med kursen är att ge den studerande de verktyg som behövs för att kunna påbörja, genomföra och avsluta sina gymnasiestudier. Den studerande vidareutvecklar sina studiefärdigheter med fokus både på pågående gymnasiestudier och på fortsatta studier. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få information om gymnasiestudierna, studiernas uppbyggnad och studentexamen
- vidareutveckla studiefärdigheter som förutsätts i gymnasiet samt centrala kunskaper och färdigheter som behövs för att kartlägga sina styrkor och intresseområden
- fundera över frågor i anslutning till livslångt lärande och personlig utveckling

Centralt innehåll

- planering av gymnasiestudierna och studentexamen; individuell studieplan och en plan för studentexamen
- aktuella frågor som tangerar gymnasiestudierna
- utvärdering av det egna lärandet
- studiefärdigheter och förmåga att söka information, förmåga att lära sig
- självkänedom och att utveckla den
- livsfärdighet
- reflektion kring fortsatta studier och yrkesinriktning; plan för fortsatta studier och yrkeskarriär
- informationskällor, digitala handledningstjänster och ansökningssystem som anknyter till fortsatta studier och framtidsplanering
- orientering i arbetslivet och information om olika utbildningar på andra stadiet och på universitet och högskolor

2. Fortsatta studier och arbetsliv (SH2)

Kursen är en fortsättning och fördjupning av SH 1 och syftet är att den studerande får en djupare insikt i sina egna möjligheter efter gymnasiet. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin självkänedom och sin förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv
- fördjupa sig i teman som är centrala med tanke på fortsatta studier och arbetsliv och som utvecklar förmågan att planera sin karriär och sitt liv samt ger färdigheter för övergången till fortsatta studier och arbetslivet
- bekanta sig med olika utbildningsalternativ på andra stadiet och på universitet och högskolor samt med det övriga utbildningsutbudet
- förbättra sina arbetslivsfärdigheter och fördjupa sin kunskap om arbetslivet

Centralt innehåll

- möjligheterna till fortsatta studier i Finland och utomlands
- arbetslivskunskap, det föränderliga och mångskiftande arbetslivet
- entreprenörskap
- arbetslivsfärdigheter och förmåga att söka arbete
- orientering i arbetslivet och information om fortsatta studier
- planering av fortsatta studier och framtiden, ansökan till fortsatta studier
- uppdatering av den individuella studieplanen, studentexamensplanen och planen för fortsatta studier och yrkeskarriär

Skolvisa fördjupade kurser

3. Studera effektivt! (SH3)

HF, CK

Kursen behandlar inläring och studieteknik. Målet är att den studerande blir medveten om sina egna styrkor och svagheter, blir införstådd i vad god studieteknik innebär och på så vis uppmärksam på vilka åtgärder hen kan vidta för att uppnå tillfredsställande resultat. I denna process ska den studerande utgå från sina egna förutsättningar. Genom att bygga upp en målmedvetenhet kan den studerande lägga upp realistiska mål, utvärdera sina prestationer, anpassa sina arbetsmetoder och utvecklas kontinuerligt. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära sig grunderna i studieteknik
- lära sig grunderna om minnet och dess funktion
- bli självmedvetna
- lära sig lägga upp rimliga, individuella mål

Centralt innehåll

- studieteknik
- självskattning
- personlig utveckling
- minnet
- tidsplanering
- målsättningar

4. Träna för högskolan! (SH4)

HF, CK

Kursen har högskolekaraktär och utvecklar studiefärdigheterna med tanke på fortsatta akademiska studier. Den studerande fördjupar sig i ett valfritt ämne och skriver en vetenskaplig uppsats som slutarbete. Kursen avslutas med ett seminarium i vilket den studerande deltar både som respondent och opponenter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till och kunna använda sig av olika informationskällor
- lära sig att hitta mångsidig och relevant information
- kunna bygga upp en disposition och skriva en vetenskaplig text
- göra upp en tidtabell för uppgiften och reflektera över sin egen tidsanvändning

- skriva ett abstract på engelska
- presentera sitt arbete och opponera en annan uppsats vid ett seminarium

Centralt innehåll

- informationssökning och -bearbetning
- källkritik
- källhänvisning
- vetenskapligt skrivande
- tidshantering

5.22 Temastudier

Temastudierna är studier som kombinerar olika vetenskapsområden. De ger ett helhetsperspektiv på undervisningen och utvecklar de studerandes förmåga att gestalta och förstå större helheter än det enskilda läroämnet. Det centrala uppdraget för temastudierna är att erbjuda de studerande möjligheter att kombinera och tillämpa kunskaper och färdigheter från flera olika läroämnen. Målen och innehållet i temastudierna ska preciseras och konkretiseras i läroplanen.

Mål för undervisningen

Målet för temastudierna är att den studerande ska

- uppmuntras att söka samband mellan centrala begrepp och perspektiv inom olika vetenskapsområden och konstarter samt skapa helheter utifrån dem
- skapa sig en uppfattning om problem, fenomen eller olika frågeställningar och inspireras att söka svar på dem självständigt och i samarbete med andra
- dra nytta av kunskaper och färdigheter som man erhållit inom olika områden
- söka information i olika källor och bedöma källornas tillförlitlighet
- tillämpa sina kunskaper och utveckla sin digitala kompetens i praktiska situationer
- kunna arbeta målinriktat och konstruktivt som medlem i en grupp

Bedömning

Bedömningen av temastudierna ska grunda sig på den studerandes förmåga att söka, bedöma och tillämpa information samt skapa strukturerade helheter på basis av tillförlitliga källor. Centrala föremål för bedömningen är den studerandes förmåga att kritiskt bedöma informationskällor och förmågan att förstå samband mellan olika kunskapsområden. Bedömningen av arbetet ska fokusera på hur målinriktat och strukturerat det är. Den studerande ska ges handledande respons även på sin kommunikations- och samarbetsförmåga och på sin förmåga att använda olika arbetsredskap. Vid bedömningen av temastudier ska mångsidiga bedömningsmetoder användas.

Nationella fördjupade kurser

1. Tvärvetenskapligt tänkande (TS1)

Kursens mål är att erbjuda den studerande möjligheter att vidareutveckla ett mångsidigt och ämnesövergripande tänkande. Den studerande ska, inom ramen för större helheter, lära sig att se samband mellan olika vetenskapsområden och konstarter samt växelverkan mellan centrala principer och begrepp inom dem. Under kursen ska den studerande även vidareutveckla sitt kritiska och kreativa tänkande både självständigt och i samarbete med andra. Den studerande ska analysera och bedöma olika begreppssystem och perspektiv och använda dem för att dra slutsatser och hitta lösningar. Det centrala innehållet i kursen ska väljas från minst två olika läroämnen eller temaområden. Bedöms med A/U.

2. Undersökande projektarbete med hjälp av digitala arbetssätt (TS2)

Målet för denna kurs i informations- och kommunikationsteknologi är att den studerande självständigt eller i samarbete med andra studerande planerar, genomför och presenterar ett dokumenterat projekt, en undersökning, uppfinning eller annan produkt som anknyter till något fenomen, tema eller ämnesområde. Den studerande ska samtidigt utveckla sin digitala kompetens. Ett annat mål är att den studerande ska ges möjlighet att arbeta och samarbeta över ämnesgränserna. Det centrala innehållet i kursen ska ha koppling till kunskaper och färdigheter inom två eller flera olika läroämnen eller temaområden.

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: matematik, modersmål och realämnen.

Den studerande gör ett projektarbete som grundar sig på att hen sammanställer statistik och presenterar projektet med tekniska hjälpmedel så som t.ex. text, bilder och grafer. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en ämnesövergripande helhetsbild av ett fenomen
- lära sig sammanställa data på lämpligt sätt
- lära sig arbeta långsiktigt, ställa upp mål och göra en arbetsplan

Centralt innehåll

- innehåll från olika gymnasiekurser beroende på vilket fenomen eller tema som den studerande väljer att undersöka
- textbehandling och kalkylprogram

3. Vardagskompetens (TS3)

Under denna kurs som ska behandla frivilligverksamhet, arbetsliv, trafikfostran eller internationell verksamhet ska den studerande ges möjligheter att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i praktiska arbetsuppgifter och situationer. Syftet är att stärka sambandet mellan vardagslivet och kunskaper som den studerande inhämtat i skolan. Kursens mål är att den studerande ska lära sig förstå hur samhället fungerar och att den studerande i olika sammanhang utanför skolan ska utveckla sådan kompetens som behövs i arbetslivet. Den studerande ska i mån av möjlighet ges tillfälle att fördjupa sitt kunnande också i internationellt samarbete. Kunskap som inhämtats på annat håll och som motsvarar kursens mål och innehåll kan helt eller delvis räknas den studerande till godo. Bedöms med A/U.

Skolvis fördjupade kurser

4. Matematisk samhällslära (TS4)

DD, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: samhällslära och matematik.

Kursen är en fenomenbaserad fördjupning av valda delar från kurserna i matematik och samhällslära. Under kursen analyseras olika aktuella ekonomiska fenomen ur ett statsvetenskapligt perspektiv och ur ett praktiskt matematiskt perspektiv. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå den statsvetenskapliga teorin bakom aktuella ekonomiska fenomen
- kunna nyttja matematiska lösningsmodeller på praktiska och aktuella problemformuleringar
- kunna kritiskt analysera argument i en ekonomisk debatt och själv komma med alternativa synpunkter

Centralt innehåll

- det aktuella ekonomiska läget i Finland
- fördjupning av den ekonomiska matematiken
- aktuella frågor inom offentliga sektorn, budgeten, skuldtagning och beskattning
- bytesbalansen och internationell handel
- finansmarknaden och aktier

5. Energi (TS5)

DD

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: fysik och kemi.

Kursen undersöker olika aspekter av energi och energiproduktion. Studiebesök till kraftverk görs. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå funktionsprinciperna för olika typer av kraftverk
- kunna fatta beslut om energiproduktion och -användning med tanke på en hållbar utveckling
- känna till kemisk energi

Centralt innehåll

- endoterma och exoterma reaktioner
- kärnenergi
- förnybara energikällor
- vatten- och kolkraftverk

6. Medicinsk fysik (TS6)

DD

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: fysik och biologi.

Kursen ger den studerande möjlighet att både bredda och fördjupa sina kunskaper i biologi och fysik. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få kunskap om människokroppens anatomi och fysiologi
- bekanta sig med aktuell forskning inom området
- bekanta sig med fysikens tillämpningar inom medicinen
- få information om arbetsmöjligheter med anknytning till biologi och fysik

Centralt innehåll

- centrala nervsystemet
- sinnen
- medicinska undersökningsmetoder
- strålning

- mediciner och deras fysiologiska funktioner
- sjukdomar och dysfunktioner

7. Hjärnan (TS7)

DD, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: biologi, psykologi och hälsokunskap.

Kursen är fenomenbaserad och betraktar hjärnan från flera olika aspekter. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få kunskap om hjärnans anatomi och fysiologi
- bekanta sig med aktuell forskning inom området
- förstå de fysiologiska grunderna till fenomen som t.ex. sömn och beroende, kognitioner och emotioner

Centralt innehåll

- centrala nervsystemet
- aktionspotential och vilopotential
- synapser och transmittorämnen
- hjärna och medvetandet
- emotioner
- (minnet)
- sömn
- fostrets och barnets hjärna
- hjärnans belöningssystem och beroende
- sjukdomar och dysfunktioner

8. Sexuell hälsa (TS8)

DD, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: biologi och hälsokunskap.

Kursen ger den studerande en mångsidig bild av sexualitet och sexuell hälsa. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få förståelse för sexualitetens komplexa och mångfasetterade natur
- få kunskap om olika typer av sexualitet
- förstå och agera enligt safe sex begreppet, respektera sig själv och andra
- växa och bli trygg i sin egen sexualitet

Centralt innehåll:

- sexualitetens historia
- sexualitetens evolution
- sexualiteten i olika religioner och kulturer
- människokroppens anatomi och fysiologi
- preventivmedel
- människans sexualitet och livscykel
- aktuella frågor gällande sex och sexualitet

9. Giftmord i litteraturen (TS9)

DD, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: engelska, kemi och biologi.

Under kursen läser den studerande engelskspråkig skönlitteratur där det förekommer giftmord. Den studerande undersöker de skadliga kemikalier/gifter som är inblandade och analyserar vilken effekt de har på människokroppen och/eller naturen. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin läsförståelseförmåga och sitt ordförråd i engelska
- utveckla sin förmåga att formulera, uttrycka och diskutera åsikter, samt presentera fakta på engelska
- utveckla sin förmåga att läsa kritiskt och analysera händelseförlopp

Centralt innehåll

- engelskspråkig skönlitteratur
- centralt ordförråd inom naturvetenskapliga området
- gifters kemi
- fördjupade kunskaper i människokroppens anatomi och fysiologi
- cellens ämnesomsättning
- näringskedjor och anrikning

10. Vetenskapens historia (TS10)**DD, CK**

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: historia, fysik och filosofi.

Kursen presenterar idéhistoriska uppfattningar och vetenskapliga framsteg som har haft en avgörande inverkan på människans vardag genom historien. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå orsaker och samband i mänsklighetens utveckling
- få insikt i hur tekniska landvinningar påverkar människans liv
- lära sig vad nya filosofiska tankesätt har betytt för den vanliga människan
- bli förtrogna med idéhistoriska, filosofiska och tekniska förändringar
- bejaka den studerandes förmåga att förstå samband mellan olika vetenskaper

Centralt innehåll

- religionens och filosofins utveckling
- synen på livet, människan, kulturen och samhället genom historien
- den geocentriska respektive heliocentriska världsbilden
- från element till grundämnen
- vattnets betydelse för civilisationer
- olika uppfinningars bakgrund och betydelse

11. Bland villor och betong - lokalidentitet i västra metropolområdet (TS11)**DD, CK**

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: historia, geografi och samhällslära.

Kursen studerar Helsingfors västra förstadsområden ur historisk, geografisk och sociologisk synvinkel. Den egna hembygdens förvandling från svenskspråkig jordbruksbygd till olika

typer av finskdominerade tätorter analyseras på djupet. Lokal respektive regional identitet är centrala infallsvinklar. Kursen är fenomenbaserad och undersöker huvudstadsregionens västra förstadsbebyggelse både i ett nutids- och framtidsperspektiv. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå sin egen näromgivning på ett djupare plan
- få en tydligare lokalidentitet
- bekanta sig med hemortens historia och regionala utveckling
- förstå urbanisering och strukturomvandling som fenomen
- förstå de samhälleliga ideologier som styr samhällsplaneringen
- kunna skilja mellan olika slag av förstadsbebyggelse
- reflektera kring hemortens framtid

Centralt innehåll

- närsamhället förr, nu och i framtiden
- förstads- och förortsideologier
- stadsplanering
- finländsk social- och regionalpolitik
- lokalforskning och fältundersökningar

12. En nordisk identitet? (TS12)

DD, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: samhällslära, historia och modersmål.

Kursen har fokus på förståelsen av de nordiska ländernas likheter och skillnader. Genom aktuella samhällsfrågor samt historiska och kulturella jämförelser analyseras de nordiska ländernas särdrag och förenande faktorer. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå sin finlandssvenska/finländska identitet
- reflektera kring nordisk identitet, språk och kultur
- se likheter och olikheter mellan de nordiska länderna
- kunna se Norden ur ett historiskt perspektiv
- reflektera kring Nordens framtid

Centralt innehåll

- aktuella nordiska samhällsfrågor i en historisk kontext
- nordisk identitet och kultur
- nordiskt samarbete
- Norden som en del av Europa

13. Mänskliga rättigheter (TS13)

DD, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: samhällslära, filosofi och geografi.

Kursen grundar sig på att utifrån statsvetenskapligt, filosofiskt och geografiskt perspektiv undersöka människorättssituationen i olika länder. Under kursen fördjupar sig den studerande i aktuella nationella och internationella problemområden inom de mänskliga rättigheterna och identifierar olika orsaker och lösningsmodeller till dem. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- förstå betydelsen och vikten av de mänskliga rättigheterna
- känna till den ideologiska utvecklingen av mänskliga rättigheter
- öva empati, perspektiv och kritiskt tänkande
- kunna identifiera problem som hänger ihop med de mänskliga rättigheterna
- se de mänskliga rättigheterna både globalt och i det egna landet
- känna till vem som upprätthåller de mänskliga rättigheterna och på vilka sätt
- agera som aktiva medborgare

Centralt innehåll

- uppkomsten av fenomenet mänskliga rättigheter
- internationell rätt och folkrätt
- olika tolkningar av begreppet mänskliga rättigheter
- nationella och internationella organisationer inom området
- normativitet och mångkulturalism
- minoriteters rättigheter och bemötande
- missinformation och desinformation
- påverkningsmöjligheter inom mänskliga rättigheter

14. Understanding genocide - is it possible? (TS14)

HF, CK, DD

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: engelska och historia.

Kursen är högskoleförberedande och tränar de mångsidiga kompetenser som eftersträvas i läroplanen. Kursen består av föreläsningar om folkmord på både engelska och svenska samt av en uppsats och ett seminarium vilka helt genomförs på engelska. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förberedas inför högskolestudier
- på egen hand utföra egenhändig forskning
- förkovra sig i engelska som studiespråk
- öva sig på att läsa facklitteratur på engelska
- producera vetenskaplig text på engelska
- öva presentations- och skrivteknik
- tränas i att ge sina studiekamrater feedback

Centralt innehåll

- folkmord någonstans i världen
- uppsatsskrivning och seminarium

15. Världsmedborgarens mognadsprov (TS15)

HF, CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: främmande språk och realämnen.

Kursen är FN:-förbundets studiehelhet i internationalism där den studerande självständigt eller tillsammans med andra, under handledning av lärare, bekantar sig med ett självvalt ämne genom att undersöka det ur olika infallsvinklar. Kursen kan avläggas på ett av de språk som undervisas i skolan. Bedöms med A/U

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att mångsidigt söka information, förhålla sig kritisk till den och upptäcka samband
- bli medveten om individens ansvar och sina egna möjligheter att påverka
- utveckla sin förmåga att studera självständigt

Centralt innehåll

- självvalt ämne med globala dimensioner
- inlärningsdagbok och självutvärdering
- forskning och presentation av resultaten

16. Bruk och missbruk av medier (TS16)**CK, DD**

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: modersmål, samhällslära och filosofi.

I kursen bevakas och analyseras nationella och internationella medier utgående bl.a. från den aktuella samhällliga, politiska och ekonomiska rapporteringen. Därtill analyseras olika former av medier, som används för att kommunicera och påverka eller påtrycka.

Tyngdpunkterna ligger på aktuella samhällsfrågor och hur man skall analysera och förhålla sig kritiskt till olika medier samt se hur syfte och avsändare tillsammans med innehåll, form språk styr kommunikationen. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska och

- stärka sin medvetenhet om mediers samhällspåverkande funktion
- fördjupa sig i mediers narrativer
- analysera nyhetsrapporteringens påverkningsmedel
- bli medveten om mediers subjektiva och objektiva uttryck
- få en stärkt förmåga att ta del av medier för att skapa sig en bild av världen
- inse att medier används också för missinformation, disinformation och propaganda och att se tecken på detta

Centralt innehåll

- bevakning av medier
- kritisk granskning av medier utifrån mediernas egna värderingar och ideal
- olika kommunikationsmodeller
- mediekompetens och aktivt medborgarskap
- medier som påverkningsmetod
- medier som politiskt och ideologiskt verktyg
- missinformation och disinformation, propaganda

17. Talking to the world! (TS17)

CK

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: engelska och samhällslära.

Under kursen övas debatteknik och retorik och som grund för diskussion, debatter och tal används aktuella samhällsfrågor från Finland och Europa, som analyseras från olika perspektiv. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna granska aktuella samhällsfrågor och bedöma olika ställningstaganden
- utveckla sin förmåga att uttrycka sina åsikter på ett övertygande och formellt sätt
- behärska debatteknik och känna till retorikens grunder
- kunna kritiskt granska andras argument och ställningstaganden
- få färdigheter att fungera som aktiva medborgare

Centralt innehåll

- aktuella nationella och internationella samhällsfrågor
- politisk polarisering
- argumentations- och debatteknik
- aktivt medborgarskap

18. Dramatiken i praktiken (TS18)

CK, HF

Ämnesövergripande temastudiekurs i vilken följande ämnen ingår: modersmål, bildkonst och musik.

Kursens mål är att skapa en föreställning att spela upp för publik och syftar till att skapa en helhetsbild av vad teaterarbete innebär genom att integrera manus- och scenarbete med skapande av rekvisita, dekor, mask, kostym, teknik, musik, ljud etc och på så sätt vara med om alla delar i en teaterproduktion. Bedöms med A/U.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- läsa och tolka ett manus
- Reflektera över och planera behovet av rekvisita, dekor, mask, kostym
- Reflektera över och planera behovet av musik och ljudeffekter

- Reflektera över och planera behovet av andra tekniska uttrycksmedel
- Själv skapa de uttrycksmedel som krävs för en föreställning

Centralt innehåll

- arbete med manus
- scenografiskt tänkande
- kreativt skapande av nödvändiga uttrycksmedel
- uppspel inför publik
- reflektion av processen
- arbetsprocessen med en scenisk produktion från idé till färdig föreställning
- repetitionsarbetets olika stadier och samverkan mellan samtliga uttrycksområden i en scenisk produktion

5.23 Gymnasiediplom

Inom ramen för de kurser som i gymnasiets läroplan definieras som tillämpade kurser kan de studerande avlägga gymnasiediplom i olika ämnen eller ämnesgrupper. Syftet med gymnasiediplomen är att ge den studerande möjlighet att visa en specialkompetens och ett specialintresse genom ett arbete som den studerande utfört och utvecklat under en längre period. Gymnasiediplomarbetet ska utföras så att det ger en mångsidig bild av den studerandes förmåga att arbeta målinriktat, de färdigheter som den studerande utvecklat och en djupgående kunskap på området i fråga. Den studerande ska i diplomarbetet undersöka och beskriva en kulturellt mångskiftande verklighet på det sätt som kännetecknar respektive läroämne. Gymnasiediplomarbetet ska även avspegla den studerandes frivilliga intresse samt en förmåga att tänka, skapa, tolka och värdera.

Gymnasiediplom kan avläggas i huslig ekonomi, bildkonst, slöjd, gymnastik, mediekunskap, musik, dans och teaterkonst. Gymnasiediplomen ger de studerande möjlighet att utvärdera kunskaper och styrkor som de utvecklat under gymnasietiden, med tanke på fortsatta studier. Gymnasiediplomen kompletterar de kunskaper som framgår av avgångsbetyget från gymnasiet och studentexamensbetyget.

Gymnasiediplom kan enligt utbildningsanordnarens beslut avläggas i ett eller flera ämnen eller ämnesgrupper i gymnasiet. Utbildningsstyrelsen ger anvisningar om avläggandet av de olika gymnasiediplomen.

Mål för undervisningen

Gemensamma mål för alla gymnasiediplom är att den studerande ska

- ställa upp egna mål och utgångspunkter för avläggandet av gymnasiediplomet
- arbeta målinriktat, självständigt och i samverkan med andra
- undersöka och uttrycka den kulturella verklighet som är kännetecknande för respektive kunskapsområde
- tillämpa kunskaper som inhämtats under gymnasietiden och genom hobbyverksamhet
- välja ändamålsenliga studiemiljöer och arbets- och uttryckssätt
- bedöma arbetet, resultatet och helheten och hur man uppnått målen

Bedömning

Bedömningen av gymnasiediplomen ska utgöra en bedömning av ett självständigt arbete som är utfört individuellt eller i grupp under gymnasietiden och som visar specialkompetens

och intresse. Gymnasiediplomet ska bedömas som en helhet vid kursens slut. I bedömningen av gymnasiediplomet ska man ge den studerande respons på hur målen som ställts upp för gymnasiediplomet uppnåtts. Bedömningen av gymnasiediplomet ska vara mångsidig och tillförlitlig och motsvara den kunskapsnivå som den studerande visat i ämnet eller ämnesgruppen. Inom ramen för processen då gymnasiediplomet avläggs ska även den studerande själv utvärdera sin prestation.

Nationella tillämpade kurser

Det finns åtta gymnasiediplomkurser i de nationella läroplansgrunderna. Av dessa ingår fyra i vår läroplan. Numreringen följer den nationella läroplanen.

2. Gymnasiediplom i bildkonst (KOGD2)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden genom en särskild prestation visar sina kunskaper och färdigheter i och sitt intresse för bildkonst. Målet för gymnasiediplomet i bildkonst är att den studerande visar sitt breda kunnande inom bildkonst och annan visuell kultur genom att producera, tolka och värdera olika bilder på ett mångsidigt sätt. Det centrala innehållet i kursen ska basera sig på de mål som den studerande ställt upp för gymnasiediplomet och den uppgift, det perspektiv och det sätt att genomföra uppgiften som den studerande valt. Gymnasiediplomet i bildkonst omfattar ett verk och arbetsprocessen, självvärdering och en portfölj som beskriver kunskapen om bildkonst.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna arbeta självständigt kring ett givet tema inom bildkonst
- kunna planera och genomföra ett konstnärligt projekt
- kunna utvärdera sin arbetsprocess och slutresultatet

Central innehåll

- portfolio och verk som bildar en konstnärlig helhet och uppvisar den studerandes kunskaper och färdigheter att uttrycka sig visuellt inom bildkonst
- en självvärdering

4. Gymnasiediplom i gymnastik (GYGD4)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden genom en särskild prestation visar sitt kunnande i och intresse för gymnastik. Målet för gymnasiediplomet i gymnastik är att

den studerande på ett mångsidigt sätt ska kunna reflektera över motionens betydelse i sitt liv och samtidigt utveckla sin fysiska funktionsförmåga, sitt fysiska specialkunnande, intresse och sin samarbetsförmåga. Det centrala innehållet i kursen ska utöver fysisk aktivitet omfatta en undersökning som anknyter till gymnastik och en portfolio. Gymnasiediplomet i gymnastik består av en helhet som innehåller delområdena fysisk prestationsförmåga, kunskap om gymnastik och idrott, specialkunnande, intresse och samarbetsförmåga samt en självvärdering i form av en portfolio.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- avlägger det riksomfattande gymnasiediplomet i gymnastik
- göra kontinuerlig uppföljning av sin träning i portfolioform

Central innehåll

- presentation av specialkunnande inom någon idrottsgren
- uppsats som visar kunskaperna i gymnastik och idrott
- konditionstest

5. Gymnasiediplom i mediekunskap (MEGD5)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden genom en särskild prestation visar sin kompetens i och sitt intresse för mediekunskap. Gymnasiediplomet i mediekunskap består av en portfölj och en mediepresentation.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla mångsidig kommunikations- och mediekompetens
- utveckla förmåga att använda medieverktyg, mediala uttrycksformer och möjligheter på ett kreativt sätt
- lära sig att kritiskt välja, tolka, bedöma och strukturera information
- reflektera över medierelationer och uppfatta mediernas verksamhetsfält

Centralt innehåll

- den uppgift, det perspektiv och det arbetssätt som den studerande valt
- portföljarbete
- mediepresentation

8. Gymnasiediplom i teaterkonst (TEGD8)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden genom en särskild prestation visar sitt kunnande och intresse inom teaterkonsten. Gymnasiediplomet i teaterkonst består av föreställningen och en portfölj.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka färdigheter i drama och teaterkonst
- utveckla de kommunikativa färdigheterna
- utveckla förmågan att utvärdera sina prestationer

Centralt innehåll

- ett tema som den studerande själv valt inom något område av teaterkonst
- en föreställning som anknyter till temat
- arbets- och bedömningsprocessen

5.24 Ämnesövergripande kurser i konststudier

De ämnesövergripande konststudierna omfattar kurser som förenar olika konstarter. Syftet med kurserna inom dessa studier är att skapa en helhet genom att bredda och kombinera undervisningen i musik, bildkonst och andra enligt läroplanen fastställda konstämnen. De ämnesövergripande konststudierna erbjuder möjligheter till konstnärliga lärprocesser som bygger på breda tematiska helheter. Studierna ska stärka förståelsen för och uppskattningen av kulturell kompetens i det egna livet. Under kurserna ska de studerande tolka och producera kultur på de sätt som kännetecknar olika konstarter. Studierna ska stärka de studerandes aktivitet och delaktighet i sin egen livsmiljö, i samhället och i den globala världen. De ämnesövergripande konststudierna ger möjligheter att utveckla gymnasiets verksamhetskultur och att samarbeta med aktörer utanför gymnasiet.

Utbildningsanordnaren kan besluta om att erbjuda de ämnesövergripande konststudierna som beskrivs i grunderna för läroplanen. Ifall gymnasiet ger möjlighet till ämnesövergripande konststudier, ska målen och innehållen preciseras och konkretiseras i läroplanen.

Mål för undervisningen

Målet för de tvärkonstnärliga kurserna är att den studerande ska

- fördjupa sin kulturella kompetens genom att dra nytta av samband mellan olika konstarter
- utforska företeelser och teman som är relevanta för den studerande, både individuellt och i samarbete med andra
- utnyttja och tillämpa sin kompetens inom olika konstarter och vetenskapsområden
- kunna tillämpa metoder eller kombinationer av metoder som är typiska för olika konstarter
- utveckla sin kompetens genom att använda arbetsätt, tekniker, arbetsprocesser och studiemiljöer som är typiska för respektive konstarter
- kunna arbeta målinriktat och kollaborativt som en medlem i gruppen
- utveckla sin förmåga att uttrycka sig genom flera olika sinnen och med hjälp av upplevelser och aktiviteter

Bedömning

Den studerande ska under kursen ges konstruktiv, mångsidig och handledande respons. Bedömningen av de ämnesövergripande konstkurserna ska främja målen som ställts upp för studierna i alla faser av lärprocessen. Bedömningen ska även omfatta självvärdering och kamratvärdering. Bedömningen ska fokusera på hur målinriktat och strukturerat den studerande arbetar, producerar kunskap och tillämpar färdigheter. I bedömningen ska man beakta hur kunskaperna utvecklats, hur arbetssätt och studiemiljöer använts, hur arbetsprocessen förlöpt och vad den resulterat i, det vill säga olika alster, produktioner och presentationer. Den studerande ska även ges respons på sin kommunikations- och samarbetsförmåga samt på användningen av arbetsredskap, material och tekniker.

Nationella tillämpade kurser

1. Tvärkonstnärligt musikprojekt (KON1)

Kursen ska ge den studerande möjligheter att utveckla sitt konstnärliga, kreativa och speciellt musikaliska tänkande och sin musikaliska uttrycksförmåga i tvärkonstnärligt arbete, även i samarbete med andra. Kursen ska förverkligas så att den studerande i grupp eller självständigt planerar och genomför en konstnärlig helhet. I planeringen och genomförandet av denna helhet ska den studerande tillämpa och kombinera sina tidigare utvecklade kulturella, musikaliska och övriga konstnärliga färdigheter. Under lärprocessen ska den studerande utvärdera sitt arbete och lära sig att agera på ett för helheten ändamålsenligt sätt. I genomförandet av den konstnärliga helheten kan den studerande också använda sådana ständigt nytvecklade konstnärliga uttrycksformer som den moderna tekniken erbjuder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- planera och genomföra en musikalisk helhet, t.ex. en konsert, tillsammans med andra studerande
- planera ljud, ljus och dekor för helheten
- öva in och framföra ett eller flera programnummer, solo eller i grupp
- planera visuella uttrycksformer, t.ex. en bildbakgrund, dans eller film, till det egna framförandet

Centralt innehåll

- planering av program
- uppgörande av övningsscheman och tidtabeller

- övningar och uppträdanden

2. Samtidskonst (KON2)

Kursens mål är att den studerande ska fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur på ett sätt som är karakteristiskt för samtidskonst. Den studerande ska undersöka kulturella fenomen genom att använda och tillämpa uttrycksformer inom olika konstarter. Under kursen ska den studerande vid sidan av visuella metoder också använda andra sätt att producera kunskap. Den studerande ska fördjupa sig i olika syner på konstens uppgift och undersöka personliga och samhällliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur. Konsten ska användas som underlag för att delta och påverka. De fenomen som undersöks, liksom de redskap, tekniker och uttrycksformer som används, ska väljas tillsammans med de studerande. Under kursen ska den studerande skapa tvärkonstnärliga verk, produktioner och presentationer för olika miljöer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- planera och genomföra ett konstprojekt med synlighet utanför skolan

Centralt innehåll

- samtidskonstens metoder
- socialt engagemang och samhälllig påverkan genom konsten

3. Konst med alla sinnen (KON3)

Målet för kursen är att den studerande ska lära känna och kunna värdera aktuella fenomen och metoder inom olika konstarter. Under kursen ska den studerande undersöka förhållandet mellan konst och kultur samt konstens betydelse i det egna livet, samhället och världen. Teman och ämnesområden som är relevanta för den studerande ska undersökas med hjälp av metoder som är typiska för olika konstarter och genom att kombinera dessa. Kursen ska genomföras som en helhet där man kombinerar minst två konstarter. Det centrala innehållet i kursen kan också väljas bland temaområdena.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bekanta sig med olika konstformer och samverka mellan dessa

Centralt innehåll

- anknytning till temaområdet Kulturkompetens och internationalism.
- besök på gallerier, museer, teater, opera, och konserter utgående från de studerandes intressen.
- den studerande väljer en infallsvinkel på förhållandet mellan lokal och internationell kultur, och framställer en presentation som kombinerar minst två olika konstarter.

5.25 Aktivitet inom skolsamfundet

1. Språkpraktik vid Kauniaisten lukio

Den studerande kan avlägga vilken kurs som helst i realämnen eller matematik vid det finskspråkiga Kauniaisten lukio. Ifall kursen finns i vår läroplan räknas kursen automatiskt tillgodo hos oss. Efter två avlagda kurser vid Kauniaisten lukio får den studerande dessutom en tillämpad kurs i finska. Bedöms med A.

2. Dramaklubb

Dramaklubben träffas regelbundet och den studerande jobbar med drama både långsiktigt och djupgående. Empati och samarbetsförmågan utvecklas. Den studerande utvecklar språket och den kommunikativa förmågan och utforskar drama och teater. Innehåller dramaövningar, improvisationer, manusarbete, läsning och tolkning samt ett dramaprojekt som resulterar i en föreställning. Bedöms med A.

3. Webb- och/eller bloggredaktör

Vår webbplats och blogg uppdateras regelbundet av både studerande och lärare. Intresserade studerande kan anmäla sig som redaktörer till någotdera forumet. Respektive redaktörsgrupp träffas regelbundet för att planera inläggen tillsammans med den ansvariga läraren. En studerande som deltar i möten och skriver ett tillräckligt antal inlägg får en kurs då arbetsinsatsen har nått upp till motsvarande mängd. Genom redaktörsarbetet utvecklar den studerande sitt skrivande och lär sig fotografera i varierande miljöer och situationer. Bedöms med A.

4. MEP Model European Parliament

Vi deltar regelbundet i *Model European Parliament* (MEP) som är ett simulerat europaparlament för ungdomar. Ungdomar från olika EU-länder samlas och jobbar och i kommittéer för att utarbeta en resolution som slutligen presenteras och diskuteras under ett plenum. För att studerande ska få en kurs för sitt deltagande krävs att de förbereder sig väl genom att läsa in sig i och sammanställa en presentation om det ämne som ska behandlas i kommittéerna. Därtill krävs gott beteende och aktivt deltagande under själva sessionen. Bedöms med A.

5. Elevkårsverksamhet

Som språkrör för hela elevkåren fungerar elevkårens styrelse. Denna sammanträder regelbundet, handledd av en lärare, för att diskutera aktuella frågor som gäller hela gymnasiet och agerar i enlighet med de behov som ungdomarna ser att finns i deras omgivning. Styrelsen har möjlighet att ta del av skolans lärarmöten för att diskutera skolans rutiner och utveckling samt föra fram elevkårens synpunkter och önskemål om skolans verksamhet. Styrelsen arbetar också för trivsel och samhörighet mellan alla i skolan genom olika evenemang under året. Som styrelsemedlem övas färdigheter i ledarskap, samarbetsförmåga, självdisciplin, tidsplanering, projektplanering, möteteknik, argumentation, muntlig och skriftlig framställning samt bokföring och budgetering. Bedöms med A.

6. Tutorverksamhet

Syftet med tutorverksamheten är att integrera de nya studerande i skolgemenskapen och göra övergången från grundläggande utbildningen till gymnasiet smidig. Förutsättningen för att få en kurs är en aktiv insats inom tutorverksamheten under hela skolåret. Det innebär deltagande i tutorutbildning, planering och genomförandet av lägerskola, flera handledningsmöten varje period samt träffar och aktiviteter med de nya studerande. Skolans värdegrund fungerar som riktlinje för verksamheten och tutors förhållningssätt. Bedöms med A.

7. Grön flagg

Studerande som gjort en vägande insats för projektet Grön flagg, både genom planering inom miljörådet och arbete inom något delområde kan få räkna detta till godo som en kurs. De studerande bör ha visat både initiativförmåga och talkoanda. Arbetsinsatsen bör till sin omfattning motsvara en normal gymnasiekurs. Bedöms med A.

5.26 Idrott i samarbete med andra anordnare

1. Idrott i samarbete med andra anordnare 1

Gymnasiet Grankulla samskola ordnar i samarbete med Grankulla IFK och med Grankulla konstålningsförening möjlighet för studerande att i varje period under skoltid delta i träningar i handboll, fotboll, innebandy och konståkning under ledning av föreningarnas egna tränare. Studerande som aktivt deltagit i träningarna det första året får denna kurs som HB1/FB1/InB1/KÅ1 för träningarna. Bedöms med A.

2. Idrott i samarbete med andra anordnare 2

Gymnasiet Grankulla samskola ordnar i samarbete med Grankulla IFK och med Grankulla konstålningsförening möjlighet för studerande att i varje period under skoltid delta i träningar i handboll, fotboll, innebandy och konståkning under ledning av föreningarnas egna tränare. Studerande som aktivt deltagit i träningarna det andra året får denna kurs som HB2/FB2/InB2/KÅ2 för träningarna. Bedöms med A.

6 BEDÖMNINGEN AV DEN STUDERANDES LÄRANDE

6.1 Syftet med bedömningen

"Syftet med bedömningen är att leda och sporra studerandena i deras studier och utveckla deras förutsättningar att bedöma sig själva. Studerandenas inläring och arbete ska bedömas mångsidigt."

(Gymnasielag 629/1998, 17 § 1 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

Syftet med bedömningen av lärandet är att främja den studerandes lärande.

Utgångspunkten är att de studerande förstår vad de ska lära sig och hur lärandet bedöms.

Bedömningen ska sporra den studerande att ställa upp egna mål och välja ändamålsenliga arbetsätt. Bedömningen och responsen under studierna är en del av växelverkan mellan den studerande och läraren. Respons samt självbedömning och kamratvärdering hjälper den studerande att justera sina mål och utveckla sitt arbete i enlighet med målen.

Bedömningen av lärandet ska ge den studerande respons på framsteg i studierna och inlärningsresultatet både under gymnasietiden och när studierna avslutas. Bedömningen ska även ge information till vårdnadshavaren, de följande läroanstalterna, arbetslivet och andra motsvarande parter. Bedömningen av den studerandes lärande hjälper också läraren och gymnasiet som helhet att analysera effekterna av undervisningen. Vitsordsgivning är en form av bedömning.

6.2 Kursbedömningen

Den studerandes lärande ska bedömas under kursens gång. Syftet med bedömningen är att främja den studerandes lärande och ge respons på hur hen uppnår kursens mål.

Efter avslutad kurs ska den studerande ges ett vitsord för sin kursprestation. Vitsordet ska grunda sig på många olika slag av prestationer som visar hur väl målen för läroämnet och kursen uppnåtts. Utöver olika delprestationer används också iakttagelser av den studerandes lärande och arbete. Samtal mellan läraren och den studerande samt de studerandes självbedömning och kamratvärdering kan användas som stöd för vitsordsgivningen. Föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper och färdigheter. De studerandes värderingar, attityder och personliga egenskaper ska inte bedömas. I läroplanen ska bedömningssätt och -praxis närmare beskrivas.

"Den studerande har rätt att få uppgifter om bedömningsgrunderna och om hur de har tillämpats på honom."

(Gymnasielag 629/1998, 17 § 2 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

Den studerande ska i början av varje kurs informeras om såväl de allmänna bedömningsgrunderna som de kursspecifika målen och bedömningsgrunderna för kursen i samband med att bedömningen diskuteras med de studerande. Information om bedömningsgrunderna förbättrar de studerandes och lärarnas rättsskydd och hjälper den studerande att planera sitt arbete.

Diagnostiserade handikapp och därmed jämförbara svårigheter, såsom läs- och skrivsvårigheter, språksvårigheter hos invandrare eller andra faktorer som gör det svårt för den studerande att visa sina kunskaper, bör beaktas i bedömningen så att den studerande ges möjlighet till specialarrangemang och alternativa sätt att visa sina kunskaper på. Dyliga svårigheter kan beaktas i den studerandes kursvitsord.

Vi lägger speciell vikt vid utvärderingen och bedömningen av den studerandes kunskap och färdigheter i form av lärarens formativa respons (skriftligt eller muntligt) eller som handledningssamtal under pågående kurs. Metoder och verktyg för utvärdering är lärarens iakttagelser av den studerandes lärande och arbete, den studerandes självvärdering, kamratvärdering, matriser och bedömningsblanketter. Vid slutet av kursen görs vid sidan av den formativa bedömningen en summativ vitsordsbedömning.

I vitsordsbedömningen bedöms den studerandes kunskaper och färdigheter i ämnet. Den grundar sig på alla de prestationer som visar hur väl målen för läroämnet och kursen har uppnåtts. I kursbedömningen ingår inte den studerandes värderingar, attityder och personliga egenskaper. Förseningar eller olovlig frånvaro inom gränserna för vad som krävs för närvaro under en kurs beaktas inte heller i bedömningen.

6.2.1 Siffervitsord och prestationsanteckningar

"Den bedömning som avses i 1 mom. ges antingen med siffror eller på något annat sätt som bestäms i läroplanen. Vid bedömningen med siffror används skalan 4–10. Vitsordet 5 anger hjälpliga, 6 försvarliga, 7 nöjaktiga, 8 goda, 9 berömliga samt 10 utmärkta kunskaper och färdigheter. Underkänd prestation anges med vitsordet 4..."

(Gymnasieförordning 810/1998, 6 § 2 mom.)

Vitsordet för obligatoriska kurser och de nationella fördjupade kurser som fastställs i grunderna för läroplanen ges med siffror, med undantag av kurserna i studiehandledning och temastudier, som bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A = avlagd, U = underkänd). Nationella tillämpade kurser bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A = avlagd, U = underkänd). En lokal fördjupad eller tillämpad kurs kan i enlighet med vad som bestäms i läroplanen bedömas antingen med siffror eller med en anteckning om avlagd kurs

(A = avlagd, U = underkänd). Bedömningen av lokala fördjupade och tillämpade kurser ska beskrivas i läroplanen.

Ett vitsord kan kompletteras och preciseras med ett skriftligt verbalt omdöme och med muntlig respons vid ett utvärderingssamtal. I läroplanen kan man fastställa hur en icke slutförd kursprestation ska noteras och kompletteras.

Våra egna fördjupade och tillämpade kurser sifferbedöms om inte annat nämns i kursbeskrivningarna i kapitel 5.

Beteckningen P (prestation saknas) används för att visa att en obligatorisk delprestation i kursen saknas. Del prestationen bör vara utförd enligt av läraren angiven tidtabell, senast vid dagen för omtagningsprovet efter perioden.

Beteckningen B (bruten kurs) används för att visa att den studerande brutit en kurs på eget bevåg. En studerande kan också få bruten kurs om hen inte i tid lämnat in en deluppgift med central betydelse för bedömningen av kursen. En obligatorisk delprestation som saknas leder till bruten kurs om del prestationen inte lämnats in inom utsatt tid. Om en kurs bedömts med B måste den studerande avlägga kursen på nytt.

Om den studerande inte har slutfört uppgifter som hör till kursen inom deadline beaktas de antingen som underkända delprestationer (om de med tanke på slutbedömningen har mindre betydelse) eller B (om de för slutbedömningen av kursen har central betydelse). Tydliga bedömningsgrunder meddelas vid varje kursstart.

6.2.2 Självständigt genomförd kurs

"De studerande kan förväntas genomföra en del av studierna självständigt."

(Gymnasieförordning 810/1998, 4 § 1 mom.)

"En studerande kan på ansökan beviljas tillstånd att genomföra studier utan att delta i undervisningen."

(Gymnasieförordning 810/1998, 4 § 2 mom.)

En kurs som den studerande genomför på egen hand bör avläggas med godkänt vitsord. Läroplanen ska innehålla närmare bestämmelser om vilka studier som kan bedrivas självständigt och principerna för hur de ska fullgöras.

Om en studerande genomför en kurs helt eller delvis självständigt, följs i tillämpliga delar ovan nämnda bedömningsprinciper. Också i sådana fall ska bedömningen vara tillräckligt mångsidig och beakta hela kursinnehållet. Bedömningen ska även beakta hur den studerande har uppnått målen och gjort framsteg i riktning mot målen.

Hos oss kan studier avläggas som självständiga studier i samråd med ämneslärare och rektor. Praktiska eller muntliga inslag som utgör en stor del av kurshelheten kan utgöra hinder för att avlägga kurser genom självstudier. I samråd avgörs också om den studerande har tillräckliga förutsättningar för att avlägga kursen självständigt. Självständiga studier omfattar också närträffar för handledning, uppföljning och eventuella prestationer.

6.2.3 Bedömningen av kurser i muntlig språkfärdighet

Bedömningen av den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen, den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen och den fördjupade kursen 8 i den modersmålsinriktade lärokursen i det andra inhemska språket samt den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen och den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen i främmande språk ska basera sig på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar och andra prestationer som den studerande visat under kursen. Kurserna bedöms med siffror enligt skalan 4–10. Också det prov i muntlig språkfärdighet som hör till kursen bedöms enligt skalan 4–10.

"I språkundervisningen ska den studerandes muntliga språkfärdighet bedömas utöver de övriga delområdena i språkfärdigheten. Den muntliga språkfärdigheten bedöms i ett särskilt prov. Bestämmelser om innehållet i provet i muntlig språkfärdighet utfärdas genom förordning av statsrådet."

(Gymnasielag 629/1998, 17 § 3 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

"Det prov i muntlig språkfärdighet som avses i 17 § 3 mom. i gymnasielagen består av uppgifter där man bedömer den studerandes uttal, förmåga att referera och förmåga att diskutera. Provet bedöms med siffror enligt skalan i 2 mom. Vitsordet för kursen i muntlig språkfärdighet baserar sig på provet i muntlig språkfärdighet och annat under kursen visat kunnande."

(Gymnasieförordning 810/1998, 6 § 4 mom., ändrad genom statsrådets förordning 1117/2008)

Prestationen i det prov i muntlig färdighet som hör till kursen och annat under kursen visat kunnande bedöms mot de mål som uppställs för språket och lärokursen i fråga i grunderna för läroplanen. Förutsättningarna för bedömning av kursen uppfylls, när den studerande har visat sådant kunnande som krävs för att genomföra kursen och har avlagt det prov i muntlig färdighet som ingår i kursen.

6.2.4 Framsteg i studierna

"Den studerande och hans vårdnadshavare skall tillräckligt ofta få uppgifter om hur den studerande arbetar och om hans framsteg i studierna. Om lämnande av uppgifter bestäms närmare i läroplanen."

(Gymnasieförordning 810/1998, 6 § 1 mom.)

För att försäkra sig om att vårdnadshavarna i enlighet med förordningen får information om den studerandes arbete och framsteg i studierna, kan gymnasiet begära att vårdnadshavaren undertecknar informationsmeddelanden skriftligt eller elektroniskt för de studerandes del som ännu inte är myndiga.

"I läroplanen bestäms enligt läroämne eller ämnesgrupp de kurser som skall genomföras med godkänt resultat för att den studerande skall kunna gå vidare i studierna i läroämnet eller ämnesgruppen i fråga. En studerande som inte har slutfört ovan avsedda studier med godkänt resultat skall beredas möjlighet att visa att han inhämtat sådana kunskaper och färdigheter som gör det möjligt att gå vidare i studierna."

(Gymnasieförordning 810/1998, 7 § 1 mom.)

Det är viktigt att följa med hur den studerandes studier fortlöper. Om tillvägagångssätt som till exempel om huruvida eventuella hinder för att gå vidare i studierna ska användas, bestäms i läroplanen. Man kan emellertid inte skärpa kravet på hur lärokursen i ett ämne ska avläggas som beskrivs i föreliggande läroplansgrunder genom att definiera hur den studerande får gå vidare i studierna.

Den studerande ska på begäran ges möjlighet att höja ett underkänt kursvitsord genom att påvisa sitt kunnande i de kunskaper och färdigheter som är centrala i kursen. Hur omtagningen går till ska närmare beskrivas i läroplanen.

Läroplanen ska också beskriva hur den studerande ges möjlighet att försöka höja ett redan godkänt kursvitsord. Också i ett sådant fall ska bedömningen vara mångsidig. Om en studerande utnyttjar denna möjlighet, är det den bättre kursprestationen som räknas.

Två underkända vitsord (4/U) i tidsföljd leder till att den studerande inte kan gå vidare i lärokursen innan ett av de underkända vitsorden godkänns.

Underkända vitsord kan höjas efter varje period, medan godkända kursvitsord kan höjas med lärarens tillstånd vid två tillfällen under läsåret. Studerande kan delta i omtagningsprov för att höja ett kursvitsord bara en gång.

6.2.5 Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier

"En studerande har rätt att få tidigare slutförda studier som motsvarar målen för och det centrala innehållet i läroplanen eller kunnande som förvärvats på annat sätt bedömda och erkända. Genom erkännande av kunnande kan den studerande få obligatoriska, fördjupade eller tillämpade studier som ingår i gymnasiets läroplan tillgodoräknade eller ersatta. I fråga om erkännande av den studerandes kunnande iakttas vad som i 17 och 17 a § föreskrivs om bedömning och beslut om bedömning. Vid behov ska kunnandet visas på det sätt utbildningsanordnaren bestämmer."

(Gymnasielag 629/1998, 23 § 1 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

"Beslut om erkännande av kunnande ska på särskild begäran fattas innan nämnda studier eller en studiehelhet som gäller kunnande som ska tillgodoräknas inleds."

(Gymnasielag 629/1998, 23 § 2 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

Utöver vad som fastställs i gymnasielagen (629/1998, 23 §, ändrad genom lag 1116/2008) bör man genom tillgodoräknande av studier och erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt undvika överlappningar i studierna och förkorta studietiden.

Den studerande kan ansöka om tillgodoräknande av studier som genomförts i andra sammanhang eller erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt. Den studerande ska uppvisa ett utlåtande om sina studier eller sitt kunnande. Gymnasiet kan be den studerande att komplettera sin prestation i enlighet med gymnasieutbildningens mål. Även studiernas omfattning ska beaktas. De studerande ska få information om tillvägagångssätt vid erkännande av kunnande.

Studier som genomförts i andra sammanhang eller kunnande som förvärvats på annat sätt kan i gymnasiestudierna räknas till godo som obligatoriska, fördjupade eller tillämpade kurser. Om studierna eller kunnandet som förvärvats på annat sätt räknas till godo i de kurser som enligt grunderna för läroplanen ska bedömas med siffror, ska kurserna bedömas med siffror. Vid behov kan tilläggsprestationer förutsättas som stöd för vitsordsgivningen. Vad gäller bedömningen av kunskaper som förvärvats på annat sätt ska man följa bestämmelserna om bedömningen av kurserna och lärokurserna i läroplansgrunderna och läroplanen.

När studier från andra läroanstalter räknas en studerande till godo ska man hålla sig till bedömningen i den läroanstalt där prestationen har utförts. Om det handlar om en kurs som enligt gymnasiets läroplan ska bedömas med siffror, ska vitsordet omvandlas till gymnasiets vitsordsskala enligt följande tabell:

skala 1–5	gymnasieskala	skala 1–3
1 (nöjaktiga)	5 (hjälpiga)	1
2 (nöjaktiga)	6 (försvarliga)	1
3 (goda)	7 (nöjaktiga)	2
4 (goda)	8 (goda)	2
5 (berömliga)	9 (berömliga), 10 (utmärkta)	3

I sådana fall där man inte kan avgöra om ett gymnasievitsord för en kurs som avlagts vid en annan läroanstalt motsvarar ett högre eller ett lägre vitsord, ska vitsordet bestämmas till den studerandes fördel.

Vid erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier som genomförts utomlands ska samma principer iakttas som för studier som genomförts i Finland.

Enligt 34 § i gymnasielagen får den studerande söka ändring i ett beslut gällande tillgodoräkning av studier som genomförts på annat håll. Den studerade har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär hos regionförvaltningsverket så som bestäms i förvaltningslagen (434/2003). Yrkan om rättelse måste begäras inom 14 dagar från det att den studerande har delgetts beslutet.

(Gymnasielag 629/1998, 34 § och 34 b §, ändrad genom lag 958/2015.)

Ett beslut som meddelats med anledning av begäran om omprövning enligt 34 § får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Yrkan om rättelse måste begäras inom 14 dagar från det att den studerande har delgetts beslutet.

(Gymnasielag 629/1998, 34 a § 2 mom. och 34 b §, ändrad genom lag 958/2015.)

I sitt avgångsbetyg kan den studerande i ett läroämne ha en lärokurs av endast en omfattning. När en studerande övergår från en lång lärokurs i ett ämne till en kort, räknas hans studier enligt den långa lärokursen till godo i den korta lärokursen i den utsträckning som kursernas mål och centrala innehåll motsvarar varandra. Motsvarigheten ska närmare definieras i samband med respektive ämneslärokurser. Kursvitsorden för den långa lärokursen överförs då direkt som kursvitsord för de korta kurserna. Resten av studierna enligt den långa lärokursen kan i den korta lärokursen utgöra fördjupade eller tillämpade kurser i enlighet med vad som bestäms i läroplanen. På den studerandes begäran ska möjlighet till tilläggsprestationer ges för att fastslå kunskapsnivån. Samma principer ska följas då en studerande mitt i studierna övergår från kort till lång lärokurs i ett läroämne. I sådana fall kan tilläggsprestationer förutsättas och vitsordet ska samtidigt omprövas.

En studerande som studerar ämnet modersmål och litteratur enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur ska bedömas enligt denna lärokurs, oberoende

av om särskild undervisning i svenska/finska som andraspråk och litteratur har ordnats för hen eller om gymnasiet har kunnat erbjuda endast en del av kurserna i lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur. Kurser som avlagts enligt lärokursen svenska/finska och litteratur räknas i sin helhet till godo i kurserna i svenska/finska som andraspråk och litteratur, och vitsordet för dem gäller som vitsord för kurserna. Kurser i svenska/finska som andraspråk och litteratur ersätter kurser i svenska/finska och litteratur i den utsträckning de motsvarar varandra till mål och centralt innehåll. Den studerande kan i sitt betyg ha vitsord för antingen lärokursen svenska/finska och litteratur eller svenska/finska som andraspråk och litteratur, inte för vardera.

6.3 Bedömningen av en ämneslärokurs

"I fråga om bedömningen av varje enskilt läroämne eller ämnesgrupp beslutar den studerandes lärare eller, om lärarna är många, lärarna gemensamt. I fråga om slutbedömningen beslutar rektorn och den studerandes lärare gemensamt."

(Gymnasielag 629/1998, 17 a §, ändrad genom lag 1116/2008)

En ämneslärokurs består av de kurser i läroämnet som ingår i den studerandes individuella studieplan. Den studerandes studieplan ska preciseras under gymnasiestudiernas gång. Uppgörandet och uppföljningen av studieplanen hjälper den studerande att välja kurser målinriktat. Lärokursen i ett läroämne kan vara olika lång för olika studerande.

De obligatoriska kurserna och nationella fördjupade kurserna i de olika läroämnena finns beskrivna i grunderna för gymnasiets läroplan. Den gemensamma kursen i matematik räknas till den lärokurs i matematik som den studerande avlagt. De nationella fördjupade kurserna i temastudier utgör inte en enhetlig lärokurs, utan består av separata kurser. Alla obligatoriska och nationella fördjupade kurser som den studerande har läst ska synas på betyget, med undantag av underkända kurser i temastudier.

Om lokala fördjupade kurser, nationella tillämpade kurser och lokala tillämpade kurser ingår i lärokursen i något läroämne, ska det skrivas in i läroplanen. Av de lokala fördjupade, nationella tillämpade och lokala tillämpade kurserna räknas endast de kurser som den studerande avlagt med godkänt resultat till lärokursen i ämnet.

I lärokursen i ett läroämne får den studerande högst ha underkända kursvitsord enligt följande:

Obligatoriska kurser och nationella fördjupade kurser	Högsta tillåtna antal underkända kurser
1–2 kurser	0

3–5 kurser	1
6–8 kurser	2
9 eller fler kurser	3

Vitsordet för lärokursen i ett läroämne fastställs som det aritmetiska medeltalet av vitsorden för de obligatoriska kurser och nationella fördjupade kurser som den studerande har slutfört.

"En studerande som inte har godkänts i ett ämne eller som önskar höja sitt vitsord ska ges möjlighet att höja sitt vitsord i ett fristående förhör."

(Gymnasieförordning 810/1998, 8 § 3 mom.)

Om den studerande i ett särskilt förhör visar större mognad och behärskar läroämnet bättre än vad vitsordet i ämnet på basis av kursvitsorden skulle förutsätta, ska vitsordet höjas.

Förutom genom ett särskilt förhör kan vitsordet för lärokursen i ett ämne höjas

- genom tilläggsprestationer i lokala fördjupade, nationella tillämpade och lokala tillämpade kurser
- enligt en prövning som görs av dem som beslutar om bedömningen av den studerande, ifall den studerandes kunskaper och färdigheter är bättre än vad kursvitsorden skulle förutsätta när studierna i läroämnet avslutas.

Läroämnen som ska bedömas med siffror i avgångsbetyget

Lärokurser i obligatoriska läroämnen och valfria främmande språk ska bedömas med siffror i enlighet med gymnasieförordningen. Kurser i studiehandledning och temastudier bedöms med en anteckning om avlagd kurs. För gymnastik och sådana läroämnen som omfattar bara en kurs samt för valfria främmande språk, ifall den lärokurs som den studerande har avlagt i språket omfattar endast två kurser, antecknas på den studerandes begäran endast att kursen är avlagd.

Övriga i läroplanen definierade tillämpade studier som lämpar sig för gymnasiets uppgift ska bedömas i enlighet med vad som bestäms i läroplanen.

6.4 Fullgörande av gymnasiets hela lärokurs

"Gymnasiets lärokurs omfattar minst 75 kurser. Undervisning i olika läroämnen och studiehandledning ges i form av kurser som omfattar i genomsnitt 38 timmar. De studier som

är frivilliga för den studerande kan till omfattningen vara kortare eller längre än vad som nämns ovan. I närundervisning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning.”

(Gymnasieförordning 810/1998, 1 § 1 mom., ändrad genom statsrådets förordning 52/2014)

Den studerande ska, för att avlägga gymnasiets lärokurs, läsa obligatoriska, fördjupade och tillämpade kurser enligt sin individuella studieplan. Den studerande ska avlägga obligatoriska kurser och nationella fördjupade kurser i minst den omfattning som bestäms i statsrådets förordning om timfördelningen i gymnasiet (Statsrådets förordning 942/2014).

Den studerande har slutfört gymnasiets lärokurs när hen har avlagt de enskilda ämneslärokurserna med godkänt resultat, antalet nationella fördjupade kurser är minst 10 och minimiantalet 75 kurser uppfylls. Till gymnasiets lärokurs räknas endast sådana kurser i temastudier som erbjuds som nationella fördjupade kurser, de lokala fördjupade kurserna, de nationella tillämpade kurserna och de lokala tillämpade kurserna som den studerande avlagt med godkänt resultat.

Om en studerande enligt 13 § i gymnasielagen befrias från studierna i ett läroämne, ska hen i stället välja andra studier så att minimiantalet kurser uppfylls.

Våra skolvisa temastudiekurser förs in på betyget antingen som TS 1 och TS 2 eller som tillämpade kurser i enskilda läroämnena. Alla godkända temastudiekurser ger en prestation i form av en kurs.

Ny bedömning och rättelse av bedömning

”I ett beslut som avses i 17 § och som gäller bedömning av en studerande får ändring inte sökas genom besvär. En studerande kan hos rektor begära ett nytt beslut om studieframstegen eller slutbedömningen inom två månader efter det att han eller hon fick del av beslutet. I fråga om den nya bedömningen beslutar skolans rektor och den studerandes lärare gemensamt.”

(Gymnasielag 629/1998, 34 d § 1 mom., ändrad genom lag 958/2015)

”Den studerande får hos regionförvaltningsverket på det sätt som anges i förvaltningslagen begära omprövning av den nya bedömning som gjorts på begäran eller av ett avgörande genom vilket begäran har avslagits, inom 14 dagar från det att han eller hon fick del av beslutet. Efter att ha tagit upp omprövningsbegäran till prövning kan regionförvaltningsverket ändra förvaltningsbeslutet, upphäva beslutet, avslå begäran om omprövning eller återförvisa ärendet till rektor för ny behandling.”

(Gymnasielag 629/1998, 34 d § 2 mom., ändrad genom lag 958/2015)

Ett beslut av ett regionförvaltningsverk genom vilket begäran om omprövning av ett ärende enligt 34 d § har avgjorts får inte överklagas genom besvär (gymnasielag 629/1998, 34 d § 2 mom., ändrad genom lag 958/2015).

Den som ordnar gymnasieutbildning ska informera de studerande om möjligheten till ny bedömning och till rättelse av bedömning.

6.5 Betyg och betygsanteckningar

"Till en studerande som har slutfört gymnasiets hela lärokurs ges avgångsbetyg. Till en studerande som avgår från gymnasiet utan att ha slutfört gymnasiets lärokurs ges skiljebetyg, i vilket bedömningen av de studier som slutförts antecknas. Till en studerande som har slutfört lärokursen i ett eller flera läroämnen ges ett betyg över slutförd lärokurs."

(Gymnasieförordning 810/1998, 8 § 1 mom., ändrad genom statsrådets förordning 52/2014)

"I fråga om avgångs- och skiljebetyg samt betyg över slutförd lärokurs i ett eller flera ämnen tillämpas vad som bestäms i 6 §. Intyg över provet i muntlig språkfärdighet ges som bilaga till avgångsbetyget."

(Gymnasieförordning 810/1998, 8 § 2 mom., ändrad genom statsrådets förordning 52/2014)

I gymnasiet används följande betyg:

1. Avgångsbetyg från gymnasiet ges till en studerande som har slutfört gymnasiets hela lärokurs. Intyg över provet i muntlig språkfärdighet som fastställs i gymnasieförordningen ges som bilaga till avgångsbetyget.
2. Betyg över slutförd enskild lärokurs ges när en studerande har slutfört en eller flera av gymnasiets ämneslärokurser.
3. Betyg över utträde ur gymnasiet (skiljebetyg) ges till en studerande som avgår från gymnasiet innan hen har slutfört gymnasiets hela lärokurs.

Gymnasiets betyg ska innehålla följande uppgifter:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens namn
- datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet
- läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning
- de studier som har slutförts
- ort, datum för utfärdandet av betyget och rektors underskrift

- bedömningsskalan
- en redogörelse för lärokurserna i språk:

SV2/S2 = lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur i läroämnet modersmål och litteratur

A = en lärokurs i ett språk som inletts i årskurserna 1–6 i den grundläggande utbildningen

B1 = en lärokurs i ett obligatoriskt språk som inletts i den grundläggande utbildningen

B2 = en lärokurs i ett valfritt språk som inletts i den grundläggande utbildningen

B3 = en lärokurs i ett valfritt språk som har inletts i gymnasiet

M /ÄO = modersmålsinriktad lärokurs i det andra inhemska språket (finska/svenska)

- en anteckning om att betyget har utfärdats enligt grunderna för gymnasiets läroplan 2015, fastställda av Utbildningsstyrelsen.

För vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i betygen "religion/livsåskådningskunskap" utan att specificera vilken undervisning den studerande har deltagit i.

Svenska/finska som andraspråk och litteratur antecknas i betyget under punkten modersmål och litteratur.

I avgångsbetyget från gymnasiet och i ett betyg över slutförd lärokurs antecknas de läroämnen som den studerande har studerat, antalet kurser som fullgjorts i läroämnena och vitsordet i varje läroämne med ord och med siffror (till exempel: berömliga...9) eller enbart att läroämnet har fullgjorts med godkänt resultat (avlagd).

För temastudierna antecknas de kurser som slutförts med godkänt resultat, namnet på kurserna och en anteckning om avlagd kurs (avlagd).

I avgångsbetyget och i ett betyg över slutförd lärokurs ska det också finnas en punkt för tilläggsuppgifter. Här antecknas de intyg över prestationer i anslutning till gymnasiestudierna som ges som bilagor till och kompletterar avgångsbetyget, till exempel avlagda gymnasiediplom och prov i muntlig språkfärdighet. Därtill specificeras övriga studier som hör till gymnasiets lärokurs och som inte ingår i ämneslärokurserna.

Om en studerande har läst över hälften av kurserna i en ämneslärokurs på ett annat språk än skolans egentliga undervisningsspråk, ska detta antecknas i betyget under tilläggsuppgifter.

I ett skiljebetyg från gymnasiet antecknas läroämnena och de avlagda kurserna samt övriga gymnasiestudier som den studerande har fullgjort. I betyget antecknas för varje kurs ett siffervitsord eller att kursen har avlagts (A = avlagd, U = underkänd).

Gymnasiet ska föra ett register över de studerandes studieprestationer, där avlagda kurser och kursvitsord framgår.

För gymnasiets hela lärokurs ges inget allmänt vitsord, vare sig som medeltal av vitsorden i de olika läroämnena eller på annat sätt.

Det totala antalet kurser som den studerande avlagt antecknas i betyget. I det totala antalet kurser räknas inte underkända kurser i temastudier som avlagts som nationella fördjupade kurser, underkända lokala fördjupade kurser, underkända nationella tillämpade kurser eller underkända lokala tillämpade kurser.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

Intyg över prov i muntlig färdighet och gymnasiediplom ges som bilagor till avgångsbetyget från gymnasiet.

Intyg över prov i muntlig färdighet

I intyget över provet i muntlig språkfärdighet som fastställs i gymnasieförordningen antecknas följande uppgifter:

- intygets namn
- utbildningsanordnarens namn
- datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet
- läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning
- i vilket språk och i vilken lärokurs provet avlagts samt provvitsord
- ort, datum när betyget utfärdats (samma datum som på avgångsbetyget från gymnasiet) och rektors underskrift
- bedömningsskalan.

Betyg över avlagt gymnasiediplom

Gymnasiediplomet är en bilaga till avgångsbetyget från gymnasiet och antecknas under tilläggsuppgifter. I gymnasiediplombetyget antecknas följande uppgifter:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens namn
- datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet
- läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning
- läroämne eller motsvarande, i vilket gymnasiediplomet avlagts
- vitsord
- antalet kurser som avlagts i det läroämne som gymnasiediplomet gäller, inklusive diplomkursen
- ort, datum när betyget utfärdats (samma datum som på avgångsbetyget från gymnasiet) och rektors underskrift
- bedömningskala